

Jalostuksen tavoiteohjelma 2015 - 2019 Kultainennoutaja

Koonnut: Victoria Ahlström, Susanna Fontell, Johanna Helminen, Piia Joki-Erkkilä, Erika Jylhä-Pekkala, Johanna Koskiahde, Viveca Lahokoski, Henna Laiho, Krista Leinonen, Minna Levä, Tuija Petäistö, Vilma Reunanen, Tuuli Söderlund, Tanja Tenhonen, Ari Timonen, Elina Virtanen, Minja Vitikka, Heli Väätäjä

Hyväksytty Kultainen Rengas - Golden Ring GR ry:n yleiskokouksessa 6.4.2014
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 11.11.2014

Täsmennetty Jalostustieteellisen toimikunnan kommenttien perusteella 3.3.2015.

Sisällys

1. YHTEENVETO ... 4
2. RODUN TAUSTA ... 5
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA ... 8
4. RODUN NYKYTILANNE ... 10
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja ... 10
4.1.2 Jalostuspohja ... 12
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa ... 20
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta ... 20
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet ... 22
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta ... 22
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin ... 22
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus ... 22
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa ... 47
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet ... 49
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen ... 70
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta ... 72
4.3. Terveys ja lisääntyminen ... 76
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ... 76
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ... 99
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt ... 115
4.3.4 Lisääntyminen ... 118
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet ... 121
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä ... 121
4.4. Ulkomuoto ... 122
4.4.1 Rotumääritelmä ... 122
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset ... 124
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus ... 131
4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista ... 131
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA ... 133
5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso ... 133
5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen ... 135

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS ... 137
6.1 Jalostuksen tavoitteet ... 137
Terveys ja lisääntyminen ... 137
Käyttäytyminen ja luonne ... 138
Käyttöominaisuudet ... 140
Ulkomuoto ... 140
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille ... 141
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet ... 143
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin ... 143
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta ... 145
7. LÄHTEET ... 147
8. LIITTEET ... 147

1. YHTEENVETO

Kultainennoutaja on sekä Suomessa että maailmanlaajuisesti erittäin suosittu rotu. Suomessa rodun suosio kasvoi räjähdysmäisesti 1980-luvun lopulla. Siitä lähtien rotu on pysynyt Suomen suosituimpien joukossa. Vuonna 2012 kultainennoutaja oli Suomen kolmanneksi suosituin rotu, vaikka rekisteröintimäärät ovatkin pudonneet huippuvuosista noin 1500 rekisteröintiin vuodessa. Vuonna 2013 rekisteröintimäärä oli 20 % edellisvuotta pienempi eli 1219.

Kultainennoutaja on keskikokoinen, älykäs, miellyttämisenhaluinen ja toiminnanhaluinen koira. Alun perin se on jalostettu metsästyskoiraksi eli ammutun pienriistan noutajaksi. Kultaisen rodunomaiset ominaisuudet tekevät siitä hyvän harrastuskoiran moniin eri lajeihin. Kultainen ei ole pelkkä seurakoira, vaan se kaipaa paljon liikuntaa sekä ohjattua toimintaa. Kultainennoutaja on jakautunut kahteen eri linjaan eli käyttölinjaan (metsästyslinja) ja näyttelylinjaan. Näiden lisäksi kasvatetaan jonkin verran nk. sekalinjaisia koiria, joissa näyttely- ja metsästyslinjat on yhdistetty. Rodun jakautumisen katsotaan alkaneet rodun kotimaassa Englannissa jo toisen maailmansodan jälkeen.

Vuonna 2012 teetetty monimuotoisuustutkimus osoitti sen, mitä oli epäilty, tosin tulos oli pahempi kuin odotettiin. Suomen kultaistennoutajien geenipooli on valitettavan pieni ja jalostukseen käytetään aivan liian pientä osaa rodun populaatiosta ja jalostukseen käytetyt koirat ovat liian samansukuisia. Tilanteen parantamiseksi on onneksi keinoja, kunhan niitä vain käytetään.

Kultainennoutaja on kuulunut Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelmaan (PEVISA) jo vuosikymmenien ajan. Merkittäviä parannuksia ei edellisten PEVISA-ohjelmien aikana ole kuitenkaan saavutettu. Edelleen jalostukseen käytetään PEVISA-sairauksien osalta rodun keskiarvon alapuolella olevia yhdistelmiä. Uudella 1.1.2015 voimaan tulevalla PEVISA:lla pyritään ohjaamaan jalostusvalintoja PEVISA-ominaisuuksien suhteen terveempään suuntaan. PEVISA:saan kuuluvan jälkeläisten tutkimuspakon tavoitteena on saada enemmän tutkimustietoa kultaisista ja siten helpottaa tulevia jalostuspäätöksiä. Tutkimuspakolla toivotaan olevan myös urosten liikakäyttöä vähentävä vaikutus.

Rodunomaisen luonteen säilyttäminen on ensiarvoisen tärkeää ja siihen on panostettava. Vaikka kultaisennoutajan luonteesta on toistaiseksi vain vähän testattua tietoa, on selvää, että rodunomaisen luonteen säilyttämisen eteen on tehtävä töitä. Rodunomainen luonne ei säily itsekseen. Jotta osataan panostaa oikeisiin asioihin, tarvitaan enemmän tietoa nykytilasta. Tietoa saadaan niin taipumuskokeden, metsästyskokeiden kuin luonnetestien ja -kuvaustenkin avulla. Näiden lisäksi tarvitaan mm. luonne/käyttäytymiskysely, jotta voidaan laatia suosituksia ja ohjeita jalostuksen tueksi.

Kultaisten metsästyskoeharrastus ja -koekäynnit ovat kasvaneet viime vuosina, mutta se johtuu pienen populaation osan aktiivisuudesta. Jotta rotu säilyy noutavana metsästyskoirarotuna, on jalostuskoirien valinnassa kiinnitettävä entistä enemmän huomiota kaikkiin rodunomaisiin ominaisuuksiin.

Kultaisennoutajan rodunomaiset ominaisuudet - luonne, käyttöominaisuudet, ulkonäkö - tekevät siitä kokonaisuuden, jonka suosio on säilynyt vuosikymmeniä. Taataksemme kultaisennoutajan hyvän elämän tulevaisuudessakin tulee meidän yhdessä panostaa sen rodunomaisuuden säilyttämiseen. Jokaisella jalostus- ja pennunhankintapäätöksellä on merkitystä koko rodun tilanteeseen, siksi tarvitsemme yhteistyötä ja avoimuutta rotumme eteen työskennellessämme.

Tärkeimmät suositukset jalostuskoirille

- Yhdistelmän keskiarvon tulee olla rodun keskitasoa parempi PEVISA-tutkimusten osalta
- Jalostuskoiralla tulee olla näyttelystä vähintään laatuarvostelu H (hyvä)
- Jalostuskoiralla tulee olla hyväksytty tulos rodun taipumuskokeesta ja/tai kultaistennoutajien rotumääritelmää ja olemassa oleva ihanneprofiilia vastaava luonnetestitulos tai MH-kuvaustulos.

Tarkemmat suositukset jalostuskoirille löytyvät kappaleesta 6.2.

2. RODUN TAUSTA

Rodun synty ja kehittyminen

Kultaisennoutajan alkuperästä on vuosien varrella ollut monta teoriaa. Erään teorian mukaan kultaiset ovat syntyneet satunnaisten mutaatioiden tuloksena muun värisistä noutajista. Toisen teorian kannattajat uskoivat, että tämän päivän kultainennoutaja polveutuisi 6–8 venäläisestä sirkuskoirasta, jotka sir Dudley Marjoribanks, myöhemmin lordi Tweedmouth, olisi ostanut Brightonista Etelä-Englannista, ja vienyt mukanaan maatilalleen nimeltä Guisachan Skotlantiin vuonna 1858. Tämä olikin se teoria, jota pidettiin oikeana 1960-luvulle asti.

Ensimmäiset epäilyt tätä teoriaa vastaan heräsivät, kun lordi Tweedmouthin pojanpoika vuonna 1927 kertoi tarinan rodun alkuperästä tunnetulle koira-asiantuntijalle. Tarina julkaistiin Country Life -nimisessä lehdessä vuonna 1952 nimellä Keltaisen noutajarodun alkuperä. Artikkelissa mainittiin, että lordi Tweedmouth on tehnyt tarkat muistiinpanot kaikesta kasvatustyöstään vuosina 1835–1890. Rodun historioitsijana tunnettu Mrs Elma Stonex alkoi selvittää kultaisennoutajan alkuperää. Vuonna 1959 hän sai lainaksi lordi Tweedmouthin kantakirjat ja muistiinpanot, joiden avulla hän jäljitti lähes kaikki tämän päivän kultaisetnoutajat ensimmäisiin lordi Tweedmouthin koiriin.

Lordi Tweedmouthin muistiinpanoista löytyy ensimmäinen maininta noutajasta vuodelta 1842. Useita muita mainintoja noutajista esiintyy seuraavan kymmenen vuoden aikana, mutta ensimmäinen keltainen noutaja, joka mainitaan, on koira nimeltä Nous. Se syntyi vuonna 1864. Vuonna 1868 lordi Tweedmouth astutti tweedinvesispanielinarttu Bellen Nousilla. Tästä yhdistelmästä syntyi neljä keltaista pentua: Crocus, Primrose, Cowslip ja Ada. Luonteeltaan tweedinvesispanielit olivat älykkäitä, tasapainoisia ja niillä oli halu miellyttää omistajaansa. Lisäksi ne olivat nopeita uimareita ja työskentelyhaluisia. Uutta rotua luodessaan lordi Tweedmouth kuitenkin silloin tällöin käytti muitakin rotuja: tweedinvesispanieli, irlanninsetteri, sileä- tai aaltokarvainen noutaja, sekä kerran hiekanväristä sekarotuista vihikoiraa.

Vasta vuonna 1960 Englannin kennelklubi hyväksyi tämän teorian kultaisennoutajan synnyksi. Vuoteen 1913 asti kultaisetnoutajat rekisteröitiin sileäkarvaisina tai aaltokarvaisina noutajina, jotka näyttelykehissä eroteltiin vain värin perusteella. Kultaisille perustettiin oma rotujärjestö Golden Retriever Club vuonna 1911, jolloin tehtiin myös ensimmäinen rotumääritelmä. Vuonna 1913 rodusta kiinnostuneet kasvattajat pyysivät erillistä rekisteriä, ja heille myönnettiin nimi noutaja (kultainen tai keltainen). Vasta vuonna 1920 sana keltainen jätettiin pois ja rodun nimeksi tuli kultainennoutaja.

Sekä 1. että 2. maailmansodan aikana vastuuntuntoiset kasvattajat säilyttivät parhaimman materiaalinsa voidakseen jatkaa kasvatustyötään sodan loputtua. Heti 2. maailmansodan jälkeen näyttelyissä esillä olleet kultaiset olivat hyvin erilaisia. Onneksi karkeimmat erot pian hävisivät ja näyttelykehiin ilmestyi yhtenäisempi tyyppi. Kuitenkin jonkinlainen ero muodostui pohjoisten ja eteläisten kultaisten välille. Rotuun eniten vaikuttaneita koiria ovat Ch. Camrose Fantango (s.1950), tämän poika Ch. Camrose Tallyrand of Anbria (s.1960), jolla on useita merkittäviä jälkeläisiä, joista varmasti eniten rotuun on vaikuttanut Ch. Camrose Cabus Christopher (s.1967).

Rodun tulo Pohjoismaihin

Ruotsiin ensimmäiset kultaiset tulivat ennen 2. maailmansotaa, mutta tiedot näistä ovat epätäydellisiä. Tiedetään kuitenkin, että Mrs Charlesworth lähetti vuonna 1927 Ruotsiin nartun nimeltä Noranby Juno, joka astutettiin vuonna 1929 toisella Englannin tuonnilla.

Oikeastaan vasta vuonna 1950 kultaistennoutajien kasvatus alkoi Ruotsissa, kun K-G Zetterstén sekä Ulla ja Sune Nilsson toivat Englannista nartun Barthill Fanny, joka oli astuttu Strelley Starlightilla. Suuri osa kultaisistanoutajista, joilla on ruotsalainen alkuperä, polveutuvat tästä pentueesta.

Vuosien mittaan tuotiin Ruotsiin, pääasiassa Englannista, huomattava määrä siitoskoiria. Näistä merkittävimpiä ruotsalaiselle kultaisten jalostukselle alkuvaiheessa ovat varmasti olleet N(u)Ch Caliph of Yeo ja N SF Uch Deremar Donald. Näiden urosten jälkeläisiä on myös Suomessa huomattava määrä.

Käyttötarkoitus

1850-luvulla Englannissa heräsi kiinnostus kehittää kuolleen ja haavoittuneen pienriistan talteenottoon erikoistunut rotu, noutaja. Noutajalta haluttiin erittäin hyvää vainua, pehmeää nouto-otetta ja mukautuvaisuutta. Sillä haluttiin olevan vähemmän intoa elävän riistan hakuun kuin spanieleilla ja settereillä. Lisäksi havaittiin, että seisojien noutamisen kehittäminen heikensi niiden seisontaa. Vuonna 1915 kultaiset olivat kuitenkin melko raskasrakenteisia, ja niitä kritisoitiin kokeissa hitaudesta verrattuna muihin noutajiin. Kultaisella oli kuitenkin mitä pehmein nouto-ote, ja se oli erinomainen uimari.

Määrätietoisen jalostuksen avulla tilanne korjaantui, ja kultaisestanoutajasta tuli aktiivinen, nopea ja sopivan kokoinen. Field Trial (metsästyskoe) -kokeissa kilpailevat koirat kävivät myös näyttelyissä, ja rodun ensimmäiseksi Dual Championiksi (kaksoisvalio) tuli vuonna 1922 Balcombe Boy. Tämä koira vaikutti merkittävästi rodun kehitykseen. Noutajille tarkoitettuja metsästyskokeita on Englannissa järjestetty vuodesta 1899. Valtaisan menestyksen Englannissa saavutti vuonna 1982 kultainennoutaja FT CH Little Marston Chorus ohjaajanaan Robert Atkinson voittamalla noutajien mestaruuden. Lajia olivat hallinneet 28 vuotta labradorinnoutajat. Vuosien 1946–1985 välillä Englannissa on tullut 47 Field Trial Championia (metsästyskoevalio). 1990-luvulla on FT CH –arvoja saavuttanut kymmenkunta kultaistanoutajaa. Viimeisin Dual Champion (muoto- ja metsästyskoevalio) on ollut 1950-luvulla: David of Westely.

Englannissa myönnettiin ensimmäiset Sh Ch (näyttelyvalio) arvot 1950-luvulla.

Suomen ensimmäiset kultaisetnoutajat hankittiin metsästyskäyttöön, missä niitä edelleenkin käytetään. Noutajille kehitettiin omia kokeita ja koetoiminta käynnistyi Suomessa 1960-luvun lopulla. Myös kultaisetnoutajat osallistuivat kokeisiin melko pian toiminnan käynnistyttyä.

Koska rotu soveltuu hyvin muihinkin harrastuslajeihin, saivat kultaiset kilpailuoikeuden palveluskoirakokeisiin 2.4.1970. Muita suosittuja lajeja näihin päiviin asti ovat olleet MEJÄ (verijälkikoe), TOKO (tottelevaisuuskoe), pelastuskoirien kokeet (haku, jälki, rauniot), VEPE (vesipelastuskoe) ja agility (esteratakoe).

Sukulaisrodut, joiden kanssa yhteinen kehityshistoria

Tweedinvesispanieli, irlanninsetteri, sileä- tai aaltokarvainen noutaja sekä hiekanvärinen sekarotuinen vihikoira.

Eri linjat

Tänä päivänä niin rodun kotimaassa Englannissa kuin muuallakin maailmassa on kultainennoutaja jakautunut kahteen päälinjaan, metsästys- ja näyttelylinjaan. Näiden lisäksi kasvatetaan jonkin verran nk. sekalinjaisia koiria, joissa näyttely- ja metsästyslinjoja on yhdistelty. Rodun jakautumisen katsotaan alkaneet jo toisen maailmansodan jälkeen.

Suurin osa Suomen kultaisistanoutajista on näyttelylinjan edustajia. Käyttölinjaisten koirien määrästä Suomessa ei ole tarkkaa tilastotietoa. Käyttölinjainen-määritelmä ei ole selkeä, ja käyttölinjaisuuden ja sekalinjaisuuden ero on häilyvä. Varovaisten arvioiden mukaan käyttölinjaisten osuus Suomen populaatiossa on 7 - 10 %. Käyttölinjaisten kysyntä on ollut viime vuosina kasvussa.

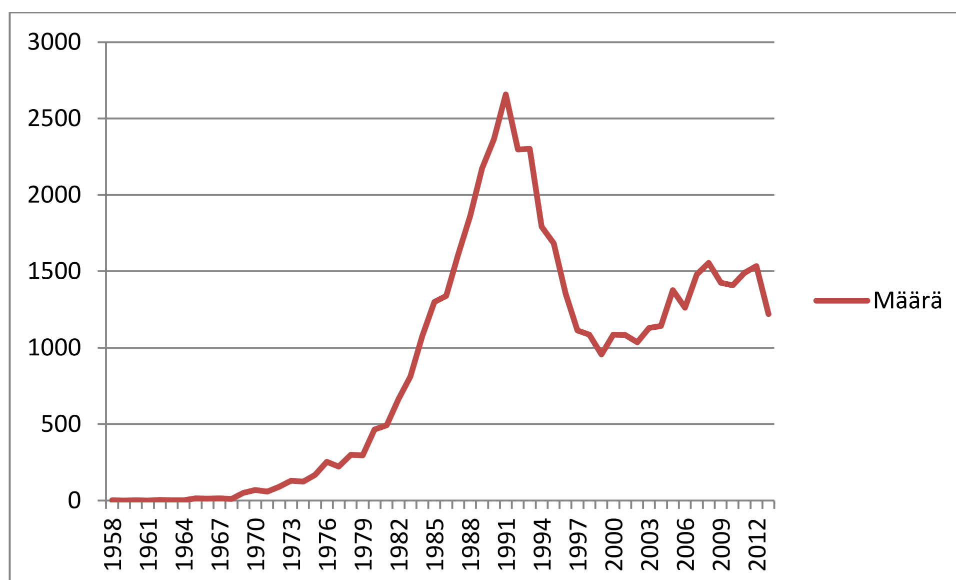
Jotta rotu säilyisi rotumääritelmän mukaisena noutajana, tulee kiinnittää erityistä huomiota kultaisennoutajan rodunomaisiin taipumuksiin, ulkonäköön ja luonteeseen sekä varoa kaikenlaisia ääri-ilmiöitä.

Ensimmäiset koirat Suomessa, koiramäärän kehitys

Suomessa rekisteröitiin ensimmäiset kultaisetnoutajat vuonna 1959, kun Gustav Rosenlew toi maahamme, lähinnä metsästyskäyttöön, kaksi kultaista Englannista. Koirat olivat Holcot Sweep (uros) ja Woodbarn Autumnglint (narttu). Vuonna 1960 Englannista tuotiin myös uros SF MVA Peter of Elvey, jolla Woodbarn Autumnglint astutettiin vuonna 1962. Tässä ensimmäisessä Suomessa syntyneessä pentueessa (kasvattaja G. Rosenlew, kennel av Suontaka) oli vain neljä pentua, joista kahta narttua käytettiin myöhemmin siitokseen.

Seuraavat rekisteröinnit tapahtuivat vasta vuonna 1965, jolloin syntyi kaksi pentuetta. Näiden pentueiden lisäksi rekisteröitiin kaksi tuontikoiraa Ruotsista, SF MVA Hedetorpets Merit (uros) ja KANS MVA V66-68 Apports Corinna (narttu), joka oli Kirsti Wuorimaan (kennel of Woodhill) ensimmäinen kultainennoutaja. Syntyvien pentueiden samoin kuin kasvattajien määrä rupesi tasaisesti kasvamaan, mutta jalostuksessa käytettyjen koirien määrä oli alkuvuosina kovin suppea.

Kuvaaja 1: Kultaistennoutajien rekisteröintimäärät Suomessa 1958 - 2013

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Nykyinen rotua harrastava yhdistys/järjestö ja aiemmat rotujärjestöt

Kultainen Rengas – Golden Ring GR ry perustettiin tammikuussa 1981 muutamien innokkaiden kasvattajien toimesta. Aluksi tarkoituksena oli toimia yhdyssiteenä nimenomaan rodun kasvattajien kesken, mutta pian toiminta laajeni kattamaan koko kultaistennoutajien omistajien kentän. Tarvetta toimintaan ja valistukseen oli, ovathan rodun suosio ja koirien rekisteröintiluvut olleet valtavia.

Syksyllä 1989 yhdistys hyväksyttiin rotua harrastavaksi yhdistykseksi ja 19.11.1994 itsenäiseksi rotujärjestöksi, jonka tärkein tehtävä on johtaa ja valvoa rodun jalostusta ja kehittämistä sekä edistää rodun harrastusta. Yhdistys harjoittaa myös kultaistanoutajaa koskevaa valistus- ja tiedotustoimintaa sekä pyrkii aktiivisesti keräämään rodun harrastajat toimintansa piiriin.

Ennen omaa rotujärjestöä kultaisten niin kuin muidenkin noutajarotujen rotujärjestönä toimi Suomen Noutajakoirajärjestö ry, joka perustettiin vuonna 1963 nimellä Suomen Retrieveryhdistys r.y.

Yhdistys huolehtii lisäksi rodun ulkomuototuomareiden erikoiskoulutuksesta sekä oman luonnetestinsä tuomarikoulutuksesta. Yhdistys järjestää myös koulutusta kasvattajille sekä mahdollisuuksien mukaan eri lajien lajikoulutuksia.

Golden Ring toimii vuorovaikutteisessa yhteistyössä rodun kasvattajien kanssa sekä Suomen Kennelliiton että muiden maiden jalostustoimikuntien kanssa kehittääkseen kultaistennoutajien jalostusta.

Yhdistys ylläpitää myös pentuvälitystä. Yhdistys julkaisee neljä kertaa vuodessa ilmestyvää Golden Ring -lehteä, joka lähetään jäsenmaksun maksaneille. Lisäksi yhdistys on julkaissut kirjasen Kultainennoutaja – Rotumääritelmä ja sen tulkinta sekä kirjan Kultainennoutaja – Golden info, kultaisennoutajan omistajan käsikirja.

Toimikunnat ja alueyhdistystoiminta

Yhdistyksellä on nome-, luonne- ja jalostustoimikunnat sekä näyttelyiden, nou/nomen, mejän, vepen, agilityn, tokon ja PK:n lajiyhteyshenkilöt. Lisäksi yhdistyksellä on Jalostuksen tavoiteohjelma-, näyttely- ja kasvattajatyöryhmät. Yhdistyksellä on lisäksi edustaja noutajakoirarotujen yhteisessä noutajien metsästyskoetoiminnan yhteistyötoimikunnassa.

Yhdistys on valtakunnallinen, toiminta kattaa koko Suomen. Oleellinen osa yhdistyksen toimintaa ovat alueyhdistykset, jotka järjestävät toimintaa paikallisesti niin itsenäisesti kuin yhteistyössä Golden Ringin kanssa. Alueyhdistykset hoitavat usein myös yhdistyksen erikoisnäyttelyiden ja mestaruuskokeiden järjestelyt.

Yhdistyksen arvot

Yhdistys pyrkii kaikessa toiminnassaan noudattamaan asettamiaan arvoja:

- Avoimuus, tasa-arvoisuus ja oikeudenmukaisuus
- Kunnioitus rotua ja alkuperäistä käyttötarkoitusta ja alkuperämaata kohtaan
- Erilaisuuden kunnioittaminen

Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät

Kultainen Rengas - Golden Ring GR ry toimii vuorovaikutteisessa yhteistyössä rodun kasvattajien kanssa sekä Suomen Kennelliiton että muiden maiden jalostustoimikuntien kanssa seuratakseen ja kehittääkseen kultaistennoutajien jalostukseen liittyviä asioita. Yhdistyksen syyskokous valitsee vuosittain jalostustoimikunnan puheenjohtajan. Jalostustoimikunta perustettiin vuonna 2014, aiemmin tehtäviä on hoitanut jalostusneuvoja sekä terveystoimikunta yhteistyössä hallituksen kanssa. Yhdistyksen hallitus valitsee tarvittaessa yhdistykselle jalostusneuvojan.

Rotujärjestönä Golden Ringin tärkein tehtävä on jalostuksen ohjaus. Näitä tehtäviä hoitavat tiiviissä yhteistyössä hallitus, jalostustoimikunta, muut toimikunnat sekä työryhmät:

- Rotujärjestö valvoo ja ohjaa harrastamansa rodun jalostustyötä harjoittamalla jalostusneuvontaa esimerkiksi jalostustoimikunnan toimesta.
- Rotujärjestö antaa tarvittaessa apua rotuun kuuluvien koirien ulkomaille viennissä ja tuonnissa.
- Rotujärjestö on yhteistyössä Kennelliiton jalostustieteellisen toimikunnan kanssa jalostustyön kehittämisessä.
- Rotujärjestö kartoittaa rotunsa terveystilannetta, jakaa tietoa perinnöllisten ja muiden rodussa esiintyvien sairauksien vastustamiseksi sekä seuraa PEVISA-ohjelman tavoitteiden toteutumista.
- Tallentaa Kennelliitosta saatavaa, jalostusta koskevaa tietoa
- Toimittaa tietoja ja tilastoja rotujärjestön lehteen
- Antaa jalostusta koskevia tietoja kasvattajille ja urosten omistajille
- Seuraa PEVISA-ohjelman vaikutuksia rotuun
- Järjestää mahdollisuuksien mukaan koulutustilaisuuksia kasvattajille
- Osallistuu mahdollisuuksien mukaan koulutuksiin ja jakaa niistä saatua tietoa eteenpäin
- On yhteydessä muiden Pohjoismaiden jalostusvastaaviin ja vastaa ulkomailta tulleisiin kyselyihin.

Jalostustoimikunta tukee yhdessä hallituksen kanssa ulkomuoto- ja luonnetestituomarikoulutusta.

Yhdistyksellä on kaksi pentuvälittäjää, jotka ylläpitävät pentulistaa välityksessä olevista pentueista sekä aikuisten koirien välityslistaa.

Jalostustoimikunta noudattaa toiminnassaan avoimuutta sekä kantaaottavuutta tiedottaessaan erilaisista jalostukseen liittyvistä asioista. Toimikunnalla on oma palstansa yhdistyksen lehdessä, minkä lisäksi lehdessä julkaistaan jalostusaiheisia artikkeleita. Toimikunnalla on myös oma sähköpostiosoite, johon toivotaan tietoa kultaistennoutajien terveyteen liittyen.

Muun toiminnan lisäksi toimikunta selvittää ja reagoi ajankohtaisiin ja akuutteihin terveyteen liittyviin asioihin.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Kultainennoutaja oli vuonna 2013 Suomen viidenneksi suosituin rotu. Vuosina 2012–2013 kultaisennoutajan pentuja rekisteröi yhteensä 168 kasvattajaa. Viimeisen 10 vuoden aikana pentuja on rekisteröinyt yhteensä 319 eri kasvattajaa.

Taulukossa 1 näkyy tarkastelujakson rekisteröintimäärät, jalostuskoirien jalostuskäyttöikä vuosina sekä rodun sukusiitosprosentti.

Vuosi	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Pennut (kotim.)	1189	1487	1437	1368	1372	1497	1444	1236	1330	1110	1103	1019	1071	1066	935
Tuonnit	30	48	53	41	53	57	35	25	47	32	27	16	12	19	20
Rekisteröinnit yht.	1219	1535	1490	1409	1425	1554	1479	1261	1377	1142	1130	1035	1083	1085	955
Jalostusurokset, ikä	4,5	4	4,25	3,38	4,17	4,5	4,08	4,08	4,25	4,33	3,67	4,5	4,42	5	4,67
Jalostusnartut, ikä	4,33	4,08	3,83	4	4,08	3,83	3,92	3,92	3,75	4,17	4	4,42	4,42	4,67	4,67
Sukusiitosprosentti	1,58%	1,54%	1,83%	1,88%	1,95%	2,25%	2,19%	2,57%	2,90%	2,94%	3,02%	3,66%	4,20%	4,01%	4,34%

Taulukko 1. Vuositilasto – rekisteröinnit 1999 - 2013

Pennut (kotim.) = Suomessa syntyneet, rekisteröidyt pennut
Tuonnit = rekisteröidyt tuontikoirat
Rekisteröinnit yht. = rekisteröinnit yhteensä
Jalostusurokset, ikä = keskimääräinen jalostuskäytön ikä, vuotta
Jalotusnartut, ikä = keskimääräinen jalostuskäytön ikä, vuotta
(KoiraNet)

Rekisteröintimäärät Suomessa

Kultainennoutaja on pysynyt suosituimpien rotujen joukossa vuosi vuoden jälkeen. Huippuvuosia elettiin 1990-luvun alussa, jolloin rotuun rekisteröitiin jopa 2600 pentua vuodessa. Sittemmin rekisteröintimäärät ovat vähentyneet. Kultaisennoutajan vuosittainen rekisteröintimäärä on viimeisen 15 vuoden aikana ollut keskimäärin 1279 koiraa. Vuosien 2007–2012 aikana rekisteröintimäärässä oli selvä piikki, kun keskimääräinen rekisteröintimäärä oli 1482 koiraa vuodessa. Rekisteröintien määrä on viimeisen viiden vuoden jaksolla ollut keskimäärin 1416 koiraa vuodessa. Edellisellä viisivuotiskaudella 2004–2008 kultaisianoutajia rekisteröitiin keskimäärin 1363 vuosittain. Näillä rekisteröintimäärillä rotu on pysynyt Suomen suosituimpien joukossa jo useamman vuosikymmenen. *(KoiraNet)*

Jakautuminen linjoihin

Ks. kappale 2 Rodun tausta/Eri linjat.

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Tuontikoirien merkitys rodun jalostuksessa on varsin merkittävä, vaikka näiden osuus vuosittaisista kokonaisrekisteröintimääristä on ollut keskimäärin vain 2,7 %. Viimeisten viidentoista vuoden aikana eniten jalostukseen käytetyistä uroksista 60 % on ollut tuontikoiria. Lisäksi jalostuksellisesti ongelmallista on se, että tuontikoirat ovat viimeisten vuosikymmenien aikana olleet useimmiten joko sukua keskenään tai sukua täällä jo oleville koirille.

Tuontikoirien vuosittainen rekisteröintimäärä on viimeisen 15 vuoden ajan ollut keskimäärin 34 koiraa. Tuonneissa näkyy selkeä lisäys vuosien 2005–2012 kohdalla: ulkomailta tuotuja kultaisianoutajia rekisteröitiin vuosittain keskimäärin 45. Suomeen vuosina 2012 - 2013 rekisteröidyistä tuontikoirista suurin osa tuotiin Ruotsista (24 rekisteröityä), Virosta (17 rekisteröityä) ja rodun kotimaasta Iso-Britanniasta (10 rekisteröityä). Kaikkiaan kahden vuoden aikana tuontikoiria rekisteröitiin 16 eri maasta. *(KoiraNet)*

Tuontikoirien keskinäinen sukulaisuus

Tuontikoirien keskinäinen sukulaisuus on puhuttanut jo pitkään. Toistaiseksi asiaan ei ole saatu muutosta, vaikka viime vuosina tuontikoirien määrä on ollut nousussa. Seuraavassa tarkastellaan esimerkinomaisesti vuonna 2012 Suomessa rekisteröityjä ulkomaantuonteja, joita rekisteröitiin 48.

Liitteestä 1A ”Vuonna 2012 Suomessa rekisteröityjen ulkomaantuontien keskinäinen sukulaisuus” näkyy, miten moninaisesti taulukon tuontikoirat ovat sukua keskenään. Taulukkoon on koottu kunkin koiran kohdalla sen 1–4 sukupolvessa esiintyvät esivanhemmat, joita löytyy myös muilta tuonneilta. Kukin nimi on värjätty tietyllä värillä. Suomalaisten kasvattamat tai suomalaisessa omistuksessa olevien koirien nimet ovat valkoisella taustalla.

Taulukosta käy selvästi ilmi, kuinka suurin osa koirista on sekä isän että emän puolelta sukulaisia keskenään. Usean vuonna 2012 rekisteröidyn tuontikoiran suvussa 1–4 polvessa esiintyy uros SANSUE CASTALIAN, joka puolestaan on hyvin yleinen 15 vuoden seurantajakson käytetyimpien urosten ja narttujen sukutauluissa. Jos sukutauluja tarkasteltaisiin useamman sukupolven ajalta, sukulaisuussuhteita näkyisi vielä tätäkin enemmän.

Tuontikoirissa tästä massasta poikkeaa vain muutama koira, ne edustavat niin sanottuja käyttölinjaisia kultaisianoutajia. Käyttölinjaisia sukuja on Suomessa vielä erittäin vähän. *(KoiraNet)*

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Keskimääräistä jalostukseen käyttöikää voidaan pitää arviona rodun keskimääräisestä sukupolven pituudesta. Tarkastelujaksolla 1999–2013 vaihtelua oli urosten kohdalla vuoden 2003 alimmillaan olleen 3 vuoden 8 kuukauden ja vuoden 2000 korkeimmillaan olleen 5 vuoden välillä. Narttujen osalta vaihtelua oli vuoden 2005 3 vuoden 9 kuukauden ja vuoden 2000 4 vuoden 8 kuukauden välillä. Keskimäärin 15 vuoden tarkastelujaksolla jalostukseen käyttöikä oli rodussa 4 vuotta 3 kuukautta, joten kultaisellanoutajalla sukupolven pituutena voidaan pitää arvioitua neljää vuotta. *(www.kennelliitto.fi, KoiraNet)*

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitoksessa uros ja narttu ovat keskenään serkukset tai sitä läheisemmät sukulaiset. Sukusiitos kasvattaa riskiä perinnöllisten sairauksien esilletuloon.

Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, usein resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %. *(Katariina Mäki, www.kennelliitto.fi)*

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

Sukusiitoksen haittavaikutukset alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %. Kultaisennoutajan keskimääräinen sukusiitosaste tarkastellun 15 vuoden aikana oli 2,7. Sukusiitosaste on laskenut vuoden 1999 luvusta 4,18 tasaisesti vuoteen 2013, jolloin sukusiitosprosentti oli 1,57.

Sukusiitosasteessa on edetty myönteisempään suuntaan, sillä vielä 1990-luvulla aste oli keskimäärin 4,4. Luvut näyttävät kuitenkin tilanteen todellisuutta parempana, sillä tuontikoirien osalta laskennassa on useimmiten vain kolme sukupolvea, jolloin koirien sukulaisuus ei näy todenmukaisesti. *(Katariina Mäki, www.kennelliitto.fi, KoiraNet)*

4.1.2 Jalostuspohja

Jalostuspohjan laajuutta tarkastellaan sukupolvittain jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen määrää, isien ja emien lukumäärien suhdetta ja tehollisen populaation kokoa tarkastelemalla. Taulukossa 2 on esitetty nämä luvut 15 vuoden ajalta. Jalostukseen on käytetty hyvin pientä osuutta koirista ja mahdollisesta tehollisen populaation osuudesta on käytetty vain kolmannes. Näin ollen rodun jalostuspohja on kapea ja rodun populaatiosta menetetään koko ajan elinvoimaa ylläpitävää geneettistä vaihtelua.

Vuosi	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Eri urokset	260	266	250	238	234	230	222	210	195	180	179	178	188	188	197
Eri nartut	583	601	596	598	579	571	528	498	475	438	448	434	455	472	500
isät/emät	0,45	0,44	0,42	0,4	0,4	0,4	0,42	0,42	0,41	0,41	0,4	0,41	0,41	0,4	0,39
Osuus uroksista	2%	3%	4%	4%	4%	4%	5%	4%	5%	4%	4%	5%	4%	4%	4%
Osuus nartuista	3%	6%	10%	14%	16%	17%	18%	18%	18%	18%	17%	16%	15%	14%	13%
Tehol. populaatio	550	564	544	530	518	510	482	456	428	395	398	391	412	419	441
Osuus maksimista	34%	34%	33%	32%	32%	32%	32%	32%	31%	30%	30%	31%	32%	32%	33%

Taulukko 2. Jalostuspohja per sukupolvi 1999–2013

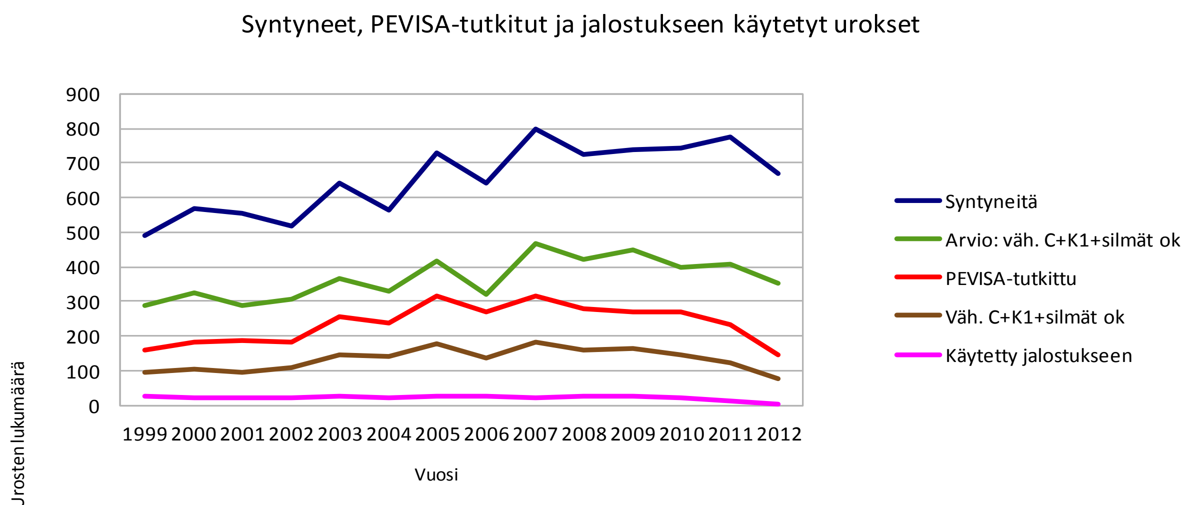
Eri urokset = jalostukseen käytetyt eri urokset
Eri nartut = jalostukseen käytetyt eri nartut
Isät/emät = jalostukseen käytettyjen isien ja emien suhde
Osuus uroksista = uroksista käytetty jalostukseen
Osuus nartuista = nartuista käytetty jalostukseen
Tehol. populaatio = tehollinen populaatio
Osuus maksimista = tehollisen populaation osuus maksimista

KoiraNetin jalostuspohja per sukupolvi -luvut on laskettu nelivuotisjaksoilta siten, että esimerkiksi sukupolvi 2013 koostuu vuosien 2010-2013 luvuista. *(KoiraNet)*

Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuus syntyneistä

Rekisteröidyistä kultaisistanoutajista on sukupolvittain tarkasteltuna käytetty jalostukseen vain pientä osaa: uroksista on käytetty sukupolvittain keskimäärin noin 4 % ja nartuista noin 14 % tarkastelujakson 1999 - 2013 aikana. Varsinkin urosten käyttömäärä on hälyttävän pieni. Urosten kohdalla luku kertoo rodun jalostuksessa yleisestä trendistä: suosittujen yksittäisten urosten merkittävästä liikakäytöstä. *(KoiraNet)*

Kuvaaja 2: Syntyneet, PEVISA-tutkitut ja jalostukseen käytetyt urokset

Kuvaajassa 2 on vuosina 1999 - 2013 syntyneiden urosten kokonaismäärä, PEVISA-tutkittujen urosten määrä ja jalostuskelpoisiksi PEVISA-rajoitusten osalta katsottavien urosten määrä (lonkat vähintään C, kyynärpäät vähintään 1 ja silmät ohjeen mukaiset).

Lisäksi kuvaajassa on edellä mainittujen tietojen perusteella laskettu arvio siitä, paljonko syntyneistä uroksista on jalostukseen kelpaavia PEVISA-vaatimusten osalta. Kuvaaja ilmentää sitä, miten pientä osaa syntyneistä uroksista on käytetty jalostukseen ja miten pieni osa uroksista on PEVISA-tutkittu. (KoiraNet)

Isät/emät -luku

Isät/emät -luku kertoo, mikä on eri isien ja emien lukumäärien suhde sukupolvittain. Ideaalitilanteessa narttuja ja uroksia käytettäisiin yhtä paljon.

Kun tavoitteena on luku 1, kultaisennoutajan keskiarvo 15 vuoden ajalta on 0,41. Luku on pitkän tasaisen kauden jälkeen noussut viimeiset kaksi vuotta, vuonna 2013 luku oli 0,45. Suunta on oikea, mutta vielä ollaan kaukana tavoiteltavasta tilanteesta: jalostukseen tulisi käyttää huomattavasti nykyistä suurempaa osaa uroksista. Tarkastelujakson 1999 - 2013 aikana yhden sukupolven koirista pentuja sai keskimäärin 518 eri narttua, pentueiden isinä oli sukupolvessa keskimäärin 214 eri urosta. *(www.kennelliitto.fi, KoiraNet)*

Monimuotoisuus terveyden perusta

Mitä monimuotoisempi rotu geneettisesti on, sitä terveempiä koirat pääsääntöisesti ovat. Immuunijärjestelmän heikkous, johon kaventunut monimuotoisuus johtaa, aiheuttaa mm. tulehdussairauksia, autoimmuunitauteja ja allergioita. Yleisen elinvoiman, terveyden ja hedelmällisyyden säilyttämiseksi ja monien perinnöllisten vikojen ja sairauksien ehkäisemiseksi on ehdottoman tärkeää säilyttää rodun monimuotoisuus.

Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen sairauden puhkeamiselta. Jalostus ja perinnöllinen edistyminenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu, kuten kultainennoutaja, on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset

mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista. *(Katariina Mäki, www.kennelliitto.fi)*

Geneettinen monimuotoisuus monimuotoisuustutkimuksen 2012 - 2013 valossa

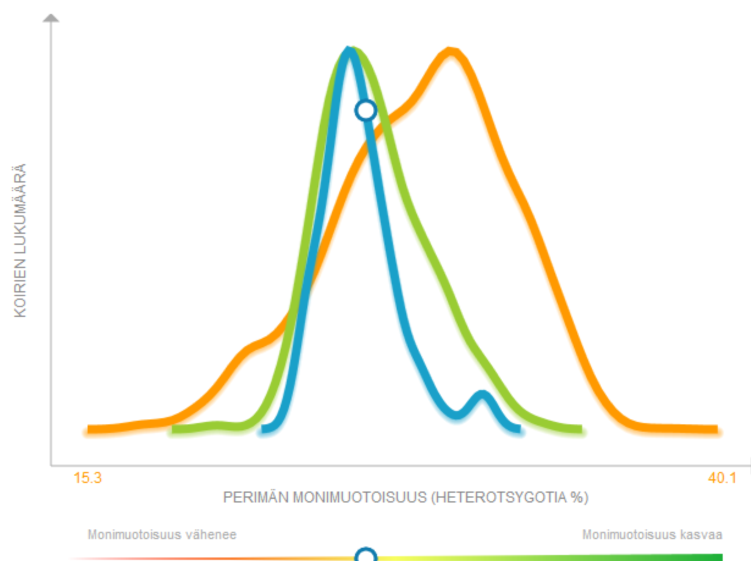
Vuonna 2012 Golden Ring päätti teettää monimuotoisuustutkimuksen kartoittaakseen koirakantamme perimän monimuotoisuutta. Tutkimukseen valittiin rotujärjestön kustantamana 100 mahdollisimman eri sukuista kultaistanoutajaa. Tärkeimpänä kriteerinä koirien valinnassa oli että koirilla olisi eri vanhemmat sekä eri isovanhemmat. Tämä osoittautui yllättävän haasteelliseksi tehtäväksi, vaikka kultaisianoutajia lukumäärällisesti on paljon. Tutkimukseen osallistui lisäksi 20 kultaistanoutajaa omistajiensa kustannuksella.

120 kultaisellenoutajalle tehtiin DLA (dog leucosyte antigene) tutkimus, jossa kartoitetaan yhden perimän alueen immuunipuolustuksen keskeisiä geenejä sekä koko perimän kattava MyDogDNA tutkimus. Molemmat tutkimukset antoivat varsin selkeän kuvan rodun geenikirjon kapeudesta. Vaikka odotettavissa olikin, että monimuotoisuus ei välttämättä olisi hyvä, oli kartoituksen tulokset silti ikävä yllätys. Keskimääräistä koiraa (kaikki rodut mukana) heikompi koko perimän laajuinen eriperintäisyys, DLA-haplotyyppien vähäinen lukumäärä ja muutaman yleisimmän haplotyypin löytyminen suurimmalta osaa koirista kertovat lyhyesti tilanteen.

MyDogDNA-terveyspassista saatava paras anti on ehdottomasti koiran monimuotoisuudesta kertova eriperintäisyys eli heterotsygotiaprosentti. Osallistuneiden koirien heterotsygotiaprosentit vaihtelevat välillä 22,6 % - 31,6 %. Näyttelylinjaisten koirien heterotsygotiaprosentti on keskimäärin 25,3 %, kun taas käyttölinjaisten 28,6 %. Syy, miksi käyttölinjaisilla on tutkimuksen mukaan enemmän monimuotoisuutta kuin näyttelylinjaisilla, on todennäköisesti ainakin osittain siinä, että Suomessa on käyttölinjaisiin sekoitettu mm. vanhoja näyttelylinjoja Suomesta, Ruotsista ja muualta Euroopasta. Viime vuosina on kantaan yhdistetty myös Amerikasta tuotuja yksilöitä. Käyttölinjaisten koirien otanta tutkimuksessa on varsin pieni ja valitut koirat ovat tarkoituksella valittu eri suvuista. Osan koirista suvussa on sekä eurooppalaisia että amerikkalaisia yksilöitä.

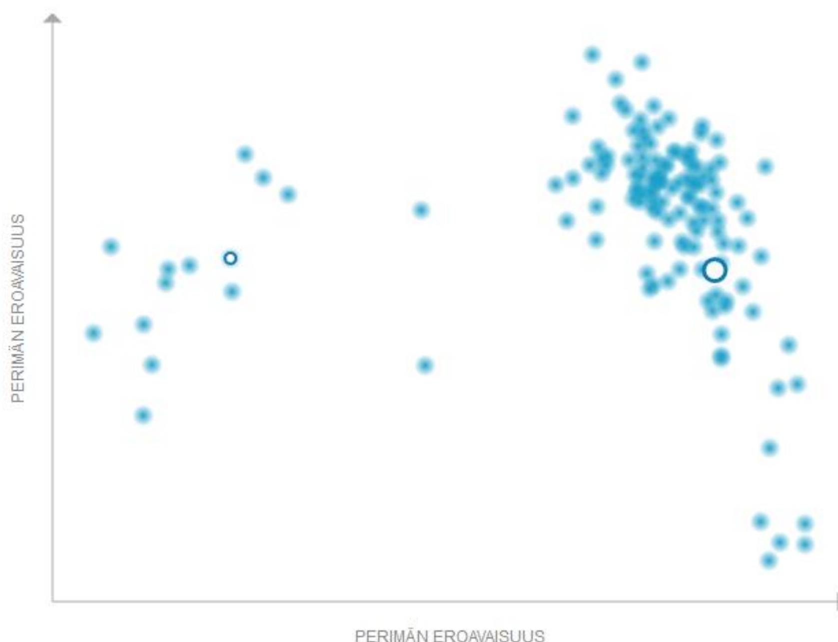
Alla olevassa kuvaajassa 3 näkyy 17.3.2014 tilanteen mukainen heterotsygotia, joka on tutkituilla kultaisillanoutajilla (sininen jana) 25,4 %, muilla tutkituilla noutajilla (vihreä jana) 25,9 % ja kaikkien tutkittujen koirien mediaani (keltainen jana) 28,8 %.

Kuvaaja 3: Heterotsygotia 17.3.2014 tilanteen mukaan.

MyDogDNA-terveyspassin yhtenä osiona olevassa perimän erilaisuudet kuvaajassa (kuvaaja 4, tilanne 17.3.2014) näyttely- ja käyttölinjaiset koirat sijoittuvat selvästi omiin ryhmiinsä. Kuvaaja muuttaa muotoaan aina kun uusi koira lisätään mukaan aineistoon. Kuvaaja ei kerro koirien monimuotoisuudesta vaan sukulaisuussuhteista eli koirien väliset etäisyydet säilyvät vaikka kuvaajan muoto muuntuukin. Tätä kuvaajaa katsottaessa, jalostuksessa olisi edullista yhdistää koiria, jotka sijaitsevat kuvaajassa mahdollisimman kaukana toisistaan.

Kuvaaja 4: Perimän erilaisuus 17.3.2014 tilanteen mukaan (vasemmalla käyttölinjaiset, oikealla näyttelylinjaiset).

MyDogDNA-terveyspassin anti yksittäisten sairauksien osalta on tässä vaiheessa rodullemme vähäinen. Koska monet geenitestit ovat tiettyjen tutkimuslaboratorioiden patentoimia, ne eivät ole ainakaan vielä mahdollisia tässä tutkimuksessa. Tulos GR_PRA1-testin osalta on kuitenkin merkittävä tieto ja kantajien osuus 12,45 % antaa viitettä sitä, että PRA:n geenitestaus kannattaa. Kyseessä on kuitenkin sokeuttava silmäsairaus, joten geenivirheen yleistyminen rodussa olisi valitettavaa.

DLA kartoituksessa rodussa löydettiin vain 9 erilaista haplotyyppiä. Monimuotoisimmissa roduissa kun näitä on löytynyt jopa 30 erilaista. DLA alueen samaperintäisyysaste otoksen koirissa oli erittäin korkea, 61 %. DLA kartoituksessa on kuitenkin omat haasteensa. Tuloksen mukaan yksi omakustanne koirista ei ollut perinyt kumpaakaan emänsä haplotyypeistä, vaikka koiran katsotaan saavan toinen haplotyyppi isältään ja toinen emältään. Selvittely asiasta toi ilmi, että rodussamme esiintyy varsin yleisenä DRB1*01201–alkuisten haplotyyppien DQB1-geenissä yhden alleelin sijaan nk. tupla-alleeleja. Tällaisten koirien kohdalla tarvittaisiin tiedot koiran vanhempien alleeleista tuloksen määrittämiseksi täysin varmasti. Näiden koirien kohdalla tulos perustuu oletettuun todennäköisyyteen ja tulos on kirjattu samaperintäiseen suuntaan. Meidän aineistossamme näitä koiria oli 29 kpl eli koirat, jotka ovat samaperintäisiä toiseksi yleisimmän haplotyypin suhteen. Genoscoperin edustajat pitävät epätodennäköisenä, että nämä koirat olisivat tulokseltaan eriperintäisiä, vaikka yksi emänsä tuloksen perusteella näin olikin. Jos näin kuitenkin ajateltaisiin, laskisi koko rodun DLA alueen samaperintäisyysaste yli 60 %:sta reiluun 30 %:iin. Koirayksilöiden kannalta tämä olisi ilman muuta hyvä asia. Mutta koska nämä koirat omaisivat eriperintäisinä yleisimmän ja toiseksi yleisimmän haplotyypin, yleisin halpotyyppi olisi silloin vieläkin yleisempi ja löytyisi yli 70 %:lta otoksen koirista. Sekään olisi hyvä vaihtoehto koko rodun kannalta. DLA-alueen monimuotoisuus on huolestuttavan suppea joka tapauksessa.

Mitä jatkossa:

Tavoitteena on, että monimuotoisuuskartoituksen tuloksia alettaisiin käyttää hyväksi jalostussuunnitelmissa, jotta geenipohja ei enää nykyisestään kaventuisi. DLA-kartoitus ei ole tällä hetkellä markkinoilla oleva tutkimus eli monimuotoisuutta voi kartoittaa tällä hetkellä koko perimän kattavalla analyysillä. Ajatuksena nämä yhdessä tuntuisivat paremmalta vaihtoehdolta monimuotoisuuden kartoitukseen, kuin kumpikaan yksin. Ajatus siitä, että saisi tiedon koiran monimuotoisuudesta ja kaikki rodulle tärkeät geenitestit yhdessä paketissa kuulostaa hienolta tulevaisuuden visiolta.

Tulevaisuudessa on tarkoitus herättää keskustelua kasvattajiemme keskuudessa monimuotoisuuden lisäämiseksi. Jatkossa tulee pohtia, mitkä ovat rotumme tärkeimmät ominaisuudet, mitkä ovat vakavimmat ongelmat, ja mitä jalostuksellisia asioita voisi kenties katsoa ”läpi sormien” monimuotoisuuden lisäämiseksi? Jokainen yhdistelmä vaikuttaa rodun tilanteeseen ja koirien, joita ei käytetä siitokseen, geenejä häviää, eikä niitä saada takaisin. Jokaisen valinnoilla on siis merkitystä.

Tietoa tehollisesta populaatiokoosta

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Tehollinen populaatiokoko kertoo, kuinka monen yksilön geenimuotoja rodussa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä koiraa. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee.

Jalostuskoirien lukumäärän perusteella laskettu tehollinen koko on aina yliarvio, koska kaava olettaa, että jalostuskoirilla on tasaiset jälkeläismäärät eivätkä jalostuskoirat ole toisilleen sukua. Parempi tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen, mutta tämä kaava toimii vain suljetulle populaatiolle ja aineistolle, jossa sukupuut ovat hyvin pitkiä.

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on neljä vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä.

Jalostustietojärjestelmä KoiraNetissä käytetään kaavaa

*Ne = 4*Nu*Nn / (2*Nu+Nn), jossa*

Nu =neljän vuoden aikana jalostukseen käytetyt urokset
Nn = neljän vuoden aikana jalostukseen käytetyt nartut

Kaavassa ei pystytä ottamaan huomioon jalostuskoirien epätasaisia jälkeläismääriä eikä keskinäisiä sukulaisuuksia, joten *luku on jopa kymmenkertainen yliarvio todellisesta tilanteesta.*

(Katariina Mäki, www.kennelliitto.fi)

Rodun tehollinen populaatiokoko

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on suurilukuisissa roduissa enintään 2-3 % rodun neljän vuoden rekisteröintimääristä. Kultaisennoutajan kohdalla tämä tarkoittaa, että uroksella saa olla enintään 113-170 jälkeläistä (laskettuna viimeisen neljän vuoden rekisteröinneistä).

Yleissääntönä pidetään sitä, että yhdessäkään rodussa ei yhdellä yksilöllä saisi olla enempää kuin 100 jälkeläistä, jotta yksittäisten koirien vaikutus rotuun ei kasvaisi kohtuuttoman suureksi. Toisen polven

jälkeläisiä koiralla saisi olla korkeintaan 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä. Kultaisennoutajan kohdalla se tarkoittaa enintään 226-339 toisen polven jälkeläistä.

Taulukossa 3 listatuista käytetyimmistä uroksista kaikki ylittävät suosituksen ensimmäisen polven jälkeläisten lukumäärässä. Niin sanottujen matadoriurosten käyttö onkin yksi suurimpia ongelmia rotumme jalostuksessa ja rodun monimuotoisuuden turvaamisessa. Yksittäisellä yksilöllä ei voi olla minkään ominaisuuden suhteen niin ylivoimaisesti ja yksipuolisesti rotua parantavaa vaikutusta, että sen ylisuuri käyttö olisi millään tavalla perusteltua. *(Katariina Mäki, www.kennelliitto.fi, KoiraNet)*

Suurempaa osuutta koirista tulisi käyttää jalostukseen

Rodun potentiaalisesta sukupolvittaisesta tehollisesta populaatiokoosta on tarkastelujakson 1999–2013 aikana ollut käytössä keskimäärin 32 %, toisin sanoen käyttämättä on jätetty 68 %. Jokaisen jalostukseen käyttämättömän koiran mukana katoaa peruuttamattomasti osa geeniperintöä. Paras tapa säilyttää koirien terveyden turvaavaa perinnöllistä vaihtelua ja estää perinnöllisten sairauksien kasaantuminen on välttää yksittäisen yksilön runsasta jalostuskäyttöä.

Taulukko 3. Viimeisen 15 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 urosta 1999–2013.

			Yhteensä		Toisessa polvessa	
	Uros	synt.vuosi	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	*ROYAL SALUTE DU PAYS DE BOHEME*	2000	47	316	64	452
	GUNMARSH ZACHARY - MAJIK KISS ME QUICK					
2	*LOVEHAYNE WALLACE*	2003	28	218	36	259
	LINDJAN XYLONITE - LOVEHAYNE TALLULAH					
3	KARVIN INSIDE EDITION	2004	29	208	20	133
	KARVIN PENTAGON - KARVIN TIA MARIA					
4	*REMINGTON RAZZLE DAZZLE*	2005	28	206	88	627
	SHARDANELL TALK O'THE TOWNATIPCRESS – REMINGTON REMEMBER ME					
5	*PAUCLARE PHYLANDERER*	1999	31	203	69	467
	STANDFAST DREAM TICKET FROM KERRIEN – PAUCLARE PIERIAN SPRING					
6	*GILDAS AMOUAGE*	2006	26	192	9	72
	STANROPH SAILORS SWANSONG – GILDAS KISSING COUSIN					
7	MAJIK FINDERS KEEPERS	2006	25	190	13	85
	REMINGTON RAZZLE DAZZLE – MAJIK WHITER SHADE					
8	HÄÄMÖRIN LINTUKOIRA	2002	26	186	17	111
	HÄÄMÖRIN AIKAPOMMI – HÄÄMÖRIN MIMOSA					
9	PIKESTAR'S WHEELS ON FIRE	1998	28	185	51	302
	LORINFORD HARLEQUIN - BELLMINT'S SWEET SNOW ICE					
10	BANDOLERO'S DYNAMIC DANCER	1996	28	195	45	314
	WATERLOO'S SEAWAY TO HIEKKAKANKAAN – BANDOLERO'S CALAMITY JANE					
11	GOLDEN CUB ICE'N FIRE	2002	28	181	5	39
	GOLDEN CUB ZARMANDO – GOLDEN CUB SUNRISE					
12	*SANDUSKY ALAIN PROST*	2008	28	181	8	56
	SHARDANELL TALK O'THE TOWNATIPCRESS – SANDUSKY WINGS OF A DOVE					
13	*RAMCHAINE WHIST*	2007	22	180	9	63
	LOCHTAYMOR KING OF DIAMONDS – REMINGTON REQUISITE OF RAMCHAINE					
14	*RITZILYN JIMMY MAC*	2001	25	179	18	107
	RITZILYN BRANDON – PEARLBARN PERIWINKLE FOR RITZILYN					
15	*ROGERWIEK DOCILE DOLPHIN*	2005	26	177	14	77

Tuontikoirat merkitty kursiivilla.

Taulukon 3 uroksista tuontikoiria on 9, eli tuontiurosten osuus on 60 %. Liite 1B Käytetyimpien urosten ja narttujen sukulaisuus havainnollistaa 15 käytetyimmän uroksen ja nartun keskinäisiä sukulaisuussuhteita. Tarkastelussa on jokaisen koiran kaksi sukupolvea, ja jo näin suppealla tarkastelualueella sukulaisuussuhteita nousee esiin.

Aikavälillä 1999–2013 jalostukseen käytettiin yhteensä 604 eri urosta. Näistä 78 eli 13 % tarvittiin tuottamaan puolet (50 %) kaikista ajanjakson pennuista. Tämäkin luku osoittaa, miten suuri merkitys rotuun näillä eniten jalostukseen käytetyillä yksilöillä on.

Taulukko 4. Viimeisen 15 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 narttua 1999–2013.

	Narttu	synt.vuosi	Yhteensä Pentueita	Pentuja	Toisessa polvessa Pentueita	Pentuja
1	APPLEHILL'S XANTIPPA	1998	5	47	2	17
	APPLEHILL'S INCANTA 'TION - APPLEHILL'S ELEGANT LADY					
2	JUNO-JUHEKIN BISE	2002	5	47	2	11
	DREAM MAX DROP ZONE - JUNO-JUHEKIN NEBULA					
3	MAJIK VISSI D'ARTE	2004	5	46	25	189
	DELINDAS SINCERELY L0VE - MAJIK NOBLESSE OBLIGE					
4	ISAEL EMERGENCY	2005	5	45	8	67
	DREAM MAX GEORGIO ARMANI - CROISANTIN DALWHINNIE					
5	MAJIK NOBLESSE OBLIGE	2002	5	44	10	73
	ROYAL SALUTE DU PAYS DE BOHEME - MAJIK LIEBESTRAUM					
6	KARVIN RIO RAMANDA	1997	5	44	23	145
	GUNHILLS DALBURY - FESTIVAL'S FIVE FIVE					
7	RIINA	2004	5	43	5	32
	HEATHERMEAD HAGEN - WINDALAS PIECE OF CAKE					
8	CHAFFINCH FEMME FATALE	2001	6	42	19	141
	DELINDAS SINCERELY L0VE – BAJADEERI					
9	WIIKAR'S HIGHLAND SONG	2000	5	42	3	24
	ROSSMIX STORY OF HEARTS - WIIKAR'S DO-RE-MI					
10	MAJIK MAYBEE	1996	4	42	5	35
	YELLOW WATERLILY MILKCOFFEE - MAJIK MAKEPEACE					
11	MICKY MOON DOLLY GREY	1998	5	41	2	16
	TOMAKON MICADOR - MICKY MOON ANNIE OAKLEY					
12	BIRKMOORS CASABLANCA	1998	5	41	8	59
	KERRIEN RALEIGH - PIKESTAR'S BELLA MADONNA					
13	TORNADO EAGLES ALLY	2005	5	41	8	61
	PIKESTAR'S WHEELS ON FIRE - SHETLANDIA MAINSTREAM					
14	GREENHILL'S BIG IN JAPAN	2005	5	40	4	36
	KERRIEN RALEIGH - MATING CALL MISS MARRON					
15	RONJA	2004	5	40	3	21
	HEATHERMEAD HAGEN - WINDALAS PIECE OF CAKE					

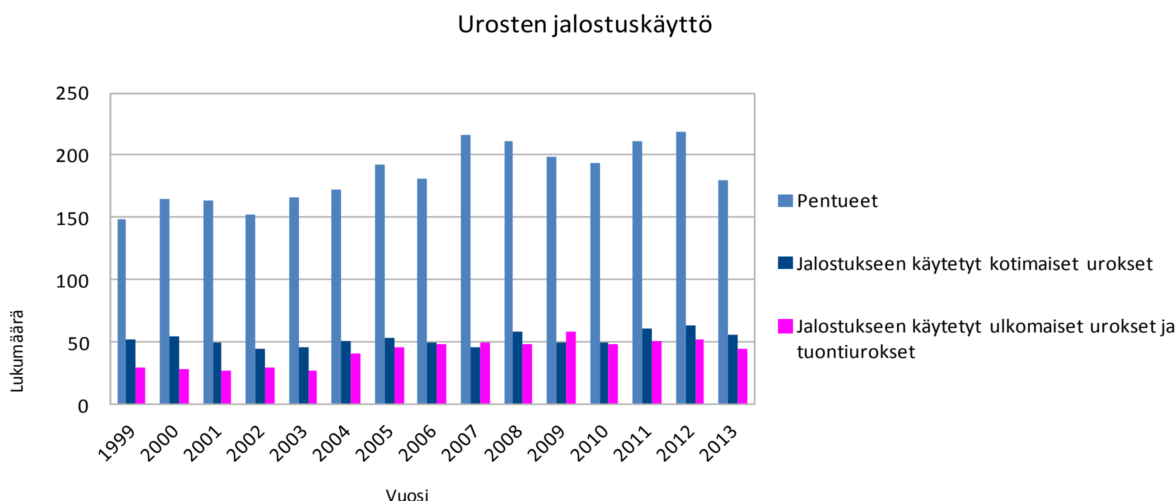
(www.kennelliitto.fi, KoiraNet)

Liite 1B Käytetyimpien urosten ja narttujen sukulaisuus havainnollistaa 15 käytetyimmän nartun ja uroksen keskinäisiä sukulaisuussuhteita. Tarkastelussa on jokaisen koiran kaksi sukupolvea. Huomionarvoista on, että sukulaisuussuhteita nousee esiin näinkin suppealla tarkastelualueella.

Jalostuskoirien lukumäärä

Vuosien 2005 - 2013 aikana käytettiin jalostukseen vuosittain keskimäärin 15 ulkomaista urosta, kun koko tarkastelujakson 1999 - 2013 aikana keskimääräinen käyttö oli 11,5 koiraa. Ulkomaisten urosten jalostuskäyttömäärä on siis ollut kasvussa.

Kuvaaja 5: Urosten jalostuskäyttö

Kuvaajasta ilmenee pentueiden kokonaismäärä tarkastelujaksolla 1999 - 2013, kotimaassa syntyneiden jalostukseen käytettyjen urosten lukumäärä sekä jalostukseen käytettyjen tuontiurosten ja ulkomaisten urosten lukumäärä. Kokonaismäärä on näiden yhteenlaskettua summaa suurempi, sillä yhdellä uroksella voi olla useampi pentue.

Tilanne voi näyttää suorastaan suotuisalta ajatellen geenipoolin laajentumista ulkomailta tuodun niin sanotun ”uuden veren” myötä, mutta sukutauluja tarkastelemalla paljastuu tilanteen ongelma: tuontikoirien sukulaisuus keskenään ja sukulaisuus suomalaisten koirien kanssa.

Tarkastelujaksolla jalostukseen on käytetty keskimäärin vain 9 % sukupolven koirista. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään puolet syntyvistä koirista, tai pentuekoko huomioiden se rodun osuus, joka saadaan jakamalla luku 2 rodun keskimääräisellä pentuekoolla. Kultaisennoutajan kohdalla tämä merkitsee sitä, että kun esimerkiksi vuonna 2013 rekisteröitiin 1219 kultaistanoutajaa, niistä 610 pitäisi käyttää jalostukseen, jotta rodun monimuotoisuus turvattaisiin. Kuitenkin viimeisen 15 vuoden aikana on käytetty keskimäärin vain 278 koiraa jalostukseen. Pentuekoko huomioiden koirista tulisi käyttää 30 %, pentuekoon ollessa keskimäärin 6,7. *(Katariina Mäki, www.kennelliitto.fi, KoiraNet)*

Jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus

Taulukoissa 3 ja 4 esiintyvien jalostukseen eniten käytettyjen urosten ja narttujen keskinäisiä sukulaisuuksia selitetään alla:

MAJIK VISSI D'ARTEN isoisä on ajanjakson käytetyin uros ROYAL SALUTE DU PAYS DE BOHEME-. Emä on jakson viidenneksi käytetyin narttu MAJIK NOBLESSE OBLIGE.

GREENHILL'S BIG IN JAPAN ja BIRKMOORS CASABLANCA ovat sisarpuolia, isä molemmilla KERRIEN RALEIGH, joka on myös uroslistalla sijalla 15 olevan ROGERWIEK DOCILE DOLPHININ isä.

MICKY MOON DOLLY GREYN isä on uroslistalla sijalla 9 oleva PIKESTAR'S WHEELS ON FIRE.

RIINA ja RONJA ovat täyssisaria keskenään. Niiden isoisä on uroslistalla viidentenä oleva PAUCLARE PHYLANDERER, joka on uroslistalla kolmantena olevan KARVIN INSIDE EDITIONIN isoisä.

KARVIN RIO RAMANDAN ja MAJIK MAYBEEN isoisä, molempien emänisä, on LOVEHAYNE DARTER. Se on myös uroslistalla sijalla 8 olevan HÄÄMÖRIN LINTUKOIRAN isoisä.

TORNADO EAGLES ALLYN isä on uroslistalla sijalla 9 oleva PIKESTAR'S WHEELS OF FIRE.

CHAFFINCH FEMME FATALEN, MAJIK MAYBEEN ja BIRKMOORS CASABLANCAN jokaisen isoisoisä on MJAERUMHÖGDA'S YOUR CHOICE.

REMINGTON RAZZLE DAZZLE ja RAMCHAINE WHIST ovat serkkuja, niiden emät ovat täyssisaria. Niiden isoisä ELSWOOD THE HIGHLANDER on SANDUSKY ALAIN PROSTIN isän emän isä.

BANDOLERO'S DYNAMIC DANCERIN isoisä on PIKESTAR'S WHEELS ON FIREN isä LORINFORD HARLEQUIN.

MAJIK FINDERS KEEPERSIN emän isovanhemmat ovat uroslistan ykkönen ROYAL SALUTE DU PAYS DE BOHEM ja narttulistan kymmenes MAJIK MAYBEE.

Käytetyimpien koirien keskinäinen sukulaisuus ilmenee jo tarkasteltaessa sukutauluja vain kolme-neljä polvea. Esimerkiksi uros SANSUE CASTALIAN löytyy 2-4 polvesta peräti kahdeksalla listan viidestätoista uroksesta. Samoin nartuista kahdeksalla on kyseinen uros 2-4 polvessa. *(KoiraNet)*

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Kultainennoutaja on suosittu rotu myös muualla kuin Suomessa. Pohjoismaista Ruotsissa rodun rekisteröintimäärä on ollut laskussa kuluneen vuosikymmenen ajan. Vuosittainen rekisteröintimäärä vuosina 2009 - 2013 oli keskimäärin 1936 kultaistanoutajaa. Vastaava luku Norjassa oli 923. Myös siellä rekisteröintimäärät ovat vähentyneet viimeisen viiden vuoden ajan. Samoin rodun kotimaassa Iso-Britanniassa, jossa vuoden 2004 luvusta 10 500 rekisteröityä kultaistanoutajaa on tultu vuoteen 2013 mennessä alas rekisteröintilukuun 7117.

Taulukko 5. Rodun rekisteröintimäärät 2009 - 2013. Lähteenä kunkin maan rekisteröintitilastot.

	Suomi	Viro	Ruotsi	Norja	Tanska	Iso-Britannia
2009	1425	189	2020	1023	1177	7804
2010	1409	138	2051	1025	1125	7911
2011	1490	218	2012	903	995	8081
2012	1535	199	1788	831	1073	7085
2013	1219	222	1809	832	1038	7117

Kultainennoutaja on laajalle levinnyt ja suosittu rotu, joten uutta jalostusmateriaalia on saatavissa ulkomailta.

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Kultainennoutaja on suurilukuinen rotu, niin meillä kuin muuallakin. Vuonna 2013 rotujärjestö Golden Ring teetti monimuotoisuustutkimuksen, jossa tutkittiin tarkasti valikoidulla 100 kultaisennoutajan otannalla suomalaisen populaation monimuotoisuutta.

Rodun jalostuspohjan laajuus

Kultainennoutaja oli rekisteröintimäärien perusteella vuonna 2013 Suomen viidenneksi suosituin rotu. Menneen vuosikymmenen aikana rekisteröintejä oli naapurimaassamme Ruotsissa keskimäärin noin 2300 ja rodun kotimaassa Iso-Britanniassa keskimäärin noin 8800 koiraa vuosittain. Rodun suosion ja suuren yksilömäärän perusteella voi olettaa, että ulkomailta olisi saatavissa myös Suomen kultaistennoutajien populaation suvuista poikkeavia koiria. Tällaisten valtavirrasta poikkeavia sukulinjoja edustavien koirien tuonnilla parannettaisiin rodun monimuotoisuustilannetta.

Kymmenen vuoden tarkastelujaksolla rekisteröintimäärät ovat vähentyneet Ruotsissa ja Iso-Britanniassa, Suomessa suuntaus on ollut päinvastainen. Tosin vuonna 2013 kultaisianoutajia rekisteröitiin Suomessa viiden vuoden keskiarvoa vähemmän.

Rodun jalostuskoirien sukulaisuus ilmenee tarkasteltaessa sukutauluja 1-4 sukupolven tarkkuudella. Sukulaisuuksia on todellisuudessa tässä esitettyä enemmän, jos tarkastelua laajennetaan kattamaan useampi sukupolvi. Monimuotoisuustutkimuksen tulokset osoittavat, että suomalaiset kultaisetnoutajat omaavat hyvin yhtenäisen perimän, vaikka sukusiitosprosentti näyttääkin laskeneen viime vuosina. Rodun sukusiitosprosentti ei ole ongelmallisen korkea. Tähän taas vaikuttaa harhaanjohtavasti se, että tuontikoirien suvuista on KoiraNetin laskennassa mukana useimmiten vain kolme sukupolvea.

Jalostukseen käyttöikä on pysynyt suunnilleen samana tarkastelujakson ajan. Urosten kohdalla viiden ja viidentoista vuoden keskiarvo on sama, joten suuria muutoksia ei jalostukseen käyttöiän kohdalla ole ollut.

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Tehollinen populaatiokoko on ollut tarkkailujakson ajan nousussa. Kuitenkin sen osuus maksimista on tarkastelujaksolla keskimäärin vain 32 %. Kun huomioidaan se tosiseikka, että tehollisen populaatiokoon luku on jopa kymmenkertainen yliarvio todellisuudesta, rodun jalostuspohja näyttää uhkaavan kapealta.

Isät/emät-suhde on pysynyt tarkastelujaksolla tasaisena. Tilanne ei siis ole parantunut, vaan rodun jalostuksessa on jatkunut trendi, jossa yksittäisiä uroksia käytetään jalostukseen yli suositusten. Olisikin tärkeää miettiä jalostusvalintoja laajemmasta näkökulmasta, rodun kokonaistilanne huomioiden, yksittäisten menestyneiden urosten suosimisen sijaan. Tarkastelujakson aikana sukupolven uroksista on käytetty keskimäärin noin 4 % ja nartuista noin 14 %. Varsinkin urosten käyttömäärä on hälyttävän pieni.

Samoja yhdistelmiä on toistettu jonkin verran, mutta tätä suurempi ongelma on yksittäisten urosten liikakäyttö.

Tarkastelujakson aikana 15 eniten käytettyä urosta ylittävät jokainen suositukset yksittäisen koiran elinikäisestä jälkeläismäärästä. Kun tarkastellaan 15 vuoden aikana suosituimpien urosten kokonaispentumäärää, kaikkiaan 31 urosta ylittää suosituksen ylärajan 170 pentua. Uroksista 64 ylittää suosituksen 100 pennun rajasta.

Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi olla korkeintaan 4 - 6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä. Kultaisennoutajan kohdalla se tarkoittaa enintään 226 - 339 toisen polven jälkeläistä. Tarkastelujaksolla tämän 4 % rajan ylittää 33 urosta ja 6 % rajan 16 urosta. Uros LOVEHAYNE DARTER komeilee listan kärjessä toisen polven hurjalla jälkeläismäärällä 834 pentua.

Rodun jalostuskoirat ovat sukua toisilleen. Suomeen tuoduista koirista suuri osa on vuosikymmenien ajan ollut sukua keskenään ja sukua täällä jo oleville. Toivottavasti tulevaisuudessa tuontikoirien kohdalla valintoja tehdään enemmän rodun monimuotoisuutta huomioiden.

Jälkeläismäärään perustuva PEVISA-ohjelma

1.1.2015 voimaan tulevassa kultaistennoutajien PEVISA-ohjelmassa on mukana rajoitus, jonka mukaan uroksen jälkeläisistä tulee olla PEVISA-tutkittu 100 jälkeläisen synnyttyä 40 %, ennen kuin seuraava pentue rekisteröidään. Tällä saadaan toivottavasti lisättyä koirien kuvausmääriä ja samalla kiinnitettyä huomiota jalostusurosten käyttömääriin.

On tärkeää, että suuria jälkeläismääriä omaavien yksittäisten koirien periyttämistä mahdollisista terveysongelmista saadaan ajoissa tietoa, ennen kuin yksilön vaikutus rotuun ylisuurten pentumäärien kautta tulee liian voimakkaaksi.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Rotumääritelmän mukaan kultaisennoutajan käyttötarkoitus on toimia noutavana koirana. Kultainennoutaja kuuluu FCI:n luokituksessa ryhmään 8 – noutajat, ylösajavat koirat ja vesikoirat – ja sen alaryhmään 1 eli noutajat.

Käyttäytymistä ja luonnetta rotumääritelmä määrittää seuraavin adjektiivein:

- toiminnanhaluinen
- mukautuvainen
- älykäs
- luontaisen työskentelykyvyn omaava
- hyväntahtoinen
- ystävällinen
- luottavainen

Virheeksi rotumääritelmä määrittelee myös luonteen ja käyttäytymisen osalta ”kaikki poikkeamat rotumääritelmästä suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa”.

Hylkäävinä virheinä rotumääritelmässä mainitaan erityisesti vihaisuus tai liiallinen arkuus, sekä selvästi epänormaali käyttäytyminen.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Ks. kappale 2 Rodun tausta/Eri linjat

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Kultaisennoutajan PEVISA-ohjelmassa ei ole määritelty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testausta.

Noutajilta edellytetään Suomen muotovalion arvon (FIN MVA) saavuttamiseksi näyttelytulosten lisäksi hyväksyttyä suoritusta noutajien taipumuskokeesta (NOU1).

Luonnetesti ja MH-luonnekuvaus

Taustaa

Koirien luonteen, persoonallisuuden ja rodunomaisen käyttötarkoituksen perinnöllisiä ominaisuuksia on tutkittu ja perinnöllisyyden asteiksi on saatu ominaisuudesta riippuen arviolta 30 - 50%. Tämän vuoksi objektiivisesti, systemaattisesti ja samalla tavalla kerätyllä persoonallisuus- ja käyttäytymistiedolla on merkitystä, jotta saadaan tietoa yksilön ja testatun populaation rodunomaisesta luonteesta ja käyttäytymisestä. Tätä tietoa voivat kasvattajat hyödyntää jalostusvalinnoissa, pennunostajat pentuetta valitessaan ja rotujärjestö jalostuksen ohjauksessa. Koiranomistaja saa puolestaan lisää tietoa oman koiransa käyttäytymisestä.

Kultaistennoutajien luonteeseen ja käyttäytymiseen liittyvää tietoa voidaan kerätä erilaisilla testeillä tai kokeilla sekä kyselyillä. Lisäksi tietoa saadaan muun muassa käyttö- ja taipumuskokeista, eri harrastuslajien koetuloksista, työ- ja metsästyskoirien urista, raportoidusta näyttelykäyttäytymisestä ja omistajille tehdyistä kyselyistä.

Luonteen ja persoonallisuuden testaaminen kultaisillanoutajilla

Kultaistennoutajien luonnetta ja persoonallisuutta on testattu viime vuosina kolmella eri testillä: kultaistennoutajien omalla luonnetestillä (GR LTE), Kennelliiton luonnetestillä (SKL LTE) ja uusimpana MH-luonnekuvauksella (MH).

Kultaistennoutajien luonnetesti on kehitetty 1990-luvulla rotujärjestön aktiivien toimesta. Testiä lähdettiin kehittämään Markku Santamäen aloitteesta ja mukana sen kehittämisessä olivat Helena Karves ja Helena Suni. Hiukan myöhemmin mukaan tulivat myös Vesa Hynninen, Susanne Holm sekä Raija Kauppinen. Testin tavoitteena oli huomioida kultaisennoutajan rodunomainen luonne ja käyttäytyminen Kennelliiton luonnetestiä paremmin. Testin kehittämisessä mukana olleet tutustuivat erilaisiin käytössä olleisiin testeihin Suomen lisäksi. mm. Saksassa ja Ruotsissa. Vuonna 2014 rotujärjestön omaa luonnetestiä ei järjestetty lainkaan. Oman testin kehittäminen sekä tuomari- ja toimitsijakoulutukset vaativat rotujärjestöltä paljon panostusta ja ainakaan tässä vaiheessa sitä ei katsota tarkoituksenmukaiseksi, vaan on lähdetty panostamaan MH-kuvauksiin, joita on järjestetty 2 - 3 muutaman viime vuoden ajan ja joita tullaan jatkossakin järjestämään.

Kennelliiton luonnetesti on suunnattu alun perin palveluskoirille, mutta sittemmin sitä on muokattu kaikille roduille sopivampaan muotoon ja sillä on testattu muunkin tyyppisiä koirarotuja. Ruotsissa kaikille roduille on puolestaan kehitetty MH-luonnekuvaus, joka on vuonna 2010 otettu Suomessa virallisesti käyttöön yhtenä tapana arvioida koirien luonnetta.

Kennelliiton luonnetesti ja MH-luonnekuvaus ovat Kennelliiton virallisia testejä, joiden tulokset löytyvät Kennelliiton jalostustietokannasta. Kultaistennoutajien luonnetestin tulokset julkaistaan Golden Ring verkkosivuilla. Kaiken kaikkiaan kultaisillanoutajilla on luonnetesteistä ja MH-luonnekuvauksista tuloksia seuraavasti:

- MH-luonnekuvaus – yht. 78, nartut = 47, urokset =31 (2009-2013),
- Kennelliiton luonnetesti – yht. 337, nartut =150, urokset =187 (1994-2013),
- Kultaistennoutajien luonnetesti – yht. 640, nartut=326, urokset=314, (1995-2013).

Taulukossa 6 on havainnollistettu kolme erilaista tapaa testata kultaistennoutajien luonnetta ja persoonallisuutta. Luonnetesteissä luonnetta arvioidaan testin aikana koiran käyttäytymisestä tehtävillä havainnoilla koiran toimintakyvystä, palautumiskyvystä eli kovuudesta, terävyydestä, hermorakenteesta, luoksepäästävyydestä, temperamentista ja reagoinnista laukauksiin. Kultaistennoutajien luonnetestissä arvioidaan lisäksi liikuntaviettiä/leikkisyyttä, kun taas Kennelliiton luonnetestissä arvioidaan taisteluhalua. Lisäksi kultaisennoutajien luonnetestissä arvioidaan noutohalua.

MH-luonnekuvauksessa puolestaan kuvataan yksityiskohtaisemmin koiran reaktioita ja niiden intensiteettiä kuvauksen eri osioissa. Eri kuvausosioiden tuloksia yhdistämällä saadaan kuvattavaksi persoonallisuuspiirteiksi mm. pelottomuus ja uteliaisuus, leikkisyys ja sosiaalisuus, aggressiivisuus ja saalistushalukkuus sekä reagointi laukauksiin. Kun luonnetesteissä arvioidaan suoraan esim. koiran palautumiskykyä, toimintakykyä tai hermorakennetta, MH-luonnekuvauksessa voidaan tehdä samansuuntaisia päätelmiä yhdistelemällä tai vertailemalla kuvauksia koiran käyttäytymisestä eri osioissa.

SKL luonnetesti	Kultaistennoutajien luonnetesti	MH-luonnekuvaus
• Kehitetty alun perin palveluskoirille • Tarkoituksena tutkia koiran käyttäytymistä tilanteissa, joissa sen hermosto joutuu rasitetuksi • Testitulosta voidaan käyttää koirien luonnekuvan määrittämiseen ja koulutuskelpoisuuden arviointiin • Testitulos antaa viitteitä koiran jalostuskelpoisuudesta	• Kehitetty 1990-luvulla selvittämään kultaistennoutajien rodunomaisia luonneominaisuuksia (metsästyksessä käytettävä noutava lintu- ja perhekoira) • Tarkoituksena on arvioida koiran käyttäytymistä tilanteissa, joissa sen hermosto joutuu rasitetuksi • Testitulosta voidaan hyödyntää koiran luonnekuvan määrittämiseen sekä rodunomaisen luonteen ja käyttäytymisen arviointiin • Testitulos antaa viitteitä koiran jalostusarvosta kasvattajille ja rotujärjestölle, sekä omistajille ja harrastajille viitteitä koiran kyvykkyydestä selviytyä ja toimia erilaisissa tilanteissa	• Kehitetty alun perin nuorten koirien luonnekuvan määrittämiseen • Tarkoituksena on kerätä aineistoa koiran käyttäytymisestä testiohjeen määrittelemissä tilanteissa • Kuvaustuloksia roduittain yhdistelemällä saadaan tietoa rodulle tyypillisestä luonteesta • Yksittäisen koiran MH kuvaa koiran luonteenominaisuuksia yksilönä ja kuvaustulosta voidaan verrata lähisukulaisten, rodun tyypilliseen ja ihanneluonnekuvaan • Kuvaustulos antaa viitteitä koiran jalostusarvosta ja omistajille ja harrastajille tietoa koiran käyttäytymisestä erilaisissa tilanteissa

Taulukko 6: Kolme erilaista testiä kultaisennoutajan luonteen ja persoonallisuuden testaamiseen ja kuvaamiseen.

Taulukossa 7 on kuvattu kolmen eri testi/kuvaustavan arvioitavat osa-alueet. Eri testien arvostelukäytännöissä on eroa sekä osa-alueiden pisteytyksen että kokonaisarviointitavan mukaan. Kennelliiton luonnetestissä kokonaisarviointi annetaan hyväksytty/hylätty-arviona arviona osalla roduista. Kultaisillanoutajilla tulos on vain LTE (suoritettu) tai LTE- (aikaisemmin LTE0), jos kuvaus on keskeytetty. Kultaistennoutajien luonnetestissä osa-alueiden arviointiasteikko on välillä 0 - 5, jossa 5 vastaa testiä suunniteltaessa määriteltyä ihannetta (Liite 2 Kultaistennoutajien luonnetestin arviointilomake). Vuoden 2011 loppuun asti kultaistennoutajien luonnetestissä on ollut käytössä hyväksytty/hylätty-kokonaisarviointi tiettyjen osa-alueiden pisteiden, kokonaispistemäärän ja laukauspelottomuuden arvion mukaan. Vuosina 2012 ja 2013 kokeiltiin arvostelukäytäntöä, jossa hyväksytty/hylätty -arviosta luovuttiin ja sen sijaan käyttöön otettiin suoritettu/keskeytetty-tulos. Yhdistyksen pentulistan vaatimuksissa kuitenkin säilytettiin hyväksytty tulosta vastaavat tulokset.

MH-luonnekuvauksessa koiran persoonallisuutta kuvataan koiran käytöstä osa-alueittain koiran reaktioina ja kuvauksen kokonaistulos on suoritettu tai keskeytetty ohjaajan tai kuvaajan toimesta. Kaikkien testien tapauksessa kokonaistulos ei itsessään kerro suoraan koiran jalostusarvosta tai yksilön ominaisuuksista, vaan tuloksia on tarkasteltava tarkemmin arvioitujen osa-alueiden tai kuvattujen reaktioiden ja niiden yhdistelmien perusteella.

SKL luonnetesti
(9 arvioitavaa osa-aluetta)

- Toimintakyky
- Terävyys
- Puolustushalu
- Taisteluhalu
- Hermorakenne
- Temperamentti
- Kovuus
- Luoksepäästävyys
- Laukauspelottomuus
- Osa-alueet arvioidaan asteikolla -3 - +3
- Pisteet -300 - +300 p. Hyväksytty/hylätty raja (jos vaadittu): +75p, terävyyys, hermorakenne ja luoksepäästävyys väh. +1 p. sekä laukauspelottomuus +

Kultaistennoutajien luonnetesti
(9 arvioitavaa osa-aluetta)

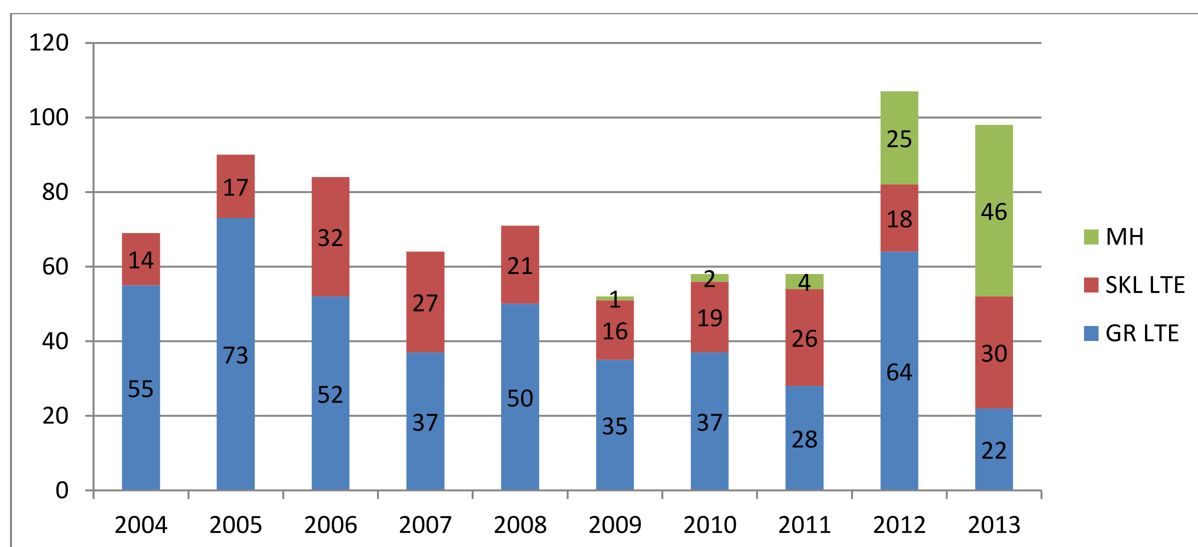
- Luoksepäästävyys
- Liikuntavietti, leikkisyys
- Noutohalu
- Temperamentti
- Palautumiskyky/kovuus
- Toimintakyky
- Hermorakenne
- Terävyys/puolustushalu
- Laukauspelottomuus
- Osa-alueet arvioidaan asteikolla 0-5
- Pisteet 0-500 p. Hyväksytty/hylätty raja: +300p, luoksepäästävyys, hermorakenne ja toimintakyky väh. 3 p., laukauspelottomuus +
- Vuonna 2012-2013 arvostelukokeilu: suoritettu/keskeytetty

MH-luonnekuvaus
(31 kuvattavaa osa-aluetta, joista ominaisuusfaktorit)

- Kontakti
- Leikki
- Uhka
- Pelko
- Saalistus
- Uteliaisuus (Pelottomuus)
- Lisäksi reagointi laukauksiin
- Osa-alueet arvioidaan reaktion intensiteetin mukaan asteikolla 1 (pienin reaktio) – 5 (suurin reaktio)
- Suoritettu/keskeytetty, laukausosio suoritettu/ei

Taulukko 7: Kennelliiton luonnetestin, kultaistennoutajien luonnetestin ja MH-luonnekuvauksen osa-alueet, arviointiasteikot ja kokonaisarvostelu.

Kuvaajassa 6 on esitetty kultaistennoutajien vuosittaiset käyntimäärät Kennelliiton luonnetestissä, kultaistennoutajien luonnetestissä, sekä MH-luonnekuvauksessa vuosina 2004 - 2013. Vuosittaiset kultaistennoutajien rekisteröintimäärät ovat vaihdelleet 1142 (2004) ja 1554 (2008) välillä. Vuosina 2004 - 2013 luonnetestattujen ja MH-luonnekuvattujen kultaistennoutajien prosentuaaliset osuudet vuosittaisesta rekisteröintimäärästä vaihtelevat 3,6 % (2009) ja 8,0 % (2013) välillä.

Kuvaaja 6: Kultaistennoutajien käyntimäärät Kennelliiton ja kultaistennoutajien luonnetesteissä ja MH-luonnekuvauksissa vuosina 2004 - 2013.

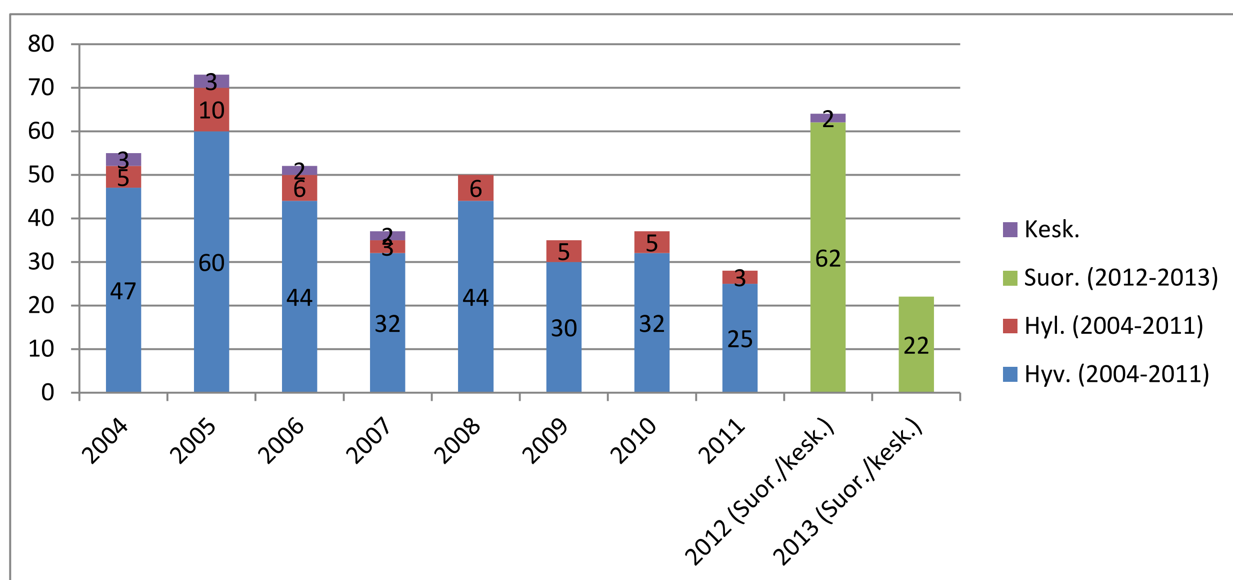
Kultaistennoutajien luonnetesti

Kuvaaja 7 havainnollistaa kultaistennoutajien luonnetestin käyntimääriä ja tuloksia tarkemmin vuosien 2004 - 2013 aikana. Vuosittain testattujen koirien määrät ovat vaihdelleet 22 (1,8 %, 2013)ja 73 (5,3 %, 2005) koiran välillä järjestävistä resursseista ja kysynnästä riippuen. Vuosina 2004 - 2011 testissä on ollut käytössä arvostelukäytäntönä hyväksytty/hylätty-tulos. Näin ilmoitetun tuloksen tarkoituksena on ollut havainnollistaa koiran jalostusarvoa luonteen näkökulmasta, omistajan koiransa luonteesta saaman tiedon lisäksi. 2012 - 2013 arvostelukäytäntönä oli suoritettu/keskeytetty-tulos.

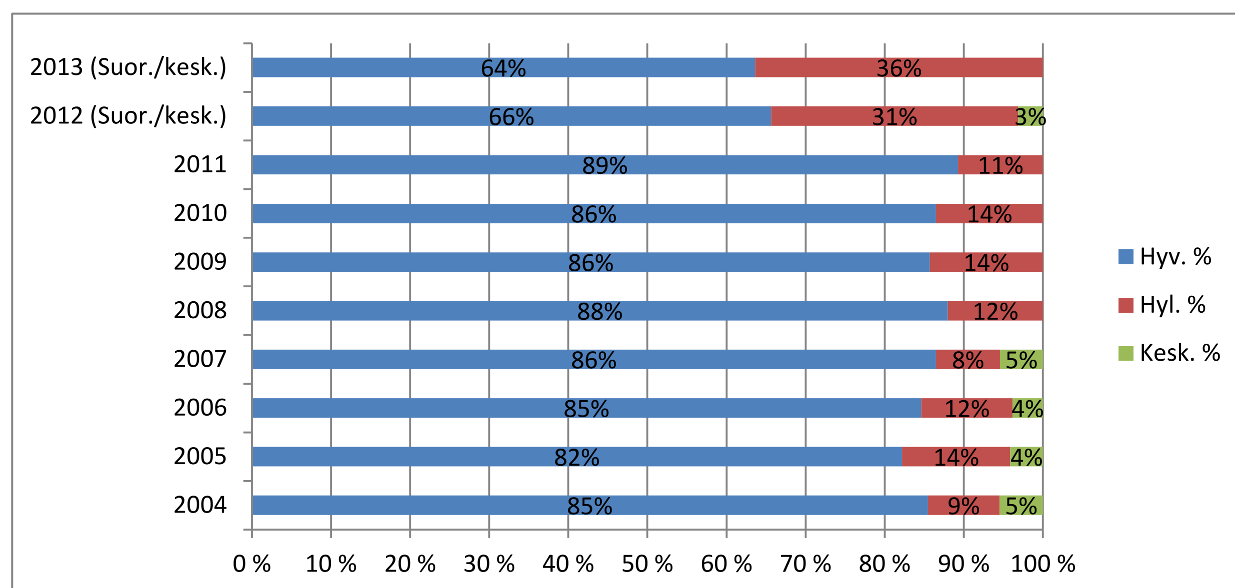
Golden Ringin luonnetestissä testataan koiran luoksepäästävyyttä erilaisten ihmisten lähestyessä koiraa.

Hyväksytty -tuloksen raja-arvona on yhteensä vähintään 300 pistettä (maksimi 500 p.), vähintään ”+ ” laukauspelottomuudesta sekä kuusiportaisella asteikolla (0-5) vähintään arvosanan3 seuraavista osioista: luoksepäästävyys (kerroin 15), hermorakenne (kerroin 30), ja toimintakyky (kerroin 15). Vuosina 2004 - 2011 82,2 % - 89,3 % testatuista koirista on saanut hyväksytty -tuloksen. Ominaisuuksien arvosteluasteikko on suunniteltu siten, että korkein arvo 5 vastaa rodun rotumääritelmää parhaiten (Liite 2 Kultaistennoutajien luonnetestin arvostelulomake).

Kuvaaja 7: Kultaistennoutajien luonnetestin vuosittaiset tulokset tulosryhmittäin jaettuna hyväksyttyihin, hylättyihin, suoritettuihin (2012 - 2013) ja keskeytettyihin testikäynteihin.

Vuosina 2012 - 2013 on kokeiltu hyväksytty/hylätty-arvion sijaan suoritettu/keskeytetty-käytäntöä. Kokeilun tavoitteena on ollut selvittää, miten arvostelukäytäntö vaikuttaa osallistuvien koirien tuloksiin sekä erilaisten koirien osallistumisaktiivisuuteen. Kuvaajassa 8 on kahden viime vuoden "suoritettu" tulokset jaettu edellä kuvattujen hyväksytty/hylätty kriteerien mukaisiin ryhmiin kokeilun vaikutusten arvioimiseksi. Kuvasta nähdään, että prosentuaalisesti hyväksytty-tuloksen täyttävien testattujen koirien määrä on pienentynyt selvästi. Tämä tulos kertoo siitä, että arvostelukäytäntö voi vaikuttaa rodun tilanteesta saatavaan tietoon luonteen osalta. Tuloksen perusteella voidaan todeta, että rodun tilanne luonteenominaisuuksien osalta näyttää olevan toinen, kuin mitä hyväksytty/hylätty -käytännön aikana on saatu luonnetestillä tietoa. Mikäli kokeilun aikana testatut koirat kuvaavat paremmin rodun kokonaistilannetta kuin hyväksytty/hylätty -käytännön aikana testatut, rodunomaisen luonteen suhteen on parantamisen varaa useammalla osa-alueella, kuten osa-alueiden tarkempi tarkastelu osoittaa myöhemmin.

Kuvaaja 8: Kultaistennoutajien luonnetestin vuosittaisten käyntien tulokset jaettuna hyväksytty, hylätty ja keskeytetty -käytännön mukaisesti .

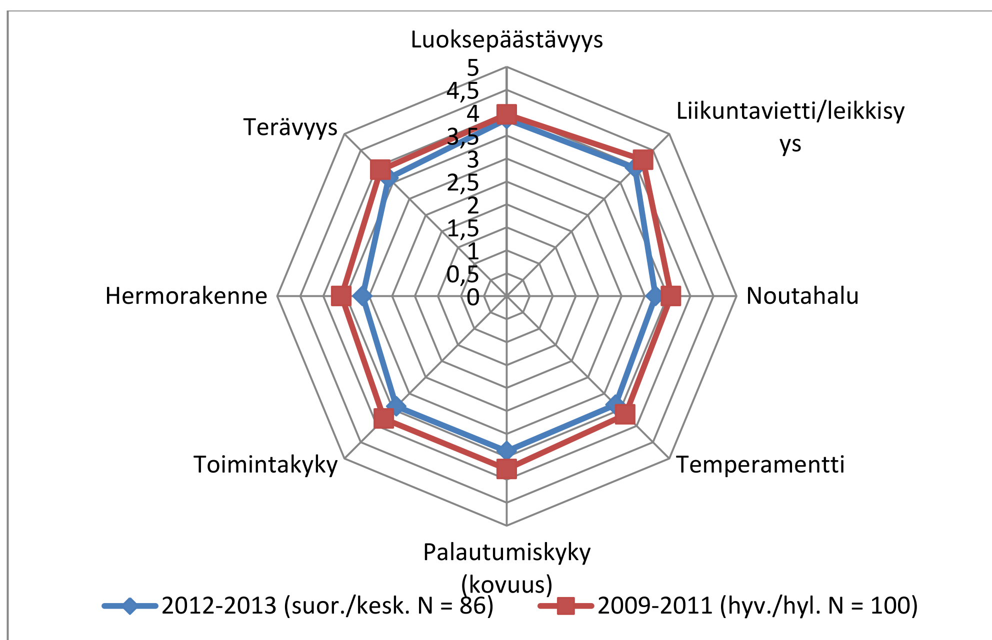
Taulukossa 8 verrataan testituloksia kokonaispisteiden osalta arvostelukäytännön ollessa suoritettu/keskeytetty (2012 - 2013) tai hyväksytty/hylätty (2009 - 2011). Huomataan, että testattujen koirien kokonaispisteet ovat olleet suoritettu/keskeytetty -arvostelukäytännön aikana keskiarvoltaan matalampia kuin arvostelukokeilun aikana ja hajonta on ollut suurempi.

Kokonaispisteet	2012-2013 (suor./kesk. N = 86)	2009-2011 (hyv./hyl. N = 100)
Keskiarvo	345	375
Keskihajonta	72	64
Minimi	130	205
Maksimi	460	485

Taulukko 8: Kultaistennoutajien luonnetestin kokonaispisteiden keskiarvot ja keskihajonnat v. 2009-2013

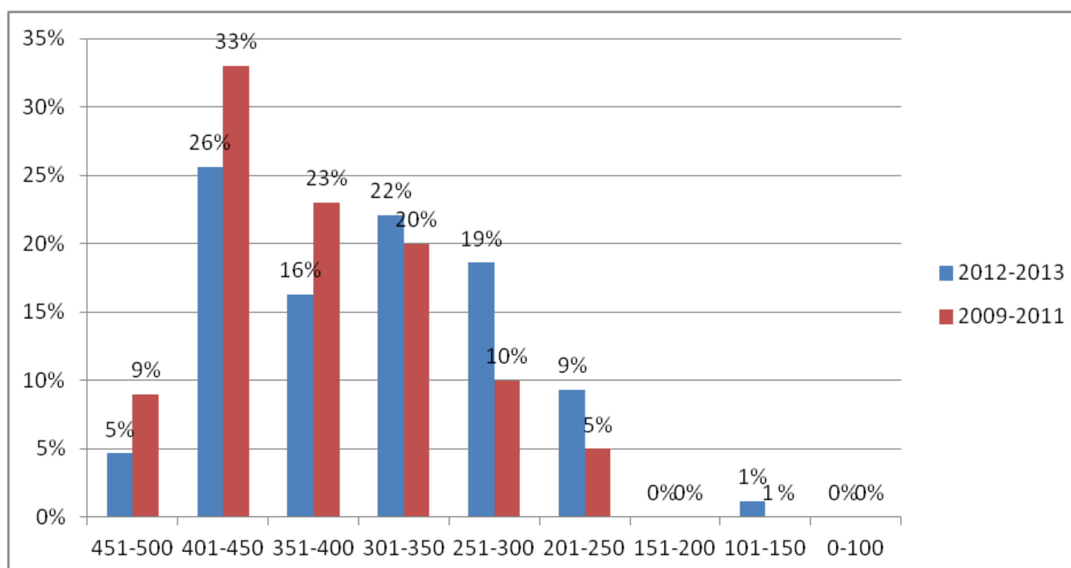
Kuvaajassa 9 verrataan vuosien 2012 - 2013 kultaistennoutajien luonnetestikäyntien osa-alueiden tulosten keskiarvoja kolmen niitä edeltävän vuoden (2009 - 2011) osa-alueiden tuloksiin. Jokaisella osa-alueella voidaan havaita laskua keskiarviossa (Liite 3 Yhteenveto ja tulosvertailua GR luonnetestin arvostelukokeilusta 2012 vs. 2009 - 2011). Vähiten muutosta on luoksepäästävyyden keskiarvossa, eniten hermorakenteessa. Muilla osa-alueilla muutos keskiarvossa on selvästi negatiivinen, eli arvostelukokeilun aikana (2012 - 2013) testattujen koirien tuloksista lasketut keskiarvot ovat kaikilla osa-alueilla pienemmät kuin hyväksytty/hylätty -käytännön ollessa käytössä.

Kuvaa tarkasteltaessa arvo 5 (uloin kehä) on testin luonnissa käytetyn profiilin mukaan kultaisennoutajan ihanne. Hermorakenteessa, toimintakyvyssä ja luoksepäästävyydessä koiran olisi toivottavaa saada vähintään arvio 3 kyseisestä ominaisuudesta, etenkin jalostuskäyttöä harkittaessa.

Kuvaaja 9: Kultaistennoutajien luonnetestitulosten keskiarvojen vertailu vuosina 2012 - 2013 ja 2009 - 2011. Uloin kehä, eli arvio 5, vastaa ihannetta kultaisellenoutajalle.

Tarkasteltaessa luonnetestin kokonaispistemääriä jaoteltuna 50 pisteen välein havaitaan, että hyväksytty/hylätty -käytännön aikana vertailuvuosina 2009 - 2011 15 % testatuista kultaisistanoutajista on saanut vähemmän kuin 300 pistettä. Suoritettu/keskeytetty -kokeilun aikana vuosina 2012 - 2013 29 % testatuista kultaisistanoutajista saanut vähemmän kuin 300 pistettä.

Kuvaaja 10: Kultaistennoutajien testitulokset kategorisoituina kokonaispistemäärien mukaan vuosina 2009 - 2011 (hyväksytty/hylätty kokonaisarvostelu) ja 2012-2013 (suoritettu/keskeytetty).

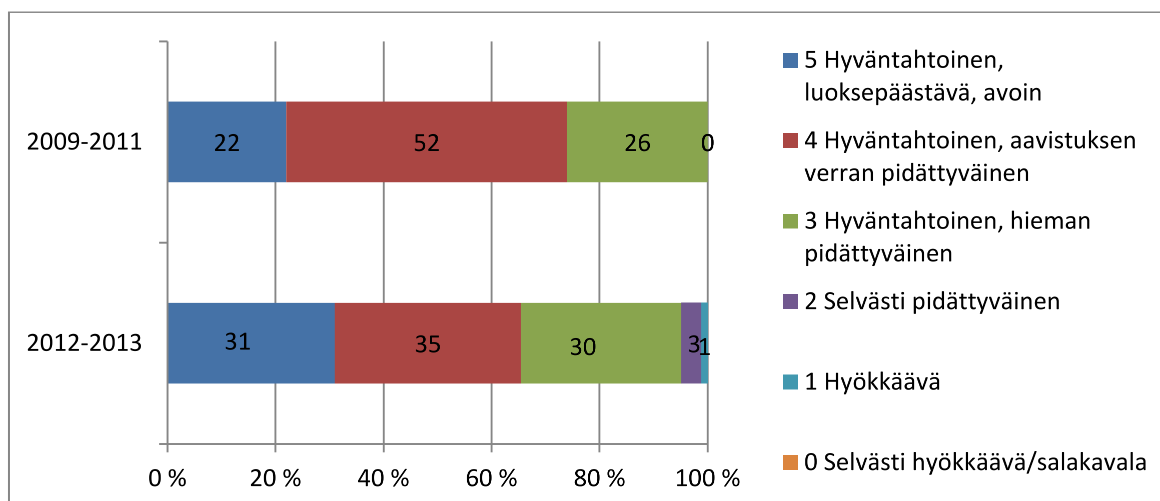
Seuraavassa tarkastellaan ensin tarkemmin kultaisellenoutajalle tärkeitä luonteenpiirteitä eli luoksepäästävyyttä, hermorakennetta, toimintakykyä ja reagointia laukauksiin. Jalostuksessa käytettävän koiran luoksepäästävyys, hermorakenne ja toimintakyky on kultaistennoutajien luonnetestissä toivottavaa olla asteikolla arvo 3-5. Laukausvarmuuden osalta tuloksen on jalostuskoiralla oltava hyväksytty eli laukausvarma (+++), laukauskokematon (++), tai paukkuärtyisä (+).

Arvostelukokeilun aikana 2012 - 2013 testatuissa yksilöissä on enemmän laukauskokemattomia kuin edellisinä kolmena vuonna (taulukko 9). Laukausvarmojen osuus on yli 70 % viimeisen viiden vuoden ajalla. Laukausalttiita ja laukausarkoja on testissä käyneistä ollut noin 3 %. Tämä tulos ei välttämättä kuitenkaan kerro tilannetta koko rodun osalta, eli testiin tulevat koirat voivat olla tämän ominaisuuden suhteen valikoituneita. Tilannetta tullaan kartoittamaan kultaistennoutajien käyttäytymistä kartoittavalla kyselytutkimuksella, joka toistetaan JTO-kausittain tilanteen seuraamiseksi. Laukausarkaa (--) tai laukausaltista (-) koiraa ei saa käyttää jalostuksessa.

Taulukko 9: Reagointi laukauksiin kultaistennoutajien luonnetestissä.

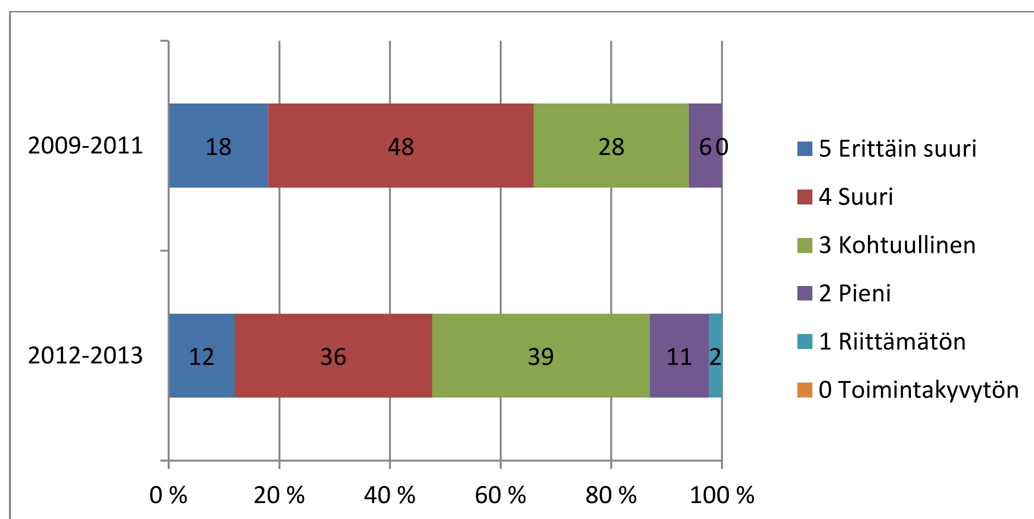
	2012 - 2013 (suor. N = 84, 2 kesk.)	2009 - 2011 (hyv./hyl. N = 100)
Laukausvarma (+++)	72,62 %	77,78 %
Laukauskokematon (++)	16,67 %	11,11 %
Paukkuärtyisä (+)	7,14 %	8,08 %
Laukausaltis (-)	1,19 %	0,00 %
Laukausarka (--)	2,38 %	3,03 %

Luoksepäästävyydestä annetut arvot 3-5 arvioidaan hyväntahtoisiksi, mutta vaihtelevalla avoimuuden ja pidättyvyyden asteella. Vuosina 2012 - 2013 on muutamia koiria, jotka on arvioitu selvästi pidättyväisiksi tai hyökkääviksi. Vertailuvuosina 2009 - 2011 ei ole yhtään koiraa arvioitu arvolla 1 (hyökkäävä) - 2 (selvästi pidättyväinen).

Kuvaaja 11: Luoksepäästävyyden prosentuaaliset osuudet annetuista arvoista asteikolla 0-5 vuosina 2009-2011 (hyväksytty/hylätty -kokonaisarviointi) ja 2012-2013 (suoritettu/keskeytetty -tulos).

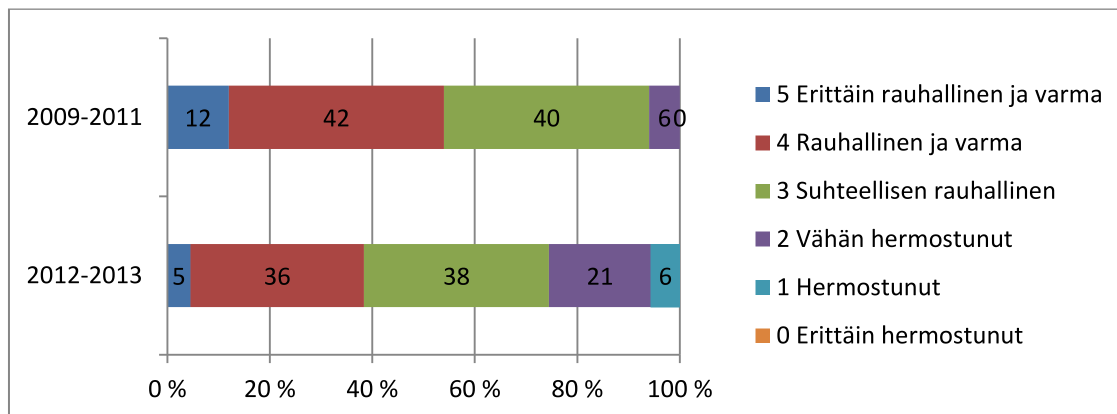
Toimintakyvyn osalta vuosina 2012 - 2013 on pienempi osa koirista arvioitu erittäin suuren tai suuren toimintakyvyn omaaviksi kuin vertaluvuosina 2009 - 2011, kuten kuvaaja 11 havainnollistaa. Vuosina 2012 - 2013 on 13 % koirista arvioitu toimintakyvyltään pieneksi tai riittämättömäksi, verrattuna vuosien 2009 - 2011 6 % osuuteen. Toimintakyky luonnetesteissä kuvaa koiran kykyä hallita tekojaan ja kyetä toimimaan huolimatta pelon vallassa olemisesta. Siten se kertoo myös koiran luontaisesta kyvystä toimia erilaisissa yllättävissä tai uusissa tilanteissa, mikä on myös harrastuksissa ja työkäytössä erittäin tärkeä ominaisuus arjen lisäksi. Jos koiran toimintakyky on riittämätön tai koira on toimintakyvytön, sitä ei saa käyttää jalostuksessa. Kahta toimintakyvyltään heikkoa koiraa ei saa parittaa.

Kuvaaja 12: Toimintakyvyn prosentuaaliset osuudet annetuista arvoista asteikolla 0-5 vuosina 2009 - 2011 ja 2012 - 2013

Hermorakenteen osalta on erittäin rauhallisten ja varmojen (arvo 5) sekä rauhallisten ja varmojen (arvo 4) koirien osuus pienentynyt 13,5 % -yksikköä vertailuvuosien 2009 - 2011 ja 2012 - 2013 välillä. Vastaavasti hermostuneisuus on kasvanut 21 %-yksikköä. Vertailuvuosina 2009 - 2011 on ollut vähän hermostuneita (arvo 2) ollut 6 %, kun vuosina 2012 - 2013 on vähän hermostuneita ja hermostuneita (arvot 2 ja 1) ollut 27 % testatuista koirista. Hermorakenne kertoo koiran reaktion tarkoituksenmukaisuudesta tietyssä tilanteessa. Hermorakenteeltaan tasapainoinen koira sopeutuu erityyppisiin tilanteisiin helposti, eli kykenee keskittymään, toimimaan, rentoutumaan ja palautumaan

pelottavasta tilanteesta. Tämä on tärkeää mille tahansa koiralle sen nykyisessä elinympäristössä. Jos koira on saanut arvioksi 0 (erittäin hermostunut), 1 (hermostunut), tai 2 (vähän hermostunut), sitä ei saa käyttää jalostukseen. Kahta hermorakenteeltaan heikkoa koiraa ei myöskään saa käyttää jalostuksessa.

Kuvaaja 13: Hermorakenteen prosentuaaliset osuudet annetuista arvoista asteikolla 0 - 5 vuosina 2009 - 2011 (hyväksytty/hylätty kokonaisarviointi) ja 2012 - 2013 (suoritettu/keskeytetty tulos).

Muista osa-alueista eli palautumiskyvystä, liikuntavietistä ja leikkisyydestä, noutohalusta, terävyydestä ja temperamentista voidaan myös tehdä seuraavia päätelmiä (liite 3) ja jalostussuosituksia näihin liittyen.

Testissä pehmeiksi tai erittäin pehmeiksi arvioitujen kultaistennoutajien osuus on noussut 5 %:sta (2009-2011) 11,7 %:iin (2012 - 2013) (ks. liite 3). Palautumiskyky (kovuus) liittyy koiran toimintakykyyn ja hermorakenteeseen ja yleisesti ottaen koiran rohkeuteen. Palautumiskyky kuvaa koiran taipumusta muistaa kokemiaan ikäviä asioita ja välttää niiden kohtaamista uudestaan. Tämä on myös huomioitava koiran koulutuksessa. Selvät heikkoudet palautumiskyvyssä vaikuttavat koiran käyttöominaisuuksiin erilaisissa tehtävissä, kuten avustajakoirana ja usein myös korkeampien kisaluokkien harrastuskoirina. Iän myötä saadut positiiviset kokemukset yhdistettynä taitavaan koulutukseen ja luottamukselliseen suhteeseen omistajaan voivat kompensoida palautumiskyvyn heikkouksia, mikäli heikkous ei ole suuri. Keskeytetty tulos kultaistennoutajien luonnetestissä kertoo usein puutteesta koiran palautumiskyvyssä, ja samalla puutteesta myös hermorakenteessa ja toimintakyvyssä. Palautumiskyvyn osalta ihanne on välillä 3 - 5. Kahta koiraa, joilla on puutteita palautumiskyvyssä, ei tule käyttää jalostukseen.

Terävyyden (puolustushalu) osalta kultaisiltanoutajilta toivotaan kohtuullista ja hillittyä (arvo 5), tai pientä ja hillittyä (arvo 4) (ks. liite 3). Myös kohtuullinen, hieman hillitsemätön (arvo 3) terävyys on hyväksyttävä. Vuosina 2009 - 2011 yhtään koiraa ei arvioitu asteikolla arvolla 0-2, jossa terävyys arvioidaan eri asteisella terävyyden hillitsemättömyydellä. Vuosina 2012-2013 7,1 % testatuista kultaisistanoutajista on arvioitu terävyydeltään asteikon arvoille 0-2, mikä ei ole toivottavaa kultaisellenoutajalle ja tällaisten yksilöiden jalostuskäyttöä on vältettävä. Suurin osa koirista on kuitenkin saanut arvioksi 3 - 5. Ihanne terävyydelle on välillä 3 - 5. Kahta terävää koiraa ei saa parittaa.

Noutohalun osalta arvostelua arvolla 4 - 5 voi pitää hyvänä ja rodun ihanteena. Arvot 2 - 3 ovat hyväksyttäviä, mutta erityisesti arvo 2 antaa jo varsin paljon toivomisen varaa ominaisuuden suhteen noutajarodulla. Vuosina 2009 - 2013 sai riippumatta luonnetestin kokonaisarvostelun tavasta noin 23 % koirista arvon 0 - 2 eli puutteita noutohalussa. Tämä on varsin iso osuus testatuista kultaisistanoutajista huomioiden rodun käyttötarkoituksen noutajarotuna. Arvon 4 tai 5 on vuosina 2009 - 2011 saanut 65 % testatuista kultaisistanoutajista ja vuosina 2012 - 2013 55 %. Jalostuksessa on kiinnitettävä huomiota

noutohaluun ja pidettävä yllä rodun käyttötarkoitusta vastaavaa noutokäyttäytymistä (arvot 4 - 5). Jalostuksessa ei tule käyttää koiraa, jolla ei ole noutohalua.

Liikuntavietin ja leikkisyyden osalta suurin osa testatuista kultaisistanoutajista on saanut arvon 3 - 5 (5 = suuri, 4 = kohtuullinen, 3 = erittäin suuri) eli vuosina 2009 - 2011 88 % ja vuosina 2012 - 2013 81,4 %. Toivottu leikin voimakkuus voi vaihdella arvojen 3 - 5 välillä käyttötarkoituksen ja tarpeiden mukaan. Pienellä tai riittämättömällä arvolla (arvot 2 ja 1) on arvioitu testatuista koirista 12 % (2009 - 2011) ja 16,3 % (2012-2013). Arvot 0-2 eivät ole toivottuja myöskään kotikoiralla rotumääritelmä huomioiden.

Temperamentin osalta suurin osa testatuista kultaisistanoutajista on kohtuullisen vilkkaita (arvo 4) tai rauhallisia (arvo 3). Vilkkaiksi on arvioitu 7 % sekä vuosina 2009-2011 että 2012-2013. Rauhallisia on selvästi enemmän vuosina 2012 - 2013 (48,8 %) kuin vuosina 2009-2011 (30 %). Vilkkauden tai rauhallisuuden ihanne riippuu koiran käyttötarkoituksesta. Häiritsevän vilkkaita on vuosina 2012-2013 hieman enemmän (4,7 %) kuin vuosina 2009 - 2011 (3 %). Välinpitämättömiä ja apaattisia on testatuista koirista noin 2 % vuosina 2009 - 2013. Välinpitämätöntä tai apaattista koiraa ei saa käyttää jalostuksessa. Myös häiritsevän vilkkaan koiran käyttöä on vältettävä.

Yleisesti ottaen voi todeta, että arvostelukäytäntökokeilulla on ollut vaikutusta, millaisia koiria osallistuu luonnetestiin. Kahden vuoden kokeilun aikana vuosina 2012 - 2013, jolloin hyväksytty/hylätty -käytäntö korvattiin suoritettu/keskeytetty käytännöllä, testiin osallistuneiden koirien hylätty-kokonaisarviota vastaavien prosentuaalinen osuus kasvoi merkittävästi ja vastaavasti hyväksytty arviota vastaavien koirien prosentuaalinen osuus laski. Arvostelukäytännöllä on siten merkitystä millainen otos rodun populaatiosta saadaan ja mihin tietoa voi käyttää. Kokeilun perusteella voinee päätellä, että poistamalla hyväksytty/hylätty-käytäntö, saatiin kokonaisvaltaisempi ja kattavampi kuva kultaisennoutajan sen hetkisen populaation luonteesta ja käyttäytymisestä.

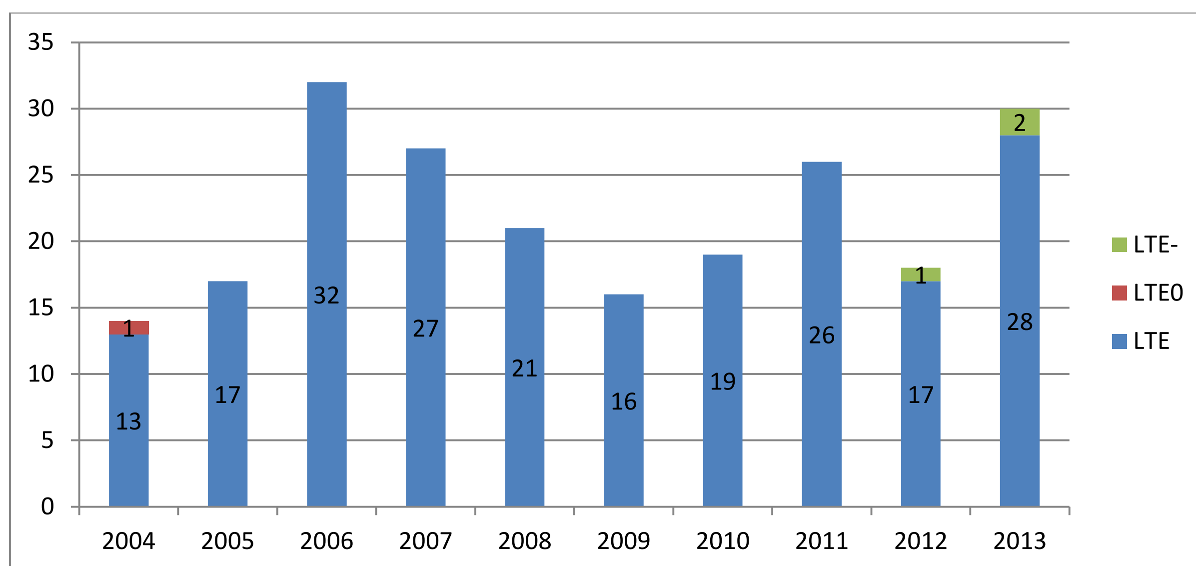
Kultaistennoutajien luonnetestin vuosien 2012 - 2013 arvostelukokeilusta saadun epävirallisen palautteen perusteella vaikuttaa siltä, että osa koiranomistajista pitää siitä, että testissä korostuu koiran luonteen arviointi osa-alueittain sen sijaan, että testi päätyy kokonaisarvioon koiran luonteesta (hyväksytty/hylätty). Suoritettu/keskeytetty-käytäntö on käytössä myös MH-luonnekuvauksessa. Toisaalta osa koiranomistajista nimenomaan toivoo yksiselitteistä arviota jalostusarvosta luonteen osalta. Tätä pidetään hyvänä myös muun muassa siksi, että pennunostajan olisi helppo nähdä arvio pentueen vanhemmista yhden selkeän testituloksen perusteella. Tuloksia tarkasteltaessa olisi mahdollisuuksien mukaan huomioitava myös lähisukulaisten tulokset tai muutoin selvitettävä niiden käyttäytymistä, sen sijaan, että tarkastellaan ainoastaan yksittäisen jalostukseen käytettävän yksilön tuloksia.

Luonnetestin tuloksia tulkitessa on hyvä myös huomata, että luonnetestillä mitattavat luonteenpiirteet riippuvat toisistaan. Esimerkiksi sveitsiläisen luonnetestin tulosten periytymisasteita tarkasteltaessa havaittiin, että itseluottamuksella oli vahva geneettinen korrelaatio hermotasapainon, laukauksensietokyvyn, temperamentin, kovuuden, puolustushalun ja terävyyden kanssa.

Viitteet
Ruefenacht et al. 2002

Kennelliiton luonnetesti

Kennelliiton luonnetestin käyntimäärät ja tulokset vuosilta 2004 - 2013 on esitetty kuvaajassa 14. Käyntimäärät ovat vaihdelleet neljästätoista käynnistä (2004) hieman yli kolmeenkymmeneen käyntiin vuosittain (2006). Lähes kaikki testissä käyneet koirat ovat suorittaneet testin (LTE) ja vain muutamat ovat keskeyttäneet (LTE-, LTE0). Tämä voi viitata siihen, että testiin osallistuu pääsääntöisesti koiria, joiden oletetaan suorittavan testi keskeyttämättä. Toisaalta monet tähän testiin osallistuvat koirat ovat harrastuskoiria. Alun perin testin kehittäminen on lähtenyt liikkeelle virkakoirien testaamisesta, ja testi on levinnyt PK-harrastajien keskuudesta muiden harrastajien ja koiransa luonteesta kiinnostuneiden pariin.

Kuvaaja 14: Kennelliiton luonnetestissä käyneiden kultaistennoutajien vuosittaiset käyntimäärät ja tulokset vuosilta 2004 - 2013 (LTE hyväksytty, LTE- ja LTE0 keskeytetty).

Taulukossa 10 on kuvattu luonnetestin osallistumismäärät nartuille ja uroksille vuosina 2005 - 2013 ja ylin ja alin pistemäärä kullekin vuodelle.

Taulukko 10. Kennelliiton luonnetestiin osallistuneiden koirien määrät, urosten ja narttujen määrät, korkein ja alin pistemäärä vuosittain.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Osallistuneet koirat kpl	17	32	27	21	16	19	26	18	29
uroksia / narttuja	7/10	17/15	13/14	12/9	8/8	14/5	14/12	12/6	13/16
korkein pistemäärä (max)	209	219	215	236	248	234	206	205	240
alin pistemäärä (min)	-12	-29	0	53	48	56	29	0	-57

Taulukoissa 11 ja 12 on esitetty vuosilta 2005 - 2013 luonnetestin kunkin osa-alueen prosentuaaliset osuudet eri asteikon arvoille. Lähes kaikki (96 %) luonnetestatut kultaisetnoutajat ovat luoksepäästäviä, hyväntahtoisia ja avoimia. Hyökkääviä tai selvästi pidättyväisiä ei testatuissa kultaisissanoutajissa ole yhtään kappaletta. Hermorakenteeltaan suurin osa testatuista yksilöistä on hieman rauhattomia (80,1

%) tai tasapainoisia (15,5 %). Vain 0,4 % on hermostuneita. Valtaosalla luonnetestatuista kultaisistanoutajista on kohtuullinen (63,7 %) tai hyvä (12,4 %) toimintakyky ja riittämätön on vain 2.7 % testatuista yksilöistä. Puolustushalu on pääosin pieni (59,7 %) tai kohtuullinen mutta hillitty (28,3 %). Valtaosa testatuista koirista on hieman pehmeitä (68,6 %) tai kohtuullisen kovia (16,8 %). Temperamentiltaan häiritsevän vilkkaita on vain 2,7 % ja välinpitämättömiä tai apaattisia ei ole testatuissa yhtään yksilöä. Suurimmalla osalla koirista on kohtuullinen (66,8 %) tai suuri (8,8 %) taisteluhalu. Suurin osa luonnetestatuista koirista on laukauspelottomia (laukausvarma, laukauskokematon, paukkuärtyistä). Yhteensä 5,3 % on laukausalttiita tai laukausarkoja.

Kennelliiton luonnetestin osalta suositukset jalostukseen vastaavat kultaistennoutajien luonnetestin kohdalla kuvattuja suosituksia.

Taulukko 11. Kennelliiton luonnetestin tulosten arvosteluasteikon prosentuaaliset osuudet eri osa-alueille (suorittaneet N = 237, v. 2005-2013).

	3	*2*	*1*	*-1*	*-2*	*-3*
Toimin-takyky	*Suuri*	*Hyvä*	*Kohtuullinen*	*Pieni*	*Riittämätön*	*Toiminta-kyvytön*
	0	12,4	63,7	21,2	2,7	0
Terävyys	*Kohtuullinen ilman jäljelle-jäävää hyökkäyshalua*	*Suuri ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua*	*Pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua*	*Pieni jäljelle jäävin hyökkäys-haluin*	*Kohtuullinen jäljelle jäävin hyökkäys-haluin*	*Suuri jäljelle jäävin hyökkäys-haluin*
	19,5	0,4	80,1	*0*	*0*	*0*
Puolus-tushalu	*Kohtuullinen, hillitty*	*Suuri, hillitty*	*PIeni*	*Haluton*	*Erittäin suuri*	*Hillitsemätön*
	28,3	*0*	59,7	11,9	*0*	*0*
Taistelu-halu	*Suuri*	*Kohtuullinen*	*Erittäin suuri*	*Pieni*	*Riittämätön*	*Haluton*
	8,8	66,8	*0*	22,1	2,2	*0*
Hermo-rakenne	*Tasapainoinen ja varma*	*Tasapainoinen*	*Hieman rauhaton*	*Vähän hermostunut*	*Hermostunut*	*Erittäin hermostunut*
	0	15,5	80,1	4,0	0,4	*0*
Tempera-mentti	*Vilkas*	*Kohtuullisen vilkas*	*Erittäin vilkas*	*Häiritsevän vilkas*	*Hieman välinpitämätön*	*Apaattinen*
	38,1	29,6	29,6	2,7	*0*	*0*
Kovuus	*Kohtuullisen kova*	*Kova*	*Hieman pehmeä*	*Erittäin kova*	*Pehmeä*	*Erittäin pehmeä*
	16,8	*0*	68,6	*0*	14,2	0,4
Luokse-päästä-vyys	*Hyväntahtoi-nen, luokse-päästävä, avoin*	*Luoksepäästä-vä, aavistuksen pidättyväinen*	*Luoksepääs-tävä, hieman pidättyväinen*	*Mielistelevä*	*Selvästi pidättyväinen*	*Hyäkkäävä*

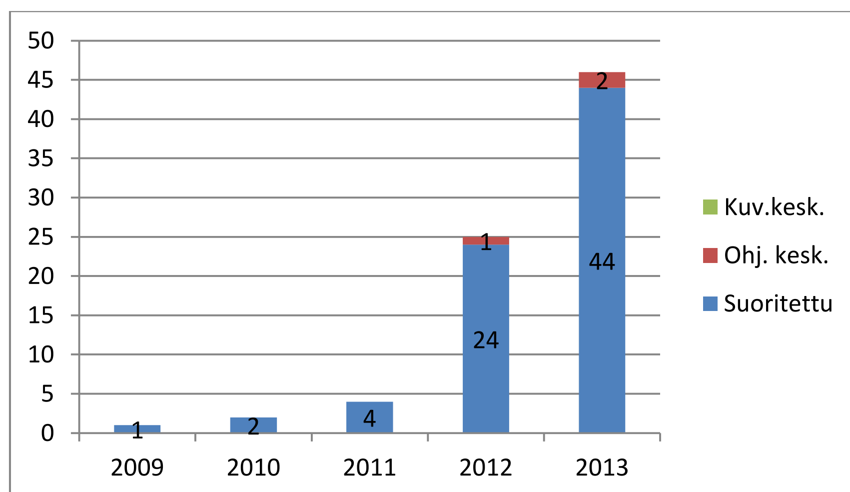
	96	3,5	0,4	*0*	*0*	*0*

Taulukko 12._Prosentuaaliset osuudet laukauspelottomuuden arvioinnissa luonnetestissä (suorittaneet N = 237, v. 2005-2013).

Laukausvarma	Laukauskokematon	Paukkuärtyisä	Laukausaltis	Laukausarka
+++	++	±	-	--
76,1	17,7	0,9	4,4	0,9

MH-luonnekuvaus

Uusin luonnetta ja persoonallisuutta kuvaavista testeistä on MH-luonnekuvaus. Vuonna 2012 MH-luonnekuvausten käyntimäärät lähtivät selvään ja nopeaan nousuun luonnekuvausten tarjonnan lisääntyessä eri puolilla Suomea ja omistajien löytäessä uuden testin. Vuonna 2013 Golden Ring järjesti ensimmäiset kaksi MH-luonnekuvausviikonloppua. Kuvaajassa 15 on vuosittaiset MH-luonnekuvausten käyntimäärät kultaistennoutajien osalta.

Kuvaaja 15: Kultaistennoutajien luonnekuvauskäynnit vuosilta 2009 - 2013.

MH-luonnekuvaustuloksia ja vertailua Ruotsiin

Suomen MH-kuvaustuloksia voi verrata Ruotsin MH-luonnekuvaustuloksiin, joita on huomattavasti pidemmältä ajalta ja suuremmalla otoksella kuin Suomesta. Ensimmäiset vertailut Suomen ja Ruotsin tulosten välillä tehtiin vuoden 2013 keväällä ja vertailu uusittiin helmikuussa 2014 (ks. kuvaaja 16), eli Suomen vuosien 2009 - 2013 tulosten perusteella. Tuloksia tarkasteltaessa on huomioitava, että Suomessa MH-luonnekuvattujen koirien määrä on varsin pieni (78 kultaistanoutajaa, 75 suorittanut). Tulos ei siten ole luotettava koko rodun populaatiota kuvaavana, vaan MH-luonnekuvattuja yksilöitä kuvaava tässä vaiheessa. Kun MH-luonnekuvattujen kultaistennoutajien määrä ja erityisesti vuosittainen MH-luonnekuvattujen kultaistennoutajien määrä kasvaa, saadaan luotettavampi kuva myös koko rodun tilanteesta.

MH-luonnekuvauksessa kuvataan kuvauksen järjestämisohjeen määrittelemissä tilanteissa koiran reaktioiden voimakkuutta (intensiteetti) asteikolla 1-5 (Liite 4 MH-luonnekuvauslomake). Pienin

reaktion voimakkuus on 1, ja suurin 5. Osiosta riippuen, reaktion hyväksyttävä tai ihannevoimakkuus tai -voimakkuudet rodulla vaihtelevat. Ihanteessa voi olla eroa joiltain osin myös koiran käyttötarkoituksesta riippuen – työkäytössä tai aktiivisessa harrastuskäytössä olevalta koiralta saatetaan vaatia joko vahvempaa tai heikompaa reaktion voimakkuutta tiettyjen mitattavien reaktioiden osalta kuin esimerkiksi kotikoiralta.

Taulukossa 13 havainnollistetaan MH-luonnekuvaksessa mitattavia persoonallisuuspiirteitä suhteessa reaktion voimakkuuteen. Persoonallisuuspiirteet muodostetaan ryhminä mitatuista reaktioista eri osioissa. Persoonallisuuspiirteisiin liittyviä osioita ja niihin liittyviä tuloksia on havainnollistettu myöhemmin tässä osassa.

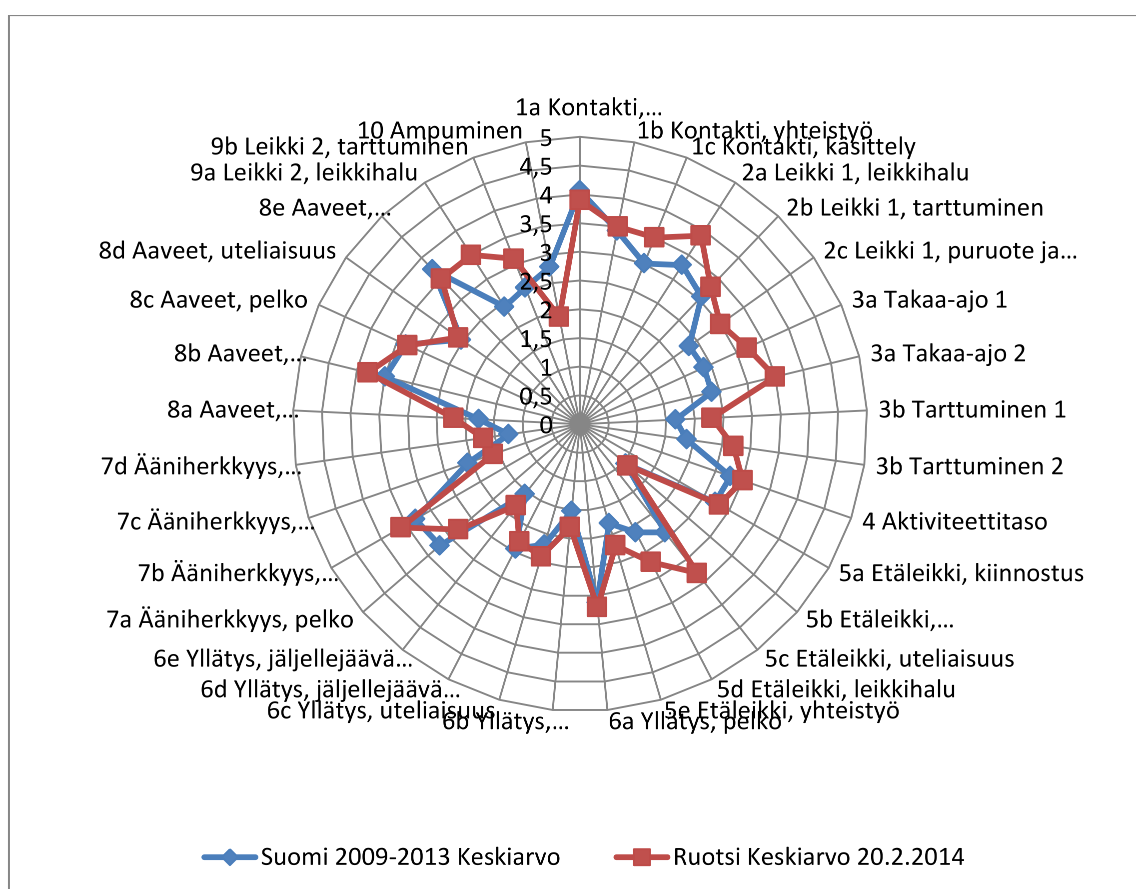
Reaktion intensiteetti (1-5)	**Leikkisyys**	**Uteliaisuus/ pelottomuus**	**Sosiaalisuus**	**Aggressiivisuus**
Pienin (1)	Ei innostu leikkimään ihmisen kanssa (rättileikki tai heittoleikki)	Hyvin pelokas (välttelee, yrittää paeta); matala taipumus tutkia tai tunnustella mahdollisesti uhkaavissa ei-sosiaalisissa tilanteissa	Pelokkuus ja vihamielisyys vieraita kohtaan	Ei taipumusta käyttäytyä uhkaavasti ja aggressiivisesti vieraissa ja mahdollisesti uhkaavissa tilanteissa
Suurin (5)	Erittäin innostunut leikkimään	Ei pelokas; vahva taipumus tutkia ja tunnustella	Positiivinen asenne vieraita kohtaan (tervehtii iloisesti)	Korkea taipumus uhata ja käyttäytyä aggressiivisesti (karvat pystyssä; haukkuu, jne)

Taulukko 13: Persoonallisuuspiirteiden ääripäät MH-luonnekuvauksessa. Lähde: Lehtinen & Mäki, 2005

Kuvaajassa 16 on havainnollistettu Suomen ja Ruotsin kuvausosioiden keskiarvot (myös liite 5 MH-kuvatut). Yleisesti ottaen suurimmat erot Ruotsin tulosten keskiarvoihin löytyvät testin alun ja lopun leikkiosioista, etäleikistä, sekä liikkuvan saaliin takaa-ajosta ja tarttumisesta saaliiseen (vieheosio). On mahdollista, että nämä erot selittyvät Suomessa osan MH-luonnekuvaukseen osallistuneiden koirien taustasta aktiivisena metsästyskoirana tai harrastuskoirana metsästys– tai muissa lajeissa, joissa koira saa liikkua ohjaajan sivulta vain luvan saatuaan. Tulkinta koulutuksen tai metsästyskäytön vaikutuksesta kuvaustulokseen tietyissä osioissa on kuitenkin toistaiseksi hypoteettinen. Sen tarkastelu ja varmistus vaatisi tarkempaa muiden koetulosten tarkastelua suhteessa tiettyjen MH-kuvauksen testiosioiden kuvaustuloksiin. MH -kuvattujen kultaistennoutajien määrän kasvaessa koulutuksen mahdollinen vaikutus keskiarvoon oletettavasti pienenee. Koiran muut harrastuskoetulokset kuitenkin kertovat omalta osaltaan koiran käyttäytymisestä näiden koirien osalta. Myös koiran kuvausikä voi vaikuttaa tulokseen ja suositeltavaa olisi tämän vuoksi tuoda koira kuvaukseen melko nuorena.

MH-luonnekuvauksen Leikki1 -osiossa testinohjaaja leikkii koiran kanssa taisteluleikkiä, jossa kuvataan koiran puruotetta ja taisteluhalua.

Kuvaaja 16: Suomen ja Ruotsin MH-luonnekuvausten tulosten keskiarvot

Yleisesti ottaen MH-tulosten tulkinnasta voidaan todeta, kultaisennoutajan toivotaan olevan sosiaalinen (kontakti), sillä olisi vähän jäljellejääviä pelkoja ja ettei se osoittaisi aggressiivisuutta (uhkaeleitä). Lisäksi rodun käyttötarkoituksen kannalta on tärkeää, että kultainennoutaja ei ole häiritsevän rauhaton. Leikkisyyttä, vähän jäljellejääviä pelkoja ja uteliaisuutta toivotaan mm. erilaisia harrastuslajeja, kuten tokoaa, PK-lajeja ja agilityä ajatellen. Jäljellejäävät pelot vaikuttavat myös koiran arkielämässä, jos koiralla on pelkoja tai se ei palaudu yllättävistä tilanteista. Nämä aiheuttavat sille ahdistusta ja stressiä. Utelias koira on myös vähintään kohtuullisen rohkea ja sillä on yleensä kohtuullisen vähän jäljellejääviä pelkoja.

Reagoinnissa laukauksiin MH-kuvauksen asteikolla arvo 5 on ei-toivottava reaktion voimakkuus kultaisellenoutajalle, koska se kertoo selvästä pelkoreaktiosta ampumiseen. Saman reaktion voimakkuuden eli 5 koira saa myös, mikäli ohjaaja kieltäytyy ampumisesta. MH-kuvauksessa kaikki ampumiseen liittyvät pelot kuvataan arvolle 5 ja ampumisesta kieltäytyminen arvolle 5b. Sekä kuvattu reaktion voimakkuus 5 (%) ja kieltäytyminen ampumisesta (5b) tulkitaan tulosten tulkinnassa pelkoreaktioksi ampumiseen. Ampumisreaktion arvo välillä 1-4 kertoo reaktion voimakkuudesta ampumiseen, mutta reaktiossa ei ole mukana pelkoa.

Toivottavaa on myös, että leikkimisessä kuvauksen alussa (Leikki 1) ja kuvauksen lopussa (Leikki 2) välillä ei ole suurta eroa leikin voimakkuudessa ja tarttumisessa leikkiesineeseen. Mikäli jälkimmäisessä, kuvauksen lopussa olevassa, leikissä (Leikki 2) on selvästi pienempi reaktion voimakkuus kuin kuvauksen alussa olevassa leikkiosiossa (Leikki 1), se voi kertoa kuvauksen kuormittaneen koiraa. Tämä muutos liittyy luonnetestin ominaisuuksiin hermorakenne, toimintakyky ja palautumiskyky. Tarkempi tulosten tarkastelu esitetään seuraavaksi.

Vuosina 2009 - 2013 MH-luonnekuvaukseen osallistuneiden kultaistennoutajien tulokset on tässä tarkastelussa ryhmitelty ominaisuusryhmäjaon perusteella, joka perustuu arkuus/rohkeus -akseliin liittyviin persoonallisuuspiirteisiin. Arkuus/rohkeus kuvaa yksilön yleistä alttiutta ottaa riskejä ja lähestyä uusia asioita ja kohteita. Persoonallisuuspiirteenä näitä ovat leikkisyys, uteliaisuus/pelottomuus ja sosiaalisuus.

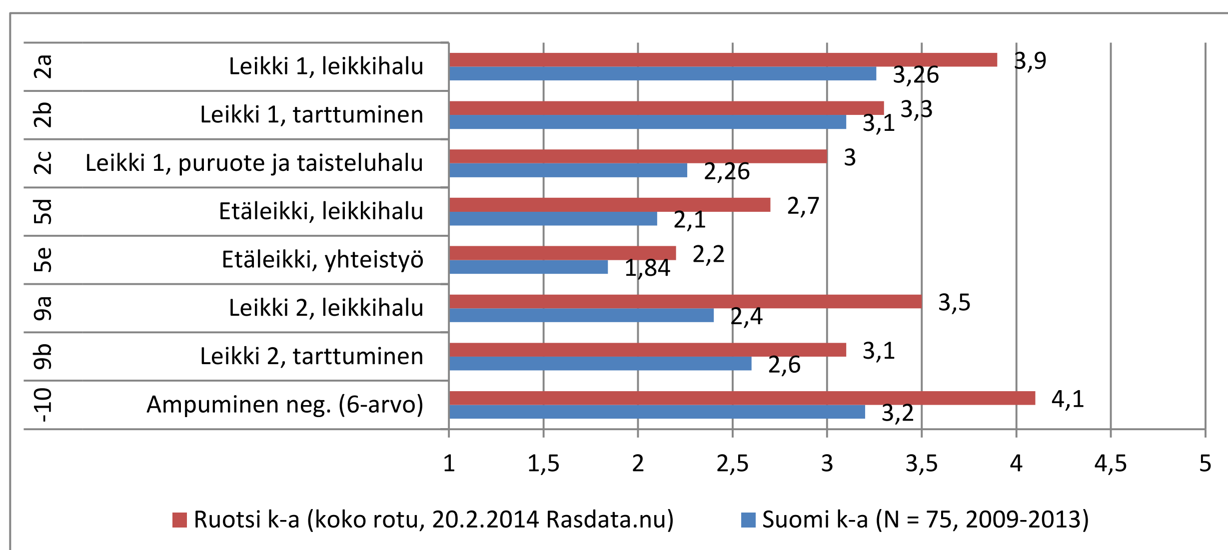
Persoonallisuuspiirrekohtaisen tarkastelun lisäksi on myös tärkeää huomioida koiran persoonallisuutta kuvaava, ominaispiirteistä muodostuva kokonaisuus. Yksittäisen testissä mitatun reaktion korostamista tarkastelussa ja jalostusvalinnoissa tulee välttää, lukuun ottamatta kultaistennoutajien kohdalla reaktiota laukauksiin (osio 10 Ampuminen - reaktion voimakkuus 5 a tai b), ja torjuvaa tai aggressiivista käytöstä ihmistä kohtaan tervehtimisessä tai käsittelyssä (osio 1 Kontakti: 1a tervehtiminen - reaktion voimakkuus 1, 1c käsittely – reaktion voimakkuus 1). Edellä mainitut tulokset ovat tärkeisiin rodunomaisiin ominaisuuksiin liittyviä yksittäisiä tuloksia.

Tärkeää on tarkastella koiran ja sen lähisukulaisten tuloksia ominaisuusryhmittäin suhteessa rodun keskiarvoon ja rodun ihanneprofiiliin (tehdään JTO-kaudella). Jalostusvalinnoissa ei suositella yhdistettäväksi kahta samalta ominaisuusryhmältä keskitasoa heikompaa yksilöä. Lisäksi jalostusvalinnoissa on tarkasteltava myös arkikäyttäytymistä, kuten suhtautumista erilaisiin ihmisiin, toisiin koiriin, reaktioita ukkoseen, yllättäviin tilanteisiin ja ääniin, erilaisiin alustoihin, korkeisiin paikkoihin jne.

Seuraavassa tarkastellaan persoonallisuuspiirteitä vuosien 2009 - 2013 MH-kuvausaineiston pohjalta. Vastaavanlaisen tarkastelun voi tehdä vertaamalla koirayksilöä rodun keskiarvoon tai ihanneprofiiliin. Koirayksilön tulosten tarkastelu suhteessa rodun keskiarvoon tai ihanneprofiiliin antaa omalta osaltaan viitteitä koiran jalostusarvosta koiran luonteeseen ja käyttäytymiseen liittyen.

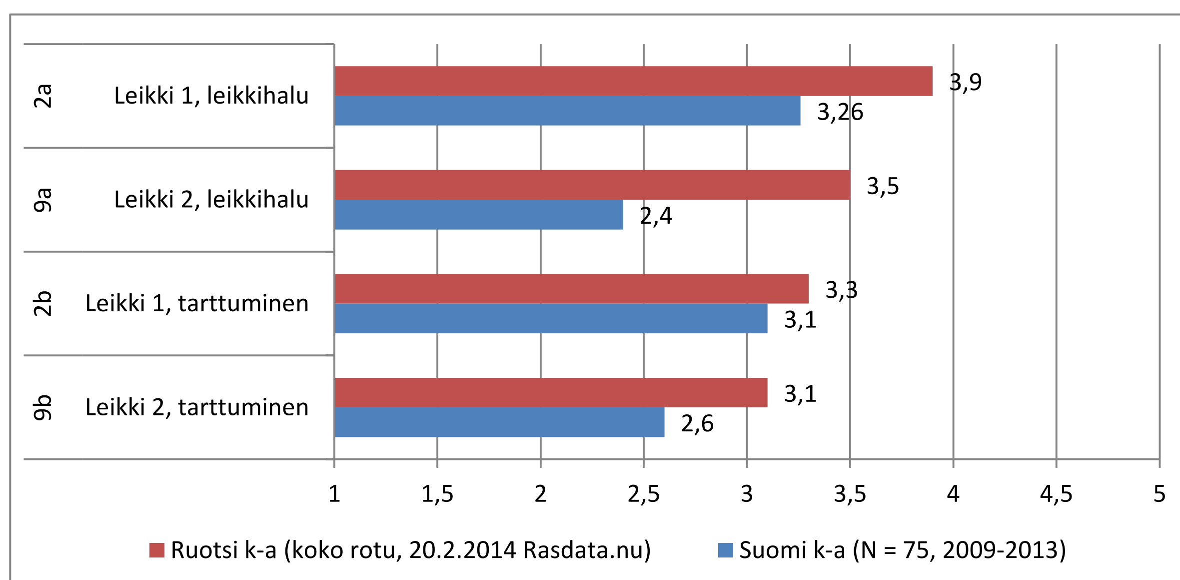
Ominaisuusryhmässä ”**Leikkisyys**” ovat mukana seuraavat MH –kuvauksen osatulokset: 2a, 2b, 2c, 5d, 5e, 9a, 9b ja -10. Kuvaajassa 17 on havainnollistettu Suomen ja Ruotsin keskiarvoja reaktioiden voimakkuudesta sekä prosenttiosuudet kuvauksen suorittaneista koirista voimakkuusasteikolla 1-5. Leikki 1:ssä ja Leikki 2:ssa a ja b osioissa nähdään selkeä ero Suomen tuloksissa eli koiran kyvyssä toimia myös stressaavien tilanteiden jälkeen (ks. Myös kuvaaja 18). Ero voi siis liittyä koirien stressaantumiseen kuvauksen aikana, jolloin koiran aktiivisuus ja kyky toimia alenee kuvauksen edetessä. Luonnetesteissä puhutaan tähän liittyen palautumiskyvystä eli kovuudesta, sekä toimintakyvystä ja hermorakenteesta.

Etäleikkiosiossa on havaittavissa ero Ruotsin keskiarvoon sekä leikkihalussa, että yhteistyössä. Suomessa yli puolet kuvatuista kultaisistanoutajista ei osoita uteliaisuutta siten, että ne lähtisivät tutustumaan etäleikkijään (ks. myös Liite 5).

	Suomi 2009-2013 (N=75)	1	2	3	4	5
2a	Leikki 1, leikkihalu	4 %	8 %	47 %	37 %	4 %
2b	Leikki 1, tarttuminen	9 %	7 %	59 %	19 %	7 %
2c	Leikki 1, puruote ja taisteluhalu	36 %	9 %	43 %	9 %	3 %
5d	Etäleikki, leikkihalu	56 %	15 %	8 %	4 %	17 %
5e	Etäleikki, yhteistyö	67 %	1 %	23 %	4 %	5 %
9a	Leikki 2, leikkihalu	25 %	20 %	43 %	11 %	1 %
9b	Leikki 2, tarttuminen	29 %	5 %	49 %	12 %	4 %
-10	Ampuminen käänteisenä (6-reaktion voimakkuus)	5 %	25 %	29 %	23 %	17 %

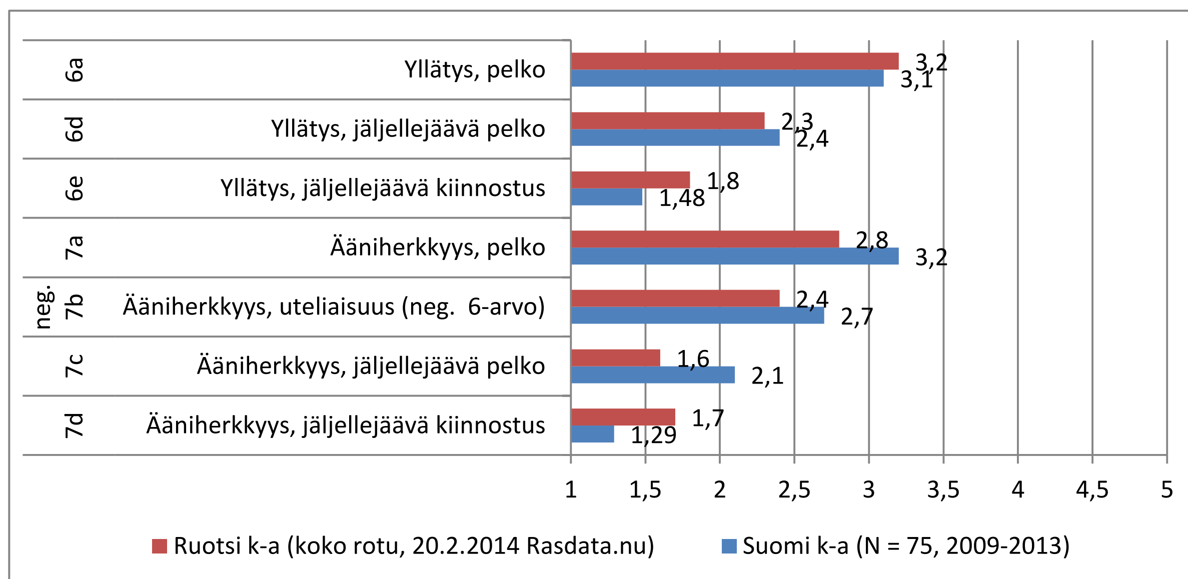
Kuvaaja 17: Leikkisyys arvioitujen osa-alueiden keskiarvojen mukaan kultaisillanoutajilla Suomessa ja Ruotsissa, ja Suomen tulosten prosenttiosuudet reaktion voimakkuusasteikolla 1 - 5 (1 pienin reaktio, 5 suurin reaktio).

	Suomi 2009-2013 (N=75)	1	2	3	4	5
2a	Leikki 1, leikkihalu	4 %	8 %	47 %	37 %	4 %
9a	Leikki 2, leikkihalu	25 %	20 %	43 %	11 %	1 %
2b	Leikki 1, tarttuminen	9 %	7 %	59 %	19 %	7 %
9b	Leikki 2, tarttuminen	29 %	5 %	49 %	12 %	4 %

Kuvaaja 18: Vertailu leikkihalun ja leikkiesineeseen tarttumisen keskiarvolle kultaisillanoutajilla testin alussa (Leikki 1) ja lopussa (Leikki 2) Suomessa ja Ruotsissa ja Suomen tulosten prosenttiosuudet reaktion voimakkuusasteikolla 1-5 (1 pienin reaktio, 5 suurin reaktio).

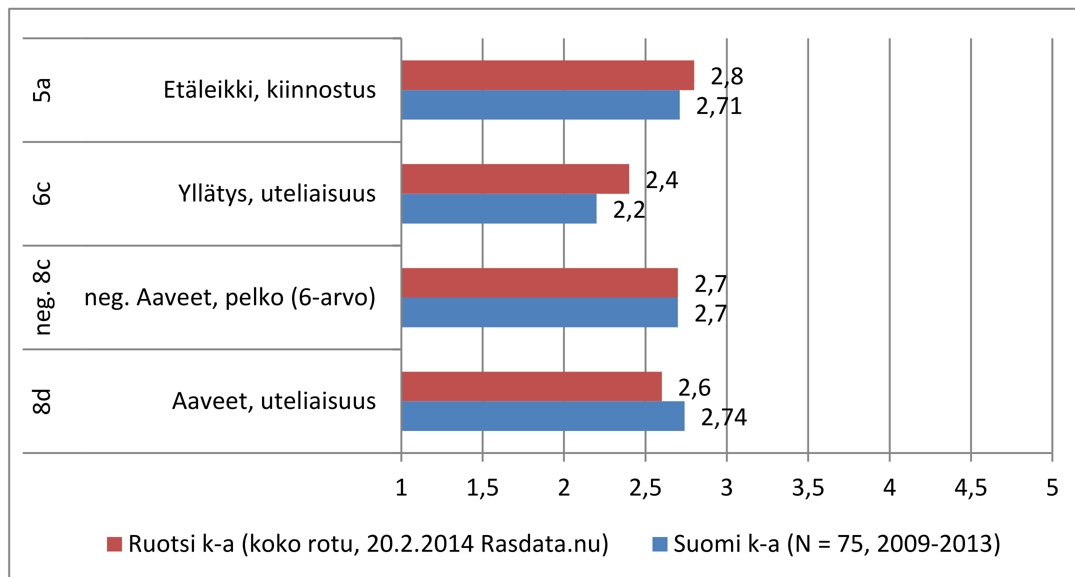
Pelkoa tarkastellaan MH-luonnekuvauksen osioissa 6a, 6d, 6e, 7a, 7c, 7d, -7b. Tulokset keskiarvioille pelkoreaktioiden voimakkuudessa on havainnollistettu kuvaajassa 19. Keskiarvoja tarkasteltaessa nähdään, että Suomen tuloksissa on ääniherkkyys –osiossa vahvemmin yllätyspelkoa ja jäljellejääviä pelkoja kuin Ruotsissa. Yleisesti ottaen voimakkaat jäljellejäävät pelot voivat vaikuttaa koiran kykyyn selviytyä erilaisista yllättävistä ja stressiä aiheuttavista tilanteista ja niistä palautumiseen. Voimakkaat jäljellejäävät pelot ovat ei-toivottuja kultaisellenoutajalle, onpa kyseessä kotikoira tai työ- tai harrastuskoira. Äänien osalta olisi kiinnitettävä erityisesti huomiota jäljellejäävien pelkojen vähentämiseen jalostusvalinnoilla.

	Suomi 2009-2013 (N=75)	1	2	3	4	5
6a	Yllätys, pelko	5 %	13 %	57 %	12 %	12 %
6d	Yllätys, jäljellejäävä pelko	40 %	11 %	19 %	27 %	4 %
6e	Yllätys, jäljellejäävä kiinnostus	65 %	17 %	15 %	3 %	0 %
7a	Ääniherkkyys, pelko	3 %	3 %	75 %	9 %	11 %
-7b	Ääniherkkyys, uteliaisuus käänteisenä (6-reaktion voimakkuus)	40 %	11 %	5 %	28 %	16 %
7c	Ääniherkkyys, jäljellejäävä pelko	49 %	16 %	15 %	19 %	1 %
7d	Ääniherkkyys, jäljellejäävä kiinnostus	79 %	17 %	4 %	0 %	0 %

Kuvaaja 19: Pelkoihin liittyvät keskiarvot kultaisillanoutajilla osioittain Suomessa ja Ruotsissa ja Suomen tulosten prosenttiosuudet reaktion voimakkuusasteikolla 1-5 (1 pienin reaktio, 5 suurin reaktio).

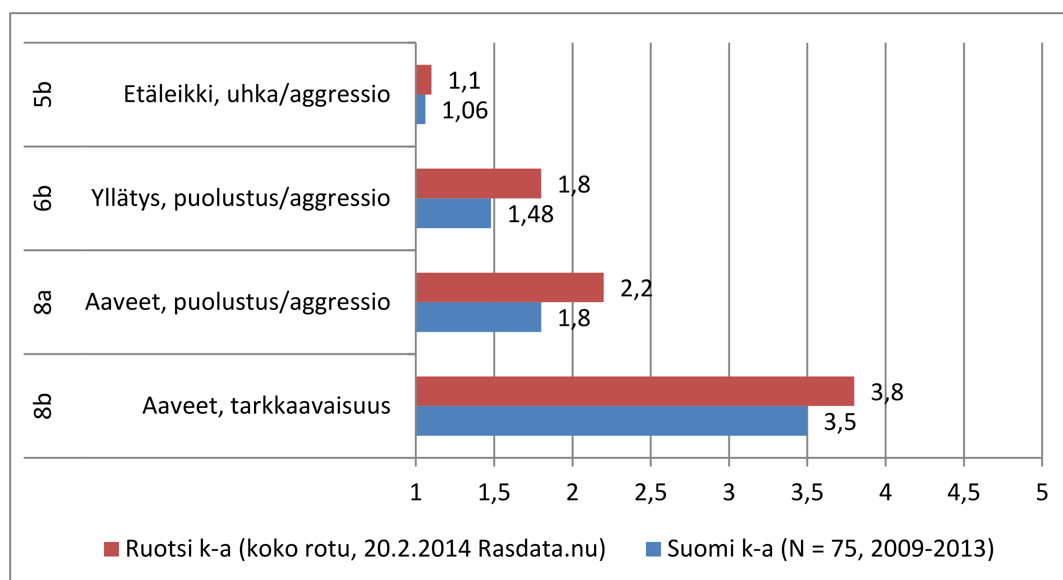
Uteliaisuutta mitataan osioissa 5a, 6c, 8d, -8c. Kuvaajasta 20 nähdään, että uteliaisuudessa Suomen ja Ruotsin keskiarvojen välillä ei ole suurta eroa. Työ-, metsästys- ja harrastuskäytössä uteliaisuudesta on hyötyä ja se liittyy myös koiran pelottomuuteen ja siten rohkeuteen.

	Suomi 2009-2013 (N=75)	1	2	3	4	5
5a	Etäleikki, kiinnostus	3 %	24 %	72 %	1 %	0 %
6c	Yllätys, uteliaisuus	28 %	47 %	11 %	8 %	7 %
-8c	Aaveet, pelko käänteisenä (6-reaktion voimakkuus)	33 %	20 %	13 %	13 %	20 %
8d	Aaveet, uteliaisuus	25 %	28 %	24 %	13 %	9 %

Kuvaaja 20: Uteliaisuuteen liittyvät keskiarvot kultaisillanoutajilla osioittain Suomessa ja Ruotsissa ja Suomen tulosten prosenttiosuudet reaktion voimakkuusasteikolla 1-5 (1 pienin reaktio, 5 suurin reaktio).

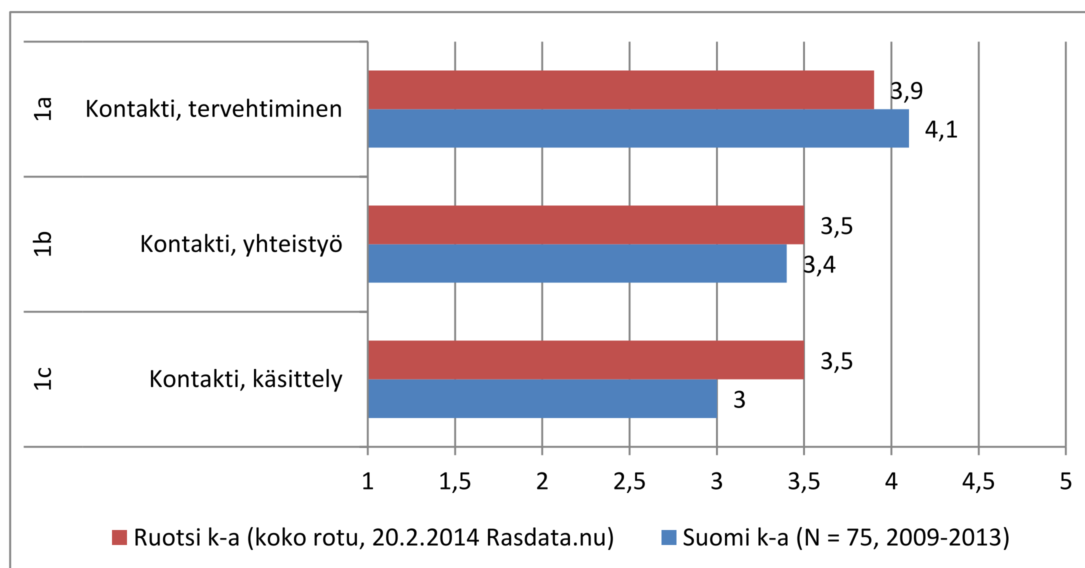
Aggressiivisuus viittaa MH-luonnekuvauksessa koiran esittämiin uhkauseleisiin ja niiden voimakkuuteen uhattuna ja puolustautuessa. Näitä käytösreaktioita arvioidaan osioissa 5b, 6b, 8a, ja 8b (kuvaaja 21). Keskiarvotettujen tulosten perusteella tilanne näyttää hyvältä Suomessa 2009 - 2013 testattujen koirien osalta. Uhkaan ja puolustukseen liittyvä aggressio (uhkauseleiden esittäminen) on hillittyä ja vähäistä, vaikka koirat ovat tarkkaavaisia kohdatessaan uhan.

	Suomi 2009-2013 (N=75)	1	2	3	4	5
5b	Etäleikki, uhka/aggressio	97 %	0 %	3 %	0 %	0 %
6b	Yllätys, puolustus/aggressio	64 %	24 %	8 %	4 %	0 %
8a	Aaveet, puolustus/aggressio	45 %	35 %	19 %	1 %	0 %
8b	Aaveet, tarkkaavaisuus	1 %	9 %	41 %	35 %	13 %

Kuvaaja 21: Uhkaan puolustukseen liittyvät reaktioiden keskiarvot kultaisillanoutajilla osioittain Suomessa ja Ruotsissa ja Suomen tulosten prosenttiosuudet reaktion voimakkuusasteikolla 1-5 (1 pienin reaktio, 5 suurin reaktio).

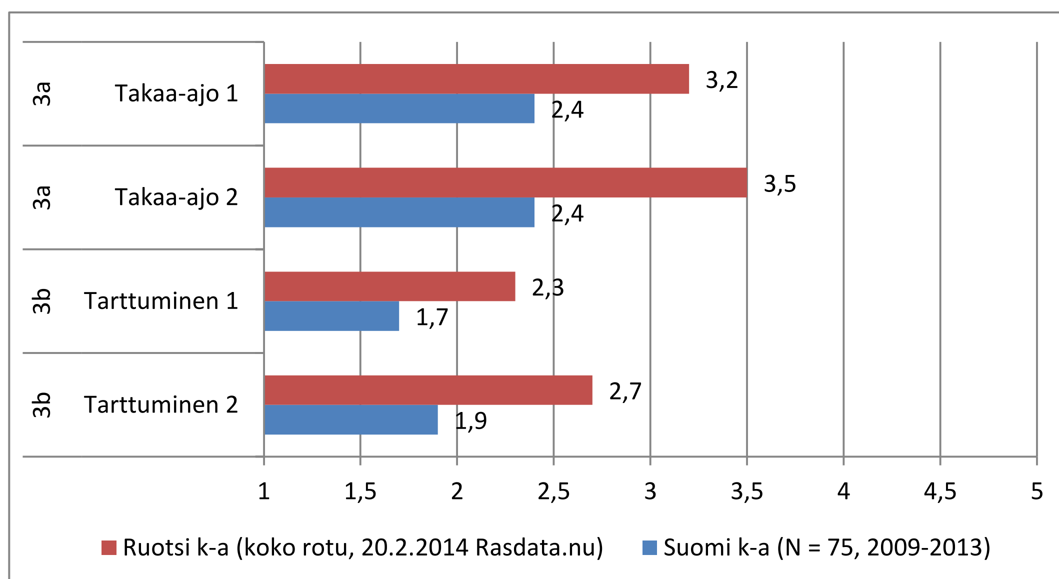
Kontakti liittyy koiran sosiaalisuuteen, jota kultaisiltanoutajilta toivotaan myös vieraita ihmisiä kohtaan. Kontaktia ja sosiaalisuutta vieraita ihmisiä kohtaan mitataan kohdissa 1a, 1b, ja 1c (kuvaaja 22). Suomessa testatut koirat ovat sosiaalisia tervehtimisessä eli ottavat kontaktia tai vastaavat tarjottuun kontaktiin (1a), lähtevät vieraan ihmisen mukaan (1b), ja hyväksyvät käsittelyn (1c).

	Suomi 2009-2013 (N=75)	1	2	3	4	5
1a	Kontakti, tervehtiminen	0 %	0 %	4 %	85 %	11 %
1b	Kontakti, yhteistyö	4 %	5 %	37 %	51 %	3 %
1c	Kontakti, käsittely	1 %	11 %	75 %	12 %	1 %

Kuvaaja 22: Kontaktiin (sosiaalisuus) liittyvät keskiarvot kultaisillanoutajilla Suomessa ja Ruotsissa ja Suomen tulosten prosenttiosuudet reaktion voimakkuusasteikolla 1-5 (1 pienin reaktio, 5 suurin reaktio).

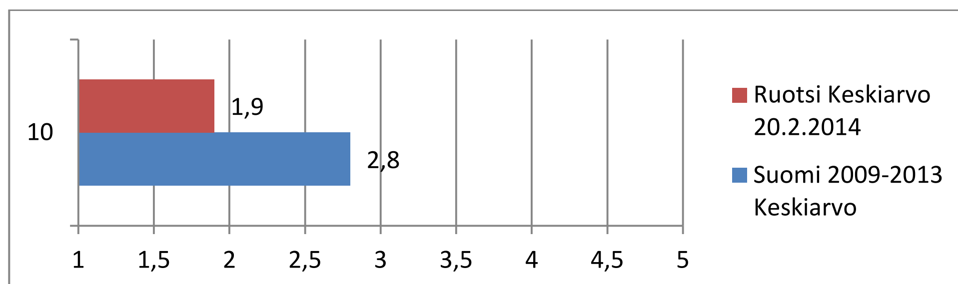
Saalistushalukkuutta ja siihen liittyvien reaktoiden voimakkuutta kuvataan osioissa 3a ja 3b viehettä käyttäen (kuvaaja 23). Suomen kuvaustulosten keskiarvoissa on selkeä ero Ruotsin vastaaviin. Tässä osiossa voi vaikuttaa kuvaustulokseen muutamilla testatuista koirista erityisesti metsästyskoirana ja/tai metsästyslajien tai muuna aktiivisena harrastuskoirana toimiminen, jossa edellytetään koiralta aina ehdotonta kuuliaisuutta ja luvansaamista saaliin perään lähtemiseen. Keskiarvoon näillä muutamilla koirayksilöillä ei kuitenkaan ole suurta vaikutusta, erityisesti kun testattujen koirien määrä kasvaa. Tämänhetkinen tulos kertoo siitä, että verrattain monilla koirilla on vähäinen kiinnostus tai ei ollenkaan kiinnostusta ja uteliaisuutta liikkuvan saaliin perään lähtemiseen ja siihen tarttumiseen.

	Suomi 2009-2013 (N=75)	1	2	3	4	5
3a	Takaa-ajo 1	35 %	16 %	29 %	17 %	3 %
3a	Takaa-ajo 2	48 %	4 %	16 %	28 %	4 %
3b	Tarttuminen 1	55 %	33 %	5 %	4 %	3 %
3b	Tarttuminen 2	57 %	21 %	5 %	8 %	8 %

Kuvaaja 23: Saalistushalukkuuteen liittyvät keskiarvot kultaisillanoutajilla Suomessa ja Ruotsissa ja Suomen tulosten prosenttiosuudet reaktion voimakkuusasteikolla 1-5 (1 pienin reaktio, 5 suurin reaktio).

Reaktiot ampumiseen osiossa 10 on havainnoillistettu keskiarvotettuna Suomessa ja Ruotsissa kuvaajassa 24. Riippuen koiran taustasta, kultaisennoutajan hyväksyttävä, ei-pelkoa osoittava reaktio ampumiseen vaihtelee asteikolla välillä 1-4. MH-luonnekuvauksessa kaikki pelot kuvataan ampumisessa voimakkuusasteikolla arvolle 5. Esimerkiksi noutajien metsästyskokeita harrastava koira tai koira, jonka kanssa metsästetään voi saada reaktion voimakkuudeksi 4. Koira tällöin kokemusperäisesti virittyy ja kiinnittyy ampumisen kuullessaan sen suuntaan, mutta ei pelkää laukauksia. Toisaalta koira, jolla ei ole kokemusta ampumisesta ja jolle ampuminen on täysin merkityksetön, voi saada reaktion voimakkuudeksi alemman voimakkuusarvon. Jos koira saa reaktion voimakkuuden arvoksi 5, koira on häiriintynyt, pelokas tai yrittää paeta tai omistaja on kieltäytynyt ampumisesta (5b). Kaikki pelot ampumiseen liittyen kuvataan voimakkuusarvolle 5. Kultaisennoutajan metsästyskoirana tulee kestää ampumista ilman pelkoreaktiota eli reaktion voimakkuuden arvo 5 ei ole hyväksyttävä kultaisellenoutajalle. Mikäli ohjaaja kieltäytyy ampumisosiosta, tämä kirjataan lomakkeeseen erikseen ja merkitään ampumisosioon arvo 5b. Arvon 5 on Suomessa saanut 4 koiraa (5 %) luonnekuvauksen suorittaneista 75 koirasta vuosina 2009 - 2013.

	Suomi 2009-2013 (N=75)	1	2	3	4	5
10	Ampuminen	17 %	23 %	29 %	25 %	5 %

Kuvaaja 24. Ampumiseen liittyvät keskiarvot kultaisillanoutajilla Suomessa ja Ruotsissa ja Suomen tulosten prosenttiosuudet reaktion voimakkuusasteikolla 1-5 (1 pienin reaktio, 5 suurin reaktio). Arvolle 5 kuvataan kaikki pelot ampumiseen liittyen sekä kieltäytyminen ampumisesta.

Rekisteröityjen pentujen vanhempien luonne/käyttöominaisuuksien testitulokset vuonna 2013

Tarkasteluun otettiin myös vuoden 2013 rekisteröityjen pentueiden (1.1. - 16.11.2013 rekisteröidyt pentueet, 180 pentuetta) vanhempien luonteen ja persoonallisuuden testaukseen liittyvät tulokset. Tavoitteena oli kartoittaa pentueiden vanhempien taustaa eli onko pentueiden vanhemmilla kultaistennoutajien tai Kennelliiton luonnetestin, MH-luonnekuvauksen tai taipumuskokeen tuloksia, toisin sanoen, onko pentueiden vanhemmilla tuloksia, joista voidaan tehdä päätelmiä niiden rodunomaisesta käyttäytymisestä ja luonteesta. Tulosten yhteenveto on esitetty taulukossa 11.

Taipumuskoetuloksia on varsin suurella määrällä pentueita. Yhteensä 85 pentueella on joko toisella tai molemmilla vanhemmalla taipumuskoetulos (47,2 %). Yllättävän monilla pentueilla on toisella vanhemmalla MH-luonnekuvaustulos, vaikka kuvauksia on järjestetty vasta muutamana viime vuonna. Huomionarvoista on se, että joillakin koirayksilöillä on tulos useammasta kuin yhdestä luonnetestistä tai myös taipumuskokeesta. Taulukko ei siis huomioi, että samalla koiralla voi olla tulos esimerkiksi Golden Ringin luonnetestistä ja MH-luonnekuvauksesta yhtä aikaa. Lisäksi muutamilla jalostukseen käytetyillä koirilla on keskeytetty tai hylätty tulos Golden Ringin tai Kennelliiton luonnetestistä.

Taulukko 14. Vuoden 2013 rekisteröidyt pentueet (180 pentuetta 1.1-16.11.2013), joissa vanhemmilla on luonnetesti-, luonnekuvaus- tai taipumuskoekäyntejä.

	Molemmilla vanhemmilla testikäynti	Vähintään toisella testikäynti	Isällä testikäynti	Emällä testikäynti
MH (suoritettu)	1	11	6	5
SKL LTE	-	14	4	10
GR LTE	1	(puuttuu)	23	17
NOU1	21	64	74	11

Luonnetesti- ja luonnekuvaustulosten hyödyntäminen

Koiranomistaja ja kasvattaja saa luonnetesteistä ja MH-luonnekuvauksesta uutta ymmärrystä ja tietoa koiransa tai kasvattiensa käyttäytymisestä ja reaktioista erilaisissa tilanteissa. Pennunostajalle testitulokset ovat konkreettisia keinoja saada puolueetonta tietoa pennun vanhempien ja lähisuvun luonteista. Kasvattajalle tulokset ovat hyödyllisiä koirien jalostukseen valinnan tukena ja myös pentujen markkinoinnissa. Sen lisäksi tulokset antavat tärkeää tietoa rodun luonteen ja käyttäytymisen tilanteen kartoittamiseksi myös rotujärjestölle, jotta voidaan tehdä seurantaa ja antaa suosituksia jalostuksen ohjaamiseen.

Jotta testaamisesta on hyötyä, tuloksia on osattava tulkita ja hyödyntää, myös koiran jalostusarvon arvioimisessa. Tässä Jalostuksen tavoiteohjelmassa on esitetty tapoja tarkastella tuloksia ja se antaa myös suuntaviivoja suosituksista jalostuskäyttöön luonne- ja persoonallisuuspiirteiden osalta testituloksien pohjalta. Jalostuksen tueksi luodaan JTO-kaudella ihanneprofiilit MH-luonnekuvaukseen ja Kennelliiton luonnetestiin, jota voi pitää rotumääritelmään pohjautuvana tavoitteena, joka tukee jalostusta. Lisäksi rodun keskiarvo toimii selkeänä viitteenä siitä missä yksilö on suhteessa testattuun populaation rodun ihanteeseen.

Pelkkä koiran osallistuminen kultaistennoutajien luonnetestiin, Kennelliiton luonnetestiin tai MH-luonnekuvaukseen ei ole osoitus koiran jalostusarvosta. Luonnetestien ja –kuvausten tuloksissa on tarkasteltava yksittäisten ominaisuuksien tai osa-alueiden lisäksi niistä muodostuvia ryhmiä, sekä muodostuvaa kokonaiskuvaa ja lähisukulaisten testituloksia ja ominaisuuksia. Kasvattajan, koiranomistajan ja pennunostajan on siis tarkasteltava arvioitujen luonteenominaisuuksien osa-alueita sekä kokonaisuutta. Lisäksi on tarkasteltava ja selvitettävä myös koiran käyttäytymistä muissa tilanteissa esimerkiksi yksin jäädessä, uusissa, korkeissa tai ahtaissa paikoissa, liukkailla tai muilla erilaisilla pinnoilla, yllättävien tapahtumien ja äänien yhteydessä, meluisissa ja ruuhkaisissa tilanteissa, tai muita koiria kohtaan tai erilaisia vieraita ihmisiä kohtaan.

Viitteet:
Lehtinen & Mäki (2005)
Strandberg et al. (2005)
Svartberg & Forkman 2002, Strandberg et al. 2005, Svartberg 2006

Taulukko 15: MH-kuvaustulokset- prosenttiosuudet voimakkuusreaktiolle asteikolla 1-5 (1 pienin reaktio, 5 suurin reaktio), keskiarvot, keskihajonnat ja mediaanit (N=75, vuodet 2009-2013).

		1	2	3	4	5	Keskiarvo	Keskihajonta	Mediaani
1a	Kontakti, tervehtiminen	0 %	0 %	4 %	85 %	11 %	4,1	0,4	4
1b	Kontakti, yhteistyö	4 %	5 %	37 %	51 %	3 %	3,4	0,8	4
1c	Kontakti, käsittely	1 %	11 %	75 %	12 %	1 %	3,0	0,6	3
2a	Leikki 1, leikkihalu	4 %	8 %	47 %	37 %	4 %	3,3	0,8	3
2b	Leikki 1, tarttuminen	9 %	7 %	59 %	19 %	7 %	3,1	0,9	3
2c	Leikki 1, puruote ja taisteluhalu	36 %	9 %	43 %	9 %	3 %	2,3	1,1	3
3a	Takaa-ajo 1	35 %	16 %	29 %	17 %	3 %	2,4	1,2	2
3a	Takaa-ajo 2	48 %	4 %	16 %	28 %	4 %	2,4	1,4	2
3b	Tarttuminen 1	55 %	33 %	5 %	4 %	3 %	1,7	0,9	1
3b	Tarttuminen 2	57 %	21 %	5 %	8 %	8 %	1,9	1,3	1
4	Aktiviteettitaso	0 %	41 %	43 %	13 %	3 %	2,8	0,8	3
5a	Etäleikki, kiinnostus	3 %	24 %	72 %	1 %	0 %	2,7	0,5	3
5b	Etäleikki, uhka/aggressio	97 %	0 %	3 %	0 %	0 %	1,1	0,3	1
5c	Etäleikki, uteliaisuus	48 %	11 %	12 %	12 %	17 %	2,4	1,6	2
5d	Etäleikki, leikkihalu	56 %	15 %	8 %	4 %	17 %	2,1	1,5	1
5e	Etäleikki, yhteistyö	67 %	1 %	23 %	4 %	5 %	1,8	1,2	1
6a	Yllätys, pelko	5 %	13 %	57 %	12 %	12 %	3,1	1,0	3
6b	Yllätys, puolustus/aggressio	64 %	24 %	8 %	4 %	0 %	1,5	0,8	1
6c	Yllätys, uteliaisuus	28 %	47 %	11 %	8 %	7 %	2,2	1,1	2
6d	Yllätys, jäljellejäävä pelko	40 %	11 %	19 %	27 %	4 %	2,4	1,4	2
6e	Yllätys, jäljellejäävä kiinnostus	65 %	17 %	15 %	3 %	0 %	1,5	0,8	1
7a	Ääniherkkyys, pelko	3 %	3 %	75 %	9 %	11 %	3,2	0,8	3
7b	Ääniherkkyys, uteliaisuus	16 %	28 %	5 %	11 %	40 %	3,3	1,6	4
7c	Ääniherkkyys, jäljellejäävä pelko	49 %	16 %	15 %	19 %	1 %	2,1	1,2	2
7d	Ääniherkkyys, jäljellejäävä kiinnostus	79 %	17 %	4 %	0 %	0 %	1,3	0,5	1
8a	Aaveet, puolustus/aggressio	45 %	35 %	19 %	1 %	0 %	1,8	0,8	2
8b	Aaveet, tarkkaavaisuus	1 %	9 %	41 %	35 %	13 %	3,5	0,9	3
8c	Aaveet, pelko	20 %	13 %	13 %	20 %	33 %	3,3	1,5	4
8d	Aaveet, uteliaisuus	25 %	28 %	24 %	13 %	9 %	2,5	1,3	2
8e	Aaveet, kontaktinotto aaveeseen	7 %	0 %	15 %	72 %	7 %	3,7	0,9	4
9a	Leikki 2, leikkihalu	25 %	20 %	43 %	11 %	1 %	2,4	1,0	3
9b	Leikki 2, tarttuminen	29 %	5 %	36 %	12 %	4 %	2,6	1,2	3
10	Ampuminen	17 %	23 %	29 %	25 %	5 %	2,8	1,2	3

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Kultaistennoutajien käyttäytymistä on arvioitu kyselytutkimuksin pääosin muualla kuin Suomessa. C-BARQ kyselyä on hyödynnetty näissä tutkimuksissa, koska sen luotettavuus luonne- ja käyttäytymisominaisuuksien mittaamisessa ja perinnöllisyyden tutkimisessa on todennettu useissa tutkimuksissa. Suomessa C-BARQ kyselyä on käytetty rottweilereiden aggressiivisuuden ja pelon perinnöllisyyden kartoittamiseen. Kultaistennoutajien käyttäytymisestä julkaistut kysely- tai haastattelututkimusten tulokset koskevat aggressiivisuuden ilmenemisen ja perinnöllisyyden tutkimusta ja rohkeutta.

Vuonna 2007 on julkaistu tutkimus aggression periytymisasteista kultaisillanoutajilla. Aineistona oli 325 koiraa, jotka olivat aggressiivisesti käyttäytyviä, tai aggressiivisesti käyttäytyvien yksilöiden sisaruksia tai vanhempia. Tutkimus tehtiin Hollannissa vuosina 1997-2005 ja se toteutettiin haastatteluna kysyen aggression ilmenemistä (kyllä/ei) ja sen astetta (1=ei aggressiivinen, 2= pelottelee, 3= puree) sekä CBARQ -kyselyä (pitkää tai lyhyttä versiota) käyttäen. Haastattelujen perusteella aggressiivisuudelle ihmistä kohtaan saatiin periytymisasteeksi 0.77. Aggressiivisuudelle koiria kohtaan saatiin periytymisasteeksi 0.81. Tutkimuksessa tarkasteltiin useita erilaisia tilanteita, joissa aggressio voi ilmentä. Tutkimuksen perusteella vaikuttaisi siltä, että aggressio ihmisiä ja koiria kohtaan periytyy erikseen.

C-BARQ kyselyllä kultaistanoutajaa on verrattu Yhdysvalloissa kerätyn aineiston perusteella saksanpaimenkoiraan ja labradorinnoutajaan vieraaseen ihmiseen kohdistuvan aggression osalta. Aineistona oli yhteensä 1000 koiraa, joista kultaisianoutajia oli 224. Kultaistennoutajien vierasta ihmistä kohtaan aggressiivisuutta osoittavat luvut olivat pienimmät näistä kolmesta rodusta.

Ruotsissa tutkittiin 31 rodun persoonallisuuspiirteitä MH-luonnekuvaustulosten perusteella . Aineistona oli 13097 koiran MH-kuvaustulokset vuosilta 1997-2002, joista 346 kpl oli kultaisianoutajia. Kultainennoutaja oli neljän tutkitun noutajakoirarodun joukossa sosiaalinen (sijoitus 5/31, flätti 1/31, labbis 3/31, tolleri 7/31), ja osoitti melko vähän aggressiivisuutta eli uhkaeleitä uhattuna (sijoitus 22/31, flätti 16/31, labbis 6/31, tolleri 11/31). Kultainennoutaja oli kuitenkin neljästä noutajarodusta vähiten leikkisä (sijoitus 12/31, flätti 2/31, labbis 6/31, tolleri 9/31), ja osoitti selkeästi vähän uteliaisuutta/pelottomuutta myös kaikkien tutkittujen rotujen vertailussa (sijoitus 26/31, flätti 3/31, labbis 1/31, tolleri 28/31). Rodun näyttelypainotteinen käyttö kaikissa roduissa oli yhteydessä kaikkien neljän persoonallisuuspiirteen kanssa negatiivisesti, eli näyttelykoirissa oli vähemmän leikkisyyttä, uteliaisuutta/pelottomuutta, sosiaalisuutta ja aggressiivisuutta. Työkoirakokeissa käyttäminen oli puolestaan yhteydessä korkeampaan leikkisyyteen ja aggression (uhkaeleiden) osoittamiseen. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että jalostusvalinnoilla voidaan vaikuttaa rodun käyttäytymispiirteisiin.

Ruotsissa on kiinnitetty kultaistennoutajien jalostuksen ohjauksessa huomiota mm. pelkoreaktioihin ja arkuuteen 2000-luvun alkupuolelta lähtien. Tilanne näyttää MH-luonnekuvauksen keskiarvojen perusteella kohentuneen Ruotsissa. Uteliaisuus ja leikkisyys on lisääntynyt ja jäljellejäävät pelot ovat vähentyneet, kun jalostusstrategiassa on asetettu selkeät tavoitteet näihin liittyen. Ruotsissa MH-luonnekuvaus on tällä hetkellä merkittävin testaamisen tapa selvittää kultaistennoutajien luonnetta ja persoonallisuutta.

Rodun alkuperäinen käyttötarkoitus sekä myös nykyinen käyttö ja elinympäristö vaativat kultaiseltanoutajalta myös uteliaisuutta/pelottomuutta ja leikkisyyttä eri asteissaan, rodulle tärkeiden sosiaalisuuden ja vähäisen aggression osoittamisen ohella. Tämä tulee ottaa huomioon myös Suomessa jalostusvalintoja tehtäessä.

Rotujärjestö on kerännyt jo vuosia tietoa luonteesta oman testinsä, Kennelliiton testin sekä viime vuosina myös MH-kuvauksen avulla. Kävijämäärät ovat vielä niin pieniä, että koko rotua koskevia päätelmiä on vaikea tehdä. Tulokset niin luonteen kuvauksista, testeistä, näyttelyistä kuin

rodunomaisista kokeistakin kertovat, että rodussa esiintyy arkuutta ja aggressiivisuutta. Tätä on tuotu esiin niin rotujärjestön lehdessä kuin kasvattajapäivillä ja erilaisissa luentotilaisuuksissa. Tämä työ jatkuu ja lisäksi rotujärjestö tekee kyselytutkimuksen kultaistennoutajien kotikäyttäytymisestä saadakseen kattavamman määrän tietoa kultaisten käytöksestä ja voidakseen hyödyntää tätä tietoa antaakseen aiempaa konkreettisempia jalostussuosituksia ja auttaakseen kultaistennoutajien omistajia tulkitsemaan koiransa käyttäytymistä entistä paremmin.

Lähteet:
Hsu & Serpell, 2003
Valkonen, 2012
Liinamo et al. 2007
Valkonen, 2012, s. 9-10
van den Berg et al, 2010
(Svartberg, 2006)
Golden Retriever Klubben

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Kultaisennoutajan käyttötarkoitus on rotumääritelmän mukaan toimia noutavana koirana eli se on metsästyskoira ja jalostettu riistan talteenottoon – löytämään ja noutamaan ammuttua ja haavoittunutta pienriistaa. Ne ominaisuudet, jotka tekevät kultaisestanoutajasta hyvän metsästyskoiran, tekevät siitä niin hyvän perhekoiran kuin monipuolisen harrastuskoirankin.

Metsästyskäytössä olevalta kultaiseltanoutajalta vaaditaan hyvää fysiikkaa, henkistä kapasiteettia ja voimaa sekä kestävyyttä. Kultainennoutaja on määrätietoinen, älykäs ja kekseliäs riistanlöytäjä (game finder), joka työskentelee mielellään ja väsymättä hyvin erilaisissa maastoissa sekä maalla että vedessä. Kultaisetnoutajat ovat innokkaita, miellyttämisenhaluisia ja niillä on erinomainen muisti. Tyypillisesti ne työskentelevät ampujan/metsästäjän lähellä hyvässä yhteistyössä ohjaajan/metsästäjän kanssa - tiiminä.

Kultainennoutaja on jakautunut jo vuosikymmeniä sitten kahteen linjaan - käyttölinja/metsästyslinja ja näyttelylinja. Näiden lisäksi kasvatetaan jonkin verran nk. dual purpose -koiria tai sekalinjaisia koiria. Vaikka yleisesti puhutaan näistä eri linjoista, niin käsitteitä ei kuitenkaan ole yksiselitteisesti määritelty. Rodun jakautumisen katsotaan alkaneen toisen maailmansodan jälkeen ja kiihtyneen 1970-luvulla. Iso-Britanniassa rodun jakautumisen alkuperäisten syiden koetaan olevan enemmänkin ”sosiologisia” , eli yhteiskunnan ja elämäntavan muuttumiseen liittyviä, kuin erilaisuutta rodun sisällä. Mutta nykypäivänä rotu on selkeästi jakautunut ja ero ääripäiden välillä on suuri erityisesti ulkomuodon ja käyttöominaisuuksien osalta.

Suomeen ensimmäiset kultaisetnoutajat tuotiin 1950–60-lukujen vaihteessa, ja erityisesti metsästyskäyttöä silmällä pitäen 60-luvulla. Metsästyskokeita Suomessa järjestettiin vasta 70-luvulla. Kaikkia kartanoihin metsästyskäyttöön tuotuja koiria ei ole ilmeisesti rekisteröity Kennelliittoon, joten koirien tarkkaan määrää alkuvuosilta ei tiedetä. Vuonna 1985 tuotiin Englannista ensimmäinen käyttölinjainen koira, joka vaikuttaa usean tämänkin päivän Suomessa syntyneen käyttökultaisen taustalla. Viimeisen kymmenen vuoden aikana on Suomeen tuotu lukuisia käyttölinjaisia kultaisia noutajia mm. Isosta-Britanniasta, Ruotsista, Norjasta, Tanska, Saksasta, USA:sta ja Itävallasta ja niiden määrä on lisääntynyt moninkertaisesti.

Tuonnit (käyttölinjaiset ja sekalinjaiset):
2004: 6 kpl
2005: 8 kpl
2006: 2 kpl
2007: 6 kpl
2008: 8 kpl
2009: 6 kpl
2010: 6 kpl
2011: 4 kpl
2012: 6 kpl
2013: 7 kpl
2014: 2 kpl

Metsästyslinjaisia kultaisia on Suomessa kasvattanut viime vuosien aikana noin parikymmentä kasvattajaa. Metsästyslinjaisten kanta on noussut merkittävästi viimeisten vuosien aikana, mutta ne ovat edelleen vain murto-osa koko kultaistennoutajien populaatiosta. Määrän suppeus aiheuttaa omat haasteensa kasvatustyölle. Jalostukseen käytetäänkin paljon ulkomaisia koiria eri maista mm. Iso-Britannia, Ruotsi, Tanska, Saksa, Hollanti, Itävalta, Ranska ja Italia. Viime vuosina Suomeen on tuotu eri maista myös useita ns. jenkkilinjaisia metsästyskoiria.

Ulkomaisten jalostusurosten ja tuontikoirien merkitys on jatkossakin suuri. Jalostusvalinnoissa tulisi kiinnittää huomiota metsästyslinjaisten kultaisten geenipoolin laajuuteen ja käytännössä tulisi välttää samansukuisten koirien liiallista jalostuskäyttöä. Vastuu tässä asiassa on sekä kasvattajilla että urosten omistajilla.

Suomessa syntyneet pentueet (käyttölinjaiset ja sekalinjaiset):
2005: 4
2006: 3
2007: 7
2008: 3
2009: 6
2010: 5
2011: 5
2012: 12
2013: 11

Käyttöominaisuuksien säilyttäminen

Rodun käyttöominaisuuksien säilymisen kannalta on tärkeää, että jalostukseen käytettävien koirien käyttöominaisuudet on arvioitu taipumuskokeessa tai rodunomaisissa metsästyskokeissa.

Käyttöominaisuuksien osalta kultaistennoutajien jalostuksen tavoitteena tulee olla koira, joka toimii monipuolisesti käytännön metsästyksessä ja pystyy osoittamaan ominaisuutensa kaikissa rodunomaisissa koemuodoissa eli koiran tulisi ominaisuuksiltaan ja koulutettavuudeltaan soveltua kaikkiin koemuotoihin. Mikään koemuodoista ei yksittäisenä mittaa noutajan kaikkia ominaisuuksia tasapuolisesti.

Koetoiminta pyrkii tuottamaan tietoa koiran erilaisista ominaisuuksista. Tämän tiedon perimmäinen käyttötarkoitus on palvella jalostusta. Tietoa kerätään erilaisia ominaisuuksia mittaavista osa-alueista ja sen tulee olla määrämuotoista ja vertailukelpoista. Tietoa käytetään erilaisten ominaisuuksien kehittymisen seuraamiseen, tilastollisiin analyyseihin ja ominaisuuksien periytyvyyden seurantaan. Metsästyskokeiden koepöytäkirjoista tulisi saada nämä tiedot julkisiksi, mutta niiden käytettävyys tähän tarkoitukseen vaatii vielä kehittämistä.

Alkuvuodesta 2014 tehtiin kokeneille suomalaisille noutajien metsästyskokeiden tuomareille kysely, millaisia muutoksia he näkevät kultaistennoutajien osalta viimeisen 10 vuoden ajalta. Tuomarit kokivat:

- näyttelylinjaisten koirien osallistuminen NOME-B-kokeisiin (kylmän riistan kokeet) on vähentynyt
- käyttö- ja sekalinjaisten osallistuminen NOME-B-kokeisiin (kylmän riistan kokeet) on lisääntynyt
- taipumuskokeissa näyttelylinjaisten osallistujamäärässä ei ole havaittu merkittävää muutosta
- Käyttö- tai sekalinjaisten koirien myötä kultaisten riistavietti on kokeiden perusteella parantunut, vauhdin koettiin lisääntyneen ja riistankäsittelyongelmien havaittiin vähentyneen.
- Tilanne rodunomaisen käytön kannalta on parantunut ja kultaiset osallistuvat laajalla rintamalla rodunomaisiin kokeisiin.
- Vastauksissa nousi esille huoli miellyttämishalun ja pehmeyden lisääntymisen varjopuolista sekä koulutuksen vaikutuksista koirien työskentelyyn. Osa tuomareista totesi kuitenkin, että on vaikea kertoa tapahtuneesta muutoksesta, koska he kokivat, että havaittu muutos ei koskettanut rotua kokonaisuudessaan, vaan sen kapeaa osaa eli käyttölinjaisten osuutta.

Kultaistennoutajien osallistumismäärät NOME-B-kokeissa (kylmän riistan kokeet) ovat kaksinkertaistuneet viimeisen kymmenen vuoden aikana ja huippuvuonna 2011 oli yhteensä 514 starttia. Working test -kokeissa osallistumismäärät ovat kasvaneet tasaisesti vuodesta 2006 lähtien ja vuonna 2013 koestartteja oli 127. NOME-A-kokeissa (lämpimän riistan kokeet) kultaisten

osallistumismäärät ovat pysyneet muutamissa koirissa ja starttimäärät alle kymmenessä.

Kylmän riistan NOME-B-kokeessa menestynyt noutaja on yleensä käyttökelpoinen ja toimiva apu metsästäjälle pienriistan talteenotossa. NOME-B-kokeissa jää kuitenkin hyvälle metsästysnoutajalle tärkeitä ominaisuuksia selvittämättä ja näistä tärkeimpinä ominaisuuksina ovat suhtautuminen elävään riistaan sekä koiran keskittymiskyky pitkäkestoisessa metsästystilanteessa, kun koira on arvosteltavana koko päivän ajan. Rodun kotimaassa on lämpimän riistan Field Trial -kokeissa testattu kultaisia jo yli 100 vuoden ajan. Jotta kultaistennoutajien ominaisuuksien vertailu olisi kansainvälisessäkin vertailussa mahdollista ja riittävän laadukasta olisi tärkeää, että nykyistä enemmän kultaisianoutajia osallistuisi NOME-A-kokeisiin ja näin yli sadan vuoden aikana kertynyt periytymistieto saisi jatkumon eikä katkeaisi.

Metsästyslinjainen kultainennoutaja on 1900-luvun alun lintukoiria käsittelevässä kirjallisuudessa tunnettu nopeana ja varmana työskentelijänä eli hyvänenäisenä riistan löytäjänä sekä helppona kouluttaa ja hallita. Lisäksi kultaista kuvattiin hyväksi haavoittuneen riistan jäljestäjäksi ja erinomaiseksi uimariksi (Captain Hardy: Good Gun Dogs ja Needham-Davies: Gun Dogs; Their Training, Working & Management). Needham-Davies, joka koulutti muitakin noutajarotuja (sileäkarvainen, kiharakarvainen, labradorinnoutaja) kirjoitti kultaisesta seuraavasti: ”Kultainen on nopea ja varma. Näiden ominaisuuksien ollessa lintukoiran ehdottomia hyveitä, on varmuus kuitenkin niistä tärkeämpi. Kultainen on mukava koulutettava. Se on kiltti ja halukas oppimaan, huomattavasti muita noutajia helpompi kouluttaa.”

Englantilainen metsästyskoetuomari Graham Cox kirjoittaa artikkelissaan Kultainennoutaja metsästyskoirana kultaisten erityispiirteistä: ”Ne ovat hitaammin aikuistuvia kuin moni noutajarotu. Vaikka kultaiset ovatkin todella oppivaisia, ei omistajan pidä sortua liian nopeasti etenevään kouluttamiseen. Moni kultainen on pilattu ennen kolmatta ikävuottaan.” Cox siteeraa artikkelissaan tunnetun englantilaiskouluttaja/ohjaaja-kasvattaja June Atkinsin (kennel Holway) sanoja: ”Älä koskaan menetä malttiasi kultaisennoutajan kanssa”. June Atkinson puhuukin kouluttamisen sijaan leikkimisestä kultaistensa kanssa. Kultainen kuvataan herkäksi koiraksi, joka voi ’pahoittaa mielensä’, ja sitä kautta menettää toiminnanhaluaan. Tällaista herkkyyttä kannattaa pitää arvossa eikä kultaisen älykkyyttäkään pidä vähätellä, vaikka rotu on pentumaisempi ja leikkisämpi pidempään kuin muut noutajat. Näitä luonteenpiirteitä kunnioittaessaan koiran omistaja voi huomata, että moni muukin asia loksahtaa paikalleen. Kultaisetnoutajat ovat hyvin sosiaalisia koiria – ne viihtyvät ja haluavat olla ihmisen kanssa, eivätkä näin ollen sovellu kovin hyvin kennelolosuhteisiin.

Vertailu rodun kotimaahan ja muihin tärkeisiin maihin

Rodun alkuperämaassa Isossa-Britanniassa noutajien soveltuvuutta metsästyskäyttöön on mitattu viime vuosisadan alkupäivistä alkaen metsästyskokein. Ominaisuuksia mitataan pääsääntöisesti aidoissa metsästystilanteissa järjestettävissä lämpimänriistan kokeissa (Field trial) kahdessa eri luokassa (novice ja open).

Ensimmäinen Field trial on järjestetty Iso-Britanniassa vuonna 1899, jolloin kokeeseen osallistui myös kultainennoutaja, joka kilpaili kokeessa sileäkarvaisen noutajan keltaisena muunnoksena. Kultainennoutaja erotettiin omaksi rodukseen vuonna 1911 ja se sai oman rotumääritelmän ja paikkansa lintukoiraryhmästä (Gundog). Jo seuraavasta vuodesta lähtien ensimmäiset kultaiset noutajat osallistuivat Field trial -kokeeseen. Iso-Britanniassa on järjestetty noutajien mestaruuskoe (IGL) vuodesta 1909 alkaen. Sen reilun 100-vuotisen historian aikana lukuisia kultaisianoutajia on osallistunut IGL kokeeseen ja neljä kultaista (vuosina 1952, 1954, 1982 ja 2006) on voittanut mestaruuden sekä lisäksi kultaiset ovat saaneet useita kunniamainintoja.

Isossa-Britanniassa metsästyskauden ulkopuolella noutajien metsästysominaisuuksia mitataan

noutajien working test -kokeilla, jotka tyypillisesti järjestetään noutoesineillä, dameilla ja joskus voidaan järjestää myös kylmällä riistalla (cold game working test). Ensimmäiset WT-kokeet järjestettiin Englannissa vuonna 1947.

Isossa-Britanniassa on mahdollista suorittaa myös Show Gundog Working Certificate varsinaisen metsästyskokeen sijaan. Sertifikaatti perustettiin 1950-luvulla Englannin Kennel Clubin toimesta ja se koskee kaikkia Gundog-koiria. Testissä arvioidaan koiran riistankäsittelykykyä, vedestä noutamista ja laukauksensietoa. Koiran tulee toki olla myös ohjaajansa hallinnassa. Englannin on mahdollista saavuttaa myös näyttelyvalion titteli ilman koetulosta (SH CH).

Rodun alkuperämaassa sekä muualla Manner-Euroopassa yleisimmät koemuodot ovat lämpimän riistan koe sekä metsästyskauden ulkopuolella tyypillisesti järjestettävä noutajien working test.
Tämän lisäksi eri maissa on mm. kylmänriistan kokeita ja erilaisia lintukoirarotujen yhdistelmäkokeita.

Pohjoismaissa noutajien kylmän riistan kokeet (NOME-B) ovat yleisiä.

Kokeet

Rodunomaiset kokeet

Noutajien kokeiden tarkoituksena on arvostella noutajan ominaisuuksia ja toimintaa käytännön metsästystilanteessa tai sitä jäljittelevässä tilanteessa ja näin kerätä tietoa jalostustyötä varten.

Suomessa noutajien kokeet ovat perinteisesti olleet kylmän riistan kokeita ja niitä alettiin järjestää 1970-luvulla. Ensimmäisiin noutajien taipumuksia mittaaviin kokeisiin haettiin malleja mm. muista Pohjoismaista. Ensimmäinen noutajille tarkoitettu koe Suomessa oli noutajien taipumuskoe (NOU). Se pidettiin syksyllä 1969 ja vastaavasti noutajien metsästyskoe (NOME) syksyllä 1970. Ensimmäinen kultainennoutaja osallistui rodunomaiseen kokeeseen vuonna 1973.

Noutajien taipumuskokeet ja NOME-B-kokeet ovat vuosien varrella läpikäyneet erilaisia muutosvaiheita. Molemmissa koemuodoissa on käytössä koirakohtainen pöytäkirja. Taipumuskoepöytäkirjaan on vuodesta 1992 alkaen merkitty suoritusten pääasialliset hylkäämisen syyt, jotta pystyttäisiin tilastojen kautta saamaan selville, mitä ongelmia rodussa on.

Taipumuskoe (NOU) on hyvä tapa testata, onko noutajalla rodulle tyypillinen luonne ja onko siitä koulutettavaksi rodunomaisiin tehtäviin eli pienriistan talteenottoon ja noutajien metsästyskokeisiin. Taipumuskokeista puhutaan paljon ja niissä käymistä suositellaan kaikille, mutta erityisesti jalostuskäyttöön suunnitelluille noutajille. Hyväksytty taipumuskoe on myös edellytyksenä osallistumiselle noutajien metsästyskokeisiin.

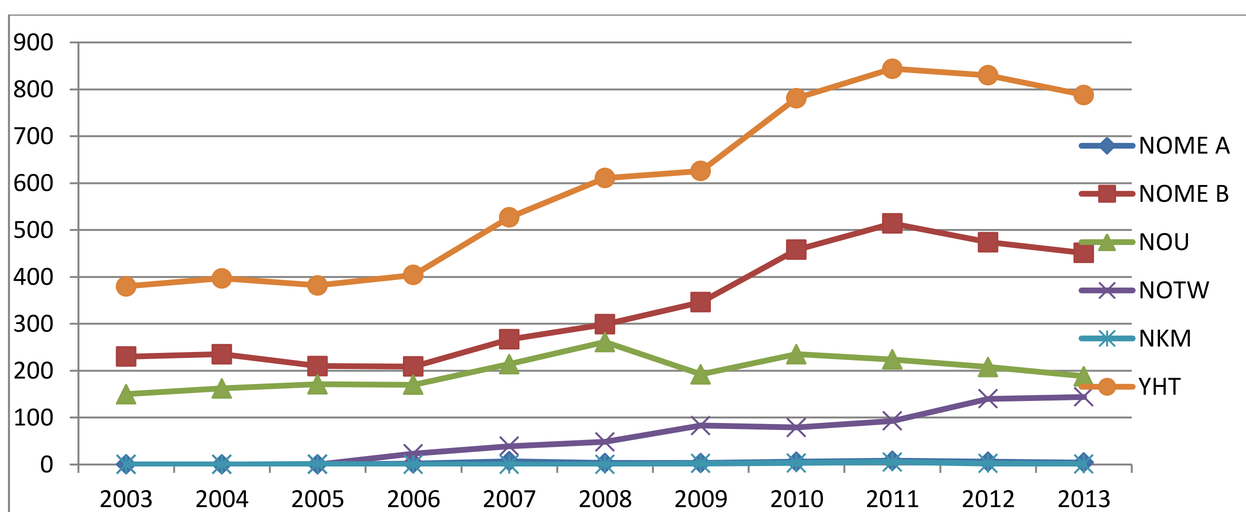
Noutajien metsästyskokeessa (NOME-B) arvostellaan koiran soveltuvuutta ja halua työskennellä metsästyksenomaisissa tehtävissä. Kokeessa ei ammuta riistaa, mutta niissä pyritään jäljittelemään todellisia metsästystilanteita mahdollisimman hyvin. Koe jakautuu selkeisiin osatehtäviin, jotka ovat haku-, paikallistamis- ja ohjaustehtävät sekä alokasluokassa koiran on lisäksi suoritettava kanilla vedetty laahausjälki. NOME-B-kokeessa kultaisten paremmuutta on mitattu vuodesta 1991 alkaen järjestetyssä Golden Mestaruudessa. Kultaiset ovat osallistuneet kaikkien noutajarotujen noutajamestaruuteen SM-NOMEen ja myös voittaneet noutajamestaruuden neljä kertaa (1992, 1996, 1997 ja 1999).

Ensimmäinen lämpimän riistan koe järjestettiin kansainvälisenä (KV) kokeena Suomessa vuonna 1998. Tähän asti KV-kokeet oli käyty kylmän riistan kokeina. Nykypäivänäkin koekalenterista löytyy muutama KV-koe vuosittain. Vuodesta 2006 alkaen Suomessa on alettu mittaamaan voittajaluokan-tasolla koirien ominaisuuksia lämpimän riistan NOME-A-kokeissa. Vuonna 1997 Euroopan mestaruus joukkuekilpailun mestaruus tuli Suomeen ja joukkueeseen osallistui kaksi kultaistanoutajaa.

Noutajien working test (NOWT) virallistettiin Suomessa vuonna 2006 ja tätä ennen järjestettiin epävirallisia wt-kokeita. Kokeessa koirat noutavat noutoesineitä eli dameja. Koemaasto voi vaihdella avarasta peltoalueesta tiheäkasvuiseen metsään ja alueella on tyypillisesti maastonmuutoksia sekä ojia tai aitoja ylitettävänä. Osa tehtävistä suoritetaan vesialueella. Koe koostuu osatehtävistä, jotka suoritetaan eri tehtävärasteilla. Tehtävät ovat markkeerauksia, ohjauksia ja ohjattua hakua, laajat hakualueet eivät tyypillisesti kuulu tähän koemuotoon. Vuodesta 2012 alkaen on kilpailtu Suomessa kultaisten WT-mestaruudesta ja vuodesta 2010 alkaen on kilpailtu kultaisten paremmuudesta Pohjoismaiden kesken noutajien WT:n yksilö- ja joukkuekilpailussa. Lisäksi pitkän tauon jälkeen jälleen vuodesta 2010 lähtien kultaisianoutajia on ollut Suomen edustusjoukkueissa kaikille noutajaroduille suunnatuissa kansainvälisissä kilpailuissa.

Kuvaaja 25: Kultaistennoutajien starttimäärät rodunomaisissa kokeissa vuosina 2003 - 2013

Edellä esitetty kuvaaja osoittaa, että kultaistennoutajien starttimäärät kaikissa rodunomaisissa koemuodoissa ovat yli kaksinkertaistuneet viimeisen kymmenen vuoden aikana. Taipumuskokeen starttimäärät ovat kääntyneet laskuun vuoden 2008 huipusta ja lähestyvät aikajakson alun tilannetta.
NOME-B-kokeiden starttimäärien nousu on heijastumaa vuoden 2008 taipumuskokeiden huipusta. NOME-B starttimäärät ovat saavuttaneet huipun vuonna 2011 ja sen jälkeen kääntynyt lievään laskuun. Vastaavasti vuodesta 2006 NOWTn suosio on kasvanut tasaisesti ja lähestyy jo taipumuskokeen

vuotuista tasoa.

Kuvaajasta voidaan päätellä myös, että koska taipumuskokeen starttimäärissä ei ole tapahtunut huomattavia muutoksia suuntaan eikä toiseen niin rodunomaisten kokeiden starttimäärien huimasta kasvusta viime vuosina vastannee melko pieni osa populaatiosta.

Taulukko 16a: Rodunomaisiin kokeisiin osallistuneiden koirien sukupuolijakauma vuosina 2012 ja 2013

			Kokeisiin osallistuneiden koirien lukumäärät		
Koemuoto	Vuosi	Koestarttien kokonaismäärä	Kokonaismäärä	Urokset	Nartut
NOWT	2012	140	68	35	33
NOME-B	2012	474	153	72	81
NOME-A	2012	6	3	2	1
NOWT	2013	144	73	35	38
NOME-B	2013	451	152	73	79
NOME-A	2013	6	6	3	3

Taulukko 16b: Noutajien taipumuskokeisiin (NOU) osallistuneiden koirien sukupuolijakauma vuosina 2012 ja 2013

		Kokeeseen osallistuneiden koirien tulosjakauma (NOU1/NOU0) sukupuolittain		
Vuosi	Koestarttien kokonaismäärä	Kokeisiin osallistuneiden koirien lkm	Urokset	Nartut
2012	208	158	40/29	42/47
2013	188	137	35/28	28/46

Edeltävien taulukoiden 16a ja 16b perusteella voidaan todeta, että sekä uroksia että narttuja käytetään rodunomaisissa kokeissa saman verran. Merkille pantavaa on, että taipumuskokeen läpäisseistä koirista suurempi osa on uroskoiria. Taulukossa 16b on kuvattu kuinka monta urosta ja narttua on läpäissyt taipumuskokeen (NOU) ja kuinka moni ei (esim. vuonna 2012 40 urosta läpäisi ja 29 ei läpäissyt). Tästä taulukosta näkee myös kuinka kapea osa populaatiosta osallistuu rodunomaisiin metsästyskokeisiin.

NOU ja NOME-B

Noutajien taipumuskokeet ja NOME-B-kokeet ovat suomalaisia koemuotoja. Kokeet ovat simulaatioita erilaisista metsästystilanteista, joita noutajalla metsästyksessä tulee eteen ja tyypillisesti kokeet painottuvat vesityöskentelyyn. Muihin koemuotoihin verrattuna NOME-B-kokeessa mitataan laajemmin koiran itsenäisyyttä, markkeerauskykyä ja hakutyöskentelyä. Koesuoritus kestää keskimäärin 30-60 min. ja usein koe muistuttaa eniten sorsastusta. Mitattavia ominaisuuksia NOME-B-kokeessa ovat haku, ohjattavuus, paikallistamiskyky, riistan käsittely, jäljestämiskyky, ja lisäksi arvioidaan muita ominaisuuksia ja yleisvaikutelmaa.

Taipumuskokeen tarkoitus on testata onko koiralla riittävästi taipumuksia, jotta se voidaan kouluttaa noutavaksi metsästyskoiraksi. Kokeessa pyritään toteamaan, että koiralla on kyseiselle noutajarodulle tyypillinen luonne sekä ottamaan huomioon jalostukselliset metsästysominaisuuksia koskevat

tavoitteet. Koesuoritus alkaa sosiaalisen käyttäytymisen arvostelulla, jatkuu vesityöllä, jolla testataan koiran uimahalu ja tämän jälkeen arvioidaan koiran hakutyöskentelyä hakualueella, jonne ensimmäinen riista heitetään. Vesi ja hakuosuuden jälkeen koirasta annetaan suullinen arvostelu, jonka yhteydessä kerrotaan, pääseekö koira osallistumaan laahausjäljelle. Kokeessa käytetään kylmää riistaa, yleisimmin variksia, lokkeja ja kania.

Suorituksessa hylkääviä virheitä

- Laukausarkuus
- Kieltäytyminen riistoista tai jatkuva riistojen pudottelu
- Riistan rikkominen tai muu vahingoittaminen
- Kieltäytyminen uimisesta
- Aggressiivisuus koiria/ihmisiä kohtaan
- Häiritsevä vinkuminen tai haukkuminen
- Karkaaminen ohjaajalta
- Riittämätön työskentelyhalu
- Koiran loukkaantuminen

Hyväksyttyyn suoritukseen on koiran selvitettävä kaikki osasuoritukset. Hyväksytty taipumuskoe oikeuttaa koiran osallistumaan noutajien metsästyskokeeseen.

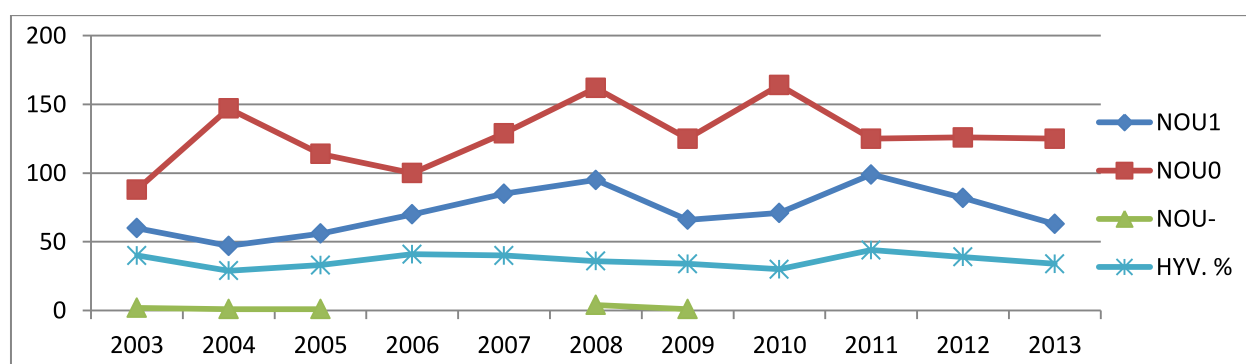
Noutajien taipumuskokeen yhteenveto vuosilta 2003 - 2013

NOU

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003
NOU1	63	82	99	70	66	95	85	70	56	47	60
NOU0	96	98	94	115	94	116	88	77	76	79	61
NOU-					1	4			1	1	2
Yhteensä	159	180	193	185	161	215	173	147	133	127	123

Taulukko 17: NOU Taipumuskokeen hyväksytyt, hylätyt ja keskeyttäneet vuosina 2003-2013

Edellinen taulukko 17 kertoo, että taipumuskokeiden vuotuinen starttimäärä on ollut laskussa vuoden 2008 huipusta lähtien. Vuosina 2008 ja 2011 on havaittavissa selvä piikki hyväksyttyjen NOU1-tulosten määrässä.

Kuvaaja 26: Taipumuskokeen läpäisseiden määrä eli HYV.% vaihtelee vuoden 2004 (29 %) ja vuoden 2011 (44 %) välillä.

Koska taipumuskokeisiin osallistuneiden määrä on laskussa ja vastaavasti metsästyskokeiden koestarttimäärät ovat kasvussa, voidaan päätellä, että rodunomaisten kokeiden tuloksista vastaa yhä pienempi osa koirapopulaatiosta, vaikka määrällisesti käynnit ovat kasvaneet runsaasti. Tämän voidaan olettaa olevan seurausta käyttölinjaisten koirien määrän kasvusta Suomessa.

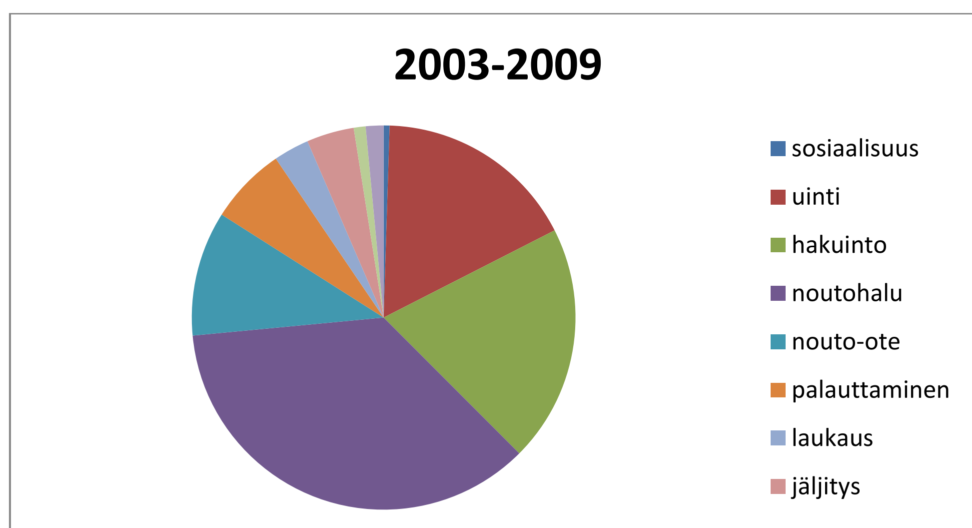
Alla olevissa kuvaajissa kuvataan taipumuskokeiden hylkäyssyitä vuosina 2003 - 2009 sekä 2010 - 2013. Taulukoiden mukaan noutohalu on parantunut näennäisesti, mutta samassa yhteydessä nouto-ote on

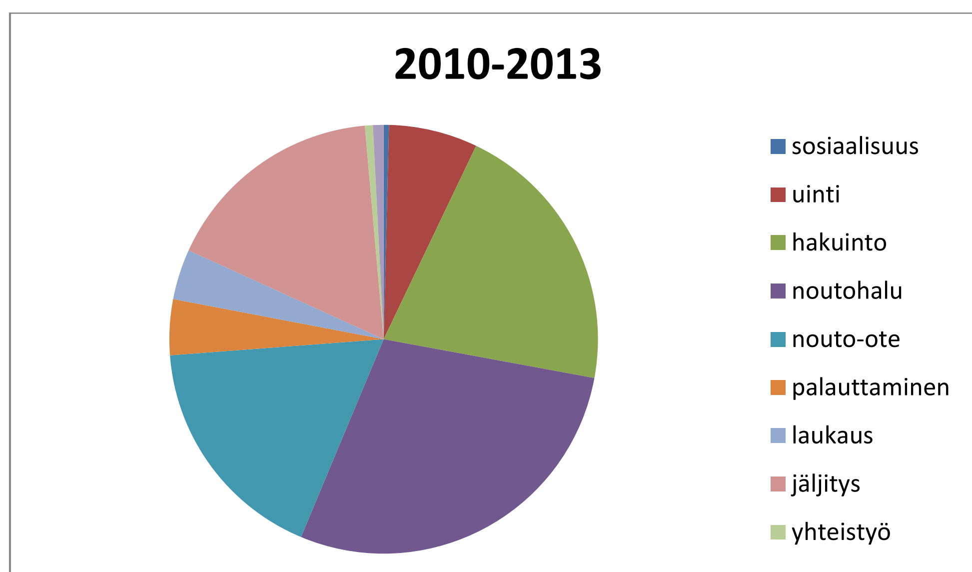
huonontunut ja se kertoo tilanteen. Kysymys on todennäköisesti siitä, että saalistus/metsästysvietti on vähentynyt ja kun koiria yritetään saada ottamaan riistaa eri keinoin, tulee mukaan riistan käsittelyongelmat tai välttämättä ei päästä edes arvioimaan noutohalua, kun jo nouto-ote (rikkominen tms.) on hylkäävä tekijä.

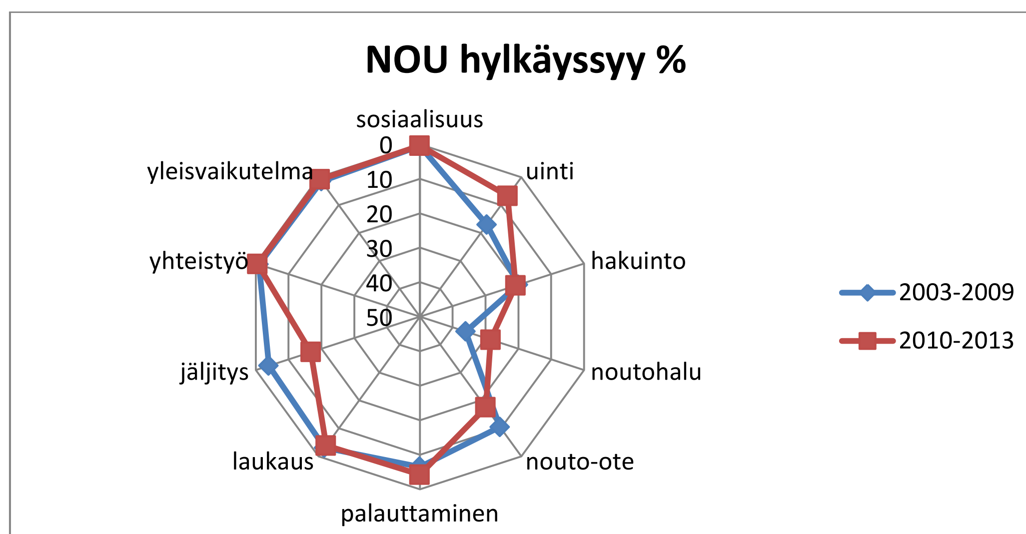
Itseluottamus-kohdassa on nähtävissä ongelman olevan samassa asiassa eli vaikka lokki heitetään veteen, vesi loiskahtaa ja lintu näkyy valkeana vedessä, niin silti koirilla ei ole riittävästi metsästys/saalistusviettiä ja noutohalu ei riitä saattamaan osoitettua tehtävää loppuun asti. Tästä johtuu, että kyseisiä ongelmia on määrällisesti paljon.

Riittämättömästä metsästysviestistä johtuvista syistä (hakuinto, noutohalu, nouto-ote ja itseluottamus) hylättyjen koirien määrä on kasvanut 70,5 % -> 83,5 %, mikä on merkillepantavaa. Koko populaation kannalta tilanne voi olla vielä huonompi, sillä niin pieni osa käy taipumuskokeessa ja käyttö/sekalinjaisten suhteellinen osuus kävijöistä on suurempi kuin niiden määrä koko populaatiosta.

Kuvaajissa 27 ja 28 näkyvät kultaistennoutajien taipumuskokeiden hylkäyssyyt vuosina 2003 - 2009 sekä 2010 - 2013.Kuvaajassa 29 on kuvattu hylkäyssyiden muutos hämähäkkikuviona osoittamaan tapahtuneita muutoksia.

NOME-B-kokeiden yhteenveto vuosilta 2003 - 2013

Vuoden 2008 hyväksytyissä NOU-tuloksissa näkynyt piikki on havaittavissa myös myöhempien vuosien osalta NOME-B-tuloksissa eri luokissa; 2008 NOU, 2009 - 2010 ALO, 2010-2011 AVO, 2011 VOI ja 2012 käyttövalioiden määrä . Tulosten perusteella on myös havaittavissa, että tulostaso on jäänyt ylemmissä luokissa tarkastelujakson alkupäätä korkeammalle tasolle. Tämän voidaan todeta johtuvan koiramateriaalin parantumisesta, mutta tuloksista vastaa hyvin kapea osa koko populaatiota.

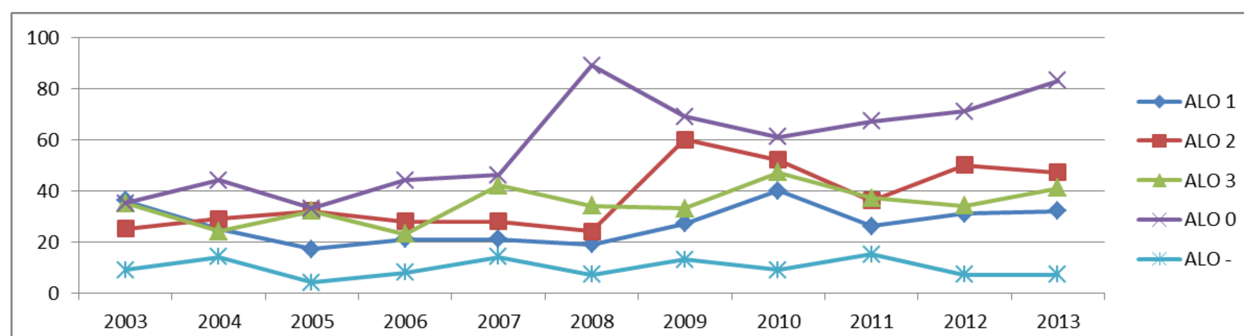
NOME-B alokasluokan tulokset vuosina 2003 - 2013

Taulukko 18: NOME-B-kokeen alokasluokan tulokset vuosina 2003 - 2013

ALO

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003
ALO1	32	31	26	40	27	19	21	21	17	25	36
ALO2	47	50	36	52	30	24	28	28	32	29	25
ALO3	41	34	37	47	33	34	42	23	32	24	35
ALO0	83	71	67	61	69	89	46	44	33	44	35
ALO-	7	7	15	9	13	7	14	8	4	14	9
Yhteensä	210	193	181	209	172	173	151	124	118	136	140

Kuvaaja 30: Alokasluokan tulostason kehitys vuosina 2003 - 2013.

Alokasluokassa koekäynnit ovat nousseet. Palkittujen määrä on aavistuksen nousussa ja koekäyntien määrä on selvästi nousussa.

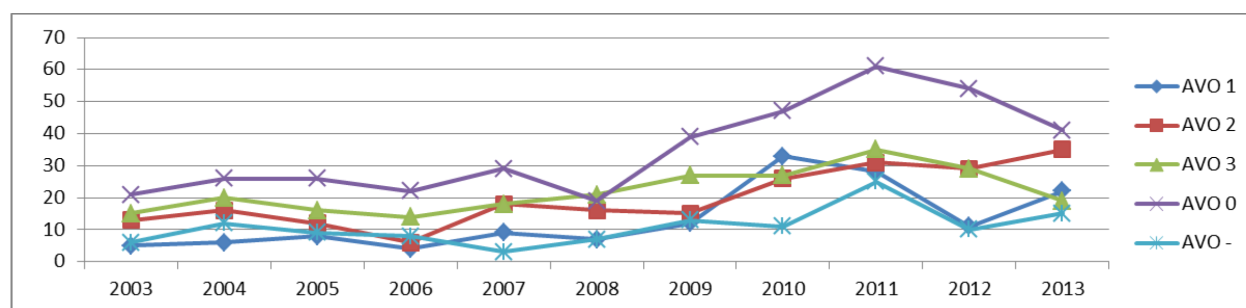
NOME-B avoimen luokan tulokset vuosina 2003 - 2013

Taulukko 19: NOME-B-kokeen avoimen luokan tulokset vuosina 2003 - 2013

AVO

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003
AVO1	22	11	28	33	12	7	9	4	8	6	5
AVO2	35	29	31	26	15	16	18	6	12	16	13
AVO3	19	29	35	27	27	21	18	14	16	20	15
AVO0	41	54	61	47	39	19	29	22	26	26	21
AVO-	15	10	25	11	13	7	3	8	9	12	6
Yhteensä	132	133	180	144	106	70	77	54	71	80	60

Kuvaaja 31: Avoimen luokan tulostason kehitys vuosina 2003 - 2013.

Osallistujien määrä on ollut tasaisessa nousussa verrattuna tarkastelujakson alkupäähän, samoin palkittujen koirakoiden määrä on noussut.

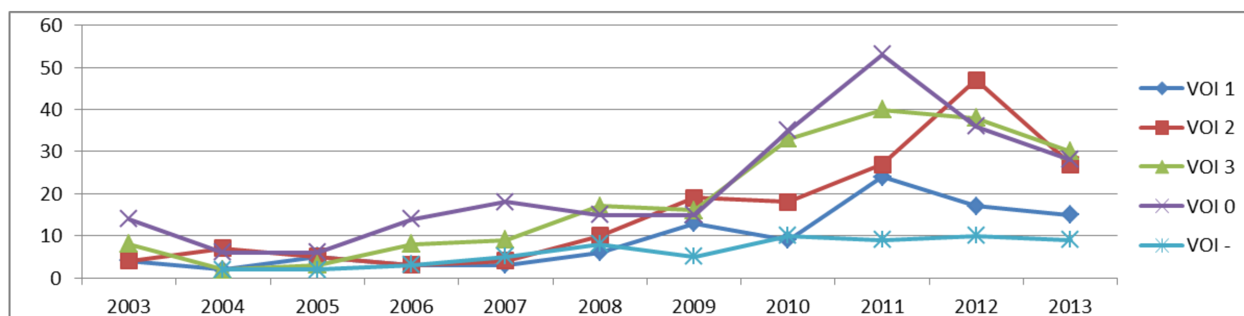
NOME-B voittajaluokan tulokset vuosina 2003 - 2013

Taulukko 20: NOME-B-kokeen voittajaluokan tulokset vuosina 2003 - 2013

VOI

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003
VOI1	15	17	24	9	13	6	3	3	5	2	4
VOI2	27	47	27	18	19	10	4	3	5	7	4
VOI3	30	38	40	33	16	17	9	8	3	2	8
VOI0	28	36	53	35	15	15	18	14	6	6	14
VOI-	9	10	9	10	5	8	5	3	2	2	
Yhteensä	109	148	153	105	68	56	39	31	21	19	30

Kuvaaja32: Voittaja luokan tulostason kehitys vuosina 2003 - 2013.

Voittajaluokan osallistuneiden määrä pysyi 2003 - 2006 melko samalla tasolla, mutta sen jälkeen on havaittavissa selkeä noususuhdanne. Koekäynnit, osallistujien ja tulosten määrät ovat nousseet moninkertaisesti.

Käyttövalio

Suomen käyttövalion (FI KVA) arvoon tarvitaan: 3 x NOME-B:n VOI 1 + NKM1 (käytännön metsästyskoe) tai tulos NOME-A- kokeesta Suomessa. NOME-B-palkinnot tarvitaan kahdelta eri tuomarilta. Lisäksi vaaditaan laatumaininta 'hyvä' näyttelystä koiran täytettyä 15 kk.

NOME

Käyttövaliot	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	0	0	0	1	2	1	2	2	5	2

Viimeisen kymmenen vuoden aikajaksossa tarkasteltuna käyttövalioiden määrä on noussut. Vuoden 2012 piikki on selkeä jatkumo vuonna 2008 alkaneelle NOU-kokeen piikille, joka on jatkunut pulssina aina käyttövalion arvoon saakka.

NOME-A

NOME-A (field trial) on aidossa metsästystilanteessa järjestetty lämpimän riistan metsästyskoe, jossa noudetaan juuri pudotettua riistaa. Lämpimän riistan koe käydään samankaltaisena niin rodun alkuperämaassa kuin muuallakin Euroopassa. Suomessa A-kokeita on järjestetty pääsääntöisesti fasaani- ja sorsajahtien yhteydessä. NOME-A-kokeeseen (Field Trial) on osallistumisoikeus koirilla, jotka on palkittu AVO1-tuloksella NOME-B-kokeessa tai NOWT-kokeessa.

Kokeet järjestetään tyypillisesti
1. ajojahdeissa, jossa noutavat koirat istuvat ampumaketjun takana ja riista ajetaan liikkeelle ajoketjun avulla
2. metsästysmuodossa, jossa koirat ohjaajineen, tuomarit, ampujat ja ajomiehet etenevät samalla linjalla ”walk up” karkottaen edessä olevan riistan
3. yhteistyössä esim. spanieleiden tai seisojien kanssa siten, että ylösajavat koirakot nostavat riistan ja riista ammutaan yksi kerralla noudettavaksi
4. perinteisen suomalaisen vesilinnun metsästyksen yhteydessä.

A-kokeessa arvostellaan koiran ominaisuuksia aidossa metsästystilanteessa ja koiran tulee koiran tulee esittää tehokasta työskentelyä koko metsästyspäivän ajan. Metsästystilanteessa koiran tulee pysyä rauhallisena ja hiljaisena paikallaan ja liikuttaessa sen tulee kulkea tiiviisti ohjaajansa vierellä. Hyvä koira markkeeraa riistan pudotuspaikat ja myös muistaa ne hyvin. Koiran tulee olla hyvin ohjattavissa ja kuunneltava käskyjä toimien hyvässä yhteistyössä ohjaajan kanssa. Riistalöytökyky on ensisijaisen

tärkeää ja koiralta odotetaan hyvää vainun käyttöä ja hakutyöskentelyä. Eroavaisuutena muihin koemuotoihin lämpimänriistan kokeessa mitataan koiran toimintaa ja käyttäytymistä aidossa metsästystilanteessa ja ammuttaessa elävää riistaa sekä koiran ominaisuuksia esim. haavoittuneen riistan talteenotossa. Tyypillisesti koe kestää koko päivän.

Kokeen voittaneelle koiralle voidaan antaa sertifikaatti (SERT), mikäli tuomarit katsovat sen työskentelyn olleen sertifikaatin arvoista. FI KVA-FT –valionarvoon vaaditaan kolme sertifikaattia, ja myös kansainväliset sertifikaatit (CACIT ja vara-CACIT) huomioidaan, lisäksi tarvitaan näyttelystä vähintään H (hyvä).

Kansainvälinen metsästyskoe eli KV-koe on järjestelyiltään ja arvosteluperusteiltaan NOME-A-kokeen kaltainen ja näin ollen kokeiden tuloksetkin ovat vertailukelpoisia kansainvälisellä tasolla. Kansainvälisen käyttövalion arvoon INT FTCH tarvitaan kaksi kansainvälistä sertifikaattia (CACIT ja vara-CACIT) ja KV-näyttelystä arviointi very good.

Taulukko 21: NOME-A-kokeen tulokset vuosina 2003 - 2013

NOME-A

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003
A1		1									
A2			1			1	1				
A3			2			1	2	1			
A0	4	5	3	6	2	1	4	1			
A-			2		1						
Yhteensä	4	6	8	6	3	3	7	2	0	0	0

Kultaisianoutajia käy valitettavan vähän lämpimän riistan kokeissa ja valitettavasti tulostasokin on ollut heikkoa. Syitä vähäiseen osallistujamäärään löytyy varmasti useita mm. kokeiden vähäinen määrä, koulutuskulttuuri painottuu enemmän NOME-B-kokeisiin ja NOME-A-kokeisiin valmistelevia koulutuksia järjestetään määrällisesti vähän.

Koulutuksellisten syiden lisäksi on tunnistettu myös useita sellaisia asioita, jotka tavalla tai toisella ovat myös perinnöllisiä ominaisuuksia, jotka pitää ehdottomasti ottaa huomioon jalostustyössä. Esimerkiksi rauhattomuus passissa, ääntely, riistankäsittely ja elävän riistan takaa-ajaminen ovat syitä, jotka estävät menestymisen A-kokeissa, mutta samalla myös osallistumisen jahteihin, joissa on useita koirakoita ja metsästäjiä tai kun jahti järjestetään rajatulla alueella.

Koulutuksellisten seikkojen lisäksi olisi syytä myös pyrkiä madaltamaan NOME-A kokeisiin osallistumisen kynnystä ja tulisi pohtia erilaisia tapoja sekä tehdä toimenpiteitä sen eteen, että nykyistä enemmän kultaisia saataisiin näyttämään erinomaiset rodunomaiset ominaisuudet myös aidoissa metsästystilanteissa.

NOWT

Noutajien Working Test on koemuoto, joka on syntynyt kultaistennoutajien alkuperämaassa metsästyskauden ulkopuolella tapahtuvaksi harjoittelumuodoksi. Working Test pohjautuu lämpimän riistan kokeisiin ja arvosteluperusteissa on paljon yhteistä A-kokeiden kanssa, joten WT-kokeet toimivatkin erinomaisina harjoituksina A-kokeita varten. WT-kokeissa noudetaan riistan sijaan noutoesineitä, dameja.

Suomessa WT-koe on ollut virallinen koemuoto vasta vuodesta 2006 lähtien ja tätä ennen järjestettiin epävirallisia WT-kokeita. Working test jakautuu NUO-, ALO-, AVO-, ja VOI-luokkiin. Kokeessa koirat noutavat noutoesineitä eli dameja. Koemaasto voi vaihdella avarasta peltoalueesta tiheäkasvuiseen metsään ja alueella on tyypillisesti maastonmuutoksia sekä ojia tai aitoja ylitettävänä. Osa tehtävistä suoritetaan vesialueella. Koe koostuu osatehtävistä, jotka suoritetaan eri tehtävärasteilla. Tehtävät ovat markkeerauksia, ohjauksia ja ohjattua hakua, laajat hakualueet eivät tyypillisesti kuulu tähän koemuotoon. Tavoitteena on saada ”riista” talteen mahdollisimman nopeasti.

Alkuosuuden tehtävissä parhaiten menestyneet (ykköstuloksessa kiinni olevat) koirat kutsutaan loppukilpailuun, joka usein suoritetaan usein walk up -muodossa. Mikäli loppukilpailun jälkeen osa koirista on tasapisteissä, voidaan paremmuutta ratkoa finaalissa, jossa suoritetaan niin monta tehtävää, että kokeen voittaja ja muut sijoitukset saadaan selville.

Taulukko 22: Kultaistennoutajien osallistujamäärät ja tulokset NOWT-kokeessa 2006 - 2013

VOI

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
VOI1	5	13	2	12	1			1		
VOI2	18	14	12	5	2	1	1			
VOI3	7	2				1				
VOI0	38	22	15	5	5	3	2	1		
VOI-	1					1				
Yhteensä	69	51	29	10	8	6	3	2	0	0

AVO

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
AVO1	4	5	3	9	3	2				
AVO2	7	10	6	9	4	3	5	1		
AVO3	3	5	3	3	2	1		1		
AVO0	14	22	21	16	11	11	6	2		
AVO-			1			1		1		
Yhteensä	28	42	34	37	20	18	11	5	0	0

ALO

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
ALO1	11	9	7	3	12	2	3	2		
ALO2	3	11	7	6	5	8	7	2		
ALO3	3	7	4	7	5	3	6	2		
ALO0	26	19	10	14	33	11	9	10		
ALO-			1							
Yhteensä	43	46	29	30	55	24	25	16	0	0

NUO

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
NUO1			1							
NUO2										
NUO3	1	1								
NUO0	3			2						
NUO-										
Yhteensä	4	1	1	2	0	0	0	0	0	0

Lajin suosio on kasvanut vuosi vuodelta ja tämä trendi näyttäisi jatkuvan.

Lähteet:
- The Golden Retriever Club: The origin of the breed
- Graham Cox: The golden retriever as a working gundog, 2003
- Graham Cox: June Atkinson – 50 years of trialling excellence
- KoiraNet
- Suomen Noutajakoirajärjestö ry

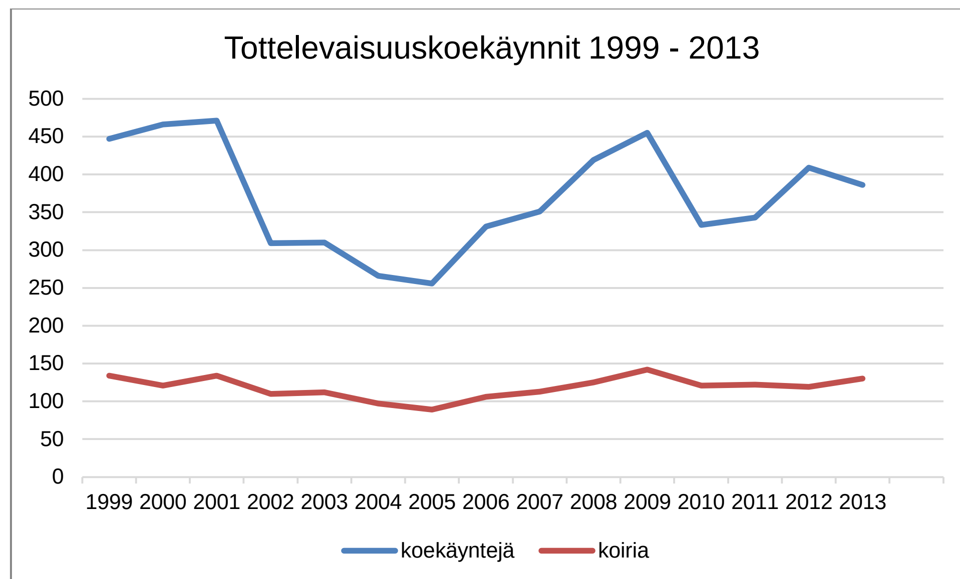
Tottelevaisuuskokeet (TOKO)

Tottelevaisuuskokeista on tullut suosittu harrastus ja aikaisemmin kultainennoutaja olikin yleinen rotu tottelevaisuuskokeissa. Kultaistennoutajien vuotuiset koekäynnit eivät ole kuitenkaan nousseet samaa tahtia yleisen kehityksen kanssa: esimerkiksi toko-kokeiden suosikkiroduksi nousseen bordercollien koekäyntien määrä on nelinkertaistunut viimeisten 15 vuoden aikana, mutta kultaistennoutajien vuotuisten koekäyntien määrä on pysytellyt samalla tasolla, vaihdellen 250 – 450 koekäynnin välillä. Toko-kokeisiin on osallistunut vuosittain 90 – 140 kultaistanoutajaa, mikä on 8 – 11 % vuotuisesta rekisteröintimäärästä. Rodun koekäynnit ovat keskittyneet alempiin luokkiin (alokas- ja avoin luokka), näiden osuus vuotuisista koekäynneistä on ollut noin 70 %, ylempien luokkien (voittaja- ja erikoisvoittajaluokka) osuuden ollessa noin 30 %. Ykköstulosten osuus kultaisillanoutajilla on ollut noin 30 – 40 prosenttia koekäynneistä, mitä voidaan pitää hyvänä määränä. Myös uusia tottelevaisuusvalioita on tullut rotuun lähes joka vuosi. Tottelevaisuusvalion arvon koira saa, kun se on saavuttanut kolme 1-tulosta erikoisvoittajaluokasta vähintään kahdelta eri palkintotuomarilta sekä vähintään laatumaininnan "hyvä" näyttelystä täytettyään 15 kk.

Taulukko 23: kultaistennoutajien tottelevaisuuskoekäynnit ja 1-tulosten määrä 2004 – 2013 (lähde: KoiraNet- Jalostustietojärjestelmä)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
koekäyntejä	266	256	331	351	419	455	333	343	409	386
1-tuloksia	91	90	100	132	164	146	125	127	163	139
koiria	97	89	106	113	125	142	121	122	119	130
FI TVA	2	1	1	0	3	2	2	1	1	2

Kuvaaja 33: Kultaistennoutajien tottelevaisuuskoekäynnit ja yksittäisten koirien määrä vuosina 1999 - 2013.

Kultainennoutaja sopii hyvin tokoon, sillä rotumääritelmän mukaiset luonteenpiirteet (mukautuvainen, älykäs ja luontaisen työskentelykyvyn omaava) ovat erinomaisia ominaisuuksia myös menestyvälle toko-koiralle. Kultainennoutaja työskentelee tokossa yleensä iloisesti, usein jopa ylitsevuotavan iloisesti, josta johtuen työskentely saattaa olla hivenen epätarkkaa. Kultaisennoutajan etuna voidaan pitää myös ahneutta ja leikkisyyttä, jotka helpottavat kouluttamista. Kultaistennoutajien kouluttaminen tokon alempiin luokkiin on suhteellisen vaivatonta, mutta ylemmissä luokissa hallittava kokonaisuus kasvaa ja arvostelussa kiinnitetään enemmän huomiota koiran nopeuteen ja täsmällisyyteen, mikä voi tulla ongelmaksi kultaisennoutajan kanssa, koska kultainennoutaja ei välttämättä kestä suuria toistomääriä ja yksityiskohtien hiomista yhtä hyvin kuin esimerkiksi paimenkoirat ja siksi harjoittelussa tulisi kiinnittää erityistä huomiota harjoittelun laatuun.

Vaikka toko ei ole noutajien rodunomainen laji, on se silti tärkeä harrastusmuoto. Kaikki kultaistennoutajien omistajat eivät ole kiinnostuneita rodunomaisista lajeista, mutta voivat innostua harrastamaan koiransa kanssa tokoa ja toko-tulokset antavat osviittaa kyseisten yksilöiden työskentelymotivaatiosta, koulutettavuudesta ja miellyttämisenhalusta. Tokoon voi osallistua myös moni sellainen koira, jonka terveys ei kestä raskaampaa rodunomaista toimintaa.

Palvelus- ja pelastuskoirakokeet

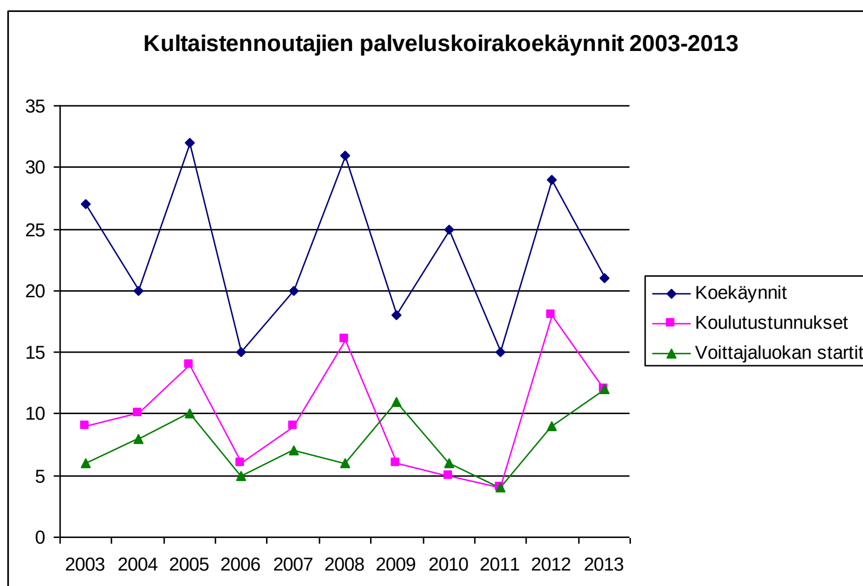
Kultaisillanoutajilla on ollut oikeus kilpailla palveluskoirakokeissa vuodesta 1970 lähtien. Palveluskoirakoekäyntejä on ollut selkeästi eniten hakukokeissa (PAHA), mutta vuosittain on muutama osallistunut myös jälkikokeisiin (PAJÄ, PAEJ). Koekäyntien määrä on pysynyt tilastollisesti ennallaan koko 2000-luvun ajan ja on hyvin pieni suhteutettuna rekisteröintimäärään. Vuosina 2003-2013 palveluskoirakoekäyntejä on kertynyt 253 kappaletta (mukaan ei ole laskettu palveluskoirien käyttäytymiskokeita) ja kultaisianoutajia on valioitunut kolme.

Myös pelastuskoirakokeissa suosituin koelaji on lähivuosien ajan ollut haku (PEHA). Rauniokokeiden (PERA) takavuosien suosio on laskenut luultavasti käytännöntarpeen ja kokeiden vähyyden vuoksi. Jälkikokeista (PEJÄ) on vain muutamia tuloksia. Lisäksi rodun edustajia on osallistunut kansainvälisiin pelastuskoirakokeisiin (IPOR), joissa myös palkintosijoja on tullut sekä SM- että MM-kisoissa. Kultaisianoutajia toimii hälytyskortillisina pelastuskoirina hälytysryhmissä eri puolella Suomea.

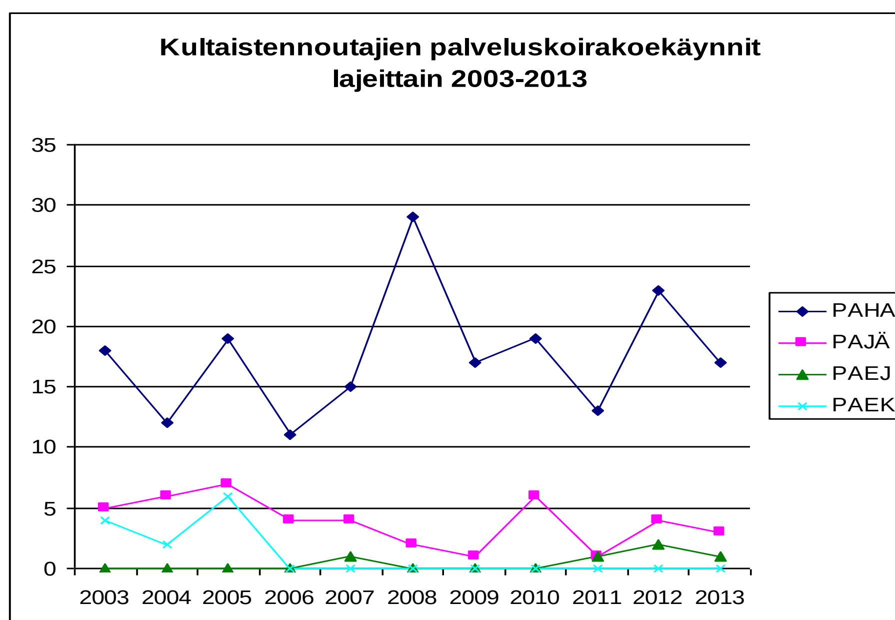
FI KVA-arvoon vaaditaan 3 x ylimmän luokan 1. palkinto samasta palveluskoiralajista tai pelastuskoirakoelajista (IPOR) vähintään arvosana erittäin hyvä, joka on vähintään 90 %

maksimipistemäärästä. Tulokset on saavutettava vähintään kahden eri kalenterivuoden aikana ja vähintään kahdelta eri tuomarilta. Lisäksi valionarvoon vaaditaan vähintään laatumaininta "hyvä" näyttelystä koiran täytettyä 15kk.

Kuvaaja 34: Kultaistennoutajien palveluskoirakoekäynnit 2003 - 2013

Kuvaaja 35: Kultaistennoutajien palveluskoirakoekäynnit lajeittain 2003 - 2013

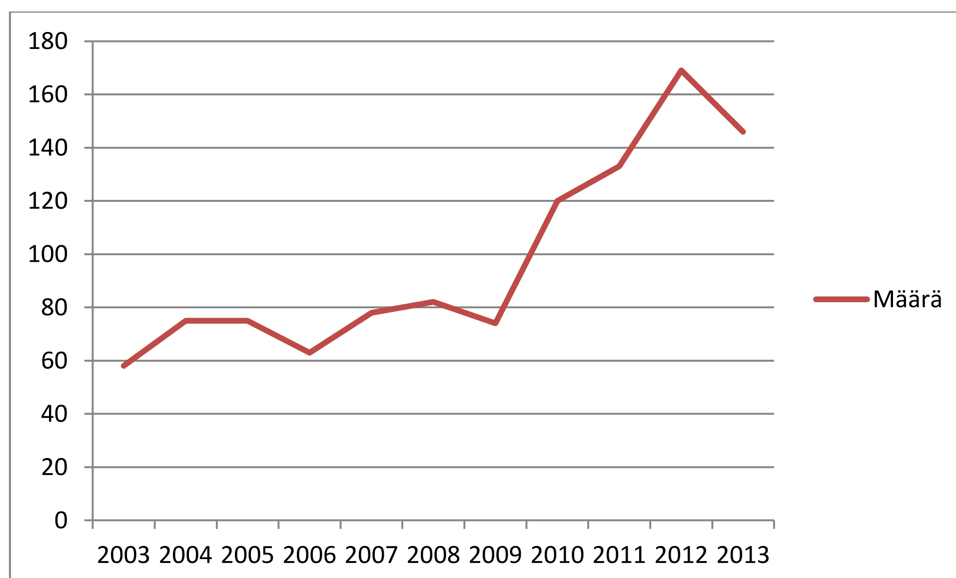
Vesipelastus (VEPE)

Kultainennoutaja soveltuu vesipelastukseen sosiaalisuutensa, uimahalukkuuden ja noutohalukkuuden vuoksi. Kultaisetnoutajat ovat kilpailleet vesipelastuksessa heti kun laji tuli viralliseksi koemuodoksi vuonna 1992. Vuonna 2013 soveltuvuuskokeen läpäisi ennätysmäärä kultaisianoutajia eli 23. Kaikista roduista kultainennoutajilla on toiseksi eniten koekäyntejä ja eniten vesipelastusvalioita.

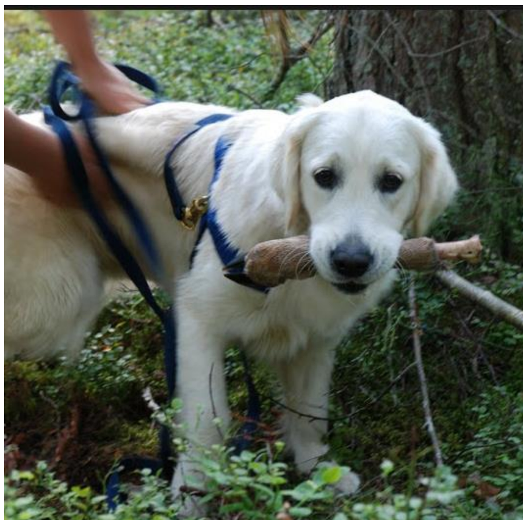

Tietokannan mukaan kaikkiaan 15 kultaista on saavuttanut vesipelastusvalion arvon. Koira saa Suomen vesipelastusvalion (FIN VPVA) arvon, kun sillä on kolme 1. palkintoa voittajaluokasta vähintään kahdelta ylituomarilta ja vähintään H näyttelyistä. Näyttelytulos pitää saada vähintään 24 kuukauden iässä.

Kuvaaja 36: Koekäynnit vuosina 2003–2013

Metsästyskoirien jälki (MEJÄ)

Kultainennoutaja monipuolisena ja työskentelynhaluisena koirana soveltuu hyvin verijäljen selvittämiseen. Metsästyskoirien jäljestämiskoe jäljittelee kolarissa loukkaantuneen tai metsästystilanteessa haavoittuneen riistan liikkumistapaa maastossa ja kokeessa selvitetään koiran kykyä seurata näitä jälkiä. Kaksi kertaa avoimen luokan ensimmäisen palkinnon saavuttanut koira siirtyy suoraan voittajaluokkaan. Osallistuakseen voittajaluokkaan koiralla tulee olla lisäksi näyttelypalkinto vähintään tyydyttävällä laatuarvosanalla. Valionarvoon (FI JVA) tarvitaan kolme VOI1-tulosta vähintään kahdelta eri tuomarilta sekä näyttelystä vähintään laatuarvostelu hyvä yli 15 kuukauden ikäisenä. Mejä-suoritus on kestoltaan pitkä (max 45 min.), joten se vaatii koiralta sinnikkyyttä ja toimintahalua varsinkin lämpiminä kesäpäivinä. Koiran tulee suorittaa metsämaastossa noin kilometrin mittaisella jäljellä eteen tulevat haasteet itsenäisesti ja erinomaisesti saadakseen ykköstuloksen.

Vuosina 1999 - 2013 mejä-kokeisiin on osallistunut vuosittain 97 – 140 kultaistanoutajaa, mikä on 11 - 24 % vuotuisesta rekisteröintimäärästä. Koekäynnit näiden vuosien aikana ovat jakautuneet suhteellisen tasaisesti kumpaankin luokkaan, AVO-luokkaan 43 % ja VOI-luokkaan 57 %. Kultaistennoutajien koesuoritusten määrä on vaihdellut vuosittain 153 – 227 ja se on vakiintunut 6 %:n tasolle kaikista koesuorituksista lajissa, joka on avoin kaikille roduille. Saavutettujen ykköstulosten osuus kaikista suorituksista kultaisillanoutajilla on vaihdellut 31 – 50 % välillä. Suomen jäljestämisvalion arvon on saavuttanut 118 kultaistanoutajaa ja uusia valioita saadaan rotuun vuosittain muutamia. Kultainennoutaja on tarvinnut viimeisten kymmenen vuoden aikana keskimäärin 10,6 koesuoritusta saavuttaakseen FI JVA -arvon. Muista pohjoismaista jäljestämisvalion arvoja ovat hakeneet 17 koiraa ja Suomen Käyttövalion arvo hirvenjäljestyksestä FI KVA-J, löytyy kahdelta koiralta.

Taulukko 24: Kultaistennoutajien mejä-koekäyntitilastoa ja tulostilastoa vuosilta 1999 - 2013.

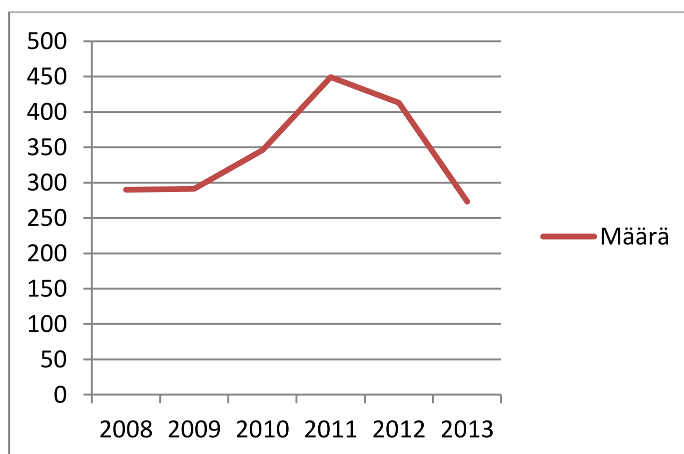
TULOS	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
VOI1	77	74	49	65	44	33	36	32	36	42	56	49	49	72	59
VOI2	15	24	23	17	30	19	11	16	22	18	7	26	18	19	17
VOI3	16	14	14	12	16	11	13	13	10	5	7	9	8	9	2
VOI0	23	18	15	19	19	9	16	19	12	8	19	22	20	8	13
VOI-	5	3	2	3	3	2	5	3	2	7	6	1	5	4	3
YHT	**136**	**133**	**103**	**116**	**112**	**74**	**81**	**83**	**82**	**80**	**95**	**103**	**100**	**112**	**94**
AVO1	17	16	18	13	6	20	20	27	17	27	22	18	18	23	25
AVO2	19	18	7	9	7	23	15	12	12	15	24	15	11	18	19
AVO3	17	15	6	7	6	8	10	13	14	18	14	10	10	15	16
AVO0	34	37	31	24	29	28	25	28	29	32	24	27	22	18	20
AVO-	4	6	3	1	0	2	2	7	2	4	3	5	4	3	6
YHT	**91**	**92**	**65**	**54**	**48**	**81**	**72**	**87**	**74**	**96**	**87**	**75**	**65**	**77**	**86**
YHT	**227**	**225**	**168**	**170**	**160**	**155**	**153**	**170**	**156**	**176**	**182**	**178**	**165**	**189**	**180**
AVO1- ja VOI1-tulosten osuus %, kaikista tuloksista	**41**	**40**	**40**	**46**	**31**	**34**	**37**	**35**	**34**	**39**	**43**	**38**	**41**	**50**	**47**
VOI-lk suoritukset, % kaikista koekäynneistä	**60**	**59**	**61**	**68**	**70**	**48**	**53**	**49**	**53**	**45**	**52**	**58**	**61**	**59**	**52**
FI JVA, saavutetut arvot vuosittain, kpl	**5**	**6**	**4**	**7**	**1**	**1**	**4**	**7**	**6**	**7**	**8**	**6**	**4**	**7**	**3**

Agility

Agility on koirien esteratakilpailu, jossa kilpailee myös jonkin verran kultaisianoutajia. Laji on fyysisesti vaativa varsinkin isokokoisemmille kultaisillenoutajille ja vaatii hyvää lihashuoltoa. Vuosina 2008 - 2013 lajissa on kilpaillut 23 - 37 kultaistanoutajaa, alla koestarttien määrä 2008 - 2013.

Kuvaaja 37: Kultaistennoutajien agilityn koestarttimäärät vuosina 2008 - 2013.

Koiratanssi

Koiratanssi lähti kehittymään 1990-luvun alussa Englannissa, Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Englantilaisen suuntauksen uranuurtaja Mary Ray yhdisti musiikin tottelevaisuusnäytöksiinsä, mistä tie kohti koiratanssia alkoi. Suomeen koiratanssi rantautui vuosituhannen vaihteessa. Koiratanssi sai Kennelliiton virallisen lajien statuksen vuonna 2010.

Koiratanssi on lyhyesti määritellen muodoltaan ja liikkeiltään vapaa, koiran kanssa musiikin tahdissa tehtävä tottelevaisuusohjelma. Kilpailulajeja koiratanssissa ovat vapaatanssi (freestyle), seuraaminen musiikin tahdissa (heelwork to music) sekä erikoiskilpailut. Kilpailuluokkia on kolme: alokasluokka, avoin luokka ja voittajaluokka. Luokat ovat tasoluokkia, joissa edetään edellä mainitussa järjestyksessä.

Koiratanssivalionarvo (FI KTV ja FI KTV-V)

Seuraaminen musiikin tahdissa (Heelwork to Music FI KTV). Koira saa koiratanssivalionarvon (FI KTV), kun sillä on kolme koiratanssisertifikaattia Seuraaminen musiikin tahdissa -kilpailuista. Ensimmäisen ja kolmannen sertifikaatin välillä tulee olla vähintään yksi vuosi ja yksi päivä. Lisäksi koiran pitää olla palkittu näyttelyssä vähintään laatumaininnalla Hyvä yli 15 kuukauden ikäisenä.

Vapaaohjelma (Freestyle FI KTV-V)

Koira saa koiratanssivalionarvon (FI KTV-V), kun sillä on kolme koiratanssisertifikaattia koiratanssin vapaaohjelmakilpailuista. Ensimmäisen ja kolmannen sertifikaatin välillä pitää olla vähintään yksi vuosi ja yksi päivä. Lisäksi koiran pitää olla palkittu näyttelyssä vähintään laatumaininnalla Hyvä yli 15 kuukauden ikäisenä.

Vapaaohjelma tulokset

2014: 3 tulosta/ 3 eri kultaista
2013: 6 tulosta/ 4 eri kultaista
2012: 9 tulosta/2 eri kultaista
2011: 3 tulosta/ 2 eri kultaista

KT tulokset

2013: 1 tulos
2012: 3 tulosta/ 1 kultainen
2011: 3 tulosta/ 1 kultainen

Kultaisten harrastajamäärät ovat pienet, mutta kiinnostus lajia kohtaan on kasvussa. Suomessa on tällä hetkellä yksi kultainennoutaja, joka on pystynyt saavuttamaan lajissa valionarvon FI KTVA-HTM FI TVA Daisy. Koira on menestynyt lajissa myös kansainvälisesti.

Lähteet:
Koiranet, Kennelliitto, Golden Ring, Janakkalan koirakerho

Hyötykoira-, virka- tai muu työkäyttö

Kultaisianoutajia on jonkin verran mm. avustajakoirina, pelastuskoirina ja opaskoirana.

Suomessa on viime vuosikymmeninä työskennellyt useita kultaisianoutajia opaskoirina. Opaskoirana kultaisetnoutajat ovat yleensä valjaissa herkempivetoisia, joten ne soveltuvat hyvin asiakkaille, jotka eivät kestä normaalia tai voimakasta valjasvetoa. Kultaisetnoutajatmyös usein tekevät niille opetetut yksittäiset tehtävät, esim. kääntymiset, hyvin innokkaasti ja tarkasti. Toisaalta kultaistennoutajien herkkyys opaskoirakäytössä on ”kolikon toinen puoli” eli liiallinen herkkyys saattaa tehdä koirasta pelokkaan erilaisia asioita kohtaan
Huumekoirina kultaista ei nykyisin juuri näe, vaikka esim. Tullilaitos ei näe sen käytölle mitään estettä.

Erityisesti käyttölinjaiset kultaiset kiinnostavat, sillä hyvässä huumekoirassa tarvitaan samoja ominaisuuksia kuin hyvässä lintukoirassa. Poliisikoiralaitos ja Rajavartiolaitos eivät myöskään tällä hetkellä käytä kultaisianoutajia. Pääsyinä kultaisten pieneen tai olemattomaan osuuteen ovat resurssien vähyys ja siitä johtuva keskittyminen tiettyihin, tuttuihin rotuihin. Kyse on osin myös kultaisten imagosta kilttinä perhekoirana, Osuuspankki-koirana. (Golden Ring -lehti 4/2011). Rodussa esiintyvä arkuus ja mielikuva pehmeästä perhekoirasta saattaa olla myös yksi syy siihen, ettei sitä kovin usein kokeilla virkakoirana.

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Kultainennoutaja on aikanaan jalostettu pienriistan talteenottajaksi ja ne samat ominaisuudet tekevät siitä erinomaisen koti-, harrastus- ja metsästyskoiran edelleen. Kultainen on kiltistä maineestaan huolimatta toiminnanhaluinen ja aktiivinen koira, joka vaatii liikuntaa ja aivotoimintaa sekä peruskoulutusta ollakseen myös hyvä kotikoira. Kultaisten rodunomaisten ominaisuuksien vaaliminen ja säilyttäminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta voidaan säilyttää rotu sellaisena, miksi se on niin suosittu ja menestynyt monella alueella.

Kultaista käytetään yhä metsästyskoirana, melkeinpä lisääntyvässä määrin, kiitos kattavan työn sen rodunomaisten käyttöominaisuuksien esiintuomisessa ja harrastusmahdollisuuksien lisäämisessä. Kaikkien eivät toki halua metsästää tai käydä rodunomaisissa kokeissa, eikä se ole tarpeenkaan. Jalostuskoirien rodunomaisuuden testaaminen ja sen ylläpitäminen vie rotua jo pitkälle. Helpon kotikoiran saamiseksi omistajat voivat sitten eri tavoin huolehtia kultaisen toiminnanhaluun vastaamisesta.

Wendy Andrews (2007) lainaa kirjoituksessa M.K. Wentworth-Smithin vuonna 1957 Skotlannin kultaistennoutajayhdistyksen käsikirjaan kirjoittamaa artikkelia, jossa puhutaan dual purpose (kahden käytön) kultaisista.

> *”---Pyytäisin kahta asiaa kultaistennoutajien kasvattajilta ja omistajilta – vakavasti tutkiskella rotumääritelmää ja työskennellä sen eteen; ja muistaa, että heidän omistamansa kultainen on työskentelevä koira, jolle tulisi antaa mahdollisuus käyttää perittyjä vaistojaan etsinnässä ja noutamisessa, vaikka miten yksinkertaisessa muodossa. Antakaa hänelle mahdollisuus kehittyä ja käyttää piileviä työskentelyominaisuuksiaan jättääkseen ne tuleville sukupolville.”*

Tässä tiivistetään myös kultaisennoutajan hyvinvoinnin kannalta olennaisia asioita – mahdollisuutta käyttää rodunomaisia ominaisuuksiaan etsimiseen, noutamiseen ja kantamiseen mielekkäässä ja aivotyötä antavassa työskentelyssä. Riippumatta koiran linjasta näyttelylinja, käyttölinja tai dual-purpose -tyyppisenä kultaisenanoutajana, on rodunomaisten käyttäytymismahdollisuuksien tarjoaminen tärkeää jokaiselle kultaisennoutajan omistajalle.

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Suomessa ei ole tehty kattavaa kartoitusta kultaistennoutajien käyttäytymisestä kotona. Rotujärjestön luonnetoimikunta on suunnittelemassa ja on selvittänyt eri vaihtoehtoja vuoden 2014 aikana laajamittaisen kyselyn toteuttamiseksi kultaistennoutajien käyttäytymisestä ja mahdollisista käyttäytymisongelmista. Kysely on tarkoitus toistaa tulevaisuudessa jokaisella voimassa olevalla nelivuotisella JTO-kaudella säännöllisin väliajoin, jotta saadaan tietoa sukupolvittain rodun käyttäytymisestä ja siinä tapahtuvista mahdollisista muutoksista. Kysely valitaan siten, että sen tuottaman tiedon luotettavuus on mahdollisimman hyvä. Tavoitteena on myös, että tulokset ovat mahdollisuuksien mukaan vertailukelpoisia muissa maissa tehtyihin kyselytutkimuksiin.

Tutkimusten mukaan tyypilliset koirilla esiintyvät käytösongelmat liittyvät seuraaviin asioihin (Houpt 2005, Houpt et al. 2007, Lindsay 2001, Mariti et al. 2012, Rooney 2009, Schipper et al. 2008): tavaroiden tmv. rikkominen puremalla, jahtaaminen (kissat, autot, pallot jne.), haukkuminen tai muu ylenmääräinen ääntely, hyperaktiivisuus, jonkun ruumiinosan liiallinen hoitaminen (nuoleminen, nyppiminen tmv.), kaivaminen, pelot, erilaiset fobiat, aggressio ihmistä tai koiria kohtaan, stereotypiat tai toistuvat käytökset (esim. hännänjahtaaminen aikuisilla koirilla) sekä lisääntynyt passiivisuus.

Käytösongelmista kultaistennoutajien osalta Suomessa ei ole kattavaa kartoitusta saatavilla Jalostuksen tavoiteohjelman valmistumiseen mennessä. Helsingin yliopistossa on kuitenkin tehty tuore kyselytutkimus koirilla esiintyvistä käytösongelmista. Tuulia Applebyn tekemän alustavan kultaistennoutajien JTO:ta varten saadun aineiston kartoituksen perusteella näyttää siltä, että kultaistennoutajien käytösongelmissa nousevat esiin pelot erilaisia asioita kohtaan, joita esiintyi n. 20 % kultaisistanoutajista kyselyyn vastanneiden omistajien mukaan. Muut ongelmat olivat kaikki harvinaisempia. Jonkun verran raportoitiin ongelmia yksinolemisen kanssa ja vieraiden asioiden/paikkojen ja äänien kanssa. Nämä ongelmat ovat Applebyn mukaan kaikilla koiraroduilla yleisimmät käytösongelmat ja kyselyn tulos kultaistennoutajien osalta ei poikkea muiden rotujen tilanteesta alustavan analyysin perusteella.

Yksinoloon liittyvät ongelmat

Kultaisillanoutajilla esiintyy yksinoloon liittyvää eroahdistusta, mutta siitä ei ole olemassa kattavia tilastoja edellä mainittua Applebyn raportoimaa tutkimusta lukuun ottamatta. Rotujärjestö kartoittaa laajemmalla kyselytutkimuksella myös tätä asiaa.

Monet käytösongelmat johtuvat sosiaalisen ja muun ympäristön rajoittuneisuudesta kasvuaikana. Puutteet kehityksessä tai negatiiviset kokemukset koiran ns. herkkien kausien aikana saattavat vaikuttaa koiran kykyyn kestää yksinoloa.

Muun muassa voimakkaat erot koiran kasvuympäristön ja myöhemmän elinympäristön välillä virikkeiden määrässä saattaa aiheuttaa sopeutumisvaikeuksia ja siitä johtuvia pelkoja ja ahdistusta. On helpompaa sopeutua vähemmän stimuloivaan ympäristöön kuin toisin päin. Koirat, joilla on ollut vähän stimulaatiota, on riski kehittää voimakas riippuvuussuhde omistajaan ja sitä kautta eroahdistusta, yksinjäämisen pelkoa, huomionhakemista.

Lähde: ELL Nina Menna: Koiran sosiaalisen kehityksen sudenkuopat

Lisääntymiskäyttäytyminen

Ks. kohta Lisääntyminen.

Sosiaalinen käyttäytyminen

Kultaisten käyttäytymistä testataan mm. rodun taipumuskokeissa, rodun luonnetestissä, MH-kuvauksissa, Kennelliiton luonnetestissä, taipumuskokeessa, rodunomaisissa kokeissa, näyttelyissä ja muissa koe- ja kilpailumuodoissa. Näitä saatuja tuloksia pyritään hyödyntämään luonteen jalostuksen ohjauksessa. Toteutettava kysely tulee osaltaan kartoittamaan sosiaalista käyttäytymistä arkielämässä ja kotona.

Pelot ja ääniherkkyys

Suomessa ei ole tällä hetkellä kattavaa tutkittua tietoa kultaistennoutajien peloista ja ääniherkkyydestä. Luonnetesti ja MH-luonnekuvaus omalta osaltaan kattavat testaamisen näkökulmasta pelkoa ja ääniherkkyyttä, mutta laajamittainen kyselytutkimus tarvitaan, jotta voitaisiin saada isompi otos koirista ja kattavammin eri tyyppisistä peloista ja ääniherkkyydestä. Helsingin yliopistolla (HY) on käynnissä tutkimus aiheeseen liittyen, ja kultaisianoutajia toivotaan tutkimukseen osallistujaksi. Tavoitteena on tehdä yhteistyötä Helsingin yliopiston tutkijoiden kanssa tämän teeman

alueella.

Golden Ring lehdessä 4/2013 on lyhyt yhteenveto peloista ja ääniherkkyydestä ja näiden periytymisestä (Tiira 2013). Ääniarkuus voi ilmetä vasta noin 2-vuotiaana ja pahentua iän myötä. Yleisesti ottaen pelot voivat liittyä erityyppisiin ihmisiin, ääniin, paikkoihin (korkeat, ahtaat, meluisat, ruuhkaiset tmv.), tassun alla oleviin materiaaleihin, yksin jäämiseen, jne tai pelot voivat olla yleistyneitä. Ääniarkuudessa pelosta johtuva reagointi ukkoseen ja laukauksiin kuten muihinkin ääniin ovat ongelmallisia kultaisennoutajan rodunomaisen käytön kannalta ja tällaisten koiria ei saa käyttää jalostukseen. . Arkaa tai aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Ikään liittyvät käytöshäiriöt

Ikään liittyvistä käytöshäiriöistä ei ole kultaisten osalta tiedossa olevia tutkimustuloksia.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Rotumääritelmän mukaisen kultaisennoutajan rakenne edustaa keskivertokoiraa ilman liioittelua mihinkään suuntaan, eikä perusrakenteeseen näin liity tekijöitä, joiden pitäisi vaikuttaa koirien käyttäytymiseen. Rakenteen huomioiminen jalostuksessa on kuitenkin tärkeää, koska terve rakenne mahdollistaa vaivattoman liikunnan ja siten koiran käytön erilaisissa tehtävissään.

Rodussa tyypin vaihtelu raskasrakenteisimpien näyttelylinjaisten koirien ja toisena ääripäänä kevytrakenteisimpien metsästyslinjaisten koirien välillä on suuri. Kultaistennoutajien kohdalla luustossa esiintyvät kipua aiheuttavat sairaudet esim. dysplasiat, spondyloosi ja osteokondroosi saattavat aiheuttavaa vakavuusasteesta riippuen erilaisia muutoksia käytöksessä ja toimintakyvyssä. Samoin esimerkiksi epilepsian tai kilpirauhasen vajaatoiminnan vaikutukset koirien käytöksen muutoksiin ovat selkeitä. Pääsääntöisesti nämä koirat pystyvät elämään tasapainoista seurakoiran elämää, mutta mahdolliseen käyttöön metsästyksessä tai muissa harrastuksissa näillä tekijöillä on merkitystä.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Keskeisimmät ongelmakohdat

Keskeisten luonteeseen ja käyttäytymiseen liittyvien ongelmien kartoittamiseksi arjessa ja harrastuksissa tarvitaan laaja kyselytutkimus, joka toteutetaan 2015 - 2016 ja sen jälkeen jokaisena JTO-kautena. Tämänhetkinen viimeisin kultaistennoutajien käyttäytymisen tilannetta kyselytutkimuksella kartoittanut tutkimus Suomessa on Applebyn tekemä kyselytutkimus Helsingin yliopistossa kaikille koiraroduille, jossa noin 20% vastanneista kultaisennoutajan omistajista ilmoittaa jotain pelkoja koirallaan. Vastauksissa raportoitiin pelkoja ääniä ja vieraita asioita tai paikkoja kohtaan ja myös yksinolemiseen liittyviä ongelmia raportoitiin.

Luonnetestien ja MH-luonnekuvausten tulosten valossa suhtautuminen ihmisiin (arkuus) ja aggressiivisuus eivät näytä olevan rodulle ongelma. Kuitenkin erityistä huomiota jalostuksessa ja jalostusvalinnoissa tulee kiinnittää arkuuteen ja aggressiivisuuteen Kennelliiton jalostusstrategian mukaisesti. Arkaa tai aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostuksessa näiden ominaisuuksien vahvan periytymisen takia.

Jalostuksen tavoiteohjelmaa valmisteltaessa luonnetesteissä ja MH-kuvauksissa käyneiden kultaistennoutajien määrä on edelleen pieni ja otoksen kattavuus koko populaatiota kuvaavana rajallinen, joten niiden tulosten perusteella ei voida tehdä koko rotua ja tämänhetkistä populaatiota koskevia päätelmiä. Tulokset ovat kuitenkin suuntaa-antavia, ja tarkentuvat koirien luonnetesti- ja MH-kuvauskäyntien määrän kasvaessa. Tulosten perusteella jalostusvalinnoissa on kuitenkin kiinnitettävä huomiota luonnetestitermein hermorakenteeseen, palautumiskykyyn, ja toimintakykyyn myös paineen alaisena. Toimivalle, työskentelemään kykenevälle, ja arjessakin hyvinvoivalle koiralle nämä ovat tärkeitä ominaisuuksia, huomioiden samalla rodunomaiset piirteet ja koulutettavuuden näkökulman.

Lisäksi noutohaluun on kultaistennoutajien oman luonnetestin tulosten perusteella kiinnitettävä huomiota. MH-luonnekuvauksessa kuvattavien ominaisuuksien osalta huomiota on kiinnitettävä jalostuksessa jäljellejääviin pelkoihin ja yleisemmin uteliaisuuteen suhteessa pelkoihin, sekä leikkiin ja sen voimakkuudessa tapahtuviin muutoksiin (palautumiskyky, toimintakyky, hermorakenne). Kaikkiaan kultaisellenoutajalle ratkaisevan tärkeitä ominaisuuksia ovat laukauspelottomuus, sekä luoksepäästävyys ja vähäinen aggression osoittaminen.

Luonnetesti ja MH-luonnekuvaustulokset antavat viitteitä siitä, mihin luonteen osa-alueisiin kannattaa kiinnittää huomiota jalostusvalinnoissa ja minkä osa-alueiden kehitystä seurataan myös rotujärjestön toimesta rodussa tämän JTO:n kaudella (ks. myös liitteet 2- 5).

Seuraavassa mainitaan arkuuteen, aggressiivisuuteen, rohkeuteen ja koiran toiminta- ja työskentelykykyyn liittyviä ominaisuuksia, joihin kasvattajien on jalostusvalinnoissa kiinnitettävä huomiota.

- Arkuus – arkaa koiraa ei saa käyttää jalostuksessa.
- Aggressiivisuus – aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostuksessa.
- Laukauspelottomuus – koiraa, joka reagoi laukauksiin pelolla, ei saa käyttää jalostuksessa.
- Voimakkaat jäljellejäävät pelot (MH) ovat ei-toivottavia ja ne liittyvät myös koiran palautumiskykyyn ja uteliaisuuteen sekä vaikuttavat koiran toimintakykyyn. Jalostusvalinnoissa on kiinnitettävä huomiota jäljellejäävien pelkojen vähentämiseen.
- Toimintakyvyn puuttuminen, sen voimakas väheneminen tai sen kokonaan häviäminen rasitettuna (MH: jäljelle jäävät pelot ja Leikki 1 ja 2 välillä leikin voimakkuuden pieneneminen, Kennelliiton ja kultaistennoutajien luonnetesti arvioitu ominaisuus) eivät ole kultaisellanoutajalla toivottuja.
- Hermorakenne (kultaistennoutajien luonnetesti, MH: jäljelle jäävät pelot, Leikin 1 ja 2 välisen intensiteetin pieneneminen, uteliaisuus) on tärkeä ominaisuus kotikoirasta harrastuskoiraan ja työkoiraan.
- Noutohalu (kultaistennoutajien luonnetesti, MH:ssa heitettyyn patukkaan tarttuminen leikkiosiossa) on keskeinen kultaistennoutajien ominaisuus, jonka säilymisestä rodunomaisena ominaisuutena on tuettava jalostusvalinnoilla.
- Leikkihalu ja puruote ja taisteluhalu (MH-luonnekuvaus), taisteluhalu (KL luonnetesti) ja leikkisyys/liikuntavietti (kultaistennoutajien luonnetesti) kertovat koiran halusta leikkiä ja sen voimakkuudesta. Harrastuskoiralla toivotaan hyvää leikkihalua ja sen kertoo myös koiran aktiivisuudesta toimia ja sen voimakkuudesta.
- Uteliaisuus (MH) liittyy koiran rohkeuteen. Rohkea tai kohtuullisen rohkea koira on myös utelias.
- Palautumiskyky (kovuus) (Kennelliiton ja kultaistennoutajien luonnetesti, MH-luonnekuvaus Leikin 1 ja 2 välinen ero, jäljellejäävät pelot, uteliaisuus) on tärkeä kotikoirasta harrastuskoiraan ja työkoiraan. Riittävällä palautumiskyvyllä varustettu koira kykenee selviämään erilaisista tilanteista takaisin toimintaan.
- Sosiaalisuus, jota kuvataan MH-luonnekuvauksessa Kontaktiosiossa (osio 1) ja luonnetesteissä luoksepäästävyydellä on kultaisellenoutajalle tärkeä ominaisuus ja huomioitava jalostusvalinnoissa.

Kultaistennoutajien luonnetestissä on kokeiltu vuosina 2012 ja 2013 hyväksytty/hylätty-arvioinnin poistamista ja annettu ainoastaan suoritettu/keskeytetty-arvio. Tänä aikana testiin osallistu 86 koiraa. Tästä määrätä ei voida vetää minkäänlaisia koko rotua koskevia johtopäätöksiä, mutta näiden 86 koiran perusteella tulee kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- Jalostusvalinnoissa on kiinnitettävä huomiota erityisesti kultaisellenoutajalle tärkeisiin hermorakenteeseen, toimintakykyyn, ja palautumiskykyyn, jotka liittyvät toisiinsa ja vaikuttavat koiran työskentelykykyyn ja selviytymiseen erilaisissa tilanteissa – myös arjessa.

Rotumääritelmässä nämä ominaisuudet liittyvät ominaisuuksiin, joita kuvaillaan ”toiminnanhaluinen” ja ”luontaisen työskentelykyvyn omaava”.

- Myös noutohaluun ja liikuntaviettiin/leikkisyyteen on kiinnitettävä huomiota jalostusvalinnoissa. Nämä liittyvät muun muassa koiran koulutettavuuteen, toimintakykyyn ja koiran käyttöön harrastuslajeissa.
- Reaktiot ampumiseen näyttävät pääosin hyväksyttäviltä, mutta rodun kokonaistilanteesta luonnetesti ei tältä osin välttämättä anna oikeaa kuvaa, mikäli testiin tulevat koirat valikoituvat tämän ominaisuuden perusteella.

Kultaisianoutajia on käynyt vuosina 2009 - 2013 MH-kuvauksessa 78 kappaletta. Tämän perusteella ei voida vetää minkäänlaisia johtopäätöksiä koko rodun tilanteesta, mutta näiden tulosten perusteella tulee kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- Testatuissa koirissa verrattain monet näyttävät paineistuvan testin aikana, mikä näkyy Leikki 1 ja Leikki 2 välisessä reaktioiden intensiteetistä laskettujen keskiarvojen selvänä laskuna kuvauksen alusta (Leikki 1) kuvauksen loppuun (Leikki 2). Tämä liittyy luonnetestissä arvioitaviin toisiinsa liittyviin ominaisuuksiin, joita arvioidaan nimillä hermorakenne, toimintakyky ja kovuus (palautumiskyky). Rotumääritelmässä nämä ominaisuudet liittyvät ”toiminnanhaluun” ja ”luontaisen työskentelykyvyn omaava” määrittelyihin.
- Pelkojen osalta Suomen keskiarvoissa on jossain määrin eroa Ruotsiin. Erittäinoimakkaita jäljellejääviä pelkoja (intensiteetti 5) osoittavia koiria on MH-luonnekuvatuissa kultaisissanoutajissa vain muutamia, mutta voimakkuudella 4 kuvattuja merkittävästi enemmän. Jäljellejääviin pelkoihin on kiinnitettävä huomiota huomioiden rotumääritelmä ja rodun käyttötarpeeseen kyetä toimimaan erilaisissa tilanteissa ja myös paineen alaisena.. Jäljellejäävät pelot liittyvät osaltaan arkuus-rohkeus akseliin.
- Uteliaisuutta on verrattain vähän eri osioissa. , Uteliasuus liittyy koiran yleiseen rohkeuteen (luonnetestissä hermorakenne ja palautumiskyky/kovuus) ja on siten tärkeä ominaisuus toimivalle käyttökoiralle.
- Reagoinnissa laukauksiin vain muutama testattu koira on kuvattu pelokkaaksi tai pakenevaksi.

Jalostuksen tavoiteohjelmaa varten kysyttiin myös kommentteja käytösongelmista jalostustoimikunnalta, luonnetoimikunnalta, kultaistennoutajien luonnetestituomareilta, sekä aktiivisilta harrastajilta ja rodun koirakkojen koulutusohjaajina toimivilta, yhteensä noin 30 henkilöltä. Vastauksia tuli alle 15 hengeltä. Otoksessa on samalla myös pitkän linjan kasvattajia, ja ammatikseen päivittäin koirien parissa työskenteleviä. Kyse on mielipiteistä ja omista kokemuksista ja ongelmien yleisyyteen ei otettu kantaan, ainoastaan siihen, että tällaisiin asioihin on joskus törmätty. Alla on siis vain lista asioista, joita tuli esiin kysyttäessä, ja nämä ovat yksittäisten ihmisten näkemyksiä, eivätkä tilastoitavissa tällä otoksella..

- Ääniin liittyvät pelot (ukkonen, ilotulitteet, laukaukset, mitkä tahansa yllättävät äänet).
- Arkuus, joka tulee ilmi muun muassa seuraavasti:
  - koiraa lähestyttäessä esimerkiksi eläinlääkärissä – koira heiluttaa ensin häntää, mutta pakittaa ja yrittää purra. Voi vaatia kuonokopan käsittelyä varten.
  - arjessa koira pelkää erilaisia asioita ja paikkoja, kuten erilaisia alustoja, liukkaita lattioita, lattiakaivoja, korkeita tai ahtaita paikkoja, uusia tiloja ja ihmisiä
  - Pelko on pahempi seuraavalla kerralla
- Hermostuneisuus, ”säheltäminen”, lyhytpinnaisuus, ja keskittymiskyvyttömyys, jotka voivat korostua ja tulla esiin erityisesti ”teini-iässä” 9-13 kk iässä.
- Aggressiivisuus muita koiria kohtaan, joka ilmenee lenkillä ("remmirähisijät").
- Itseluottamuksen ja rohkeuden puute, joka ilmenee mm. vähäisenä uteliaisuutena, epävarmuutena, ja irtautumiskyvyttömyytenä omistajasta. Tämä ilmenee muun muassa taipumuskokeissa haluttomuutena uida veneelle tai jäljestää kania. Taipumuskokeissa on myös havaittu, että yhä suurempi osa koirista ei lähde hakemaan veneestä heitettyä lokkia.
- Yliseksuaalisuus, joka ilmenee uroskoirilla muun muassa kyvyttömyytenä työskennellä ja

keskittyä tekemiseen, mikäli lähettyvillä on juoksuisten narttujen hajuja, sekä syömättömyytenä.

- Liiallista kiintymistä ihmiseen ja eroahdistusta
  - Eriasteista tuhoamista yksin ollessa (eroahdistus)
  - Muuta epämiellyttävyyttä liittyen yksinoloon
- Pallo- tai keppihulluus, joka on yleensä omistajan aiheuttama. Koiralle on heitelty palloa ja/tai keppiä toistuvasti esimerkiksi liian vähäisen liikunnan ja virikkeiden korvaamiseksi. Heittelyn sijaan, etsiminen ja nenänkäyttö ovat tehokkaampia tapoja antaa koiralle mielekästä tekemistä.
- Palautumiskyvyn, toimintakyvyn ja hermorakenteen puutteet, jotka tulevat esiin arjessa, harrasteissa ja työkäytössä koiran kyvyttömyytenä selviytyä erilaisista tilanteista ja kykyyn toimia näissä tilanteissa sekä palautua esimerkiksi yllättävistä tilanteista tai äänistä.
- Leikkimishalussa ja –kyvyssä on suuriakin puutteita
- Koira ei halua kantaa eikä uida, eli puutteita rodunomaisessa käyttäytymisessä
- Harrastus- ja metsästyskäyttöön osa koirista on liian rauhallisia ja jopa flegmaattisia, ja liikkuu hitaasti, osa taasen häiritsevän vilkkaita - tosin vilkkaita on vähemmän kuin liian rauhallisia.
- Osalla koirista on liian suuri ajovietti.
- Haluttomuus koskea riistaan.
- Haukkumisella puretaan turhautumista/hermostumista.
- Miellyttämishalun puute, eli puutteellinen halu toimia yhteistyössä ihmisen kanssa.

Omistajilla on oma vaikutuksensa koiran käyttäytymiseen ja mahdollisesti esille tuleviin käytösongelmiin. Useat vastanneista totesivat, että kultaisetnoutajat menevät usein kokemattomille uusille omistajille, jotka olettavat pennun ja siitä kehittyvän koiran olevan luonnostaan hyvinkäyttäytyvä ja tottelevainen. Myös kultainennoutaja on kuitenkin kasvatettava hyvätapaiseksi koiraksi. Isokokoisena koirana kultainennoutaja vaatii siis johdonmukaisen kasvatuksen, peruskoulutuksen ja toimeliaana koirana se vaatii myös riittävästi toimintaa ja aivotyötä.

Valitettavasti luonnetestien ja MH-kuvausten kävijämäärät ovat niin pienet, ettei niiden perusteella voida tehdä koko rodun tilanteesta johtopäätöksiä. Testeihin ja kuvauksiin saattaa kuitenkin valikoitua koiria eli ne eivät välttämättä edusta satunnaisotantaa rodusta keksimäärin. Laajemman otoksen saamiseksi kultaistennoutajien tilanteesta on tarve tehdä kyselytutkimus luonteeseen ja käyttäytymiseen liittyen. Sillä voidaan saada kattavampi kuva rodun tilanteesta pidemmälle menevien johtopäätösten tekemiseen ja todellisten ongelmakohtien havaitsemiseen. Kun lisätietoa saadaan, sitä jaetaan jäsenistölle ja kasvattajille käyttöön sekä annetaan tarvittaessa suosituksia ongelmien vähentämiseksi.

Keskeisten luonteeseen ja käyttäytymiseen liittyvien ongelmien kartoittamiseksi arjessa ja harrastuksissa tarvitaan kyselytutkimus, joka on rotujärjestön suunnitelmissa –toteuttaa tämän JTO:n kaudella ja toistuvasti jokaisella JTO-nelivuotiskaudella.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

PEVISA-ohjelman voimaantulovuosi sekä ohjelman muutokset

Kultaisetnoutajat liittyivät PEVISA-ohjelmaan vuonna 1984 ja ovat olleet siinä siitä lähtien. PEVISA:n sisältöä on muutettu vuosien varrella seuraavasti:
1.9.1984 Lonkkakuvauspakko
1.1.1991 Lisäksi raja D2 + silmätarkastuspakko, silmälausunto ei (synnytyshetkellä) saanut olla 12 kk vanhempi
1.6.1995 Silmälausunnon ehto muuttui niin, että lausunto ei astutushetkellä saanut olla 22 kk vanhempi
1.1.2000 Raja-arvoksi C ja HC, PRA ja RD asteet 2 -3 sulkevat jalostuksesta
1.1.2005 Lisäksi kyynärkuvauspakko, silmätarkastuksen voimassaoloksi 24 kk
1.1.2010 Kyynäriin raja-arvo 1, PRA, gRD ja tRD sekä perinnöllinen katarakta (anetrioirista sutura-saumamuotoa lukuun ottamatta) sulkevat jalostuksesta

1.1.2015 alkaen kultaistennoutajien PEVISA on seuraavanlainen:

Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuvaus- ja kyynärkuvauslausunto sekä astutushetkellä voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla 24 kk vanhempi.

- Koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä, jos sillä on todettu PRA, geograafinen RD tai totaali RD. Lisäksi kaikki perinnölliset kaihit lukuun ottamatta linssin etuosan saumalinjan kataraktaa ja muu kaihi -muotoa estävät jälkeläisten rekisteröinnin.
- Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste C siten, että astetta C saa käyttää vain asteen A kanssa tai vaihtoehtoisesti yhdistelmän lonkkanivelten jalostusindeksien keskiarvon tulee olla vähintään 101.
- Rekisteröinnin raja-arvona on kyynärniveldysplasian aste 1 siten, että astetta 1 saa käyttää vain asteen 0 kanssa tai vaihtoehtoisesti yhdistelmän kyynärnivelen jalostusindeksien keskiarvon tulee olla vähintään 101.
- Urokselle voidaan rekisteröidä 100 jälkeläistä. Viimeinen, rajan ylittävä pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan.
- Urokselle on kuitenkin mahdollista rotujärjestön ilmoittamalla hyväksynnällä rekisteröidä yli 100 jälkeläistä, mikäli sen aiemmista jälkeläisistä on lonkka- ja kyynärtutkittu sekä silmätarkastettu vähintään 40 %. Laskennassa huomioidaan se jälkeläismäärä, joka uroksella on jälkeläiskiintiön täyttyessä. Tutkimustuloksina huomioidaan Suomessa tehdyt Kennelliiton tallentamat tutkimukset. Rotujärjestö sitoutuu valvomaan tätä ehtoa.

PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt viat ja sairaudet

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli 'lonkkavika', (englanniksi hip dysplasia, HD)

Lonkkanivelen kasvuhäiriö on koirien yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutuminen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Oireet:
Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Yleensä selvän lonkkanivelen kasvuhäiriön oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä.

Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, 'pupuhyppely', ylösnousuvaikeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja naksahteleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälinjan aaltoiluna ja lantion kiertymisenä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Ontumista voi olla vaikea havaita käynnissä tai ravissa, sillä usein ontuminen näkyy vain kovan rasituksen jälkeen. Useimmissa tapauksissa havaitaan kipua lonkkaa ojennettaessa, sekä lihasten surkastumista. Eläinlääkäri voi ns. ortolanin testissä havaita lonkan löysyyden. Röntgenkuvia käytetään diagnoosin varmistamiseksi.

Hoito ja ennuste:

Lonkkanivelen kasvuhäiriön hoito voi olla ns. konservatiivista, lääkkeellistä ja kirurgista. Yleisesti ottaen kaikilla hoitomuodoilla pyritään hidastamaan nivelrikon kehittymistä, ja vähentämään kipua ja stabiloimaan niveltä.

Erityisesti pennuilla maltillinen ruokinta, ylipainon ja kasvupyrähdysten välttäminen sekä rajoitettu liikunta ovat tärkeitä hoidossa. Uiminen on hyvä liikuntamuoto niin lonkkavikaiselle pennulle kuin aikuisellekin. Aikuisen koiran hoidossa tärkeää on ylläpitää hyvää lihaskuntoa, välttää koiran ylirasittamista, välttää ylipainoa ja pitämällä liikunta kohtuullisena, säännöllisenä ja hallittuna, välttää liukkaita pintoja ja liukastumista ja tarjota koiralle mukava, lämmin nukkumapaikka. Koiralle voidaan myös antaa suunkautta annettavia nivelnesteen laatuun ja tulehdukseen vaikuttavia lisäravinteita ja rasvahappoja. Ammattitaitoisesta fysioterapiasta on myös apua.

Lääkkeellisessä hoidossa käytetään mm. tulehduskipulääkkeitä ja muita kipulääkkeitä, nivelnesteen laatua parantavia pistoksia nahan alle ja niveleen pistettäviä nivelnesteen laatua parantavia pistoksia.

Kirurgisia hoitomuotoja on useita. Kirurgisen hoidon ennusteeseen vaikuttaa paitsi muutosten vakavuus, myös koiran ikä, luonne ja hoitomyönteisyys fysioterapialle, koiran yleiskunto, lihaskunto, mahdollinen ylipaino ja ruumiinpaino yleensäkin, kirurgin kokemus ja jälkihoito. Mikäli kyseessä on työ- tai harrastuskoira, kirurgiselle hoidollekaan ei tule laittaa ylisuuria odotuksia.

Mahdollinen kirurginen hoito kannattaa miettiä tapauskohtaisesti. Kirurgisella hoidolla ennuste vaihtelee hyvästä huonoon. Esimerkiksi lonkkaproteesihoidon ennuste on hyvä. Miinuksena on hoidon kallis hinta.

Yleisesti ottaen, kuten kyynärnivelen kasvuhäiriössä, vaihtelee ennuste lonkkaviassakin suuresti tapauskohtaisesti. Mikäli koiran lonkissa on vain lievät muutokset, se voi lonkkiensa puolesta todennäköisimmin elää täysin normaalia elämää vanhuusvuosille asti. Hyvin monet koirat pärjäävät

melko huonojenkin lonkkien kanssa kohtalaisen raskaassa harrastuskäytössä, jopa työkäytössä, vanhalle iälle, kun taas osalla koirista muutokset ovat niin suuret ja oireet niin vakavat, että koira joudutaan lopettamaan jo ennen aikuisikää.

Jalostus:

Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikutteisia geenejä (englanniksi major gene). Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0.1–0.6. Koiranet Jalostustietokannan aineiston perusteella suomalaisille kultaisillenoutajille laskettu lonkkaniveldysplasian periytymisaste on tällä hetkellä 0,32. Ympäristöllä on vaikutusta kasvuhäiriön ilmiasuun. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkanivelen kasvuhäiriöön. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Myös liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvissa sairaiksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen, joten ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista.

Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

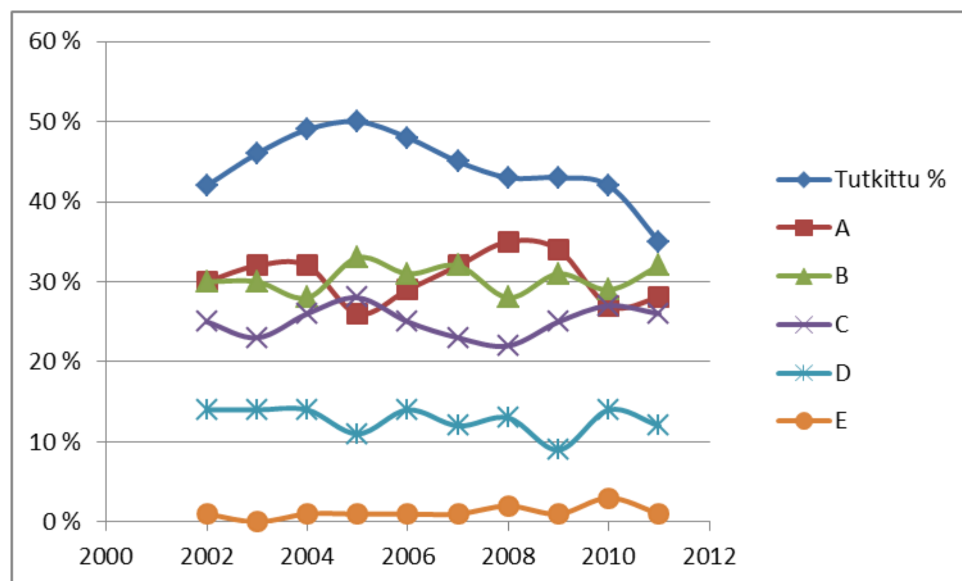
Periytymistavan vuoksi jalostukseen tulee pyrkiä käyttämään terveitä ja suvultaan terveitä koiria (suurin osa sisaruksista tutkittuja ja terveitä, samoin vanhemmat). Koiria, joiden jälkeläisillä todetaan runsaasti dysplasiaa, ei saa käyttää jalostukseen. Koiraa, jolla on tai on ollut lonkkaniveldysplasian oireita ei saa käyttää jalostukseen röntgenkuvaustuloksesta riippumatta.

Viralliset tutkimustulosten merkinnät:
A – B terve (A = ei muutoksia ja B = lähes normaali/rajatapaus)
C – E sairas : (C = lievä, D = keskivaikea ja E = vaikea)

Taulukko 25: Lonkkatilasto 2002 - 2012

Syntymävuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu	A	A	B	B	C	C	D	D	E	E
2002	1053	447	42 %	135	30 %	133	30 %	111	25 %	62	14 %	6	1 %
2003	1207	558	46 %	181	32 %	170	30 %	129	23 %	78	14 %	0	0 %
2004	1095	534	49 %	169	32 %	149	28 %	139	26 %	73	14 %	4	1 %
2005	1390	696	50 %	181	26 %	233	33 %	196	28 %	77	11 %	9	1 %
2006	1243	599	48 %	173	29 %	184	31 %	150	25 %	84	14 %	8	1 %
2007	1571	713	45 %	226	32 %	226	32 %	164	23 %	89	12 %	8	1 %
2008	1455	631	43 %	222	35 %	176	28 %	140	22 %	81	13 %	12	2 %
2009	1496	645	43 %	221	34 %	199	31 %	159	25 %	60	9 %	6	1 %
2010	1403	589	42 %	161	27 %	168	29 %	161	27 %	84	14 %	15	3 %
2011	1547	542	35 %	153	28 %	174	32 %	142	26 %	67	12 %	6	1 %
2012	1421	358	25 %	114	32 %	124	35 %	81	23 %	33	9 %	6	2 %
Yhteensä	14881	6312	42 %	1936	31 %	1936	31 %	1572	25 %	788	12 %	80	1 %

Kuvaaja 38: Lonkkatilastoa 2002 - 2012

Edellisen Jalostuksen tavoiteohjelman tarkastelujaksoon (2002 - 2006) verrattuna kuvattujen koirien määrä on vähentynyt pikkuhiljaa, vaikka vuoden 2012 lukuja ei vielä voida pitää lopullisina, on vuosina 2005 syntyneiden (50 % tutkittuja) ja 2011 syntyneiden (vain 35 % tutkittuja) välillä liian suuri negatiivinen ero. Mitä vähemmän koirilla on virallisia tutkimustuloksia, sitä epäluotettavampia ovat tilastot koskien kultaistennoutajien lonkkanivelien terveyttä ja sitä huonommin pystymme jalostuksella vähentämään lonkkaniveldyplasiaa.

Vakavasti sairaiden (asteiden D-E) osuus on pysynyt melko samana viimeisen kymmenen vuoden ajan (vaihteluväli 10-17 %), mutta ollut kuitenkin hienoisessa laskussa (2002-2006 keskiarvo 14,2 % ja 2007 - 2011 keskiarvo 13,6 %). Lievästi dysplastisten (aste C) on myös ollut melko stabiili, 2002 - 2006 keskimäärin 25,4 %, 2007 - 2011 keskimäärin 24,6. Hienoista edistystä on siis tapahtunut, mutta selvempään edistymiseen on syytä pyrkiä. Hienoisen edistymisen syynä voi osin olla myös laskeneet kuvausprosentit.

Seuraava taulukko osoittaa, että meillä on käytetty huomattavasti enemmän lievästi dysplastisia C-lonkkaisia koiria jalostukseen kuin esimerkiksi labradorinnoutajilla, joilla viime vuosina on lonkkaniveldyplasiaa on saatu selvästi vähenemään.

Taulukko 26: Jalostukseen käytettyjen yksilöiden lonkkaniveltulokset vuosilta 2003 - 2012.

Vuosi	Pentueiden lkm		A-B		C-D		
	kulnou	labnou	kulnou	labnou	kulnou	labnou	labnou, D-osuus
2003	166	197	70,5 % (117)	71,1 % (140)	29,5 % (49)	28,9 % (57)	3,0 % (6)
2004	143	196	72,7 % (104)	77,6 % (152)	27,3 % (39)	22,4 % (44)	3,1 % (6)
2005	192	207	69,8 % (134)	80,2 % (166)	30,2 % (58)	19,8 % (41)	2,4 % (5)
2006	181	233	63 % (114)	76,8 % (179)	37 % (67)	23,2 % (54)	2,6 % (6)
2007	215	246	67,4 % (145)	83,7 % (206)	32,6 % (70)	16,3 % (40)	0,4 % (1)
2008	211	264	71,1 % (150)	83,7 %(221)	28,9 % (61)	16,3 % (43)	1,9 % (5)
2009	199	242	67,3 % (134)	87,6 % (212)	32,7 % (65)	12,4 % (30)	0 % (0)
2010	194	300	72,1 % (140)	86,3 % (259)	27,8 % (54)	13,7 % (41)	1 % (3)
2011	211	265	66,8 % (141)	91,7 % (243)	33,2 % (70)	8,3 % (22)	0,4 % (1)
2012	219	301	71,7 % (157)	83,7 % (252)	28,3 % (62)	16,3 % (49)	1,0 % (3)

Kultaistennoutajien uusi PEVISA-ohjelma (1.1.2015) alkaen, kannustaa pitämään kuvattujen osuutta edes kohtalaisena, kun paljon siitokseen käytetyiltä uroksilta (yli 100 jälkeläistä) vaaditaan, että jälkeläisistä vähintään 40 % on PEVISA –tutkittuja, jotta urosta voidaan edelleen käyttää siitokseen. Toisaalta tuossa uudessa PEVISAssa lisätään myös jalostusvalintojen luotettavuutta lonkkaniveldysplasian karsimiseksi, ottamalla indeksit mukaan jalostuksen ohjaukseen.

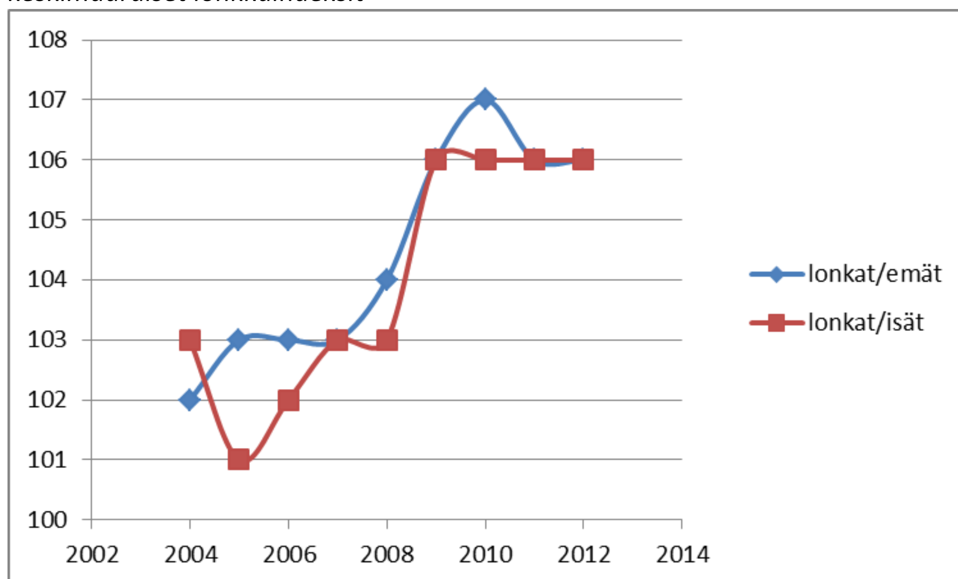
Perinnöllistä edistymistä tapahtuu, kun jalostuskoirat ovat rodun keskiarvoa parempia. Jalostukseen tulee siis valita yhdistelmiä, joissa nartun ja uroksen indeksien keskiarvo on parempi kuin koko rodun keskiarvo, eli yli 100. Tämä yhdistelmän keskiarvo vastaa suunniteltujen pentujen indeksien odotusarvoa. BLUP-indeksien ohella voidaan kiinnittää huomiota myös fenotyyppituloksiin. Jalostuskoirien tulisi olla lonkiltaan pääasiassa A- ja B-tasoisia. C-lonkkaisen koiran jalostuskäytölle tulee olla hyvät perusteet (esim. hyvä indeksi). D- ja E-lonkkaisia ei saa käyttää jalostukseen lainkaan.

Seuraavassa taulukossa näemme jalostukseen käytettyjen narttujen ja jalostukseen käytettyjen urosten vuosittaiset keskimääräiset lonkkaindeksit likimäärin astutushetkellä, jotka ovat olleet keskiarvoa (100) parempia ja nousussa. Jalostukseen valittujen koirien indeksit muuttuvat, kun niiden jälkeläisille tulee kuvaustuloksia. Kun jälkeläisten tulokset ovat ehtineet vaikuttaa koirien indekseihin, saadaan asiasta hieman toisenlainen kuva.

Taulukko 27: Jalostukseen käytettyjen narttujen ja jalostukseen käytettyjen urosten vuosittaiset keskimääräiset lonkkaindeksit

vuosi	lonkat/emät	lonkat/isät
2004	102	103
2005	103	101
2006	103	102
2007	103	103
2008	104	103
2009	106	106
2010	107	106
2011	106	106
2012	106	106

Kuvaaja 39: Jalostukseen käytettyjen narttujen ja jalostukseen käytettyjen urosten vuosittaiset keskimääräiset lonkkaindeksit

Jalostuskoirien indeksithän vaikuttavat jälkeläisten indekseihin ja sitä kautta kaikkien rodun yksilöiden indekseihin suuremmin muutaman vuoden viiveellä, kun jälkeläisiä kuvataan. On huomattava, että urosten keskimääräiset indeksit vaikuttavat paljon enemmän kuin narttujen, koska uroksilla on keskimäärin paljon enemmän jälkeläisiä. Lisäksi yksittäisen uroksen merkitys saattaa joinakin vuosina olla melko suuri, jos indeksi on ollut poikkeuksellisen hyvä tai huono ja urokselle on syntynyt paljon jälkeläisiä.

Seuraavassa taulukossa ja kuvaajassa on kaikkien kultaistennoutajien suhteellinen indeksi (indeksilaskennan lähtötilanteeseen nähden), joka kuvaa perinnöllistä edistymistä lonkkaniveldysplasian vähentämisessä. Kuvaajat osoittavat, että indekseiltään parempien koirien jalostuskäyttö on johtanut perinnölliseen edistymiseen samassa suhteessa.

Taulukko 28: Kaikkien kultaistennoutajien suhteellinen indeksi (indeksilaskennan lähtötilanteeseen nähden), joka kuvaa perinnöllistä edistymistä lonkkaniveldysplasian vähentämisessä.

vuosi	lonkat kaikki suhteellinen
2004	102,8
2005	102
2006	102,2
2007	104,3
2008	103,8
2009	105,4
2010	103,9
2011	105,6
2012	106,4

Kuvaaja 40: Kaikkien kultaistennoutajien suhteellinen indeksi (indeksilaskennan lähtötilanteeseen nähden), joka kuvaa perinnöllistä edistymistä lonkkaniveldysplasian vähentämisessä.

Perinnölliseen edistymiseen vaikuttaa myös jalostusarvostelun varmuus. Yhden oman tuloksen perusteella koiran jalostusarvostelun (eli oma tulos+indeksi) varmuus on periytymisasteen neliöjuuri. Koska kultaistennoutajien lonkkaniveldysplasian periytymisaste on 0,32, on yksittäisen koiran jalostusarvostelun varmuus pelkän oman kuvaustuloksen perusteella siis 57 %. Sadan prosentin varmuuteen on käytännössä hyvin vaikea päästä. Arvosteluvarmuus on paras niillä koirilla, joilla on eniten lonkkakuvattuja jälkeläisiä ja muita lähisukulaisia. Pienimmät arvosteluvarmuudet ovat koirilla, joilla ei ole omaa tulosta ollenkaan, ja jotka ovat saaneet indeksinsä vain kaukaisten sukulaistensa perusteella. Myös tuontikoirien indeksit ovat usein epävarmoja, koska niiden ulkomailla kuvattujen sukulaisten tuloksia ei ole Kennelliiton tietokannoissa.

Taulukko 29: Millaisia lonkkatuloksia saadaan jälkeläisille, kun käytetään erilaisia yhdistelmiä:

Kultainennoutaja, syntymävuodet 2006-2011						
Koirat, joissa molemmilta vanhemmilta on tiedossa kuvaustulos						
A	888	**31 %**	**61 %**			
B	852	**30 %**				
C	707	25 %				
D	361	13 %				
E	41	1 %				
	2849					
Koirat, joiden molemmilla vanhemmilla A-lonkat						
A	260	**42 %**	**72 %**			
B	186	**30 %**				
C	115	19 %				
D	56	9 %				

E	4	1 %				
	621					
Koirat, joiden toisella vanhemmalla A- ja toisella B-lonkat						
A	344	33 %	63 %			
B	312	30 %				
C	244	23 %				
D	121	12 %				
E	21	2 %				
	1042					
Koirat, joiden toisella vanhemmalla A- ja toisella C-lonkat						
A	115	29 %	58 %			
B	114	29 %				
C	104	26 %				
D	59	15 %				
E	6	2 %				
	398					
Koirat, joiden toisella vanhemmalla B- ja toisella C-lonkat						
A	61	18 %	46 %			
B	98	29 %				
C	122	36 %				
D	57	17 %				
E	4	1 %				
	342					
Koirat, joiden molemmilla vanhemmilla on C-lonkat						
A	2	**11 %**	**37 %**			
B	5	**26 %**				
C	8	42 %				
D	4	21 %				
E		0 %				
	19					

Nämä tilastot osoittavat, että kultaisillanoutajilla lonkkaniveldyplasiaa voitaisiin vähentää jalostusvalinnoilla. Selkeästi on huomattavissa, että kun tervelonkkaisten jalostuskoirien osuus kasvaa, kasvaa myös koko kannan tervelonkkaisten koirien osuus. Tilastotieto osoittaa, että C-lonkkaisten käyttäminen jalostuksessa lisää keskimäärin enemmän D- ja E-lonkkaa.

Ulkomaiden tilastoja

Iso-Britannia

BRITISH VETERINARY ASSOCIATION/KENNEL CLUB HIP DYSPLASIA SCHEME

Taulukko 30: Ison-Britannian kultaistennoutajien lonkkatilastoja (Data calculated to 01/11/11)

Kuvattuja koiria	Tulosten vaihteluväli	Rodun keskiarvo	Viimeisen 5- vuoden keskiarvo	Viimeisen 5- vuoden keskiluku
33742	0 to 106	18	14	12

Tulokset siis vaihtelevat A:sta E:hen. Rodun keskiarvo 18 vastaa B-C-rajaa, viimeisen 5-vuoden keskiarvo 14 ja keskiluku 12 vastaa tulosta B ja edistymistä siis on saatu aikaan.

Lähde: http://www.bva.co.uk/public/documents/Breed_Specific_Statistics_2012.pdf

Yhdysvallat

Taulukko 31: Yhdysvaltojen kultaistennoutajien lonkkatilastoja 2006 - 2010 syntyneiltä

OFA	Kuvattuja koiria	Tulos Exellent %	Tulos dysplastinen %
Kaikki kuvatut (vuodet 1974-2013)	136408	4,3	19,5
2006-2010 syntyneet	12737	9	13,1

Yhdysvalloissa edistymistä parempaan suuntaan on saatu aikaan.

Lähde: http://www.offa.org/stats_hip.html

Ruotsi

Taulukko 32: Ruotsin kultaistennoutajien lonkkatilastoja

Vuosi	**Lkm. D & E**
2004	**7,8 %**
2005	**9,9 %**
2006	**8,2 %**
2007	**7,5 %**
2008	**9,0 %**

Diagnos	2004		2005		2006		2007		2008	
HD grad A	908	(51,4 %)	698	(40,3 %)	604	(38,4 %)	631	(40,1 %)	546	(42,6 %)
HD grad B	470	(26,6 %)	550	(31,7 %)	570	(36,3 %)	553	(35,2 %)	411	(32,0 %)
HD grad C	250	(14,2 %)	318	(18,3 %)	267	(17,0 %)	261	(16,6 %)	207	(16,1 %)
HD grad D	122	(6,9 %)	153	(8,8 %)	121	(7,7 %)	112	(7,1 %)	108	(8,4 %)
HD grad E	16	(0,9 %)	14	(0,8 %)	9	(0,6 %)	16	(1,0 %)	11	(0,9 %)
Totalt antal undersökta	1 766		1 733		1 571		1 573		1 283	
Snittålder för undersökning (månader)	16		16		16		16		16	
Antal födda	2 814		2 721		2 545		2 587		2 126	

Ruotsin kultaisten jalostusstrategiassa tavoitteeksi on asetettu, että vakavampien lonkkaniveldysplasia-asteiden osuus tulisi olla alempi kuin 8 % ja he aikovat pyrkiä siihen mm. indeksien avulla. Ruotsin tilanne vaikuttasi olevan parempi kuin Suomessa, mutta heillä edistymistä parempaan suuntaan ei ole tapahtunut, pikemminkin päinvastoin.

http://www.skk.se/Global/Dokument/RASdokument/RAS-golden-retriever.pdf?epslanguage=sv

Kyynärniveldysplasia

Yleistä:
Dysplasia on yleisnimi kyynärnivelessä esiintyvistä perinnöllisistä vioista. Kyynärnivelen kasvuhäiriö (englanniksi elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Roduissa, joissa kyynärniveldysplasiaa esiintyy, esiintyminen vaihtelee 20-60% välillä. Yleisimpiä kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan eriasteinen hajoaminen (fragmentoituminen) , olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Osteokondroosi (OC) on paikallinen nivelrustonalaisen luutumisen häiriö, mikä johtaa paikalliseen epänormaalin paksuun nivelrusto-osaan ja rustosta saattaa irrota pala, jolloin voidaan puhua osteochondrosis dissecansista (OCD). Osteokondroosia voi esiintyä missä tahansa nivelessä (kuten olka, kyynär, kinner, polvi, selkä).

Kultasillanoutajilla yleisimmät kyynärnivelen kasvuhäiriötyypit ovat varislisäkkeen sisemmän osan fragmentoituminen sekä olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja aina näitä kahta ei ole helppoa erottaa toisistaan, koska molemmat aiheuttavat melko samanlaisia vaurioita niveleen. Kyynärnivelen nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta (inkongruenssia) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi. Inkongruenssi aiheuttaa nivelrikkoa, joka näkyy yleensä ensimmäisenä uudisluumuodostuksena kyynärluun ulokkeen (processus anconaeus) päällä. Se, kuinka voimakasta inkongruenssi on, vaikuttaa siihen kuinka vakavia muutoksia niveleen kehittyy. Inkongruessia aiheuttaa mm. kyynärnivelessä niveltyvien luiden epäsuhtainen kasvu toisiinsa nähden.

Oireet:
Yleensä selvän kyynärniveldysplasian ensioireet ilmenevät 4-6kk iässä, mutta oireet voivat alkaa ilmetä paljon myöhemminkin. Sairaus voi olla molemmissa kyynärnivelissä tai vain toisessa. Yleensä oireena ovat ontuminen ja kipu, joka ilmenee kyynärniveltä tunnusteltaessa, koukistettaessa sekä ojennettaessa. Ontuminen voi olla ajoittaista. Liikunta voi pahentaa oireita tai oireet voivat ilmetä selvimmin levon jälkeen. Kaikkien kyynärnivelen kasvuhäiriötyyppien seurauksena on nivelrikon kehittyminen. Sairastumisikä ja nivelrikon vakavuusasteet vaihtelevat ja niihin vaikuttaa mm. rotu, sukupuoli, aktiivisuus ja yleinen terveydentila (kuten lihaskunto ja lihavuus). Kliinisesti koiralla voidaan usein todeta lihasten surkastumista sairaan kyynärnivelen lähellä, kyynärnivelen turvotusta, liikerajoite, kipua sekä ratinaa kyynärnivelen taivuttelussa.

Hoito:
Ontuvan tai onnahtelevan pennun kanssa ei pidä jäädä odottelemaan liian pitkäksi aikaa, vaan koiran tilanne kannattaa tarkistuttaa ortopediaan perehtyneellä eläinlääkärillä, jotta ontuman syyhyn voidaan puuttua mahdollisimman pian. Ns. kasvukipuja ei koirilla ole olemassakaan. Ainahan kyseessä ei ole myöskään kyynär- tai lonkkanivelenkasvuhäiriö. Kyseessä voi olla esim. panosteiitti, trauma tai esim. jonkun muun nivelen (kuten olka-, kinner- tai polvinivelen kasvuhäiriö). Kuitenkin kasvuhäiriöt ovat yleensä molemminpuolisia, jolloin ontumista ja kipuilua voi olla aluksi vaikea havaita.

Kyynärnivelen kasvuhäiriön hoito voi olla konservatiivista, lääkkeellistä ja kirurgista. Kaikilla hoitomuodoilla pyritään hidastamaan nivelrikon kehittymistä, ja vähentämään kipua ja stabiloimaan

niveltä. Erityisesti pennuilla maltillinen ruokinta, ylipainon ja kasvupyrähdysten välttäminen sekä rajoitettu liikunta ja levossa pitäminen ovat tärkeitä hoidossa. Aikuisen koiran hoidossa tärkeää on ylläpitää hyvää lihaskuntoa, välttää koiran ylirasittamista, välttää ylipainoa ja pitämällä liikunta kohtuullisena, säännöllisenä ja hallittuna ja tarjota koiralle mukava, lämmin nukkumapaikka. Koiralle voidaan myös antaa suunkautta annettavia nivelnesteen laatuun ja tulehdukseen vaikuttavia lisäravinteita ja rasvahappoja. Ammattitaitoisesta fysioterapiasta on myös apua.

Lääkkeellisessä hoidossa käytetään mm. tulehduskipulääkkeitä ja muita kipulääkkeitä, nivelnesteen laatua parantavia pistoksia nahan alle ja niveleen pistettäviä nivelnesteen laatua parantavia pistoksia.

Kirurgisesti kyynärniveltä voidaan operoida tähystystekniikalla tai avoimella tekniikalla. Ennustetta parantaa riittävän ajoissa ennen selviä nivelrikkomuutoksia tehty operaatio ja kirurgin vankka kokemus. Toipumisaika voi olla hyvin pitkä (jopa 6 kk-12 kk) ja jatkohoito tehdään lääkkeellisin ja konservatiivisin menetelmin.

Toistaiseksi ei ole voitu luotettavasti osoittaa, onko kirurgia konservatiivista hoitoa tehokkaampi ja usein koirille kehittyy kuitenkin ajan mittaan nivelrikko. Hoitomenetelmät valitaan aina tapauskohtaisesti kokonaisuus huomioon ottaen.

Ennuste:
Ennusteeseen vaikuttaa kyynärnivelen epäyhdenmukaisuus eli inkongruenssi, kasvuhäiriötyyppi, koiralla olevat altistavat tekijät, kliinisten oireiden vakavuus eläinlääkärille hakeuduttaessa, oireiden alkamisikä, koiran ikä hoidon alkaessa, koiran paino ja mahdollinen fysioterapia.

Parhaita kandidaatteja kirurgiselle hoidolle ovat nuoret koirat, joilla muutokset ovat pieniä (ei juurikaan nivelrikkomuutoksia eikä inkongruenssia), jolloin ennuste voi olla jopa hyvä, selvä inkongruenssi tai muuten isommat muutokset tekevät kirurgisen hoidon ennusteesta huonon. Aikuiselle koiralle kirurgisesta hoidosta on hyötyä hyvin harvoin.

Potilaan lähtökohdista riippuen osalle koirista kasvuaikana kyynärpään ulokkeen päälle kehittynyt pieni uudisluu ei etene lainkaan ja ne elävät täysin normaalia elämää ilman kliinistä kyynärniveldysplasiaa. Osalle kehittyy nivelrikkoa hyvin hitaasti. Jotkut koirat kehittävät kipulääkitystä vaativan nivelrikon jo 2-vuotiaana ja jotkut ovat täysin rampoja 3-4-vuotiaana. Ennuste siis vaihtelee suuresti eri yksilöiden välillä eikä ole suoraan verrannollinen röntgenlöydöksiin, mutta jo olemassa olevan nivelrikon vakavuusaste kyllä vaikuttaa ennusteeseen. Nivelrikon kehittymisen nopeus ja vakavuus vaihtelevat suuresti yksilöiden välillä.

Ennuste on siis täysin koirakohtainen. Nivelrikosta huolimatta osa pärjää tukihoidoilla kotikoirana vanhaksi asti hyvin. Harrastuskoirana ainakin nivelille rasittavimmat harrastukset (esim. agility) kannattaa kuitenkin kokonaan unohtaa. Kyynärniveldysplasiaa sairastavalla koiralla harrastusvuosien määrä on todennäköisimmin keskimääräistä lyhyempi.

Jalostus:
Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytymisen mekanismit ovat epäselvät. Periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä sekä ympäristötekijät. Yksi näistä geeneistä saattaa olla ns. suurivaikutteinen geeni. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen että eri kasvuhäiriötyypeillä aiheuttajina ovat eri geenit. Kultaisillanoutajillakin esiintyy ainakin kahdenlaista kyynärnivelen kasvuhäiriötä: osteokondroosia ja fragmentoitunutta sisempää varislisäkettä ja niillä on todettu tutkimuksissa erilaisia periytymisasteita, joten niiden geneettinen taustakin on todennäköisimmin erilainen. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä. Toisin sanoen optimaalisella ruokinnalla

voidaan mahdollisesti estää kasvuhäiriön kehittyminen yksilöllä, jolla on siihen perinnöllinen taipumus. Kyynärniveldysplasian periytymisaste vaihtelee keskinkertaisesta korkeaan. Koiranet Jalostustietokannan aineiston perusteella suomalaisille kultaisillenoutajille laskettu kyynärniveldysplasian periytymisaste on tällä hetkellä 0,24.

Periytymistavan vuoksi jalostukseen tulee pyrkiä käyttämään terveitä ja suvultaan terveitä koiria (suurin osa sisaruksista tutkittuja ja terveitä, samoin vanhemmat). Blup-indeksi lasketaan myös kultaisten kyynärpäille. Se on tietyn aineiston perusteella laskettu arvio siitä, millaiset koiran perintötekijät ovat, eli mikä on koiran arvo jalostuseläimenä kyseisessä ominaisuudessa. Koiria, joilla on röntgenkuvassa selvät kyynärniveldysplasiamuutokset tai joiden jälkeläisillä todetaan runsaasti dysplasiaa, ei saa käyttää jalostukseen. Myös muiden nivelien, kuten kinner- tai olkanivelen nivelrikkoa sairastavat koirat tulee jättää pois jalostuksesta. Koiraa, jolla on tai on ollut kyynärniveldysplasian oireita ei saa käyttää jalostukseen röntgenkuvaustuloksesta riippumatta.

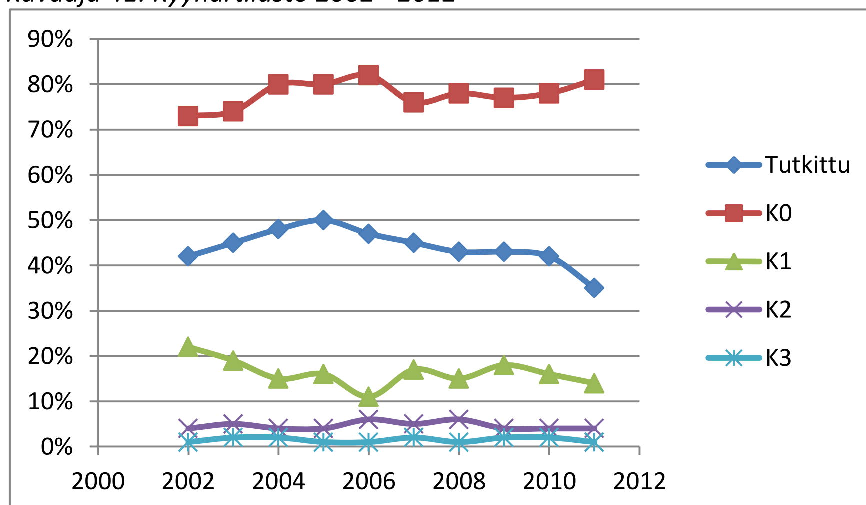
19.11.2013 Iso-Britanniassa Brittish Veterinary assosiation (BVA) ja The Kennel Club (KC) ovat antaneet suosituksen, että kasvattajat, jotka kuvauttavat koiriensa kyynärniveliä jalostusta varten, käyttäisivät jalostukseen vain arvion 0 (nolla) saaneita koiria. Tosin Iso-Britanniassa nivelien kuvaaminen ei ole pakollista edes jalostuskoirille ja kultaistennoutajien kyynärpäitä kuvataan koiramäärään suhteutettuna huomattavasti vähemmän kuin Suomessa.

Viralliset kyynärtutkimustulosten merkinnät:
K0 terve (ei muutoksia)
K1–K3 sairas
(eriasteisia muutoksia: K1 = lieviä, K2 = kohtalaisia ja K3 = voimakkaita muutoksia)

Taulukko 33: Kyynärtilasto 2002 - 2012

Syntymävuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu	0	0	1	1	2	2	3	3
2002	1053	437	42 %	320	73 %	96	22 %	18	4 %	3	1 %
2003	1207	548	45 %	404	74 %	106	19 %	28	5 %	10	2 %
2004	1095	531	48 %	425	80 %	78	15 %	20	4 %	8	2 %
2005	1390	690	50 %	551	80 %	107	16 %	27	4 %	5	1 %
2006	1243	589	47 %	483	82 %	64	11 %	34	6 %	8	1 %
2007	1571	710	45 %	539	76 %	122	17 %	32	5 %	17	2 %
2008	1455	631	43 %	495	78 %	96	15 %	35	6 %	5	1 %
2009	1496	640	43 %	490	77 %	113	18 %	24	4 %	13	2 %
2010	1403	589	42 %	458	78 %	97	16 %	24	4 %	10	2 %
2011	1547	539	35 %	437	81 %	73	14 %	24	4 %	5	1 %
2012	1421	357	25 %	287	80 %	52	15 %	16	4 %	2	1 %
Yhteensä	14881	6261	42 %	4889	78 %	1004	16 %	282	5 %	86	1 %

Kuvaaja 41: Kyynärtilasto 2002 - 2012

Edellisen Jalostuksen tavoiteohjelman tarkastelujaksoon (2002 - 2006) verrattuna kuvattujen koirien määrä on vähentynyt pikkuhiljaa, vaikka vuoden 2012 lukuja ei vielä voida pitää lopullisina, on vuosina 2005 syntyneiden (50 % tutkittuja) ja 2011 syntyneiden (vain 35 % tutkittuja) välillä liian suuri negatiivinen ero. Mitä vähemmän koirilla on virallisia tutkimustuloksia, sitä epäluotettavampia ovat tilastot koskien kultaistennoutajien kyynärnivelien terveyttä ja sitä huonommin pystymme jalostuksella vähentämään kyynärniveldyplasiaa.

Kultaistennoutajien uusi PEVISA-ohjelma (1.1.2015) alkaen, kannustaa pitämään kuvattujen osuutta edes kohtalaisena, kun paljon siitokseen käytetyiltä uroksilta (yli 100 jälkeläistä) vaaditaan, että jälkeläisistä vähintään 40 % on PEVISA –tutkittuja, jotta urosta voidaan edelleen käyttää siitokseen. Toisaalta tuossa uudessa PEVISAssa lisätään myös jalostusvalintojen luotettavuutta kyynärniveldysplasian karsimiseksi, ottamalla indeksit mukaan jalostuksen ohjaukseen.

Asteiden 2-3 osuus on pysynyt melko samana viimeisen kymmenen vuoden ajan (vaihteluväli 5 - 7 %) ja se ei ole ainakaan kasvanut, asteen 1 osuus on myös ollut melko stabiili (vuosina 2002 - 2006 16,6 % ja vuosina 2007 - 2011 16 %). Kuvaajasta nähdään vain hienoinen trendi parempaan suuntaan. Selitys tilanteeseen löytyy siitä, että meillä ei ole käytetty niin selkeästi keskiarvoa parempia koiria jalostukseen.

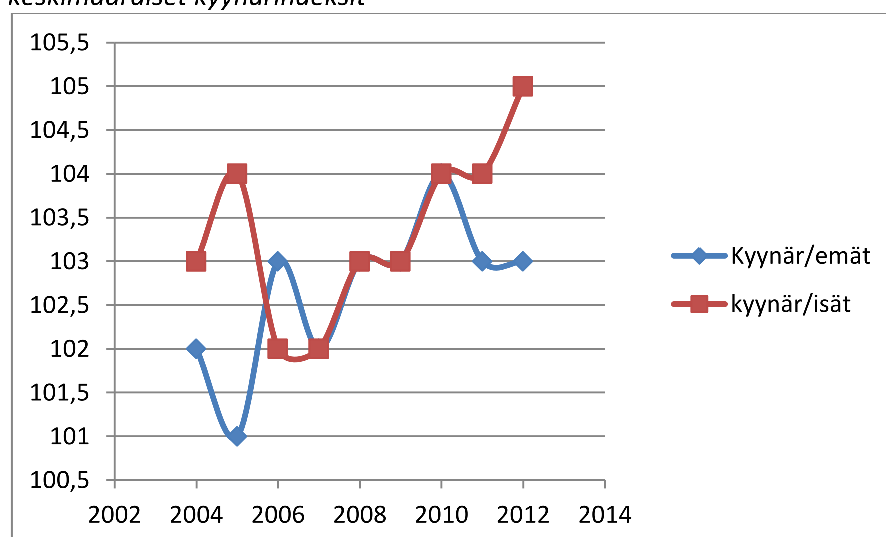
Perinnöllistä edistymistä tapahtuu, kun jalostuskoirat ovat rodun keskiarvoa parempia. Jalostukseen tulee siis valita yhdistelmiä, joissa nartun ja uroksen indeksien keskiarvo on parempi kuin koko rodun keskiarvo, eli yli 100. Tämä yhdistelmän keskiarvo vastaa suunniteltujen pentujen indeksien odotusarvoa. BLUP-indeksien ohella voidaan kiinnittää huomiota myös fenotyyppituloksiin. Jalostuskoirien tulisi olla lonkiltaan pääasiassa 0-tasoisia. 1-kyynärpäisen koiran jalostuskäytölle tulee olla hyvät perusteet (esim. hyvä indeksi). 2- ja 3-kyynärpäisiä ei saa käyttää jalostukseen lainkaan.

Seuraavassa taulukossa näemme jalostukseen käytettyjen narttujen ja jalostukseen käytettyjen urosten vuosittaiset keskimääräiset kyynärindeksit likimäärin astutushetkellä, jotka ovat olleet keskiarvoa (100) parempia, mutta eivät juurikaan nousussa. Jalostukseen valittujen koirien indeksit muuttuvat, kun niiden jälkeläisille tulee kuvaustuloksia. Kun jälkeläisten tulokset ovat ehtineet vaikuttaa koirien indekseihin, saadaan asiasta hieman toisenlainen kuva.

Taulukko 34: Jalostukseen käytettyjen narttujen ja jalostukseen käytettyjen urosten vuosittaiset keskimääräiset kyynärindeksit

vuosi	Kyynär/emät	kyynär/isät
2004	102	103
2005	101	104
2006	103	102
2007	102	102
2008	103	103
2009	103	103
2010	104	104
2011	103	104
2012	103	105

Kuvaaja 42: Jalostukseen käytettyjen narttujen ja jalostukseen käytettyjen urosten vuosittaiset keskimääräiset kyynärindeksit

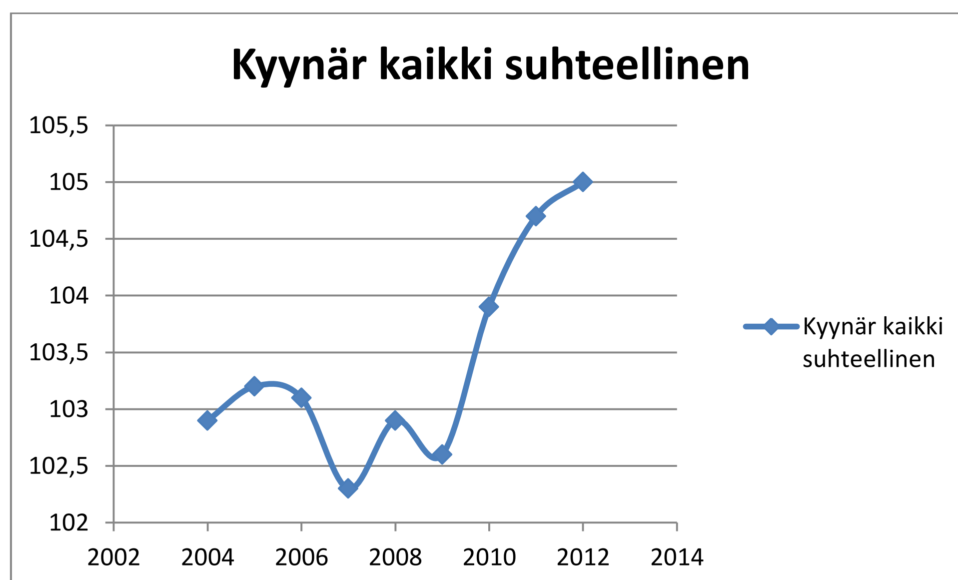
Jalostuskoirien indeksithän vaikuttavat jälkeläisten indekseihin ja sitä kautta kaikkien rodun yksilöiden indekseihin suuremmin muutaman vuoden viiveellä, kun jälkeläisiä kuvataan. On huomattava, että urosten keskimääräiset indeksit vaikuttavat paljon enemmän kuin narttujen, koska uroksilla on keskimäärin paljon enemmän jälkeläisiä. Lisäksi yksittäisen uroksen merkitys saattaa joinakin vuosina olla melko suuri, jos indeksi on ollut poikkeuksellisen hyvä tai huono ja urokselle on syntynyt paljon jälkeläisiä.

Seuraavassa taulukossa ja kuvaajassa on kaikkien kultaistennoutajien suhteellinen indeksi (indeksilaskennan lähtötilanteeseen nähden), joka kuvaa perinnöllistä edistymistä kyynärniveldysplasian vähentämisessä. Kuvaajat osoittavat, että indekseiltään parempien koirien jalostuskäyttö on johtanut hienoiseen perinnölliseen edistymiseen eli samassa suhteessa.

Taulukko 35: Kultaistennoutajien suhteellinen indeksi (indeksilaskennan lähtötilanteeseen nähden), joka kuvaa perinnöllistä edistymistä kyynärniveldysplasian vähentämisessä.

vuosi	Kyynär kaikki suhteellinen
2004	102,9
2005	103,2
2006	103,1
2007	102,3
2008	102,9
2009	102,6
2010	103,9
2011	104,7
2012	105

Kuvaaja 43: Kultaistennoutajien suhteellinen indeksi (indeksilaskennan lähtötilanteeseen nähden), joka kuvaa perinnöllistä edistymistä kyynärniveldysplasian vähentämisessä.

Perinnölliseen edistymiseen vaikuttaa myös jalostusarvostelun varmuus. Yhden oman tuloksen perusteella koiran jalostusarvostelun (eli oma tulos+indeksi) varmuus on periytymisasteen neliöjuuri. Koska kultaistennoutajien kyynärniveldysplasian periytymisaste on 0,24, on yksittäisen koiran jalostusarvostelun varmuus pelkän oman kuvaustuloksen perusteella siis 49 %. Sadan prosentin varmuuteen on käytännössä hyvin vaikea päästä. Arvosteluvarmuus on paras niillä koirilla, joilla on eniten lonkkakuvattuja jälkeläisiä ja muita lähisukulaisia. Pienimmät arvosteluvarmuudet ovat koirilla, joilla ei ole omaa tulosta ollenkaan, ja jotka ovat saaneet indeksinsä vain kaukaisten sukulaistensa perusteella. Myös tuontikoirien indeksit ovat usein epävarmoja, koska niiden ulkomailla kuvattujen sukulaisten tuloksia ei ole Kennelliiton tietokannoissa.

Taulukko 36: Millaisia kyynärniveltuloksia saadaan jälkeläisille, kun käytetään erilaisia yhdistelmiä:

Kultainennoutaja, syntymävuodet 2006-2011				
Koirat, joiden molemmilta vanhemmilta on tiedossa kuvaustulos				
0	2224	**78 %**		
1	437	15 %		
2	137	5 %		
3	54	2 %		
	2852			
Koirat, joiden molemmilla vanhemmilla 0-kyynärpäät				
0	1699	**80 %**		
1	308	14 %		
2	84	4 %		
3	35	2 %		
	2126			
Koirat, joiden toisella vanhemmalla 0- ja toisella 1-kyynärpäät				
0	463	73 %		
1	111	18 %		
2	44	7 %		
3	16	3 %		
	634			
Koirat, joiden molemmilla vanhemmilla on 1-kyynärpäät				
0	34	**71 %**		
1	7	15 %		
2	6	13 %		
3	1	2 %		
	48			

Nämä tilastot osoittavat, että kultaisillanoutajilla kyynärniveldyplasiaa voitaisiin vähentää jalostusvalinnoilla. Selkeästi on huomattavissa, että kun 0-kyynärpäisten jalostuskoirien osuus kasvaa, kasvaa myös koko kannan 0-kyynärpäisten koirien osuus. Tilastotieto osoittaa, että 1-kyynärpäisten käyttäminen jalostuksessa lisää keskimäärin enemmänasteita 2 ja3.

Ulkomaiden tilastoja:

Yhdysvallat:

Taulukko 37: Yhdysvaltain kultaistennoutajien kyynärtilastoja

OFA	Kuvattuja koiria	Tulos normaali %	Tulos dysplastinen %	Aste 1%	Aste 2%	Aste 3%
Kaikki kuvatut	34054	88,8	11	8,6	1,9	0,5

Lähde: http://www.offa.org/stats_ed.html

Ruotsi:

Taulukko 38: Ruotsin kultaisten kyynärtilastoja

Vuosi	**Lkm. ED**
2004	12,4 %
2005	14,2 %
2006	14,6 %
2007	15,5 %
2008	17,2 %

Diagnos	2004		2005		2006		2007		2008	
ED ua (0)	1512	(87,4 %)	1456	(85,6 %)	1314	(84,9 %)	1305	(84,3 %)	1022	(81,2 %)
ED grad 1	158	(9,1 %)	184	(10,8 %)	163	(10,5 %)	170	(11,0 %)	177	(14,1 %)
ED grad 2	53	(3,1 %)	50	(2,9 %)	60	(3,9 %)	56	(3,6 %)	42	(3,3 %)
ED grad 3	7	(0,4 %)	11	(0,6 %)	10	(0,6 %)	17	(1,1 %)	17	(1,4 %)
Totalt antal undersökta	1 730		1 701		1 547		1 548		1 258	
Snittålder för undersökning (månader)	15		15		15		15		16	
Antal födda	2 814		2 721		2 545		2 587		2 126	

Ruotsin kultaisten jalostusstrategiassa tavoitteeksi on asetettu, että kyynärniveldyplasian osuus tulisi olla alempi kuin 10 % ja he aikovat pyrkiä siihen mm. indeksien avulla. Ruotsin tilanne vaikuttasi olevan hitusen parempi kuin Suomessa, mutta heillä edistymistä parempaan suuntaan ei ole tapahtunut, pikemminkin päinvastoin.

Lähteet:

Hereditary bone and joint diseases in the dog: osteochondroses, hip dysplasia, elbow dysplasia: Joe P. Morgan; Alida Wind, Autumn P. Davidson. Hannover: Schlütersche, 2000

BSAVA Manual of Canine and Feline Musculoskeletal Imaging: Frances Barr and Robert Kirberger, BSAVA 2006
Textbook of Veterinary Diagnostic Radiology 5th edition: Donald E. Thrall, 2007, W.B. Saunders Company
Clinical Veterinary Advisor: Dogs and Cats, 1st edition, Cote, C.V. Mosby, 2006
ELK Ella Söderlund, Eläinlääketieteen lisensiaatin tutkielma, Kirurgian oppiaine, Kliinisen hevos- ja pieneläinlääketieteen osasto, ELTDK, Helsingin yliopisto 2011
http://www.kennelliitto.fi/kyynarnivelen-kasvuhairiot
http://www.kennelliitto.fi/lonkkanivelen-kasvuhairio
http://www.thekennelclub.org.uk/press-releases/2013/november/new-breeding-guidelines-for-dogs-that-have-been-elbow-graded/
Koiranet Jalostustietojärjestelmä (tilastotietoja: Juha Tenhunen ja Katariina Mäki)

Indeksit

Vuonna 2001 otettiin käyttöön PEVISA-ohjelman mukaisesti tutkittavien nivelien osalta indeksilaskentaohjelma, jolla saadaan tietoa koiran suvusta muutenkin kuin jälkeläisten osalta. Näin saadaan luuston osalta periytymisen todennäköisyyslaskenta tarkemmaksi myös niiltä koirilta, joilla ei ole vielä omia tutkittuja jälkeläisiä. Indeksilaskenta on käytössä myös kyynärnivelien osalta. Kultaistennoutajien omistajat ovat osallistuneet Katariina Mäen indeksilaskentaohjelmaan antamalla tutkimusmateriaalia tutkimuksen käyttöön. Rotujärjestö on osallistunut ohjelman kehittämiseen taloudellisesti. Indeksit ovat nähtävillä koirakohtaisesti Koiranetissä.

Indeksien tulkinnasta:

Katariina Mäki on kirjoittanut rotujärjestön sivuille paljon luettavaa BLUP-indekseistä. Rodun indeksien keskiarvo on 100. Se tarkoittaa sitä, että rotuun nähden genotyypiltään keskiarvoinen koira saa tuloksen 100. Alle sadan koira on huonompi ja yli sadan koira parempi kuin aineistossa olevat rodun yksilöt keskimäärin. Mitä suurempi indeksi on, sitä parempi koira on genotyypiltään. Koiran indeksiin vaikuttaneiden lähisukulaisten määrä vaikuttaa indeksin varmuuteen, ja siihen kannattaa aina kiinnittää huomiota. Koiranet.fi antaakin tämän tiedon koiran indeksin yhteydessä. Mitä enemmän tutkittuja lähisukulaisia, sitä varmempi indeksi. Indeksi siis muuttuu, kun lisää lähisukulaisia tutkitaan. Indeksiä voidaan kuitenkin aina pitää pelkkää omaa tulosta varmempana, silloinkin kun sukulaistuloksia on vain muutama, koska siitä on poistettu häiritsevien ympäristötekijöiden vaikutuksia. Myös periytymisasteen suuruus vaikuttaa arvosteluvarmuuteen. Periytymisasteen arvio on kultaisillanoutajilla tähän asti kertyneessä aineistossa ollut lonkkadysplasialle 0.29 ja kyynärdysplasialle 0.26.

Periytymisaste

Ominaisuuden periytymisaste (h2) ilmoittaa kuinka suuri osuus eläinten välisistä eroista tässä ominaisuudessa johtuu perinnöllisistä tekijöistä. Periytymisaste on siis suhdeluku, eli perinnöllisen muuntelun (muuntelu = koirien väliset erot) osuus kokonaismuuntelusta:

perinnölliset erot / (perinnölliset erot + ympäristön aih. erot).

Periytymisaste ei ole vakioluku, vaan vaihtelee populaation ja ominaisuuden mukaan, riippuen perinnöllisen muuntelun ja ympäristötekijöiden vaikutusten määrästä. Samankin ominaisuuden periytymisaste vaihtelee eri populaatioissa. Mitä paremmin ympäristötekijöiden vaikutukset pystytään ottamaan huomioon ja poistamaan, sitä suurempi on periytymisaste kyseisessä populaatiossa ja sitä paremmin saadaan koirien väliset perinnölliset erot selville - jalostus on helpompaa, kun ympäristötekijät eivät "sotke" jalostusarvostelua. Kun periytymisaste on korkea, perintötekijöiden vaikutus koirien välisiin eroihin on suuri ja ympäristön vaikutus pieni: ominaisuus johtuu suurimmaksi osaksi perintötekijöistä. Kun periytymisaste on matala, suurin osa eroista on ympäristön aiheuttamaa, ja ominaisuus periytyy heikosti.

Lähde: http://www.koiranjalostus.fi/katariina1.pdf: Periytyvyys ja sen matematiikka 30.7.2001,Katariina Mäki

1.6.2009 alkaen indeksit on lisätty myös Golden Ringin pentuvälityksessä oleviin yhdistelmiin.

Vanhempien indeksien keskiarvon tulisi olla vähintään satayksi, että saataisiin aikaan perinnöllistä edistymistä kyseisessä ominaisuudessa

PEVISA:aan sisältyvät silmäsairaudet

Perinnöllinen katarakta (harmaakaihi eli HC = hereditary cataract)
Perinnöllinen harmaakaihi eli katarakta on silmän linssin samentuma joko molemmissa silmissä tai vain toisessa. Katarakta-muotoja luokitellaan niiden sijainnin ja etenemisen mukaan. Kultaisillanoutajillla tavallisimpia kataraktan muotoja ovat posterior polaarinen (muutokset alkavat linssin takaosasta) ja kortikaalinen (muutokset alkavat linssin reunoilta). Katarakta voi johtaa edetessään sokeutumiseen, mutta etenemisnopeutta on vaikea ennustaa. Joillakin yksilöillä eteneminen pysähtyy kokonaan tai on hidasta, toisilla taas nopeampaa. Perinnöllisen kataraktan tyypillinen esiintymisikä kultaisellanoutajalla on 9 kuukauden ja 3 vuoden välillä. Katarakta periytyy tavallisesti resessiivisesti, mutta joissain roduissa esiintyy myös dominoivaa periytymistä. Kultaisellanoutajalla periytymismallia ei ole pystytty vahvistamaan.

Katarakta itsessään ei aiheuta kipua koiralle, mutta pitkälle edenneenä se aiheuttaa tulehdustiloja, jotka vaativat hoitoa. Varsinaiseen kataraktan ennaltaehkäisyyn, hoitoon tai poistamiseen ei ole lääkkeellistä hoitoa. Sokeutuneen silmän näkökyky voidaan saada takaisin kaihileikkauksella, jossa samentunut linssi poistetaan ja tilalle laitetaan keinolinssi. Kataraktamuutoksia ei katsota perinnöllisiksi, jos muutoksen kehittyminen todistettavasti johtuu traumasta, tulehduksesta, aineenvaihduntasairaudesta tai vanhuudesta (esiintyminen suurilla koirilla yli 7v).

Katarakta diagnoosin saanutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Tästä poikkeuksena ovat ’anterior sutura sauma’-muotoa oleva katarakta tai lokakuun 2013 jälkeen käyttöön otettu diagnoosi 'muu katarakta'.

Verkkokalvon kehityshäiriö eli RD (retinal dysplasia)
RD eli retinan dysplasia tarkoittaa verkkokalvossa olevaa rakenteellista kehityshäiriötä. Tässä sairaustilassa verkkokalvossa voi olla paikallista liikakasvua tai se voi olla osin irtaantunut, jolloin verkkokalvolle muodostuu poimuja tai irtaumia. RD on synnynnäinen, ei etenevä silmäsairaus, joka jaetaan kolmeen luokkaan. Lievin muoto multifokaali RD eli mRD tarkoittaa poimua tai poimuja verkkokalvolla. Pennulla nähtävät poimut voivat kehityksen edistyessä hävitä. Tämä RD:n muoto ei vaikuta koiran näkökykyyn. Kultaisillanoutajilla sallitaan mRD-diagnoosin saaneiden koirien jalostuskäyttö, mutta tällaisen koiran kanssa suositellaan käytettäväksi terveeksi todettua kumppania.

Geograafisessa eli gRD muodossa poimut ovat laajempia ja verkkokalvo on ohentunut. Tämä RD:n muoto voi mahdollisesti vaikuttaa koiran näkökykyyn. Vakavin muoto on totaali eli tRD, jossa verkkokalvo on täysin irti ja nämä koirat ovat usein syntymästä saakka sokeita. GRD:n ja totaali RD:n tiedetään olevan periytyviä muilla roduilla, eikä näitä koiria saa käyttää jalostukseen.

Verkkokalvon etenevä surkastuma eli GPRA (generalized progressive retinal atrophy)
PRA-sairaudessa oireet alkavat yleensä hämäräsokeudella, joka johtuu verkkokalvon matalia valomääriä aistivien sauvasolujen surkastumisesta. Sairauden edetessä myös verkkokalvon tappisolut rappeutuvat ja koira sokeutuu täysin. Samanaikaisesti saattaa esiintyä myös kataraktamuutoksia, kun linssin aineenvaihdunta sairauden takia muuttuu. Tyypillisesti ensimmäiset oireet ilmenevät 5-6 vuoden iässä, mutta sairaus voi ilmetä myös nuorella koiralla. Parantavaa tai sairautta hidastavaa hoitoa ei ole. PRA on harvinainen sairaus, joka on Suomessa kliinisesti todettu vain viidellä koiralla ja yhden koiran kohdalla on lausunto PRA-epäilyttävä. Ruotsissa, jossa koirat polveutuvat pitkälti samoista suvuista, on tapauksia todettu enemmän. Suomen pienempään löydösten määrän saattaa vaikuttaa se, ettei meillä vielä tutkita PRA:ta kovinkaan paljon.

Tutkijat ovat löytäneet koirilta useita eri PRA-tyyppejä ja myös kultainennoutaja on rotu, jossa esiintyy useampaa erillistä PRA-tyyppiä. Tällä hetkellä kolmeen löydettyyn PRA-tyyppiin on olemassa geenitesti (prcd-PRA, GR_PRA1 & GR_PRA2). Näiden lisäksi on olemassa vielä ainakin neljäs tyyppi, joka aiheuttaa sairauden jo nuorelle koiralle. Geenitesteillä voidaan todeta kutakin geenivirhettä kantavat yksilöt

ennen oireiden ilmenemistä ja näin ollen ne ovat hyviä apuvälineitä koiranjalostuksessa. Geenitestien käyttö mahdollistaa tiettyä geenivirhettä kantavan koiran turvallisen jalostuskäytön yhdistämällä saman geenivirheen suhteen terveen kanssa. Kyseiseen PRA-tyyppiin sairastuvia pentuja ei näin synny. PRA periytyy väistyvästi (resessiivisesti) eli koira, jolla todetaan PRA, on saanut kyseisen geenivirheen molemmilta vanhemmiltaan. Geenivirheen kantajilla ei sairauden oireita ilmene, mutta ne siirtävät sitä jälkeläisilleen seuraavan taulukon mukaisesti.

Taulukko 39: Resessiivinen periytyminen

Emän genotyyppi	**Isän genotyyppi**		
	terve	kantaja	sairas
terve	100 % terveitä	50 % terveitä 50 % kantajia	100 % kantajia
kantaja	50 % terveitä 50 % kantajia	25 %terveitä 50 % kantajia 25 % sairaita	50 % kantajia 50 % sairaita
sairas	100 % kantajia	50 % kantajia 50 %sairaita	100 % sairaita

Eri PRA-tyypit kattavat oman osansa todetuista tapauksista. Esimerkkinä voidaan mainita tutkimus, jossa englantilaiset ja ruotsalaiset tutkijat onnistuivat yhteistyössä paikantamaan GR_PRA1-geenivirheen. Tutkimuksessa oli mukana 80 PRA-sairasta koiraa, joista 70 eurooppalaisesta populaatiosta ja 10 Pohjois-Amerikasta. Näiden koirien joukosta 56 %:lla todettiin GR_PRA1-tyypin PRA. Otoksesta ei löytynyt prcd-PRA sairaita koiria, mutta yksi koira todettiin tämän tyypin kantajaksi. Yhteensä prcd-PRA-geenitesti tehtiin tässä tutkimuksessa 800 eurooppalaiseen populaatioon kuuluvalle kultaisellenoutajalle, eikä kantajia löytynyt lisää. Tämä tyyppi on tutkimuslaboratorio Optigenin mukaan yleisin PRA:n aiheuttaja Pohjois-Amerikan populaatiossa, mutta prcd-PRA-kantajia on todettu Euroopassa lähinnä metsästyslinjaisilla koirilla. Jatkotutkimuksessa, jossa paikallistettiin GR_PRA2-geenivirhe, todettiin, että nämä tapaukset kattoivat noin 15 % todetuista PRA-tapauksista. Osaa PRA-tapauksista ei vielä tällä hetkellä pystytä todentamaan geenitestillä, joten on edelleen tärkeä jatkaa koirien silmien tutkimista säännöllisesti.

Svenska Landbruksuniversitet:sta (SLU) saatujen tietojen mukaan 18 % ruotsalaisista tammikuun 2014 loppuun mennessä testatuista koirista on todettu GR_PRA1-tyypin kantajiksi ja 8 % GR_PRA2-geenivirheen kantajiksi. SLU:ssa on testattu tällä hetkellä 130 tanskalaista koiraa ja myös joitain norjalaisia koiria. Näiden kohdalla tulokset ovat olleet hyvin samankaltaiset. Suomalaisia koiria on testattu vielä hyvin vähän, mutta tulosten voidaan olettaa olevan samansuuntaisia. SLU:ssa testattujen koirien joukossa neljäsosa koirista on todettu joko GR_PRA1- tai GR_PRA2-tyypin tai molempien kantajiksi.

MyDogDNA-kartoituksessa tutkitun GR_PRA1-tyypin PRA-kantajia löytyi 115 koiran otoksesta 12,45 %, joten vaikka sairaita koiria ei tiedossa ole kuin muutamia, geenivirhe koirien perimässä ei olekaan niin harvinainen.

Geenitestien käyttö jalostusvalinnoissa on suositeltavaa erityisesti jos koiran suvussa on todettu PRA-kantajia. Rotujärjestön suosituksen mukaisesti tuloksia voidaan hyödyntää mm. seuraavasti:

- geneettisesti terveet ovat mukana jalostuksessa
- kantajat voi ottaa mukaan jalostukseen, kun parituskumppani on saman geenivirheen suhteen geneettisesti terve (jälkeläisissä voi olla sekä terveitä että kantajia)

- kahta kantajaa ei saa yhdistää keskenään (jälkeläisissä voi olla sekä terveitä, kantajia että sairaita)
- kantajaa ei saa yhdistää geneettisesti sairaan kanssa (jälkeläiset joko kantajia tai sairaita)
- kliinisesti sairasta koiraa, jolla PRA on jo todettu silmätutkimuksessa, ei edelleenkään saa käyttää jalostukseen
- vain perustelluista syistä voi erityisen jalostusarvon omaavan geneettisesti sairaan (kliinisesti terve) koiran yhdistää geneettisesti terveeseen (jolloin kaikki jälkeläiset ovat kantajia)

Taulukko 40: Kultaistennoutajien silmätutkimustilastoa 1

Syntymävuosi	Syntyneitä (kpl)	Tutkittu (kpl)	Tutkittu (%)	Terveitä (kpl)	Terveitä (%)
2002	1053	390	37 %	360	92 %
2003	1207	469	39 %	425	91 %
2004	1095	463	42 %	411	89 %
2005	1390	587	42 %	515	88 %
2006	1243	494	40 %	440	89 %
2007	1571	601	38 %	541	90 %
2008	1455	533	37 %	471	88 %
2009	1496	555	37 %	495	89 %
2010	1403	478	34 %	415	87 %
2011	1547	412	27 %	366	89 %
2012	1424	286	20 %	243	85 %

Syntymävuosi	Katarakta/(epäilyttävä) (kpl)	PRA/(epäilyttävä) (kpl)	mRD (kpl)	gRD (kpl)
2002	19/(3)	0	10	2
2003	20/(5)	0	19	1
2004	16/(8)	1/(1)	25	1
2005	19/(1)	0	31	4
2006	17/(2)	0	24	2
2007	8/(2)	0	28	2
2008	10/(6)	0	23	4
2009	6/(1)	0	28	2
2010	13/(2)	0	17	1
2011	5/(0)	3	17	3
2012	15/(0)	0	16	3

Lähteet:
http://www.kennelliitto.fi/FI/jalostusjakasvatus/artikkelit/Silm.sairauksista.htm,Yleisimmät perinnölliset silmäsairaudet, ELL Päivi Vanhapelto ja ELL Anu Lappalainen

Sari Jalomäki, ELL, pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri, silmätarkastuseläinlääkäri, artikkelit: Perinnölliset silmäsairaudet, niiden oireet, diagnoosi, merkitys yksilön ja jalostuksen kannalta (2009) ja Virallinen silmätarkastus (2009), Malmin Eläinklinikka Apex

Downs L, Wallin-Håkansson B, Bournsnell M, Marklund S, Hedhammar Å, Truvè K, Hübinette L, Lindblad-Toh K, Bergström T & Mellersh. A Frameshift Mutation in Golden Retriever Dogs with Progressive Retinal Atrophy Endorses SLC4A3 as a Candidate Gene for Human Retinal Degenerations. June 27, 2011. DOI: 10.1371/journal.pone.0021452

Muut silmäsairaudet

Verkkokalvon värikerroksen rappeuma **(retinal pigment epithelial dystrophy eli RPED)** Sairauden aiheuttama näön menetys tapahtuu paljon hitaammin kuin GPRA:ssa ja ilman edeltävää hämäräsokeutta. Sairaus ei aina aiheuta sokeutta. Silmänpohjan muutokset alkavat verkkokalvon keskeltä, ensimmäisenä oireena saattaa olla heikentynyt kyky nähdä liikkumattomia esineitä päivän valossa. Sairautta esiintyy kultaisillanoutajilla pääasiassa Englannissa. Joidenkin lähteiden mukaan muutokset voivat johtua E-vitamiinin puutoksesta, mutta alttiutta sairauteen pidetään perinnöllisenä.

DISTICHIASIS/EKTOOPPINEN CILIA (SKL tallensi aiemmin nimikkeellä cilia aberranta). Distichiasis tarkoittaa ylimääräisiä silmäripsiä, jotka tulevat ulos joko normaalin ripsirivin sisäpuolelta luomen reunasta (distichiasis) tai luomen sisäpinnalta (ektooppinen cilia). Caruncular trichiasis tarkoittaa silmän sisänurkan ihon karvoja, jotka kääntyvät sarveiskalvon sisänurkan päälle ärsyttäen silmää. Luomen reunasta kasvavat ripset voivat kaartua ulospäin normaalien ripsien tavoin tai kääntyä sisäänpäin kohti sarveiskalvoa. Ripset voivat olla pehmeitä tai jäykkiä. Etenkin luomen sisäpinnan läpi suoraan sarveiskalvoa vasten kasvava ripsi voi aiheuttaa sarveiskalvon vaurioitumisen. Tämä ilmenee silmän siristelynä ja ylimääräisenä kyynelvuotona ja on aina välitöntä hoitoa vaativa sairaus. Silmän sarveiskalvon pinnalla 'uivat', pehmeät distichiasis-ripset eivät yleensä aiheuta oireita. Oireilevilta koirilta ripsiä voidaan poistaa nyppimällä, jolloin ne kasvavat uudestaan tai poistaa ne pysyvästi polttamalla tai leikkauksella. Vaiva on selvästi periytyvä, mutta periytymismekanismi ei ole tiedossa. Distichiasis diagnoosin saaneen koiran jalostuskäyttö sallitaan, mutta se tulee yhdistää terveen kanssa.

PHTVL/PHPV (persistent hyperplastic tunica vasculosa lentis/persistent hyperplastic primary vitreous) on kirjainlyhenne sairauksista, joissa linssin ja silmänpohjan välinen sikiöaikainen verisuoniverkosto ei surkastu normaalisti syntymän jälkeen. Löydös jaetaan vakavuudeltaan kuuteen asteeseen, joista aste 6 tarkoittaa sitä, että silmä on sokea. Lievimmässä asteessa (1) näkyy linssin takapinnalla ainoastaan pieniä pigmenttipisteitä, jotka eivät vaikuta näkökykyyn eivätkä muutokset etene iän myötä. Vakavammissa asteissa muutokset voivat aiheuttaa linssin lisääntyvää samentumista. Periytyminen monella rodulla on tuntematon. Dobermannilla PHTVL/PHPV -sairauden epäillään periytyvän dominoivasti. Lievän PHTVL/PHPV diagnoosin saanutta koiraa voi käyttää jalostukseen, mutta se tulee yhdistää terveen kanssa.

PPM (persistent pupillary membranes) on synnynnäinen silmän kehityshäiriö, jossa sikiökautinen silmän linssin etuosaa ruokkiva verisuonitettu verkko / kalvo ei häviä normaalisti syntymän aikoihin, vaan koiralla nähdään silmätarkastuksessa sikiöaikaisten rakenteiden jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Sairaus ei lievimmissä tapauksissa haittaa koiraa lainkaan. Vakavimmat asteet, joissa jäänteet kiinnittyvät linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, voivat vaikuttaa näkökykyyn. PPM muutokset eivät koskaan häviä, mutta eivät myöskään lisäänny. Joillain roduilla PPM on todettu tai sen epäillään olevan perinnöllinen. Lievän PPM diagnoosin saanutta koiraa voi käyttää jalostukseen, mutta se tulee yhdistää terveen kanssa.

GLAUKOOMA eli silmänpainetauti on sairaus, jossa silmän sisäinen paine kohoaa vaarallisen korkeaksi, aiheuttaen silmän eri osien, erityisesti näköhermon pään ja verkkokalvon vaurioita. Hoitamattomana korkea silmänpaine aiheuttaa näön menetyksen, minkä vuoksi glaukoomaa onkin pidettävä hätätilanteena, johon tulee saada mahdollisimman nopeasti ensiapua. Glaukooma on yksi tavallisimmista sokeuden aiheuttajista aikuisella koiralla. Tehokasta pitkäaikaishoitoa ei ole. Monet koirat eivät vastaa hoitoon edes lyhytaikaisesti. Kivun poisto ja silmänpaineen nopea alentaminen ovat tärkeimmät tavoitteet. Miten nopeasti ja kuinka alas silmänpaine tulisi alentaa, jotta näköhermon ja verkkokalvon solujen rappeutuminen hidastuisi, on yksilöllistä. Parhaimmillaankin glaukoomahoito on sokeutumiseen johtavien prosessien hidastamista.

Primaari eli ensisijainen glaukooma on perinnöllinen, tyypillisesti molemmissa (ei useinkaan samanaikaisesti) silmissä esiintyvä sairaus, joka johtuu synnynnäisestä rakennevirheestä etukammiokulmassa. Primaari glaukooma ei ole seurausta muusta silmä- tai yleissairaudesta. Sen sijaan sekundaari eli toissijainen glaukooma on seurausta aiemmin tai sillä hetkellä sairastetusta silmä- tai yleissairaudesta johon liittyy kammionesteen estynyt ulosvirtaus (trauman aiheuttamat silmänsisäiset verenvuodot, silmänsisäinen uudismuodostuma, linssin sijoiltaanmeno eli linssiluksaatio, voimakas silmän sisäinen tulehdus). Erilaisia periytymismekanismeja on esitetty eri roduilla; periytymismalli kultaisillanoutajilla ei ole selvillä.

Primääriä glaukoomaa sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Sekundaarisen glaukooman kohdalla koiran primaarisairaus (glaukooman aiheuttaja) ratkaisee koiran soveltuvuuden jalostuskäyttöön.

Malmin Eläinklinikka Apex, verkkoklinikka (internet sivut). Jalomäki, S. Glaukooma eli silmänpainetauti. (kirjoitusvuosi 2010) http://www.apexvet.fi/webclinic/Sari/Glaukooma.pdf

ENTROPION on tavallisimmin alaluomessa esiintyvä virheasento, jolloin luomi kiertyy sisäänpäin aiheuttaen silmän pinnan ärtymistä luomen karvojen / ihon osuessa silmän pintaan. Tyypillinen oire on silmän kyynelehtiminen roskan tunteen takia. Lyhytkuonoisilla kääpiöroduilla entropion esiintyy tavallisimmin nenänpuoleisessa alaluomessa, jolloin myös alaluomen kyynelkanavan aukko kiertyy liiaksi sisään, eikä siten viemäröi kyyneliä normaalisti. Tämä lisää kyynelehtimistä. Isommilla koiraroduilla entropion voi liittyä liian suureen luomirakoon (makroblepharon), näillä alaluomi rullaa sisäänpäin tyypillisesti korvanpuoleisesta osasta. Pahimmillaan kiertymä aiheuttaa silmän sarveiskalvon haavautumista ja siten voimakasta kipua. Oireina tällöin on lisäksi silmän punoitus ja siristely. Lievimmillään entropion ei aiheuta näkyviä oireita. Eriasteista sarveiskalvon nenänpuoleisen kulman pigmentaatiota (pigmentary keratitis) esiintyy erityisesti lyhytkuonoisilla kääpiöroduilla johtuen pidempään jatkuneesta sarveiskalvon ärsytystilasta.

Todennäköisesti vika periytyy polygeenisesti, eli monen ihoon sekä silmäluomien rakenteisiin ja pään muotoon vaikuttavien geenien yhteisvaikutuksesta. Vaikeaa entropionia sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Lieväasteisen entropionia sairastavan koiran saa yhdistää ko. vaivan osalta terveeseen koiraan.

EKTROPION eli silmäluomen perinnöllinen ulospäinkiertymä ja liian suuri luomirako (makroblepharon) on melko tavallinen löydös erityisesti suurilla koiraroduilla. Pahimmillaan luomiraot ovat niin suuret, että ala- ja yläluomi ovat keskeltä ulos- ja reunoilta sisäänkiertyvät. Tällöin luomien rakenne muistuttaa timanttia ja siitä käytetäänkin diamond eye- nimitystä. Pään suuri koko, ”numeroa liian suuri iho”, isohko silmäkuoppa ja siihen suhteessa liian pieni silmämuna aiheuttavat epäsuhdan, jolloin silmäluomen reunat eivät enää asetu sievästi silmää vasten, eivätkä siten toimi normaalisti. Nenänpuoleinen kulma voi olla poikkeuksellisen avoin pitkäkuonoisilla koiraroduilla, jolloin siihen kertyy runsaasti eritteitä. Esiin pilkottavien luomien sisäpintojen ja silmämunan sidekalvot ovat alttiita vedolle, pölylle ja UV säteilylle ja toistuvat sidekalvon tulehdukset ovat tyypillisiä. Kyynelen levittyminen voi olla puutteellista ja siten sarveiskalvojen pinnat voivat ahavoitua ja tulehtua. Vanhemmiten ihon elastisuuden muuttuessa luomet alkavat roikkua usein entistä pahemmin. Tavallisimmin alaluomi on osin irti silmän pinnasta ja uloskiertävä (ektropion). Mutta myös yläluomi voi alkaa roikkua silmän päällä aiheuttaen ongelmia näkökyvylle.

Samoin kuin entropion -koiria, lieviä ektropion / makroblepharon -diagnoosin saaneita koiria voi käyttää jalostukseen, mutta yhdistelmän toisen osapuolen tulee olla ko. sairauden osalta terve. Vakavia tapauksia ei saa käyttää jalostukseen.

Taulukko 41: Kultaistennoutajien silmätutkimustilastoa2

Syntymävuosi	ylim. luomikarvoja (kpl)	entropion (kpl)	ektropion (kpl)	glaukooma (kpl)	PPM todettu/ (diagnoosi avoin)	PHTVL/PHPV aste 1/ (diagnoosi avoin)	PHTVL/PHPV aste 2-6	Sarveiskalvon dystrofia/ degeneeraatio)
2002	3	1	0	1	0/(2)	0/(1)	0	0
2003	4	1	1	0	0/(2)	1/(4)	1	0
2004	11	0	0	0	0/(6)	1/(5)	0	2
2005	18	3	0	0	1/(4)	0/(2)	1	3
2006	13	0	0	0	0/(3)	0/(3)	1	1
2007	22	0	0	0	1/(0)	1/(0)	0	3
2008	23	2	1	0	2/(0)	0/(0)	0	1
2009	27	0	0	0	0/(0)	1/(1)	0	0
2010	31	2	0	0	2/(0)	0/(0)	1	0
2011	22	0	0	0	1/(0)	1/(0)	0	0
2012	9	0	0	0	0/(0)	0/(0)	0	0

Malmin Eläinklinikka Apex, verkkoklinikka (internet sivut). Jalomäki, S. Luomien virheasennot, niiden merkitys yksilön ja jalostuksen kannalta. (kirjoitusvuosi 2011). http://www.apexvet.fi/webclinic/luomien_virheasennot.html

http://www.kennelliitto.fi/FI/jalostusjakasvatus/artikkelit/Silm.sairauksista.htm,Yleisimmät perinnölliset silmäsairaudet, ELL Päivi Vanhapelto ja ELL Anu Lappalainen

Sari Jalomäki, ELL, pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri, silmätarkastuseläinlääkäri, artikkelit: Perinnölliset silmäsairaudet, niiden oireet, diagnoosi, merkitys yksilön ja jalostuksen kannalta (2009) ja Virallinen silmätarkastus (2009), Malmin Eläinklinikka Apex

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet

Allergiat ja atopia

Atopia on geneettisestä taipumuksesta aiheutuva tulehduksellinen ja kutiseva allerginen ihosairaus, jonka synnylle on perimän lisäksi olemassa useita altistavia tekijöitä, kuten koiran elinympäristö ja olosuhteet.

Atopia on elinikäinen vaiva, joka on yleensä jonkin asteisesti kontrolloitavissa, muttei parannettavissa. Ruoka-aineallergia on koiralla atopiaa huomattavasti harvinaisempi sairaus. Vain 10 % iho-oireisista koirista kärsii ruoka-aineallergiasta, jolloin koiralla on yleensä myös ruuansulatuskanavan oireita (ilmavaivat, ripuli).

Atopia on tyypillisesti nuoren aikuisen koiran sairaus ja oireet alkavat suurimmalla osalla 6 kk – 3 vuoden iässä. Allerginen nuha, astma ja silmän sidekalvontulehdus ovat koiralla harvinaisia. Koira reagoi ihollaan ja atopia onkin koiran yleisin ihosairaus. Atopiaan liittyvien toistuvien ihon bakteeri- ja hiivatulehdusten esiintymisestä on päätelty, että atoopikkokoirilla olisi puutteellisesti toimiva soluvälitteinen immuunivaste. Atopialle tyypillistä on, että oireet helpottuvat ja pahenevat kausittaisesti ainakin sairauden alkuvaiheessa. Jos oireet ovat heti alkuun jatkuvia, voidaan hyvällä syyllä epäillä ruoka-aineallergiaa aiheuttajaksi.

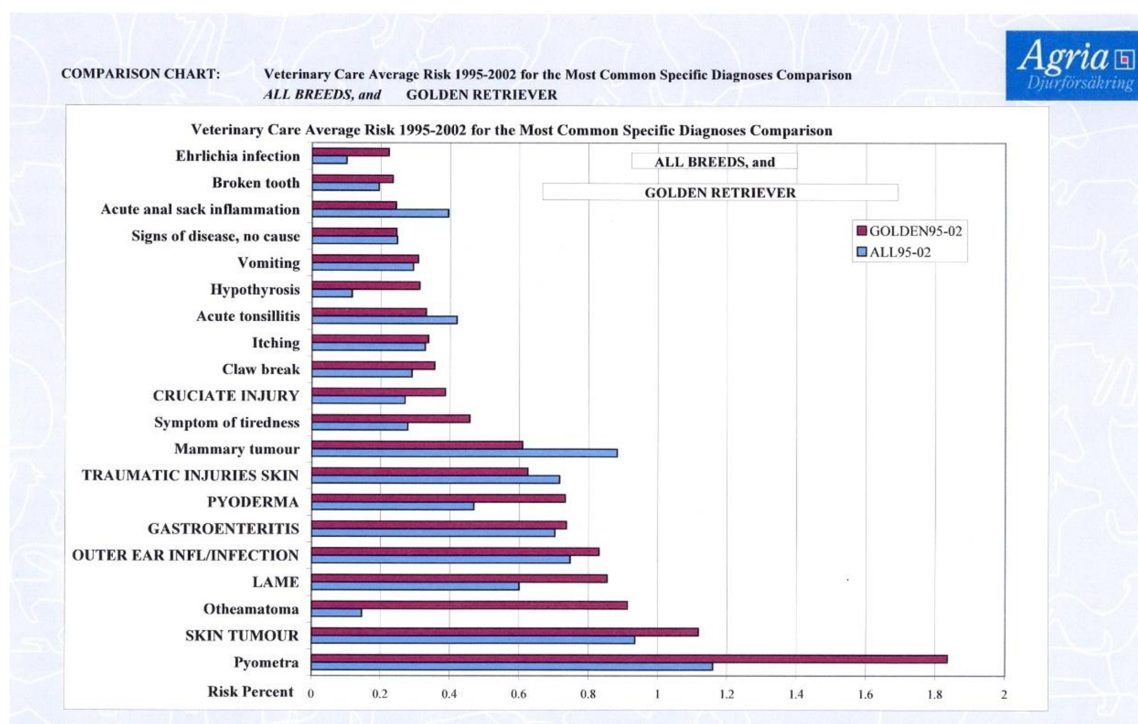
Atooppinen iho kutisee, minkä seurauksena koira raapii ihonsa rikki. Turkki on hilseilevä ja huonokuntoinen sekä ohut tai jopa paikoin kalju. Niiltä alueilta, joissa kutina on voimakkainta, iho paksunee jatkuvan raapimisen ja kalvamisen seurauksena sekä tummuu. Muutokset paikallistuvat naamaan (huulet ja silmien ympärys), korviin, tassuihin, jalkoihin, leukaan ja vatsan alle (kainalot ja nivuset). Joillakin koirilla jatkuva kutina aiheuttaa myös käyttäytymisen muutoksia, esim. ärtyisyyttä. Toistuvat korvatulehdukset ovat eräs tavallisimmista atoopikon iho-oireista.

Koiran kutinan syy on selvitettävä huolellisesti. Jos muuta selittävää syytä ei löydy ja koiralla on atopia-diagnoosin tekemiseen oikeuttavat oireet, koiralle tehdään joko ihotesti tai allergiavasta-aineita etsitään verestä. Koiran atopian hoitoon käytetään monia eri hoitomuotoja. Kaikkein tärkein on allergeenialtistuksen vähentäminen esim. toistuvien pesujen ja ympäristön saneerauksen avulla. Jollei näiden toimenpiteiden ja sekundaaristen bakteeri – ja hiivatulehdusten hallinnalla päästä riittävään lopputulokseen, voidaan allergiatestin tulosten perusteella aloittaa siedätyshoito ja/tai lääkehoito. Koirilla siedätys- tai lääkkeellistä hoitoa joudutaan yleensä jatkamaan koiran koko loppuiän; oireet palaavat, jos hoito keskeytetään.

Koiran atopia vaatii omistajalta koiran eliniän kestävän hoitoon sitoutumisen; hoito vaatii omistajilta erityistä huolellisuutta. Koiralle hoito tarkoittaa sopeutumista jatkuviin lääkityksiin ja pesuihin.

Yllämainittujen ihosairauksien lisäksi kultaisillanoutajilla esiintyy furunkuloosia eli tassunvälitulehdusta, ulkokorvan tulehduksia, märkäisiä ihotulehduksia ja kohtutulehduksia. Alttius ihotulehduksille johtuu osittain rodun viehtymyksestä veteen. Märkä turkki ja kostea iho ovat otollinen paikka bakteerien kasvulle ja altistavat siten ihotulehduksille. Ihotulehduksia ei esiinny kaikilla, ja niiden esiintymiseen vaikuttaakin yksilön oman ihon vastustuskyky, joka on osittain perinnöllistä.

Ruotsalaisen vakuutusyhtiön, Agrian, vuosien 1995-2002 tilastojen mukaan märkäkohdun eli pyometran, ulkokorvatulehdusten ja ihotulehdusten esiintyminen kultaisillanoutajilla oli selkeästi yleisempää verrattuna muihin koirarotuihin (kuvaaja 44).

Kuvaaja 44: Agria Breed Profiles (Golden Retriever), kultaistennoutajien eri sairauksien esiintymisriskin suhde muihin koirarotuihin

Atopialla on voimakas geneettinen tausta; tarkkaa periytymismekanismia ei kuitenkaan tunneta. Atooppista tai allergista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Lähteet:
Suomen Kennelliitto (kotisivu internetissä); Menna N. Koiran atopia. http://www.kennelliitto.fi/koiran-atopia
Menna N. Immuunipuolustus ja immuunitaudit; luento SKL jalostusneuvojien koulutuspäivät 2012
Agria Breed Profile CD-levyt vuosilta 1995-2002

Epilepsia

Epilepsialla tarkoitetaan aivojen sähköisen toiminnan häiriötä, joka ilmenee toistuvina kohtauksina. Kohtaukseen liittyvä oireisto vaihtelee riippuen siitä, mistä kohtaa aivoista sähköpurkaus lähtee liikkeelle ja leviääkö purkaus aivoissa laajemmalle vai pysyykö paikallisena. Parhaiten tunnettu kohtaustyyppi on ns. yleistynyt kohtaus, jossa koko koira kouristelee tajuttomana ja sähköpurkaus leviää koko aivokuoren alueelle. Kaikilla koirilla kohtaukset eivät kuitenkaan aiheuta tajuttomuutta, vaan oireena voidaan nähdä jonkin paikallisen lihaksen nykiminen tai käyttäytymisen häiriö riippuen aivoalueesta, jossa paikallinen sähköhäiriö ilmenee. Paikallisalkuiset kohtaukset voivat laajeta yleistyneeksi kohtaukseksi. Kohtausten välillä koira on täysin oireeton.

Epilepsiassa (aito, primaarinen, idiopaattinen epilepsia) ei pystytä toteamaan mitään elimellisen sairauden merkkejä hermostossa, eikä muissa sisäelimissä. Diagnoosi tehdään sulkemalla pois muita kohtauksia aiheuttavia sairauksia (mm. tulehdukset, tapaturma, aineenvaihduntasairaudet, kasvain). Epilepsia on useimmiten hallittavissa päivittäisellä lopun ikää kestävällä lääkityksellä.

Kultaisissanoutajissa epilepsiaa sairastavien koirien esiintyvyys vuonna 1994 tehdyssä Sveitsiläisessä tutkimuksessa oli 4,1 % ja vastaavassa Ruotsissa vuonna 2004 tehdyssä tutkimuksessa 1,6 %. Epilepsiaa aiheuttavaa geenivirhettä/virheitä ei ole rodussa toistaiseksi löydetty, joten olettamukset mahdollisesta periytymismallista perustuvat sukutaulujen perusteella tehtyihin analyyseihin. Vuonna 1994 Sveitsissä tehty tutkimus tukee oletusta, että epilepsian periytymismalli kultaisellanoutajalla olisi autosomaalinen monitekijäinen resessiivinen ominaisuus. Samassa tutkimuksessa katsottiin uroksilla olevan suurempi alttius sairastua, joten uroksen hormonitoiminnan ajatellaan altistavan sairauden puhkeamiselle.

Epilepsiaa sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Sellaista yhdistelmää, josta on syntynyt epilepsiaa sairastava pentu, ei saa uusia. Neurologiaan perehtyneen eläinlääkäri Sigitas Cizinauskasin mukaan epilepsiaa sairastavan koiran vanhempia ja pentuesisaruksia voi kuitenkin käyttää jalostukseen, mikäli ne ovat itse terveitä. Tämä toimintatapa edellyttää kasvattajilta ja koiranomistajilta hyvää avoimuutta. Vain oikealla tiedolla sairastuneista koirista voidaan tällaiselle koiralle valita kumppani, jonka suvussa epilepsiaa ei ole todettu ja minimoimaan riski sairaiden yksilöiden syntymiseen.

Golden Ring Ry:n jalostusneuvojalle on vuosien kuluessa tullut joitakin ilmoituksia sairastuneista koirista ja Koiranet- jalostustietojärjestelmään on merkitty epilepsia kuolinsyyksi muutamalle koiralle. Tietoa tarvitaan paljon lisää, jotta voidaan tehdä päätelmiä rodun tilasta. Epilepsiaa sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Lähteet:
Bragge H. Koirien epilepsia. 2005.
Menna N. Epilepsia aiheuttaa kohtauksia. 2012.
Strenk P, Jaggy A, Gaillard C, Busato A, Horin P. Genetic bases of idiopathic epilepsy in golden retriever. 1994.
Sigitas Cizinauskasin haastattelu 2013.
Koiranet jalostustietojärjestelmä.

Hornerin Syndrooma

Hornerin syndrooma on suhteellisen yleinen keski-ikäisten ja tätä vanhempien kultaistennoutajien neurologinen sairaus. Ko. oireyhtymän tyypillisiä oireita ovat toispuoleiset silmäoireet: silmän sisäänpainuminen (enoftalmia), mustuaisen pieneneminen (pupillin mioosi), yläluomen roikkuminen (ptosis) sekä esiintyöntynyt kolmas silmäluomi. Sairautta esiintyy kaikilla koiraroduilla, mutta kultaisillanoutajilla sitä esiintyy keskimäärin muita rotuja enemmän; joidenkin lähteiden mukaan jopa yli 90 % hornerin syndroomasta kärsivistä koirista on kultaisianoutajia, ja näistä valtaosa uroksia.

Kultaisillanoutajilla ko. oireyhtymä on tyypillisesti idiopaattinen, ts. oireyhtymän aiheuttajaa ei pystytä selvittämään. Kaikkien tapauksien yhteydessä on kuitenkin syytä tutkituttaa sairastunut koira huolellisesti (täydellinen kliininen tutkimus); samankaltaisia oireita voivat aiheuttaa mm. silmän värikalvon tulehdus (uveiitti), erilaiset aivo- ja muun hermokudoksen kasvaimet, keskikorvan tulehdus, erilaiset viraaliset, immuunivälitteiset ja idiopaattiset neuropatiat.

Kultaisillanoutajille tyypillinen idiopaattinen muoto korjaantuu yleensä 16 viikon aikana ilman spesifistä hoitoa.

Hornerin syndrooma ei vaikuta sairastuneen koiran, sen sukulaisten tai jälkeläisten jalostuskäyttöön.

Lähteet:
Eyevet.info (kotisivut internetissä). Zigler Veterinary Professional Corporation 2006. http://www.eyevet.ca/horner.html
Boydell, P. Idiopathic Horner 's syndrome in the golden retriever. Journal of Small Animal Practice 1995;36:382-384

Iktyoosi

Kultaisellanoutajalla ihon hilseily on erittäin yleistä. Asia on ollut pitkään tunnettu, mutta kiinnostus oireen selvittämiseen tutkimuksin alkoi vasta 2000 luvulla. Tehdyt tutkimukset osoittivat, että ihon koepalojen kudostutkimuksessa esiintyi iktyoosille tyypilliset muutokset, samanlaiset kuin ihmisten lamellaarisessa iktyoosissa.

Iktyoosia sairastavan koiran iho hilseilee erityisesti rinnasta, kainaloista ja reisistä, joskus koko ihon alueelta. Normaali iho uusiutuu hyvin huomaamattomasti, kun ihosolukkoa irtoaa koko ajan vähän uuden muodostuessa tilalle. Iktyoosissa uusiutumisprosessi on häiriintynyt ja pintasolukko ei pääse irtoamaan normaaliin tapaan vaan se irtoaa isompina osina (erikokoisina hilsehippuina ja laattoina). Oireiden taustalla on ihon pintakerroksen rasva-aineenvaihdunnan häiriö. Oireiden voimakkuudessa on paljon yksilöllistä vaihtelua. Tyypillisesti hilse on aluksi vaaleaa, mutta muuttuu myöhemmin tummaksi. Muita nähtäviä muutoksia voivat olla ihon pigmentoituminen tummaksi sekä ihon paksuuntuminen ja muuttuminen karheaksi.

Iktyoosiin ei liity ihon kutinaa, eikä useimmiten muutakaan vaivaa, vaan se on enemmän kosmeettinen haitta. Tutkimuksien mukaan hilseily on määräävä oire, eikä tulehdusta liity taudinkuvaan. Toissijaisia ihon tulehduksia voi iktyoosia sairastavilla koirilla toki esiintyä. Tauti voi olla havaittavissa jo muutaman viikon ikäisillä pennuilla, joiden ihosta irtoaa harjattaessa vaaleaa hilsettä. Joidenkin yksilöiden kohdalla oireilu alkaa vasta myöhemmin, mutta yleensä ennen 18 kuukauden ikää. Tällä hetkellä ei ole tiedossa iktyoosia parantavaa hoitomuotoa. Iktyoosi on eliniän kestävä, parantumaton sairaus. Iktyoosi on eliniän kestävä sairaus, vaikka kaikki sairastuneet (geenitestistatus sairas) koirat eivät ilmennä sairautta (hilseile) läpi koko elämänsä.

Iktyoosi-diagnoosin varmistamiseksi koiran ihosta voidaan ottaa koepaloja (biopsia), joissa nähdään taudille tyypilliset muutokset. Suuri jalostuksellinen kehitysaskel on ollut Ranskassa tehdyt tutkimukset, joissa tutkimusryhmä on onnistunut paikantamaan iktyoosia aiheuttavan geenivirheen koiran kromosomiin numero 12 ja löytänyt varsinaisen tautia aiheuttavan mutaation PNPLA1 geenistä. Sama geenivirhe on löydetty myös ihmisiltä. Iktyoosi periytyy väistyvästi (resessiivisesti) eli koira, jolla todetaan iktyoosi, on saanut kyseisen geenivirheen molemmilta vanhemmiltaan. Geenitestin avulla diagnoosin voi siis varmentaa helposti myös ilman koepaloja. Tilastot osoittavat, että geenivirhe on rodussa erittäin yleinen. Ranskalaisen laboratorio Antagenen tekemien näyteanalyysien perusteella geenivirheen esiintyvyys on tällä 83 % (kantajat ja sairaat) eurooppalaisessa koirapopulaatiossa. Todennäköisesti tulokseen vaikuttaa osittain se, että tutkimuksia on tehty alkuvaiheessa enemmän oireileville koirille ja niiden sukulaisille. Suomessa koiria on geenitestattu vielä varsin vähän. Tanskassa tehtiin vuonna 2013 kartoitus, jossa tutkittiin mutaation varalta 76 koiraa. Tulokset olivat linjassa Antagenen yleisen tilaston kanssa. Joukossa oli 15,8 % terveitä, 44,7 % kantajia ja 39,5 % geneettisesti

sairaita. Joulukuussa 2014 Genoscoper julkaisi MyDogDNA terveyspassin hankkineille koirille geenitestituloksen iktyoosin osalta. Tulokset ovat sairauden esiintymisen suhteen hyvin samansuuntaisia edellä mainitun Tanskassa tehdyn tutkimuksen ja Antagenen tutkimusten kanssa: geneettisesti sairaiden osuus on 27.4 %, kantajien osuus 43.8 % ja terveiden osuus 28,8 %.

Iktyoosi on harvoin koiran elämänlaatuun vaikuttava sairaus. Geenivirheen poistaminen kannasta olisi mahdollista geenitestiä apuna käyttäen, mutta koska geenivirhe on levinnyt rodussa niin laajalle, liian tiukat rajoitukset lähinnä kosmeettisen haitan suhteen karsisivat jalostusmateriaalia liikaa tilanteessa, jossa geneettinen monimuotoisuus on jo nyt suppea.

Jalostuksessa kahta iktyoosia sairastavaa koiraa ei tule yhdistää.

Lähteet:

ANTAGENE: http://www.antagene.com/en/chien/golden-retriever
Berg L, Boysen L, Fredholm M, Proschowsky H. Ichtyosis hos Golden retriever I Danmark. 2013.
Grall A, Guaguère E, Planchais S, Grond S, Bourrat E, Hausser I, Hitte C, Le Gallo M, Derbois C, Kim GJ, Lagoutte L, Degorce-Rubiales F, Radner FP, Thomas A, Küry S, Bensignor E, Fontaine J, Pin D, Zimmermann R, Zechner R, Lathrop M, Galibert F, André C, Fischer J. PNPLA1 mutations cause autosomal recessive congenital ichthyosis in golden retriever dogs and humans. Nature Genetics. 2012 Jan 15;44(2):140-7.
Mauldin EA, Credille KM, Dunstan RW, Casal ML. The clinical and morphologic features of nonepidermolytic ichthyosis in the golden retriever. Veterinary Pathology. 2008 Mar;45(2):174-80.

Kasvainsairaudet

Kultainennoutaja on altis erilaisille kasvainsairauksille. Agrian tilaston mukaan syöpä on ollut ko. rodun yleisin kuolinsyy vuosina 1995–2002. Kultaisillanoutajilla esiintyy mm. nisäkasvaimia, ruuansulatuselimistön kasvaimia, keuhkokasvaimia, luukasvaimia, lymfoomaa, mastsolukasvaimia, hemangiosarkoomaa ja histiosyyttista sarkoomaa. Tähän yhteyteen on koottuna lisätietoa kasvainsairauksista, joita esiintyy rodussamme lähdekirjallisuuden mukaan keskimääräistä enemmän. Koiraa, jolla on todettu kasvain (syöpä), ei saa käyttää jalostukseen. Myös siitoskoirien suvussa esiintyneet kasvainsairaudet on otettava huomioon jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa.

Hemangiosarkooma

Hemangiosarkoomalla tarkoitetaan pahanlaatuista verisuonikasvainta, joka usein esiintyy keski-ikäisellä tai vanhalla keski- tai suurikokoisella koiralla. Kultainennoutaja mainitaan rotuna, jossa sairautta todetaan keskimääräistä enemmän. Viskeraalisessa muodossa kasvain on yleensä pernassa, sydänkorvakkeessa tai maksassa, mutta voi esiintyä myös ihossa tai ihonalaiskudoksessa. Hemangiosarkoomalle on tyypillistä aggressiivinen taudin kulku ja laajalle levinneet etäpesäkkeet. Mitä syvemmälle kohdekudokseen tai laajemmalle elimistöön kasvain on tunkeutunut, sitä huonompi on ennuste. Verenvuoto repeytyneestä kasvaimesta aiheuttaa kasvainsolukon leviämistä ympäristöön. Kasvaimen täydellistä kirurgista poistoa hankaloittaa usein sen kiinnittyminen läheisiin elimiin. Nykytietämyksellä paras ennuste on sellaisella koiralla, jolle aloitetaan solunsalpaajahoito heti leikkauksen jälkeen, eikä etäispesäkkeitä ole vielä havaittavissa. Parantavaa hoitoa sairauteen ei ole ja koiran elinikä hemangiosarkooman toteamisen jälkeen on lyhyt.

Hemangiosarkoomaa sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Lähteet:

- *Putro Heikki. Koiran hemangiosarkooma – uusia näkymiä hoidossa. Suomen eläinlääkärilehti 2000, 106, 5.*
- *Johansson E, Autio K, Kuusela E & Vapaavuori O. Hemangiosarkooma koiran pernassa – tapausselostus ja kirjallisuuskatsaus. Suomen eläinlääkärilehti 2012, 118, 10.*

Histiosyyttinen sarkooma

Histiosyyttiset sairaudet ovat yleisimpiä berninpaimenkoirilla, mutta myös kultaisetnoutajat mainitaan rotuna, jolla histiosyyttisiä sairauksia esiintyy keskimääräistä rotua enemmän.

Histiosyytit ovat yksi veren valkosolutyyppi (ns. kudosten syöjäsolu). Koiran sairastuessa histiosytoosiin eli histiosyttiseen sarkoomaan nämä solut lisääntyvät epänormaalisti ja tunkeutuvat eri kudoksiin. Tavallisia kohde-elimiä ovat perna, maksa, imusolmukkeet, keuhkot, iho ja kivekset. Histiosytäärisiä kasvaimia on sekä hyvän- että pahanlaatuisia, lisäksi osan histiosyyttisolujen epänormaaliin lisääntymiseen liittyvistä muutoksista katsotaan olevan immuunijärjestelmän häiriötiloja. Hyvänlaatuinen muutos on ihossa esiintyvä kutaaninen histiosytoosi. Multippeli fibroottinen histiosytooma on pahanlaatuinen, mutta yleensä paikallinen massamainen muutos. Pahalaatuiset: histiosyyttinen sarkooma (disseminoitunut), joka alkaa yleensä paikallisesta primaarikasvaimesta, mutta leviää nopeasti ja on vaikea erottaa malignista histiosytoosista, joka leviää samanaikaisesti useisiin elimiin.

Disseminoitunut histiosytäärinen sarkooma sekä maligni histiosytoosi ovat nopeasti eteneviä kasvainsairauksia, jotka vastaavat huonosti hoitoyrityksiin. Sairautta esiintyy myös paikallisena raajojen luissa, mutta näihinkin tapauksiin liittyy usein etäispesäkkeitä sisäelimissä. Yleisimmät oireet ranskalaistutkija Catherine Andrén mukaan ovat ruokahaluttomuus (95 %), heikkous (93 %), kalpeus (56 %) ja kuume (46 %). Noin 80 %:lta potilaista löydetään vatsaontelosta kasvainmuodostuma, joka 46 %:lla on useissa sisäelimissä, 56 %:lla pernassa ja 38 %:lla maksassa. Imusolmukemuutoksia löydetään 29 %:lta potilaista. 33 % potilaista ontuu, 27 %:lla on keuhkomuutoksia ja 20 %:lla yskää. Keskushermosto-oireita on 12 %:lla ja ääreishermo-oireita 10 %:lla. Silmiin ja vilkkuluomiin liittyvät oireet mainittiin myös berneillä (berninpaimenkoirilla) usein histiosytäärisiin sarkoomiin liittyväksi oireeksi. Kalpeuteen liittyy yleensä anemia ja verihiutaleiden vähyys. Perna on usein ensimmäinen sairastuva elin. Elinaika diagnoosin jälkeen on korkeintaan kuukausia.

Berninpaimenkoirilla maligni histiosytoosi on polygeenisesti periytyvä sairaus.

Kutaanista histiosytoosia esiintyy yleensä nuorilla koirilla, disseminoitua histiosyyttistä sarkoomaa ja malignia histiosytoosia esiintyy enimmäkseen keski-ikäisillä koirilla (mediaani-ikä 6-vuotta) Pahanlaatuista fibroottista histiosytoomaa esiintyy yleensä keski-ikäisillä ja vanhemmilla koirilla.

Oikein hoidettuna kutaanisen histiosytoosin ennuste sekä pahanlaatuisen fibroottisen histiosytooman ennuste on hyvä. Dissemonoituneen histiosyyttisen sarkooman ja malignin histiosytoosin ennuste on huono.

Lähteet:
BSAVA Manual of Canine and Feline Oncology, second edition, 2003, Jane M. Dobson and Bb Duncan X. Lascelles.
Clinical Veterinary Advisor Dogs and Cats, Etienne Côté 2007, by Mosby.
Bernit Jalostuksen tavoiteohjelma

Lymfooma

Lymfooma eli imukudossyöpä on koirien kolmanneksi yleisin kasvainsairaus, joka saa alkunsa elimistön lymfosyyteistä. Suurimmalla osalla koirista lymfooma on fenotyypiltään B-soluista lähtöisin. Tyypillisimmässä muodossa koirilla on suurentuneet imusolmukkeet, mutta lymfoomaa voidaan todeta muissakin elimissä kuten ruuansulatuskanavassa tai ihossa. Yksittäistä lymfoomaa aiheuttavaa tekijää ei tunneta. Tietyillä roduilla, joihin kultainennoutaja kuuluu, on todettu olevan suurempi alttius sairastua, joten geneettisillä tekijöillä on merkitys sairauden puhkeamisessa. Sairastuneilla koirilla on

tutkimuksissa löytynyt kromosomimutaatioita geeneissä, joiden on todettu olevan taustalla ihmisten eri syöpätyypeissä. Puutteellinen immuunipuolustus lisää myös koiran riskiä sairastua. Ympäristötekijöiden vaikutuksen kuten asumisen teollisuusalueella tai altistumisen maaleille tai liuottimille on todettu lisäävän sairastumisen riskiä. Pääasiassa lymfooma on keski-ikäisten ja vanhojen koirien sairaus.

Lymfoomaa voidaan hoitaa solunsalpaajilla. Hoidon ennusteeseen vaikuttavista tekijöistä tärkeimmiksi ovat osoittautuneet fenotyyppi ja levinneisyysaste. B-solulymfoomassa todennäköisyys täydelliseen remissioon on todennäköisempi, kuin T- solulymfoomassa. Hoito on harvoin parantava, mutta täydellisen remission saavuttaa 60-90 % koirista. Näiden koirien jäljellä oleva elinikä vaihtelee 6-12 kk:n välillä. 20-25 % koirista on tutkimuksien mukaan elossa 2 vuoden päästä hoitojen aloittamisesta. Ilman hoitoja koirien ennuste on huono ja elinikäennuste vaihtelee 4 viikosta kolmeen kuukauteen.

Lymfoomaa sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Lähde: Pihlaman Hanna. Lymfooma koirilla – kirjallisuuskatsaus. Eläinlääketieteen lisensiaatin tutkielma. Eläinlääketieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. 2009.

Mastsolukasvaimet

Mastsolut eli syöttösolut, osallistuvat elimistössä immuunipuolustukseen sekä toimivat välittäjinä allergia- ja tulehdusreaktioissa. Näistä soluista lähtöisin olevat mastsolukasvaimet ovat koirien pahanlaatuisista kasvaimista toiseksi yleisimpiä ja ihokasvaimista yleisimpiä. Sairauden puhkeamisen taustalla katsotaan olevan monia tekijöitä, mutta koska tietyillä roduilla mastsolukasvaimia esiintyy keskimääräistä enemmän, voidaan olettaa perintötekijöiden altistavan sairauden esiintymiselle. Taustalla olevia geneettisiä tekijöitä ei kuitenkaan täysin tunneta.

Mastsolukasvaimet vaihtelevat paljon ulkonäöltään, joten diagnoosia ei voida tehdä pelkästään ulkonäön perusteella. Kasvaimet luokitellaan histologisesti kolmeen luokkaan: hyvin erilaistuneet (luokka1), kohtalaisesti erilaistuneet (luokka 2) ja huonosti erilaistuneet luokka 3. Näistä hyvin erilaistuneiden kasvainten ennuste on paras. Kasvaimet ovat yleensä 1-4cm läpimitaltaan olevia, yksittäisiä ja hitaasti kasvavia. Tällaisen kasvaimen pinta voi olla karvaton, mutta ihossa ei yleensä nähdä haavautumia. Vastakohtana huonosti erilaistuneet kasvaimet ovat usein nopeasti kasvavia, pinnaltaan haavautuneita ja kutisevia.

Kultainennoutaja kuuluu rotuihin, joilla mastsolukasvaimia esiintyy keskimääräistä enemmän. Kultaisillanoutajilla esiintyy myös keskimääräistä enemmän useita mastsolukasvaimia samanaikaisesti. Kasvaimet ovat kuitenkin tämän hetkisen ajatuksen mukaan erillisiä, toisistaan riippumattomia. Boksereilla, mopseilla ja mahdollisesti myös kultaisillanoutajilla mastsolukasvaimet edustavat usein hyvin erilaistunutta ja vähemmän aggressiivista luokkaa (luokka 1). Kasvaimen hoito on kirurginen poisto laajoin marginaalein, mutta myös lääke- ja solunsalpaajahoitoa voidaan käyttää kirurgian lisänä. Luokan 1 mastsolukasvaimien osalta ennuste kirurgisen poiston jälkeen on erinomainen. Kohtalaisesti erilaistuneista kasvaimista 5-20% uusiutuu tai leviää kirurgisen poiston jälkeen. Huonosti erilaistuneiden kasvaimen kohdalla saavutetaan keskimäärin vain noin 10 kk elinaika leikkauksen jälkeen.

Sairastunutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Lähde: Yli-Rantala Saana. Koiran mastsolukasvaimet – kirjallisuuskatsaus. Eläinlääketieteen lisensiaatin tutkielma. Eläinlääketieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. 2010.

Osteosarkooma

Osteosarkooma on pahanlaatuinen alkukantaisten luusolujen kasvain, koirien yleisin luukasvain. Sitä esiintyy eniten suurikokoisilla koiraroduilla ja kultainennoutaja mainitaan tämän sairauden riskirotuna. Yleisimmin sairaus alkaa seitsemän ikävuoden jälkeen, mutta se voi esiintyä myös nuorella koiralla. Sairauden etiologiaa ei tunneta ja riskitekijöistä tiedetään vain vähän. Oireena nähdään yleensä ontumista sekä kasvainkohdan paikallista turvotusta ja kipua. Kasvain saattaa aiheuttaa myös luun patologisen murtuman. Suurin osa osteosarkoomista esiintyy raajojen luissa. Tyypillisimpiä paikkoja kasvaimelle ovat radiuksen eli värttinäluun distaaliosa ja humeruksen eli olkaluun proksimaaliosa. Osteosarkooma on hyvin aggressiivinen kasvain ja lähettää etäispesäkkeitä jo taudin alkuvaiheessa. Keuhkoissa on usein etäispesäkkeitä jo taudin diagnosoinnin hetkellä. Hoitona sairauteen käytetään tavallisimmin amputoimista, kun kasvain sijaitsee raajassa. Kirurgisen hoidon lisäksi käytetään myös solunsalpaajia, koska sairaus metastasoi herkästi. Osteosarkooman ennuste on erittäin huono. 80 % sairastuneista koirista kuolee hoidosta huolimatta.

Lähde: Talvitie Maija. Koiran osteosarkooma – kirjallisuuskatsaus. Eläinlääketieteen lisensiaatin tutkielma. Eläinlääketieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. 2012.

Kilpirauhasen vajaatoiminta, hypotyreoosi

Kilpirauhasen vajaatoiminta on autoimmuunisairaus, jonka taustalla on tavallisimmin immunologinen kilpirauhasen tulehdusreaktio, lymfosytaarinen tyreoidiitti.

Kilpirauhasen vajaatoimintaa poteva koira on tyypillisesti iältään keski-ikäinen (3-6 -vuotias); sairaus on harvinainen alle kahden vuoden ikäisillä koirilla. Kliiniset oireet kehittyvät, kun noin 75 % kilpirauhaskudoksesta on tuhoutunut, joten sairaus on voinut olla olemassa kuukausia tai vuosia ennen oireiden puhkeamista.

Kilpirauhashormonia tarvitaan kaikkialla elimistössä aineenvaihdunnan ylläpitämiseen. Siksi vajaatoiminnan oireet ovat moninaiset. Aineenvaihdunnan hidastumiseen liittyvät oireet, kuten uneliaisuus, lihavuus ja liikunnan siedon aleneminen, ovat yleisimmät. Lähes yhtä paljon esiintyy iho-oireita, kuten karvapeitteen ohenemista, kaljuutta ja huonokuntoisuutta sekä ihon tummumista, seborreaa ja pinnallisia ihotulehduksia. Edellä mainittuja harvemmin esiintyy hermostollisia, silmiin, sydämen toimintaan, käyttäytymiseen, lisääntymiseen tai ruuansulatuskanavan toimintaan liittyviä oireita.

Kilpirauhasen toiminnan mittaamiseen on käytössä useita eri testejä, joista tavallisimmin käytetään T4 ja TSH määrityksiä. Jos tulos on ristiriitainen, uusintatutkimus suoritetaan 4-8 viikon kuluttua tai määritetään vapaa-T4 pitoisuus. Lymfosytäärista tyreoidiittia epäiltäessä voidaan mitata tyreoglobuliinivasta-aineiden määrä (TGA). Negatiivinen tulos ei kuitenkaan sulje pois autoimmuunityypin sairautta. Hoitona käytetään elinikäistä levotyroksiinikorvaushoitoa.

Kultaisellanoutajalla hypotyreoosi on suhteellisen yleinen aineenvaihduntasairaus. Ruotsalaisen vakuutusyhtiön Agrian vuosilta 1995-2002 keräämän tiedon mukaan kultaistennoutajien riski sairastua hypotyreoosiin on lähes kolminkertainen verrattuna tutkimuksen muihin koirarotuihin.

Kilpirauhasen vajaatoiminta on periytyvä, geneettinen sairaus, jonka epäillään periytyvän resessiivisesti ja polygeenisesti (useampi geeni vaikuttaa sairauden syntyyn); tarkkaa periytymismekanismia ei kuitenkaan vielä tunneta.

Kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Lähteet:
Suomen Kennelliitto (kotisivu internetissä); Menna N. Kilpirauhasen vajaatoiminta.

http://www.kennelliitto.fi/kilpirauhasen-vajaatoiminta
Salonen, K. Kilpirauhasen vajaatoiminta eli hypotyreoosi ja sen toteaminen. Riiseni 2006; 3: 47-49
Agria Breed Profile CD-levyt vuosilta 1995-2002

Polvisairaudet

Osteokondroosi

Osteokondroosi (OC) on kasvuhäiriö, jossa ruston alainen luutuminen epäonnistuu, mikä aiheuttaa kyseiseen kohtaan rustovaurion. Luutumisen epäonnistuminen voi tapahtua nivelruston alueella tai kasvulinjan kasvuruston alueella. Joskus epäonnistunut luutuminen johtaa luukystan muodostumiseen (koiralla harvinaisempaa) ja tulehdusreaktioon nivelessä. Mikäli ruston pala on irronnut ja se havaitaan esimerkiksi röntgenkuvasta tai tähystyksessä, puhutaan osteokondrosis dissekansista (OCD). Polven lisäksi osteokondroosi voi tulla melkein mihin tahansa muuallekin mm. kintereeseen, selkärangan alueelle, olkapäähän ja kyynärpäähän ja kultaisilla noutajilla osteokondroosia on todettu esiintyneen noissa kaikissa sijaintipaikoissa.
Osteokondoosin kehittymisessä kriittinen ikä on 4-5 kuukautta. Osteokondroosin kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä ovat mm. geneettiset tekijät, nopea kasvu, liiallinen ruokinta ja ylipaino, fyysinen trauma, verenkiertohäiriö ja hormonaaliset tekijät.

Oireet:
Yleensä oireena on epämääräinen ontuma 3-9kk iässä tai ainakin ennen vuoden ikää. Tosin välillä ontumaa voi olla vaikea huomata, mikäli se on molemminpuolinen. Mikäli osteokondroosi on lievä, jopa paraneva (lähinnä olkanivelessä), on se yleensä kliinisesti oireeton.

Hoito:
Hoito suunnitellaan yksilöllisesti. Hoitosuunnitelmaan vaikuttaa mm. koiran koko, oireiden vakavuus, oireiden alkamisikä ja osteokondroosin sijainti. Joillekin, oireettomille/lieväoireisille kevytrakenteisemmille koirille voi sopia konservatiivinen hoito: painonhallinta ja rajoitettu liikunta ja/tai lääkkeellinen hoito, kun taas varsinkin raskasrakenteisemmille koirille, kirurginen hoito on erittäin suositeltava. Vanhemmilla koirille nivelrikkoa hoidetaan konservatiivisesti.

Ennuste:
Nuorena 4-5kk iässä alkaneet oireet ja vakavat muutokset oireiden alkaessa ja koiran suuri koko huonontavat ennustetta. Varhainen havaitseminen ja hoito antaa yleensä paremman ennusteen ja hidastaa nivelrikon kehittymistä.

Koiralla voi olla osteokondroosimuutoksia yhdessä tai useammassa nivelessä ja kaikki muutokset eivät ole yhtä merkittäviä kliinisesti. Samalla koiralla voi jopa olla osteokondroosi, kyynärniveldyplasia sekä lonkkaniveldyplasia samanaikaisesti.

Osteokondroosimuutos voi parantua, pysyä ennallaan tai johtaa rustopalan irtoamiseen (-> OCD eli osteochondritis dissecans). Parantuneet tai ennallaan pysyneet osteokondroosimuutokset voivat johtaa lieviin nivelrikkomuutoksiin, kun taas OCD johtaa selviin nivelrikkomuutoksiin. Nivelen sisällä oleva irronnut rustopala aiheuttaa yleensä steriilin tulehdusreaktion (-> lämmin, turvonnut, kipeä nivel). Sekä OC että OCD ovat perinnöllisen sairauden eri ilmenemismuotoja.

- Kinnernivelen osteokondroosi: Ennuste jalan normaalille käytölle on pidemmällä tähtäimellä huono, koska nivelrikko kehittyy hoitotavasta ja –ajasta huolimatta. Ennustetta huonontaa entisestään, jos muutos on molemmissa kintereissä.

- Ristiluun osteokondroosi: Selkänikamien välissä oleva osteokondroosi altistaa välilevyn rappeutumiselle ja sitä kautta hermopinteelle ja ns. cauda equina syndroomalle, mutta tila voi myös olla oireeton.
- Polvinivelen osteokondroosi: Muutosten vakavuus vaikuttaa ennusteeseen. Jos muutos on pieni, ennuste kivuttomalle elämälle kotikoirana on kohtalaisen hyvä, jos muutokset ovat suuret, ennuste on huono. Joka tapauksessa harrastuskoiraksi ennuste on aina korkeintaan varauksellinen.
- Olkanivelen osteokondroosi: Lievä, jopa paraneva olkanivelen osteokondroosi on yleensä kliinisesti oireeton. Pahimmassa tapauksessa kehittyy vakava nivelrikko ja/tai hauisjänteen tulehdus.
- Kyynärnivelen osteokondroosi: ks. kyynärniveldysplasia.

Periytyvyys:
Osteokondroosi on sairaus, jonka puhkeamiseen vaikuttaa monia tekijoitä, mutta geneettiset tekijät ovat merkittävässä osassa. Kuitenkin myös ruokinnalla ja pennun mahdollisella ylipainolla on merkitystä kliinisen sairauden kehittymisessä. Osteokodroosiin vaikuttaa useita eri geenejä. Osteokondroosille on esitetty periytymisasteita välillä 0,25-0,35, joten systemaattisilla jalostusvalinnoilla voidaan vähentää osteokondroosin esiintymistä rodussa. Koiraa, jolla on todettu osteokondroosi, missä hyvänsä nivelessä, ei tule käyttää siitokseen. On muistettava myös, että kliinisesti terve koira voi periyttää osteokondroosia aiheuttavia geenejä jälkeläisilleen, joten koko suku on otettava huomioon jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa.

Lähteet:
Morgan Joe p., Wind Alida, Davidson Autumn P., Hereditary Bone and Joint Diseases in the Dog: Osteochondroses, Hip Dysplasia, Elbow Dysplasia, Schlütersche, 2000.
Fossun T. W., Small Animal Surgery, Mosby, Incorporated, 2002
Edellinen Jalostuksen tavoiteohjelma.

Eturistisidesairaus

Eturistisidesairaus (CCD) on koirien yleisin ontumisen syy, mutta kultaistanoutajaa ei pidetä sille erityisen alttiina rotuna. Sen sijaan esimerkiksi labradorinnoutajaa pidetään eturistisidesairaudelle alttiina rotuna. Koska ongelma on yleinen, siinä liikkuu myös maailmalla paljon rahaa. Tutkimusta tehdään ja hoitoja kehitetään, mutta perimmäisiä sairauteen johtavia syitä ei täysin tunneta eikä täydellistä hoitoa ole vielä keksitty. Isoilla koirilla käytetään nykyään leikkaustekniikoita, joissa sääriluun kulmaa muutetaan, jotta paino jakautuu uudella lailla polvinivelessä (TTA ja TPLO). Täydentävinä hoitona käytetään mm. tulehduskipulääkkeitä, nivelnesteen laatua parantavia ravintolisiä ja rasvahappolisiä sekä fysioterapiaa.

Eturistisidesairautta pidetään nykyään etenevänä degeneratiivisena monisyisenä sairautena ja eräässä tutkimuksessa sen nimeksi ehdotettiinkin polviniveldysplasiaa. Sairauden taustatekijöinä pidetään geneettisiä syitä, takajalkojen rakennetta, ympäristötekijöitä, aineenvaihdunnallisia ja hormonaalisia syitä, immunologisia syitä, solutason ongelmia ja tulehdusreaktiota. Eläinlääkäripäivillä 2012 esitettiin, että ainakin osalla koirista eturistisidesairauteen liittyy eturistisiteen kiinnittymiskohdan alueella reisiluussa oleva osteokondroosi, joka sijaintipaikastaan johtuen ei näy röntgenkuvissa.

Vain harvoin eturistisidesairaus on puhtaasti tapaturmasta johtuva. Sairauteen liittyy sekä vääränlainen polven biomekaniikka että biologia. Eturistisidesairaus koskettaa koko polviniveltä ja sairausprosessissa ovat sen vuoksi mukana myös muut polvinivelen osat, kuten nivelneste, takaristiside, nivelkapseli, nivelrusto, nivelkierukat ja nivelruston alainen luu. Usein eturistiside on vain osittain poikki. Sairaus muodostaa noidankehän, jossa yksinkertaistettuna epästabiliteetti ja tulehdusreaktio johtavat

eteneviin nivelrikkomuutoksiin. Lisäksi elimistön kompensaatiokeinoja ovat niveltä ympäröivän sidekudoksen lisääntyminen sekä lihaskudoksen paikallinen lisääntyminen. Nivelkapselin paksuuntuminen ja polvinivelen täyttyminen ovat useimmiten pysyviä.

Vaikka eturistisidesairaus hoidettaisiin kirurgisesti, yli puolella koirista nivelrikon kehittyminen etenee alle kahden vuoden sisällä. Mikäli vaiva on jo krooninen tai siihen liittyy nivelkierukkavaurio, on nivelrikon kehittyminen keskimäärin nopeampaa ja todennäköisempää kuin pelkän ristisidevaurion vuoksi. Sen sijaan sillä, onko ristiside ollut kokonaan tai osittain poikki ei näyttäisi olevan eroa nivelrikon kehittymisenetenemisessä. Isoilla koirilla käytettyihin leikkaustekniikoihin näyttää liittyvän komplikaatioita 28–59 %:lla potilaista ja leikkausten pitkäaikaishyötyä ei ole tieteellisesti arvioitu.

Patellaluksaatio

Uusimpien tietojen ja näkemysten mukaan patellaluksaatio johtuu reisiluun ja sääriluun harjanteen vääränlaisesta kulmasta. Polvilumpion eli patellan suoraside hakeutuu lyhintä reittiä reisiluusta sääriluuhun. Sairailla koirilla lyhin reitti kulkee liikaa sisäsivulla tai ulkosivulla ja polvilumpio sen mukana. Silloin polvilumpio kulkeutuu pois telaurasta, jossa se normaalisti sijaitsee joko sisäsivulle (mediaalinen patellaluksaatio) tai ulkosivulle
(lateraalinen patellaluksaatio). Kun polvilumpio ei ole koiran kasvun aikana telaurassa, telaura ei kehity normaalisti, vaan jää matalaksi. Nykykäsityksen mukaan selvä patellaluksaatio olisi syytä hoitaa leikkauksella jo kasvuaikana, jolloin normaali telaura saattaa vielä kehittyä. Hoitamattomana patellaluksaatio yleensä pahenee iän myötä. Patellalullaluksaatiota arvioidaan ns. virallisessa polvitarkastuksessa, joka ei ole kultaisillenoutajille pakollinen.

Polvikyselyn yhteenveto

Polvisairauskyselyyn saatiin yhteensä 57 vastausta. 52 koiralla ei ollut ollut polviongelmia ja 4 koiralla oli. Lisäksi eräs kasvattaja vastasi, ettei yhdelläkään hänen vuosien saatossa omistamallaan 30 kultaisella ollut ollut polviongelmia eikä myöskään hänen kasvateillaan. Kyselyyn vastanneiden koirat olivat syntyneet vuosina 1998–2010. Melkein kaikki kyselyyn vastanneiden koirista olivat harrastuskäytössä (mm. nome, toko, mejä) eli vastanneiden joukko oli melko valikoitunutta.
Polvivaivaiset koirat olivat syntyneet vuosina 2006–2010 ja samana ajanjaksona terveitä kyselyyn vastanneiden koiria oli 33. Neljästä sairaasta koirasta yhdellä oli ollut leikkaushoitoa vaatinut patellaluksaatio, yhdellä leikkaushoitoa vaatinut polvinivelten osteokondroosi ja kahdella leikkauksella hoidettu eturistisidesairaus.

Eläinlääketieteellinen kirjallisuuskaan ei pidä kultaistanoutajaa erityisen alttiina
polvisairauksille. Kuitenkin eläinlääkäreitä ja fysioterapeutteja haastattelemalla, huomaa etteivät ne kuitenkaan niin harvinaisia ole.

Kaikki edellä mainitut polvisairaudet aiheuttavat pitkäaikaista kipua, vammauttavat koiran jollain tasolla pysyvästi yleensä jo melko nuorella iällä, vaativat kirurgista ja pitkäaikaista hoitoa ja nivelrikko kehittyy todennäköisesti jossain vaiheessa. Hoito on myös erittäin kallista.

Jalostus

Jalostuksen näkökulmasta polvisairaudet (osteokondroosi, eturistisidesairaus ja patellaluksaatio) tulee ottaa huomioon samanarvoisena kuin oireileva lonkkaniveldysplasia tai kyynärnivelen kasvuhäiriö. Eli koiraa, jolla polvisairaus on todettu, ei saa käyttää jalostukseen. Myös jalostuskoirien suvussa esiintyneet polvisairaudet on otettava huomioon jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa.

Lähteet:
Morgan J.P., Voss K., Darmur D.M.,
Guerrero T., Haessig M., Montavon P.M.,
Correlation of Radiographic Changes after

Tibial Tuberosity Advancement in Dogs with Cranial Cruciate-Deficient Stifles with Funktional Outcome. Veterinary Surgery

SAN, sensorinen ataktinen neuropatia

Sensorinen ataktinen neuropatia on kultaisillanoutajilla esiintyvä neurologinen sairaus, joka ilmenee lähinnä takaosan ja takaraajojen holtittomina liikkeinä (ataksia), asentotuntopuutteina sekä puutteellisina tai jopa kokonaan puuttuvina spinaalireflekseinä. Oireet alkavat äkillisesti jo pentuiässä, ja etenevät hitaasti. Taudinkuvaan ei kuulu lihaskatoa (atrofia) eivätkä sairastuneet koirat vaikuta kivuliailta. Ko. sairaudella ei ole sukupuolialtistusta, ts. urokset ja nartut sairastuvat samalla todennäköisyydellä.

Ensimmäinen SAN-sairaustapaus todettiin 2000-luvulla Ruotsissa. Sittemmin ruotsalais-norjalainen tutkijaryhmä sai selville, että kaikki tutkimuksessa mukana olleet sairastuneet koirat kuuluivat samaan emälinjaan, ja että sairaudella on mitokondriaalinen alkuperä. Mitokondriot periytyvät vain emän puolelta, toisin kuin tuman sisältämä DNA, josta jälkeläinen saa puolet isältään ja puolet emältään. Tämä viittasi maternaaliseen eli alenevassa narttulinjassa tapahtuvaan periytymiseen.

Tutkimuksessa käytiin yksityiskohtaisesti läpi seitsemän koiran kaikki mitokondriaaliset geenit ja löydettiin jokaiselta sairastuneelta yhden emäsparin puutos eli deleetio geenistä nimeltä tRNATyr. Myöhemmät tutkimukset osoittivat, että tämä mutaatio johtaa mitokondrion toimintahäiriöön, joka puolestaan aiheuttaa hermosolujen enenevää kuolemaa. Deleetiota ei löytynyt kahdeksantoista muun rodun koirilta eikä myöskään kuudelta tutkitulta sudelta. Tämän perusteella pääteltiin mutaation olevan suhteellisen nuori. Mutaatio saatiin jäljitettyä kaikkien sairaiden koirien sukutaulussa esiintyvään yhteiseen, 1970-luvulla eläneeseen esivanhempaan (narttu Country Boy's Golden Kay), joka vahvisti aiemmin mainitun maternaalisen periytymismallin (SAN periytyy ainoastaan emän puolelta).

Suomessa todettiin vuonna 2008 pentuesisaruksien, uroksen ja nartun, sairastuneen SAN:iin . Diagnoosit varmistettiin kliinisten ja neurologisten tutkimusten lisäksi geenitestein. Myös sairastuneiden pentujen sukutaulu sopi maternaalisen periytymismallin mukaiseen kliiniseen sairauteen.

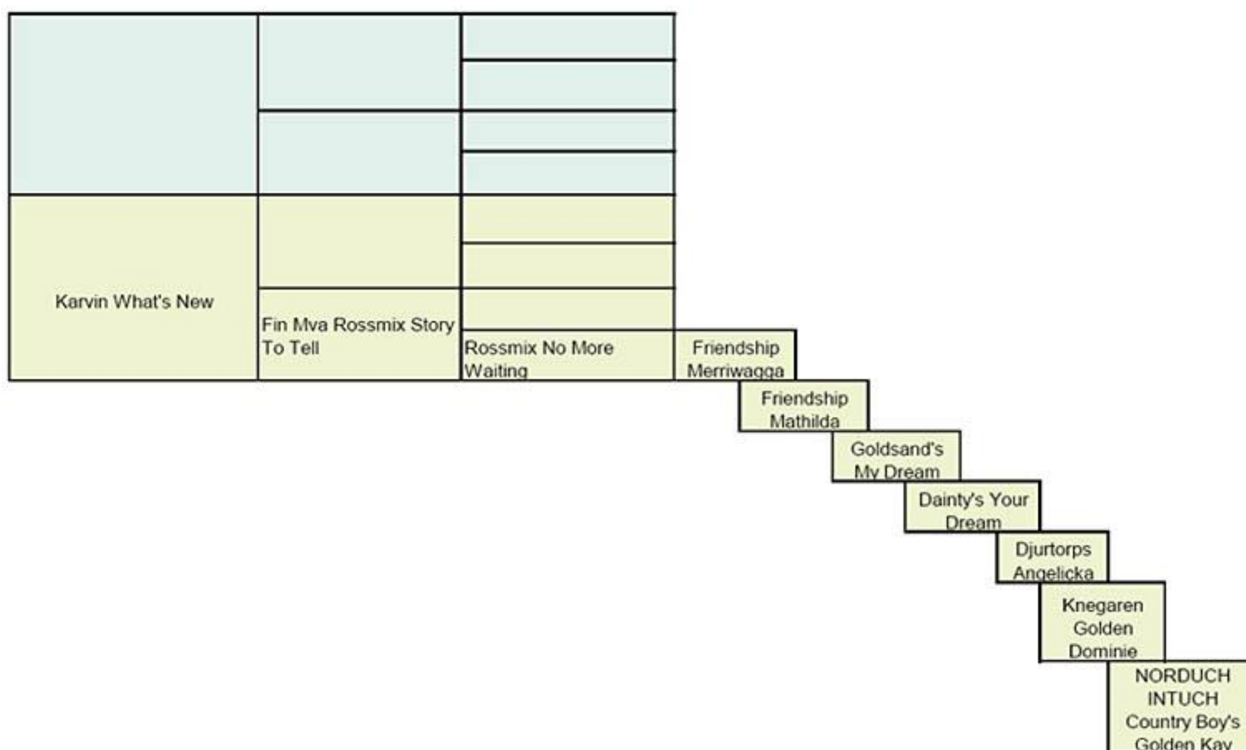
Ruotsalaisten tutkijoiden mukaan n. 5 % Ruotsin kultaisistanoutajista kantaa ko. mutaatiota. Nyt aiheuttajan löydyttyä sairaudelle on kehitetty DNA-geenitesti, jonka avulla sairauden kantajat tunnistetaan, ja näin mutaation leviäminen seuraaviin sukupolviin voidaan estää.

Periytyminen - yksinkertaisesti esitettynä

- sairastuneiden pentujen isät eivät ole sairauden aiheuttajia
- mutaatiota kantavan nartun pojat ja tytöt voivat sairastua samalla todennäköisyydellä
- vain tyttäret voivat periyttää mutaatiota (aleneva narttulinja)
- saman linjan uroksia voi siis käyttää jalostukseen, koska ne eivät voi periyttää sairautta, vaikka ovat mutaation kantajia

Koska Suomessa ei ole montaa kultaistanoutajaa, jotka voisivat olla geneettisesti taudin kantajia, sairautta ei ole lisätty PEVISA:an edes geenitestaustulosten muodossa. Taudin leviämisen estämiseksi jalostukseen ei tule käyttää narttua, jonka sukutaulussa esiintyy jokin alla olevassa sukutaulussa esiintyvistä nartuista suoraan alenevassa narttulinjassa.

Kuvaaja 45: SAN:n periytymiskaavio

Lähteet:
Golden Ring ry (kotisivu internetissä). SAN, sensorinen ataktinen neuropatia.
http://goldenring.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=243&Itemid=183
Jädenlund et all, A Neurologic Syndrome in Golden retrievers Presenting as a Sensory Ataxic Neuropathy. J Vet Intern Med 2007; 21:1307-1315
PLoS Genet 5(5): e1000499. doi:10.1371/journal.pgen.1000499; Baranowska et all, Sensory Ataxic Neuropathy in Golden Retriever Dogs Is Caused by a Deletion in the Mitochondrial tRNATyr Gene

Spondyloosi

Spondylosis deformans eli spondyloosi on selkärangan rappeumasairaus, jossa selkänikamien rajoille muodostuu luupiikkejä ja/tai -siltoja. Spondyloosia kehittyy usein normaalistikin ikääntymisen myötä, mutta useilla roduilla rappeumaa todetaan jo nuorilla koirilla.

Spondyloosin oireita ovat selän jäykkyys, epämääräiset selkäkivut, eriasteiset ontumat, erilaiset liikeratahäiriöt, haluttomuus hyppyihin ja yleinen kivuliaisuus.

Spondyloosi-diagnoosi varmistetaan selkärangan röntgen-kuvauksella. Silloittumat ovat yleisimpiä rintarangan loppuosassa ja lannerangan sekä ristiselän alueella.

Spondyloosia pidettiin pitkään koiralle merkityksettömänä oireettomana ikääntymismuutoksena. On kuitenkin havaittu, että selkärankaan muodostuneet luupiikit ja silloittumat voivat aiheuttaa koiralle vaihtelevanasteisia ja vakaviakin oireita. Kehittymässä olevat luupiikit voivat murtua tai hangata toisiaan aiheuttaen tulehduskipua alueella – toisinaan paikalliset oireet helpottavat kun luutuminen etenee täydeksi sillaksi. Ventraalinen eli nikamien alapuolelle muodostuva siltamuodostus jäykistää selkää rasittaen viereisiä nikamavälejä. Harvinaisempi lateraalinen eli nikamien sivuille muodostuva spondyloosi voi painaa hermojuuria ja aiheuttaa koiralle rajujakin oireita, kuten virtsan ja ulosteen pidätyskyvyttömyyttä tai halvausoireita. Tällaisen tilanteen diagnosointi vaatii useimmiten röntgenkuvauksen lisäksi tietokonetomografia (CT) tai magneetti (MRI) tutkimuksen. Spondyloosia sairastavien koirien oireilu vaihtelee voimakkaasti yksilöittäin.

Monet koirat elävät tyydyttävää elämää, vaikka rangan liikkuvuus olisi spondyloosin takia heikentynyt ja joustavuudessa olisi puutteita. Oireita lievitetään tulehduskipulääkkeellä, levolla, paikallisella kylmähoidolla ja fysikaalisilla kipuhoidoilla. Kun pahin kipu ja tulehdus ovat lievittyneet, voidaan aloittaa lihaksien vahvistaminen. Harjoitteissa on tärkeää saada rankaa tukevat lihakset vahvoiksi ja symmetrisiksi, jotta selän hallinta paranee.

Suomen Kennelliitto antaa kultaisillenoutajille virallisia selkälausuntoja spondyloosista, nikamien epämuotoisuudesta ja välimuotoisista lanne-ristinikamista. Tiedot tallennetaan SKL:n ylläpitämään jalostustietokantaan.

Taulukko 42: Arvostelussa käytettävä asteikko (1.6.2013 alkaen):

SP0, puhdas	Ei muutoksia
SP1, lievä	Todetaan < 3 mm piikkejä korkeintaan 4 nikamavälissä tai > 3 mm piikkejä korkeintaan 3 nikamavälissä tai saareke korkeintaan 2 nikamavälissä.
SP2, selkeä	Todetaan silloittuma (täysi tai vajaa) korkeintaan 2 nikamavälissä ja/tai suuria saarekkeita korkeintaan 2 nikamavälissä.
SP3, keskivaikea	Todetaan silloittumia (täysiä tai vajaita) ja/tai suuria saarekkeita 3–7 nikamavälissä.
SP4, vaikea	Edellisiä vakavammat muutokset

Lausunnossa otetaan huomioon kaikki rintanikamat (1–13) sekä lannenikamat (1–7) ja ristiluu.

Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 5 ikävuoteen saakka. Tämän jälkeen arvostelussa otetaan huomioon koiran ikä siten, että 5–7 vuotiaalla koiralla jätetään huomioimatta yksi silloittuma ja 8-vuotiaalla tai vanhemmalla koiralla jätetään huomioimatta kaksi silloittumaa. Kuitenkin jos vanhallakin koiralla on silloittumaa, ei se voi saada SP0 lausuntoa.

On tärkeää muistaa, että selkänikamissa voi olla paljon muitakin sairauksia kuin spondyloosi, joten spondyloosipuhdas (SP0) selkä ei aina ole sama kuin terve selkä. Välimuotoiset nikamat erityisesti lannerangan lopun ja ristiselän välissä (L7–S) ovat melko yleisiä ja altistavat ristiselän kivuille tai toimintahäiriöille usein jopa enemmän kuin spondyloosi. Välimuotoiset nikamat mainitaan spondyloosilausunnon huomioissa, jos ne tulevat selkeästi esiin sivukuvassa.

Spondyloosi periytyy suhteellisen voimakkaasti, mutta varsinaista periytymistapaa ei tunneta. Jalostuksessa spondyloosilöydösten määrä suhteessa koiran ikään, jolloin diagnoosi asetettiin pitää ottaa huomioon. Spondyloosia sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Suvuissa, joissa etenkin nuorena esiintulleita spondyylositapauksia esiintyy, tulee sukua katsoa laajemminkin eli myös vanhempien ja pentuesisarusten lausunnot kannattaa huomioida koiran perimän ja ilmiasun vaikutuksen arvioimiseksi.

Golden Ring on korvannut 1.7.2012 alkaen jäsenilleen 50 euroa virallisista selkätutkimuksista kartoittaakseen laajemmin rodun selkätilannetta.

Lähteet:

Suomen Kennelliitto (kotisivu internetissä); Saikku-Bäcström A. Perinnölliset selkämuutokset; spondyloosi. http://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-selkamuutokset
Kranenburg, H-J. ym. Diffuse idiopathic skeletal hyperostosis (DISH) and spondylosis deformans in purebred dogs: A retrospective radiographic study. The Veterinary Journal 2011;90:e84-e90

Sydänsairaudet

Kultaisillanoutajilla esiintyy jonkin verran erilaisia sydänsairauksia.

Sydänsairaudet ovat joko synnynnäisiä (congenital) tai hankittuja (acquired). Synnynnäisiä sydänvikoja tavataan lähteestä riippuen 0,5–0,85 %:lla koirista. Kaikista sydänvioista synnynnäisiä on vain alle 10 prosenttia, alle vuoden ikäisillä koirilla tavattavista sydänsairauksista kuitenkin suurin osa on synnynnäisiä. Sekä hankitut että synnynnäiset sydänviat voivat olla periytyviä. Valtaosa synnynnäisistä sydänvioista on periytyviä. Periytymismekanismi on monimutkainen, useiden perintötekijöiden yhteisvaikutuksen tuloksena todennäköisyys synnynnäisen sydänvian esiintulolle jälkeläisissä lisääntyy (Multigenetic treshold inheritance).

Edellä mainitusta syystä sekä näiden tautien harvinaisuudesta johtuen synnynnäisten sydänvikojen vastustaminen jalostuksellisin keinoin on vaikeaa. On järkevää karttaa sitä nimenomaista uros–narttu-yhdistelmää, joka on tuottanut synnynnäistä sydänvikaa sairastavan jälkeläisen. Jalostuksellisia johtopäätöksiä joudutaan harkitsemaan myös silloin, kun jossain sukulinjassa esiintyy useita tapauksia.

Aorttastenoosi

Kultaisillanoutajilla esiintyy aorttastenoosia (aortan ahtauma), joka on synnynnäinen sydänsairaus. Tämä yleensä ilmenee nuorilla koirilla. Sikiöaikana sydämen päävaltimoon (aortta) muodostuu kaventuma. Tämä kaventuma vaikeuttaa veren ulosvirtausta vasemmasta kammiosta suureen verenkiertoon. Kultaisillanoutajilla esiintyy tyypillisesti subvalvulaarista (subvalvular aortic stenosis, SAS) muotoa, jossa ahtauma muodostuu aortan läppien alapuoliselle alueelle. Sairaus todennetaan Doppler elektrokardiografialla eli sydämen ultraäänitutkimuksen avulla.

Aorttastenoosin oireita ovat auskultaation systolinen sivuääni, heikkous, rasituksen siedon aleneminen, hengenahdistus/ hengitysvaikeudet, huimaus/ pyörtyminen ja äkkikuolemat. On huomattava, että vakavasta subvalvulaarisesta aorttastenoosista kärsivä koira voi näyttää ulkoisesti aivan terveeltä.

Aorttastenoosi on parantumaton sairaus, joka saattaa edetä koiran kasvaessa aikuiseksi. Koiran elämänlaatua voidaan yleensä parantaa lääkityksin, mutta koiralla on elinikäinen rasitusrajoitus ja äkkikuolemavaara.

Aorttastenoosi (kultaisillanoutajilla lähinnä subaortic stenosis; SAS) on geneettinen, perityvä sairaus, jonka periytymismallia kultaisillanoutajilla ei vielä tunneta. Sairastunutta yksilöä ei saa käyttää jalostukseen.

Dilatoiva kardiomyopatia

Dilatoiva kardiomyopatia (DCM) on sydänlihaksen rappeutumissairaus, joka johtaa sydämen laajenemiseen ja supistumiskyvyn laskuun. Rappeutumisen seurauksena sydämen seinämät ohenevat ja veltostuvat, eikä sydän enää pysty pumppaamaan riittävästi hapekasta verta elimistön käyttöön.

Dilatoivaa kardiomyopatiaa esiintyy keski- ja suurikokoisilla roduilla, uroksilla narttuja yleisemmin. Kultainennoutaja on yksi sairauden tyyppi roduista. Dilatoivan kardiomyopatian oireet näyttävät ilmaantuvan yhtäkkiä, mutta todellisuudessa sairaus kehittyy pitkään, jopa vuosia piilevänä ilman, että koirasta näkyy mitään ulospäin. Vasta, kun elimistön korjaavat mekanismit eivät enää pysty peittämään sydämen heikkenemisestä johtuvia ongelmia, alkavat oireet näkyä. Koira laihtuu ja sen ruokahalu laskee. Se alkaa yskiä ja rasituksen sietokyky sekä liikkumishalu vähenevät. Tyypillisimmin yskää esiintyy yöllä ja aamulla levon jälkeen. Koira saattaa myös hengittää normaalia pinnallisemmin ja tiheämmin. Joskus ensimmäinen oire on elimistön hetkellisestä hapenpuutteesta johtuva yhtäkkinen pyörtyminen tai äkillisen sydämen rytmihäiriön aiheuttama kuolema, joka usein liittyy voimakkaaseen rasitukseen.

Dilatoivasta kardiomyopatiasta kärsivää koiraa ei voida parantaa eikä sairauden kehittymistä pysäyttää, mutta laadukasta elinaikaa voidaan pidentää lääkityksen avulla. Rajua liikuntaa on syytä rajoittaa ja koiran ruokintaan on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Dilatoiva kardiomyopatia on tunnistettu periytyvänä sairautena jo pitkään; sairaustapaukset esiintyvät pääsääntöisesti suvuittain ja taudinkuva on rodulle tyypillinen. Kultaisellanoutajalla rodun periytymistapa ei tällä hetkellä ole tiedossa, eikä sairaudelle altistavia geenejä ole kyetty tunnistamaan. Jalostukseen käytettävien ns. riskisuvun omaavien koirien säännöllisillä tutkimuksilla DCM -tapaukset voitaisiin löytää aikaisemmassa vaiheessa ja jättää pois jalostuksesta.

Dilatoivaa kardiomyopatiaa sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Lähteet:
Suomen Kennelliitto (kotisivu internetissä); Menna N. Dilatoiva kardiomyopatia. http://www.kennelliitto.fi/dilatoiva-kardiomyopatia
Granholm, S. Koiran dilatoiva kardiomyopatia (DCM, dilatative cardiomyopathy). Riiseni 2010;2:18-19
Lamberg, S. Koirien sydänsairaudet. http://www.nic.fi/~tollerit/html/laaketiedetta/sydansairaudet.htm
Cornell University (kotisivu internetissä). Cornell University Hospital for Animals, New York, US:Aortic/Subaortic Stenosis. http://www.vet.cornell.edu/hospital/Services/Companion/Cardiology/conditions/subaortic-stenosis.cfm
Stern, J.A. ym. Familial subvalvular aortic stenosis in golden retrievers: inheritance and echocardiographic findings. J Small Anim Pract. 2012;53(4):213-6

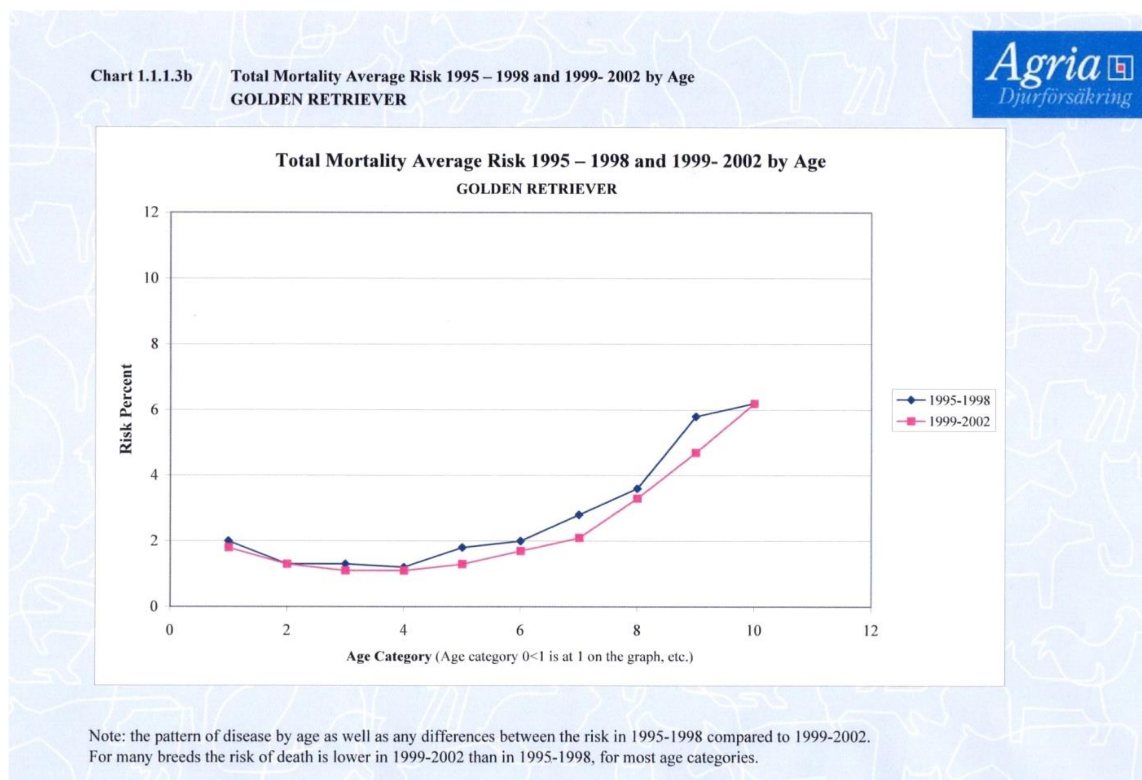
Muut sairaudet

Maailmalla kultaisillanoutajilla raportoidaan esiintyvän munuaisten vajaakehitystä (kidney/renal dysplasia), ektooppista ureteria ja perinnöllistä lihassairautta (GRMD). Suomessa näitä sairauksia ei ole todettu keskimääräistä enemmän rotumme keskuudessa. GR:n jalostustoimikunta seuraa näiden sairauksien osalta tilannetta maassamme, ja reagoi tilanteeseen tarvittaessa.

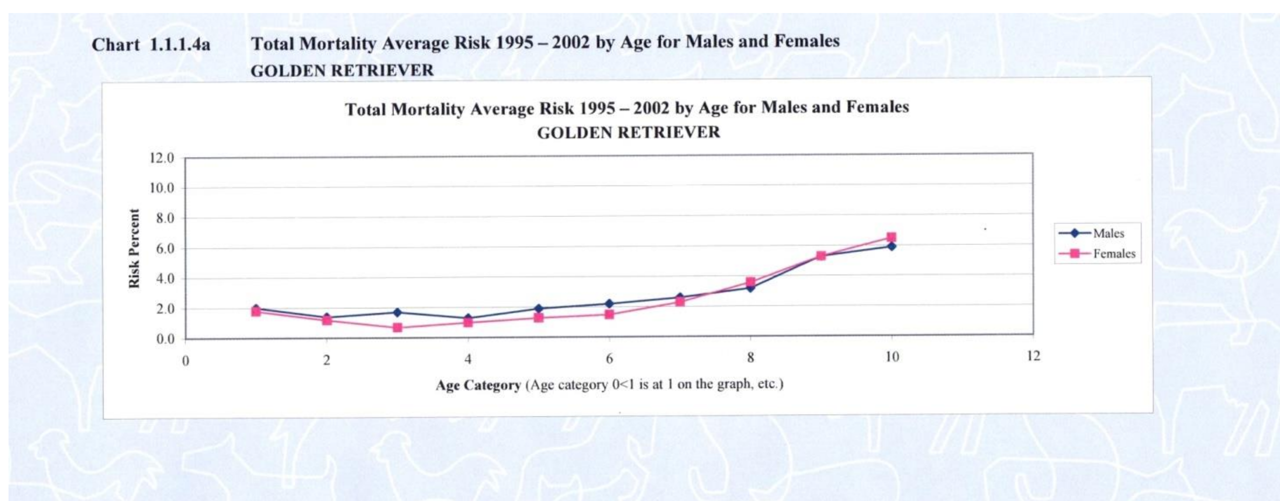
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Ruotsalainen vakuutusyhtiö Agria on julkaissut omiin tilastoihinsa perustuvat Breed Profile -CD-levyt, joilla on tilastoituna kaikkien yhtiön vakuuttamien koirien sairaudet ja kuolinsyyt vuosilta 1995–2002.

Kultaistennoutajien osalta tilastoista voi todeta, että kultaistennoutajien kuolleisuusriski kasvaa suhteellisen nopeasti 7 ikävuoden jälkeen, eikä tässä kasvaneessa kuolleisuusriskissä todeta merkittävää eroa sukupuolien kesken.

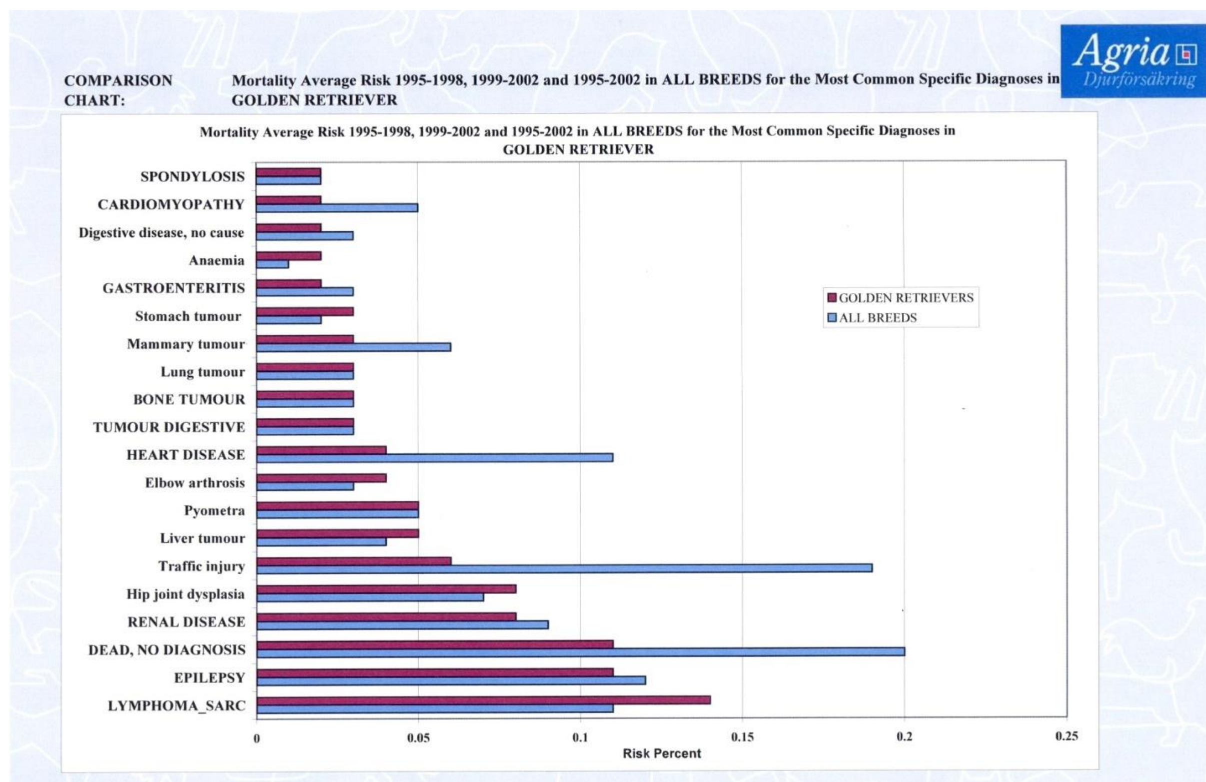

Kuvaaja 46: Agria Breed Profiles (golden retriever): Kultaistennoutajien keskimääräinen kuolleisuusriski koiran ikään suhteutettuna.

Kuvaaja 47: Agria Breed Profiles (golden retriever):Kultaistennoutajien keskimääräinen kuolleisuusriski koiran ikään ja sukupuoleen suhteutettuna.

Yleisimmäksi kuolinsyyksi tämän tilaston perusteella nousee erilaiset kasvainsairaudet; erityisesti lymfosarkooma sekä maksa- ja mahalaukun kasvaimet ovat tämän tilaston mukaan yliedustettuina kultaisellanoutajalla verrattuna muihin roturyhmiin. Edellisten lisäksi lonkka- ja kyynärniveldysplasian aiheuttama kuolleisuus nousi muita rotuja korkeammaksi tällä seurantajaksolla.

Kuvaaja 48: Agria Breed Profiles (golden retriever): Kultaistennoutajien kuolleisuusriski muihin rotuihin verrattuna eri sairauksien osalta

KoiraNet-jalostustietojärjestelmään koirien omistajat ovat voineet vuodesta 2009 alkaen tallentaa omien koiriensa kuolinsyitä ja -vuosia. Kuvaajassa 49 on tilastoitu vuosina 1995 - 2014 kuolleiksi ilmoitettujen kultaistennoutajien kuolinsyyt. Tässäkin tilastossa selkeästi merkittävimmäksi kuolinsyyksi heti vanhuuden jälkeen 22,3 prosentin osuudellaan nousee kasvainsairaudet.

KUOLINSYYTILASTO

Kuolinsyy	Keskimääräinen elinikä	Yhteensä
Hengitystiesairaus	10 vuotta 1 kuukautta	**3**
Keuhkojen kasvainsairaus	10 vuotta 7 kuukautta	2
Kurkunpään halvaus	9 vuotta 2 kuukautta	1
Hermostollinen sairaus	6 vuotta 11 kuukautta	**12**
Epilepsia	7 vuotta 2 kuukautta	7
Hermostollinen sairaus	6 vuotta 4 kuukautta	3
Immunologinen aivo-/aivokalvontulehdus	4 vuotta 0 kuukautta	1
Muu hermostollinen sairaus	9 vuotta 7 kuukautta	1
Iho- ja korvasairaudet	4 vuotta 2 kuukautta	**8**
Atopia, allerginen atooppinen ihotulehdus	3 vuotta 7 kuukautta	1
Iho- ja korvasairaudet	3 vuotta 10 kuukautta	2
Pyoderma, vakava tai toistuva märkivä ihotulehdus	5 vuotta 10 kuukautta	3
Ruoka-aineallergia	2 vuotta 2 kuukautta	2
Immunologinen sairaus	7 vuotta 10 kuukautta	**10**
Immunologinen sairaus	8 vuotta 4 kuukautta	3
Immuunihemolyyttinen anemia, IMHA, AIHA	7 vuotta 7 kuukautta	3
Muu immunologinen sairaus	7 vuotta 8 kuukautta	4
Kadonnut	3 vuotta 1 kuukautta	**2**
Kasvainsairaudet, syöpä	10 vuotta 3 kuukautta	**325**
Hermoston kasvain	8 vuotta 5 kuukautta	4
Ihon tai ihonalaiskudoksen kasvain	11 vuotta 6 kuukautta	16
Kasvainsairaudet, syöpä	10 vuotta 6 kuukautta	137
Luun tai nivelten kasvain	7 vuotta 0 kuukautta	16
Lymfoma, imusolmukesyöpä	8 vuotta 7 kuukautta	36
Maksan, munuaisten tai suoliston kasvain	10 vuotta 3 kuukautta	25
Muu kasvainsairaus	11 vuotta 0 kuukautta	46
Pernan, sydämen tai verisuonijärjestelmän kasvain	11 vuotta 4 kuukautta	21
Utarekasvain, nisäkasvain	11 vuotta 0 kuukautta	21
Virtsarakon kasvain	10 vuotta 9 kuukautta	3
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	9 vuotta 3 kuukautta	**35**
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	10 vuotta 6 kuukautta	**67**
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	3 vuotta 11 kuukautta	**17**
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	3 vuotta 10 kuukautta	7
Muu käytösongelma	8 vuotta 6 kuukautta	2
Salakavaluus tai arvaamattomuus	2 vuotta 7 kuukautta	6
Sisäsiisteysongelmat	1 vuotta 7 kuukautta	1
Vihaisuus	6 vuotta 4 kuukautta	1
Luusto- ja nivelsairaus	7 vuotta 10 kuukautta	**68**
Kyynärniveldysplasia ja sen seurauksena kehittyvä nivelrikko	5 vuotta 4 kuukautta	10
Lonkkaniveldysplasia ja sen seurauksena kehittyvä nivelrikko	8 vuotta 1 kuukautta	15
Luusto- ja nivelsairaus	7 vuotta 5 kuukautta	23
Moniniveltulehdus, immunologinen polyartriitti	11 vuotta 7 kuukautta	1
Muu luuston tai nivelten kasvuhäiriö	1 vuotta 2 kuukautta	3
Muu luuston tai nivelten sairaus	10 vuotta 3 kuukautta	10
Nivelrikko, artroosi, muualla kuin lonkissa tai kyynärnivelissä	11 vuotta 8 kuukautta	5
Polven ristisidevaurio	9 vuotta 7 kuukautta	1
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	8 vuotta 10 kuukautta	**38**
Mahalaukun kiertyminen	10 vuotta 4 kuukautta	4
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	9 vuotta 2 kuukautta	11
Maksan vajaatoiminta	9 vuotta 9 kuukautta	4
Muu maksan tai ruoansulatuskanavan sairaus	8 vuotta 2 kuukautta	19
Muu sairaus, jota ei ole listalla	8 vuotta 1 kuukautta	**71**
Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma	0 vuotta 5 kuukautta	**2**
Muu kehityshäiriö	0 vuotta 5 kuukautta	2
Selkäsairaus	10 vuotta 8 kuukautta	**18**
Muu selkäsairaus	8 vuotta 2 kuukautta	3
Selkäsairaus	11 vuotta 8 kuukautta	5
Spondyloosi, nikamien luusilloittuma, nikamien yhteenluutuminen	10 vuotta 1 kuukautta	7
Takaselän kipu-halvaus-oireyhtymä, cauda equina-oireyhtymä	12 vuotta 9 kuukautta	3
Silmäsairaus	10 vuotta 1 kuukautta	**3**
Silmäsairaus	9 vuotta 0 kuukautta	1
Sokeutuminen	10 vuotta 8 kuukautta	2
Sisäeriterauhasten sairaus	4 vuotta 1 kuukautta	**6**
Diabetes, sokeritauti	0 vuotta 7 kuukautta	1
Kilpirauhasen vajaatoiminta	10 vuotta 6 kuukautta	1
Muu sisäeriterauhasten sairaus	3 vuotta 3 kuukautta	3
Sisäeriterauhasten sairaus	3 vuotta 6 kuukautta	1
Sydänsairaus	9 vuotta 0 kuukautta	**34**
Muu sydämen sairaus tai vajaatoiminta	9 vuotta 0 kuukautta	16
Sydämen läppävuoto, endokardoosi	10 vuotta 4 kuukautta	1
Sydänlihassairaus, kardiomyopatia	10 vuotta 11 kuukautta	1
Sydänsairaus	9 vuotta 5 kuukautta	14
Synnynnäinen sydämen tai sydänverisuonten kehityshäiriö	3 vuotta 11 kuukautta	2
Synnytysvaikeus	4 vuotta 6 kuukautta	**1**
Kuollut keisarinleikkaukseen tai sen komplikaatioihin	4 vuotta 6 kuukautta	1
Tapaturma tai liikennevahinko	5 vuotta 1 kuukautta	**56**
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	13 vuotta 0 kuukautta	**521**
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	8 vuotta 10 kuukautta	**39**
Kohtutulehdus, pyometra	10 vuotta 6 kuukautta	14
Munuaisten vajaatoiminta	8 vuotta 1 kuukautta	8
Muu virtsatie- tai lisääntymiselinten sairaus	3 vuotta 8 kuukautta	4
Virtsakivet tai virtsakiteet	12 vuotta 7 kuukautta	1
Virtsan pidätyskyvyttömyys, inkontinenssi	2 vuotta 0 kuukautta	2
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	10 vuotta 1 kuukautta	10
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	10 vuotta 9 kuukautta	**321**
Kaikki yhteensä	**10 vuotta 7 kuukautta**	**1657**

Kuvaaja 49: KoiraNet jalostustietojärjestelmän v 2014.2.13 kultaistennoutajien kuolinsyytilasto vuosilta 1995-2014 (tilastointi kuolinvuoden mukaan)

Lähteet:
SKL KoiraNet jalostustietojärjestelmä v2013.2.12. http://jalostus.kennelliitto.fi/frmEtusivu.aspx
Agria Breed Profile CD-levyt vuosilta 1995-2002

4.3.4 Lisääntyminen

Golden Ring teetti vuonna 2013 lisääntymiskyselyn jäsentensä koirista. Kyselyyn oli mahdollista vastata netissä tai postitse.

Narttujen lisääntyminen

Aineisto:

Kyselyvastauksissa oli vastattu noin 227 nartun osalta (osalla kasvattajista oli yhteisvastaus, jossa oli summattuna kaikki nartut). Aineisto oli hyvin valikoitunutta: vain alle 7 % (4 %) nartuista ei ollut ollut pentuja ja narttua ei aiottu käyttää jalostukseen, alle 6 % (3,5 %) ei ollut vielä ollut pentuja, mutta narttua aiottiin käyttää jalostukseen, 76 %:lla nartuista oli ollut pentuja ja 21 %:lla nartuista oli ollut pentuja, mutta ne olivat myös jääneet tyhjäksi, vain yksi narttu oli aina jäänyt tyhjäksi.

Kyselyn perusteella kultaisillanoutajilla on ensimmäinen juoksu 7-18 kk iässä ja juoksuväli on 5-12 kk.

Lisääntymiseen ja hormonitoimintaan liittyvät häiriöt:

Koko aineistossa oli kolme yli 2-vuotiasta narttua, jolla ei ollut ollut lainkaan juoksua, mutta syytä asialle ei ollut tiedossa. Epäsäännöllinen kiimakierto oli 21 nartulla.

Emätintulehdus oli ollut vain kolmella nartulla ja kystinen endometrioosi kahdella nartulla. Kohtutulehdus oli ollut 27 nartulla, nisäkasvain 25 nartulla. Kohtutulehdus oli aikaisimmillaan tullut kaksivuotiaana ja vanhimmillaan 13-vuotiaana, yleisimmin kuitenkin 7-9-vuotiaana. Nisäkasvaimet olivat tulleet aikaisimmillaan 5-vuotiaana ja vanhimmillaan 12-vuotiaana.

29 narttua oli steriloitu ja syitä sterilointiin olivat useimmilla toistuvat valeraskaudet ja kohtutulehdus, Muita syitä sterilointiin olivat: kohtutulehduksen pelko, sektio, urokset samassa taloudessa, ei haluttu käyttää jalostukseen.

Kiimakierron vaiheisiin liittyviä käytöshäiriöitä oli ollut vain kahdella nartulla, mihin epäilen selitykseksi, että kiimojen mukaan vaihtuvaa käyttäytymistä pidetään nartulle normaalina, mitä se tietysti onkin. Selviä käytöshäiriöitä kuitenkaan ei rodussamme kiimakiertoon liittyen juurikaan esiinny. Eräs koira oli ollut kiimakierron vaiheeseen liittyen normaalia alistuvampi, säikympi ja haukkuherkempi. Kyseisenlainen käytös ainakin jonkinasteisena on melko tavallista nuorelle nartulle ensimmäisen kiimakierron aikoina.

Valeraskausoireita oli ollut 38 nartulla ja niistä 14 oli erittänyt maitoa, 35 oli tehnyt pesää tai hoitanut lelujaan, 17 oli käyttäytynyt apaattisesti, 8 oli käyttäytynyt ärtyneesti ja kahdelle oli annettu Galastop -lääkitystä. Näiden lisäksi muutamalla koirilla oli ollut lieviä oireita, kuten rauhallisuutta ja haahuilua juoksun jälkeen.

Keskimääräinen pentuekoko

Kyselyyn vastanneiden nartut olivat saaneet 1-4 pentuetta ja pentuja oli yhdellä nartulla ollut yhteensä 1-40. Pentujen lukumäärä pentueessa vaihteli välillä 1-12 ja keskimääräinen pentujen lukumäärä pentueessa oli 7,16 pentua.

Astutus

Käyttäytyminen astutuksessa: lähes kaikki nartut olivat antaneet uroksen astua normaalisti. Vain noin 5 % nartuista ei ollut antanut astua normaalisti, noin 8 % nartuista oli käyttäytynyt aggressiivisesti astutustilanteessa ja noin 10% oli käyttäytynyt pelokkaasti astutustilanteessa. Yleensä tuollaiseen käyttäytymiseen on syynä väärä astutusajankohta.

Yhdelläkään nartulla ei ollut todettu astutusta estävää rakennevikaa.

Yleisimmin oli käytetty normaalia astutusta (88 %), tuorespermasiemennystä oli käytetty 8,3 %:lla ja pakastespermasiemennystä 3,3 %:lla. Yleisin syy tuorespermasiemennykselle oli se, ettei normaali astutus ollut onnistunut ja toiseksi yleisin syy oli pitkä välimatka uroksen luo. Pakastesperman käyttöön syinä oli pitkä välimatka tai uros saattoi olla jo erittäin vanha tai jopa kuollut. Normaalin astutuksen onnistuminen ei tämän kyselyn mukaan näyttäisi olevan suuri ongelma rodussamme. 6,6 % astutuksista ei ollut onnistunut, ja tähän syitä olivat mm. kokemattomuus, väärä astutusajankohta, yli-innokkuus sekä uroksen korkea ikä.

Synnytys

Synnytysvaikeuksia oli ollut yllättävän paljon: 41,6 %:lla nartuista. 26,4 %:lla nartuista oli ollut polttoheikkoutta, 20 % nartuista kuollut pentu oli vaikeuttanut synnytystä. 4,8 %:lla synnytystä vaikeutti epämuodostunut pentu, 9,2 %:lla virheasennossa syntynyt pentu ja 19,8 %:lla suurikokoinen pentu. Epämuodostuneita pentuja oli ollut 4,8 %. Yhtenä syynä synnytysvaikeuteen oli ollut pentujen suuri lukumäärä ja liian täysi kohtu, joka ei pystynyt supistelemaan.

Synnytysapuna yleisimmin oli avustettu pentuja ulos käsin (36,7 %:lla nartuista ja 15,7 %:ssa kaikista synnytyksistä) ja annettu oksitosiini -injektioita (30,9 %:lle nartuista). 14 %:lle nartuista oli annettu kalsium –injektioita. Lääkkeellisesti oli avustettu yhteensä 13,2 %:ssa kaikista synnytyksistä. Sektioon eli keisarileikkaukseen oli jouduttu hyvinkin usein eli 35,4 %:a nartuista oli ainakin kerran sektioitu ja kaikista synnytyksistä sektioita oli 12,7 %.

Synnytysvaikeuksiin on siis syytä alkaa kiinnittämään huomiota. Kultainennoutaja on kuitenkin rakenteeltaan peruskoira, jolla ei sen puolesta pitäisi olla synnytysvaikeuksia. Polttoheikkous on perinnöllinen ominaisuus ja polttoheikkoudesta kärsinyttä narttua ei tulisi uudelleen käyttää jalostukseen. Myös jalostusnarttujen hyvään fyysiseen kuntoon on kiinnitettävä erityistä huomiota. Jalostusnarttu ei myöskään koskaan saa olla liian lihava. Synnytystä ei voi kutsua normaaliksi, mikäli siinä on avustettu lääkkeillä. Tosin ainakin muutamalla kasvattajalla kaikkia narttuja oli autettu käsin ja lääkkeellisesti, mutta kasvattaja oli merkinnyt synnytykset normaaleiksi. Tällöin täytyy epäillä, että kasvattaja käyttää lääkkeitä turhaan tai sitten hänen kaikilla nartuilla on polttoheikkoutta.

Pentujen hoitaminen

Yli 96 % nartuista oli hoitanut pentujaan normaalisti. Aggressiivisesti pentujaan kohtaan oli käyttäytynyt 1 narttu, välinpitämättömästi 3 narttua ja 3 narttua oli hoitanut pentujaan hysteerisesti. Kultaisetnoutajat siis keskimäärin hoitavat pentunsa oikein hyvin.

Vain kahdella nartulla oli ollut kalkkikramppi, joten se on todennäköisimmin ainakin kultaisillanoutajilla satunnainen lähinnä ruokintaan ja pentujen lukumäärään liittyvä ongelma.

Pentukuolleisuus

Jopa 48,1 % nartuista oli syntynyt pentu tai pentuja kuolleena ja 22,1 %:lla pentu tai pentuja oli kuollut ennen luovutusikää.

Syiksi pennun syntymiseen kuolleena oli ilmoitettu pitkittynyt synnytys, pennun virheasento, irronnut istukka, tukehtuminen, iso pentu/isot pennut, hapen puute, nartun polttoheikkous, epämuodostuneet pennut (mm. vääntyneet jalat, suolet vatsanpeitteiden ulkopuolella, sydämen ja keuhkojen kehityshäiriö, alikehittynyt pentu, muumioitunut pentu), aivokalvontulehdus, bakteeri-infektio sekä epätasaisesti täyttyneet kohdunsarvet; isolla osalla syy ei ollut tiedossa.

Syiksi pentujen kuolemaan tai eutanasiaan ennen luovutusikää oli ilmoitettu yleisimmin kitalakihalkio (9 pentua). Muita syitä olivat tapaturma (5 pentua), syy ei tiedossa (4 pentua), ektooppinen ureter (4 pentua), jalka vääntynyt (2 pentua), epämuodostuneet raajat (2 pentua), heikko pentu (2 pentua), emon alle oli jäänyt muutama pentu ja jokin synnynnäinen vika oli ollut muutamalla pennulla. Yksittäisillä pennuilla kuoleman tai eutanasian syitä olivat synnynnäinen sydänvika, epämuodostuma (suolet vatsanpeitteiden ulkopuolella), ”uimari”, ruokatorven laajentuma ja tulehdus.

Yksittäiset kuolleena syntyneet tai ennen luovutusikää kuolleet pennut olivat yleisiä. Joissain pentueissa kuolleita oli kuitenkin useita, jopa yli puolet ja sitä ei voida pitää normaalina. On suositeltavaa, että pentukuolemien syyt selvitetään patologisessa tutkimuksessa, jos syy ei ole ilmiselvä ja varsinkin jos kuolleita pentuja on useita. Mikäli koiran jälkeläisissä on useita synnynnäisiä kehityshäiriöitä, tulee asia ottaa huomioon jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa ja harkittava kyseisen koiran jättämistä jalostuksesta pois kokonaan.

Tietoja pentueista

Siitokseen käytetyt nartut olivat pentujen syntyessä 1-8-vuotiaita ja urokset 1-12-vuotiaita. Nartuilla oli ollut 1-5 pentuetta (yleisimmin 1-2 pentuetta). Ensimmäisten pentueen syntyessä narttu oli yleisimmin 3-vuotias ja toisen pentueen syntyessä 4-5-vuotias.

Kultaistennoutajien pentujen syntymäpaino vaihtelee reilun 200g-700g välillä. Yleisin syntymäpaino oli 400-500g välillä ja seuraavaksi yleisin 300-400g välillä.

Urosten lisääntyminen

Kyselyyn vastattiin 23 uroksen osalta ja urostenkin osalta aineisto oli hyvin valikoitunutta: 20 urosta oli astunut nartun ja vain kolme ei ollut.

22 uroksella oli normaalit kivekset ja yhdellä toinen kives ei ollut laskeutunut. Yhdelläkään uroksella ei ollut ollut kivestulehdusta tai kiveskiertymää eikä myöskään kiveskasvainta. Kolme uroksista oli kastroitu. Kaksi oli kastroitu, koska taloudessa oli myös narttuja ja yhdellä toinen kives oli ollut sidekudostunut synnynnäisesti tai tulehduksen seurauksena. Eturauhasen hyvänlaatuinen liikakasvu on hyvin yleistä vanhoilla uroskoirilla, mutta kyselyyn vastanneiden koirista vain yhdellä sitä oli todettu. Yhdellä uroksella oli todettu eturauhaskasvain. Kahdella uroksella oli todettu esinahan tulehdus. Yliseksuaalisuudesta johtuvia käytöshäiriöitä ei ollut todettu yhdelläkään uroksella.

Astutus

Kaksikymmentäyksi (91,3 %) urosta oli ollut astutustilanteessa selvästi kiinnostunut nartusta ja kaksi (8,7 %) ei ollut. 20 (87 %) urosta oli yrittänyt astutustilanteessa aktiivisesti hypätä nartun selkään ja kolme (13 %) ei ollut. Yhdeksäntoista (83 %) urosta oli astutustilanteessa jäänyt kiinni narttuun ja 4 (17 %) ei ollut jäänyt.

Viisi urosta oli tarvinnut astutuksessa avustusta ja 15 ei ollut tarvinnut. Ohjaus oli ollut pientä suuntausta, nartusta kiinni pitämistä. Yksi uroksista oli astunut astutustilanteessa pelokkaan ja astutustilanteessa aggressiivisen nartun, joista oli pitänyt pitää kiinni.

Kymmenen uroksen spermaa oli käytetty keinosiemennyksessä ja 13 ei ollut. Syy keinosiemennyksen käyttöön oli ollut pitkä välimatka, spermaa oli useammalta urokselta lähetetty ulkomaille, uros oli astunut normaalisti, mutta lisäksi oli käytetty keinosiemennystä nartunomistajan pyynnöstä (4 uroksella), uros ei ollut jäänyt kiinni narttuun, narttu oli edellisellä kerralla jäänyt tyhjäksi, ensimmäisellä kerralla astutus ei ollut onnistunut, kun uros oli kokematon, mutta myöhemmin oli astunut normaalisti ja yhden nartun osalta kiiman vaihe oli ollut liian myöhäinen luonnolliselle astutukselle.

Seitsemällä uroksella narttu oli jäänyt ainakin kerran tyhjäksi: syynä saattoi olla väärä astutusajankohta (80 %:ssa niistä ei ollut tarkastettu progesteroniarvoa), 67 %:ssa nartun juoksu ei ollut ollut selvä/voimakas, 75 %:lla narttu oli tiinehtynyt uusintayrityksellä, ainakin kahdella uroksella astutus ei ollut sillä kertaa onnistunut normaalisti ja oli joku narttu, joka oli jäänyt tyhjäksi aiemmin myös eri uroksella.

Yhdentoista uroksen sperman laatu oli jossain vaiheessa tutkittu, 12 uroksen ei ollut. 10 uroksen spermanlaatu oli ollut normaali (muutamalla vielä 10-vuotiaanakin), niistä kahdella spermalaatu oli jollain tutkimuskerralla ollut huonompi. 1 uroksella oli todettu huono sperman laatu ja heikko liikkuvuus, kuitenkin se oli samalla viikolla astunut kolme narttua, jotka olivat tiinehtyneet normaalisti. Yhdelläkään uroksella ei ollut todettu hedelmällisyyteen vaikuttavaa sairautta.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Kultaistennoutajien suhteellisen suuri koko yhdistettynä nopeaan kasvuun altistavat koiria erilaisille luustollisille kasvuhäiriöille. Runsas, tiheä turkki saattaa altistaa erilaisille ihon tulehduksellisille sairauksille lämpimissä ja kosteissa olosuhteissa. Lisäksi roikkuva korvamalli (läppäkorva) lisää jonkinasteisesti korvatulehdusten riskiä.

Lisääntymisongelmille altistavia anatomisia piirteitä kultaisillanoutajilla ei esiinny.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat
Kultaistennoutajien yleisimmät terveysongelmat ovat erilaiset, lähinnä kasvuhäiriöperäiset luusto-ongelmat, allergiat/atopia, tulehdukselliset sairaudet, kasvainsairaudet ja epilepsia. Lisääntymisen suhteen suurin ongelma on narttujen polttoheikkouden yleisyys.

Ongelmien mahdollisia syitä
Suuri koko (suuri paino) ja nopea kasvu voivat muiden geneettisten tekijöiden lisäksi altistaa luuston kasvuhäiriöille.

Atopia ja alttius tulehduksiin, samoin kuin erilaiset autoimmuunitaudit, syöpäkin, voivat olla seurausta koirien immuunijärjestelmän yksipuolistumisesta.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

Koko rotumääritelmä löytyy täältä http://www.kennelliitto.fi/koirat/koirarodut-ja-rotumaaritelmat/fci-8-noutajat-ylosajavat-koirat-ja-vesikoirat

Kultainennoutaja on yleisvaikutelmaltaan sopusuhtainen ja tasapainoinen koira ilman liioiteltuja ominaisuuksia. Se on toiminnanhaluinen, voimakas ja varmaliikkeinen koira. Rakenteen tulee olla terve, jotta koira kestää alkuperäistarkoituksen vaatimukset. Kultaisennoutajan ilme on ystävällinen ja hymyilevä.

Kultaisennoutajan pää on tasapainoinen ja puhdaslinjainen. Kallo-osan tulee olla leveä, muttei karkea. Kallo liittyy kauniisti kaulaan ja otsapenkereen tulee olla selvästi erottuva. Kuono-osa on voimakas, leveä ja syvä. Kuono ja kallo ovat suurin piirtein samanpituiset. Kirsun tulee olla mieluiten musta, mutta jonkin verran kultaisilla esiintyy kirsun vaalenemista, etenkin talviaikaan.

Kultaisennoutajan leuat ovat vahvat, purennan tulee olla täydellinen ja säännöllinen leikkaava purenta. Tällöin yläetuhampaat peittävät tiiviisti alaetuhampaat ja ne ovat suorassa kulmassa leukoihin nähden. Silmät ovat tummanruskeat ja etäällä toisistaan, luomien reunat tulee olla tummat. Katseen tulee olla kaunis ja silmien ilmeen lempeä ja ystävällinen.

Korvat ovat keskikokoiset ja ne ovat kiinnittyneet suurin piirtein silmien tasalle. Kaulan tulee olla verraten pitkä, kuiva ja lihaksikas. Rungon tulee olla tasapainoinen ja ylälinjan suora niin liikkeessä kuin seistessäkin. Selkälinjan korkeudelle kiinnittynyt häntä ulottuu kintereeseen ja koira kantaa sitä suorana selän tasalla. Hännänpää ei saa olla kaartunut. Lanneosan tulee olla vahva, lyhyt ja lihaksikas. Rintakehä on syvä ja kylkiluut pitkät ja hyvin kaareutuneet.

Kultaisennoutajan eturaajojen tulee olla suorat ja vankkaluiset. Lavat ovat taakse kiinnittynet, pitkät ja viistot. Olkavarret ovat lapaluun kanssa samanmittaiset ja eturaajat asettuneet selvästi rungon alle. Kyynärpäät ovat tiukasti rungonmyötäiset. Käpälät ovat pyöreät, ns. kissankäpälät.

Takaraajat ovat vahvat ja lihaksikkaat, polvet hyvin kulmautuneet ja sääret vankat. Kintereet ovat matalat, takaa katsottuna suorat, eivätkä ne saa kiertyä sisään- tai ulospäin. Pihtikintereisyys on virhe. Myös takatassut ovat pyöreät ns. kissankäpälät.

Kultainennoutaja liikkuu voimakkaalla, vetävällä, edestä ja takaa suoralla askeleella. Askeleen tulee olla pitkä ja vapaa. Etuaskel ei saa olla korkea.

Kultaisennoutaja turkki on trimmattava. Karva voi olla sileä tai laineikas ja se on runsashapsuinen. Päällyskarvan alla on tiheä ja vettähylkivä aluskarva. Värinä voi olla mikä tahansa kullan- tai kermanvärin vivahde, ei kuitenkaan punainen eikä mahonginvärinen. Muutama valkea karva rinnassa sallitaan.

Uroksen säkäkorkeus on 56-61 cm ja nartun 51-56 cm. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivestä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa. Hylkääviä virheitä kultaisella noutajalla on vihaisuus, liiallinen arkuus tai selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen.

Näyttely- ja käyttölinjaiset koirat voivat poiketa toisistaan merkittävästikin tyypiltään, kooltaan ja väriltään. Kuitenkin linjasta riippumatta kultaisennoutajan tulee mahtua saman rotumääritelmän sisälle. Alla olevissa kuvissa on sekä näyttely- , seka- että käyttölinjaisia kultaisianoutajia.

Näyttelylinjainen narttu

Näyttelylinjainen uros

Näyttelylinjainen narttu

Näyttelylinjainen uros

Käyttölinjainen narttu

Näyttelylinjainen uros

Käyttölinjainen narttu

Sekalinjainen uros

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Rodun koirien näyttelykäynnit

Virallisia näyttelyitä ovat kansainväliset näyttelyt (KV), kaikkien rotujen näyttelyt (KR), ryhmänäyttelyt (RN) ja rodun erikoisnäyttelyt (ER). Näyttelyn tyypistä riippumatta kultaisetnoutajat ovat yleensä osallistujamäärältään näyttelyiden suurilukuisimpia rotuja niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Kilpailu rodun sisällä on siis verrattain kovaa.

Alla kuvatussa taulukossa näkyy, kuinka moni v. 2003 - 2011 syntyneistä koirista on käynyt näyttelyssä ja näyttelyssä käyneiden koirien prosentuaalinen osuus ikäluokasta. Taulukon arvojen perusteella voidaan päätellä, että vähintään noin neljännes kaikista kultaisistanoutajista osallistuu virallisiin näyttelyihin ainakin kerran elämänsä aikana. Vuoden 2012 ikäluokan näyttelyssä käyneiden prosentuaalinen osuus on muita pienempi siitä syystä, että Jalostuksen tavoiteohjelman kirjoittamisen aikoihin nuorimmat 2012 syntyneet koirat ovat vasta reilun vuoden vanhoja. Koiran on oltava vähintään 9kk:n ikäinen osallistuakseen viralliseen näyttelyyn.

Taulukko 43: Näyttelyssä käyneet koirat

syntymävuosi	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
näyttelyssä käyneitä koiria	377	340	430	386	478	410	437	347	364	243
rekisteröintejä	1130	1142	1377	1261	1479	1554	1425	1409	1490	1535
prosentuaalinen osuus ikäluokasta	33 %	30 %	31 %	31 %	32 %	26 %	31 %	25 %	24 %	16 %

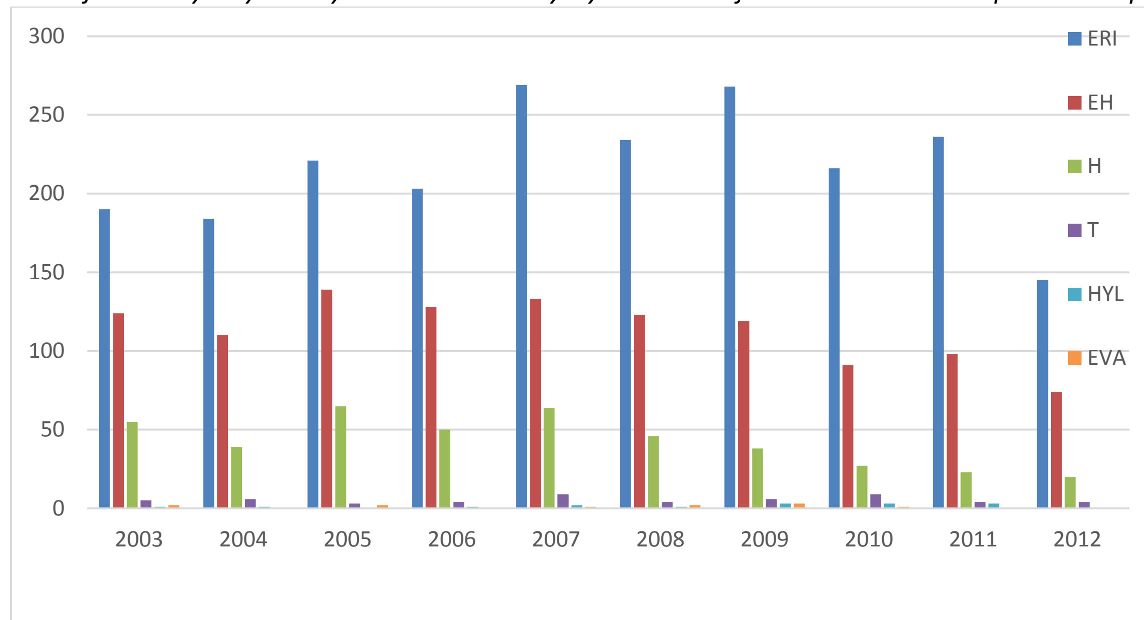
Taulukossa 44 on esitetty 2003 - 2012 syntyneiden koirien näyttelystä saamat laatupalkinnot. Taulukossa on huomioitu kultakin koiralta paras sen saama laatuarvosana. Voidaan huomata, että suurin osa suomalaisista koirista palkitaan laatupalkinnolla vähintään erittäin hyvä. Hylätty arvosana on jäänyt parhaaksi näyttelytulokseksi vain muutamalle koiralle. Kultainennoutaja voi saada hylätyn esim. aggressiivisen käytöksen tai rodulle epätyypillisen ulkomuodon vuoksi. Näyttelytoimikunnan tulisi aina tehdä koiran vihaisesta käytöksestä ilmoitus Kennelliittoon.

Rodussa esiintyy kaikkia hyväksyttäviä värejä kermanvärisestä kultaan ja värivirheitä esiintyy erittäin harvoin. Yleensä hampaat ja purennat ovat kunnossa. Mikäli purennassa on puutteita, ne ovat yleensä epätasaisia purentoja (etuhampaita voi olla sekä oikeassa että väärässä asennossa) tai tiukkoja purentoja. Hammaspuutoksia esiintyy harvemmin, eikä yksittäisistä premolaaripuutoksista tarvitse tiputtaa laatuarvosanaa. Niistä on kuitenkin hyvä huomauttaa. Kuvaajassa 50 on esitetty 2003 - 2012 syntyneiden koirien laatupalkinnot pylväsdiagrammeina havainnollistamaan laatupalkintojen EH ja ERI suurta osuutta.

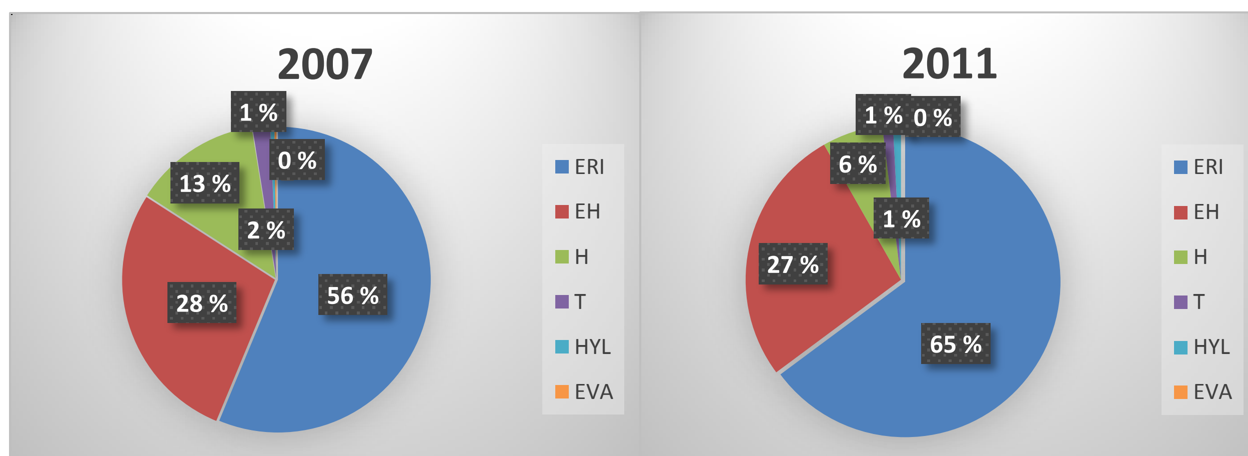
Taulukko 44: 2003 - 2012 syntyneiden kultaistennoutajien näyttelystä saatu paras laatupalkinto

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ERI	190	184	221	203	269	234	268	216	236	145
EH	124	110	139	128	133	123	119	91	98	74
H	55	39	65	50	64	46	38	27	23	20
T	5	6	3	4	9	4	6	9	4	4
HYL	1	1	0	1	2	1	3	3	3	0
EVA	2	0	2	0	1	2	3	1	0	0
yht.	377	340	430	386	478	410	437	347	364	243

Kuvaaja 50: Näyttelyssä käyneet 2003-2012 syntyneet koirat ja niiden saavuttama paras laatupalkinto

Kuvaaja 51: Esimerkinomaisena esitetään ympyrädiagrammeilla havainnollistamaan laatupalkintojen prosentuaalista jakautumista vuonna 2007 ja 2011 syntyneillä koirilla

Kaikissa virallisissa näyttelyissä on jaossa sertifikaatti, eli SERT, yksi kummallekin sukupuolelle. Nykyisten näyttelysääntöjen mukaan koira voi ottaa rajattomasti sertifikaatteja vastaan ennen kuin se täyttää 2 vuotta. Koira ei saa ottaa sertifikaattia vastaan, mikäli se on Suomen muotovalio tai sillä on 2 vuotta täytettyään jo vähintään 3 SERTiä kolmelta eri tuomarilta. Kansainvälisissä näyttelyissä jaetaan sertifikaatin lisäksi myös kansainvälinen sertifikaatti, CACIB.

Taulukossa 45 on esitetty lukumäärinä v. 2003-2012 syntyneet koirat, jotka ovat saaneet näyttelystä vähintään yhden SERTin tai CACIBin.

Taulukko 45: CACIBin tai SERTin saavuttaneet koirat syntymävuosittain

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
CACIB	18	14	15	24	22	18	18	15	9	1
SERT	62	63	69	58	65	65	62	50	47	32

Tarkastellaan SERTin ja CACIBin saaneita koiria lähemmin. Taulukossa 46 on esitetty, kuinka suuri prosenttiosuus kaikista näyttelyistä käyneistä ikäluokan koirista on saavuttanut vähintään yhden SERTin. Tämä osuus näyttäisi olevan pysyvästi noin 15 % luokkaa. SERTIn saavuttaneiden koirien osuutta suhteessa kaikkiin samana vuonna rekisteröityihin havainnollistaa taulukko 46.

Taulukko 46: SERTin saaneet koirat kaikista näyttelyssä käyneistä koirista

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
SERTin saaneita koiria	62	63	69	58	65	65	62	50	47	32
Näyttelyssä käyneitä koiria	377	340	430	386	478	410	437	347	364	243
SERTin saaneiden osuus	16 %	19 %	16 %	15 %	14 %	16 %	14 %	14 %	13 %	13 %

Taulukko 47: SERTin saaneiden koirien osuus kaikista rekisteröidyistä koirista

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
SERTin saaneita koiria	62	63	69	58	65	65	62	50	47	32
Rekisteröityjä koiria	1130	1142	1377	1261	1479	1554	1425	1409	1490	1535
SERTin saaneiden osuus	5 %	6 %	5 %	5 %	4 %	4 %	4 %	4 %	3 %	2 %

Tarkastellaan em. tavoin myös CACIBin saaneet koirat. Koska KV-näyttelyitä on huomattavasti vähemmän kuin KR/RN/ER –näyttelyitä, myös CACIBeja on jaossa huomattavasti SERTejä vähemmän. Lisäksi sama koira voi ottaa rajattomasti CACIBeja vastaan, ellei kansainvälisen muotovalion arvoa ole vahvistettu ko. koiralle. Em. seikoista johtuen CACIBin saavuttaneita koiria on jokaisessa ikäluokassa huomattavasti SERT –koiria vähemmän. Taulukossa 48 tarkastellaan CACIBin saaneita koiria suhteessa kaikkiin näyttelyissä käyneisiin koiriin ja taulukossa 49 suhteessa koko populaatioon.

Taulukko 48: CACIBin saaneiden koirien osuus kaikista näyttelyissä käyneistä koirista

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
CACIBin saaneita koiria	18	14	15	24	22	18	18	15	9	1
näyttelyssä käyneitä koiria	377	340	430	386	478	410	437	347	364	243
CACIBin saaneiden osuus	5 %	4 %	3 %	6 %	5 %	4 %	4 %	4 %	2 %	0 %

Taulukko 49: CACIBin saaneiden koirien osuus koko populaatiosta

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
CACIBin saaneita koiria	18	14	15	24	22	18	18	15	9	1
Rekisteröidyt koirat	1130	1142	1377	1261	1479	1554	1425	1409	1490	1535
CACIBin saaneiden osuus	2 %	1 %	1 %	2 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %

Tullakseen Suomen muotovalioksi (FI MVA) kultainennoutaja tarvitsee vähintään kolme sertifikaattia näyttelystä Suomessa, kolmelta eri palkintotuomarilta. Yksi sertifikaateista on saatava yli 24 kk:n iässä. Lisäksi tarvitaan hyväksytty tulos noutajien taipumuskokeesta (NOU1) tai noutajien metsästyskokeesta Ruotsissa tai Norjassa. Kansainvälisen muotovalion arvoon käyttötuloksella (C.I.B) kultainennoutaja tarvitsee käyttökoetuloksen sekä 2 x CACIB kahdesta eri maasta ja kahdelta eri tuomarilta. Ensimmäisen ja viimeisen CACIBin välillä täytyy olla kulunut vähintään yksi vuosi ja yksi päivä. Saavuttaakseen kansainvälisen näyttelymuotovalion arvon C.I.E. kultaisennoutajan tulee saada 4 x CACIB kolmesta eri maasta ja kolmelta eri tuomarilta. Ensimmäisen ja viimeisen CACIBin välillä täytyy olla kulunut vähintään yksi vuosi ja yksi päivä.

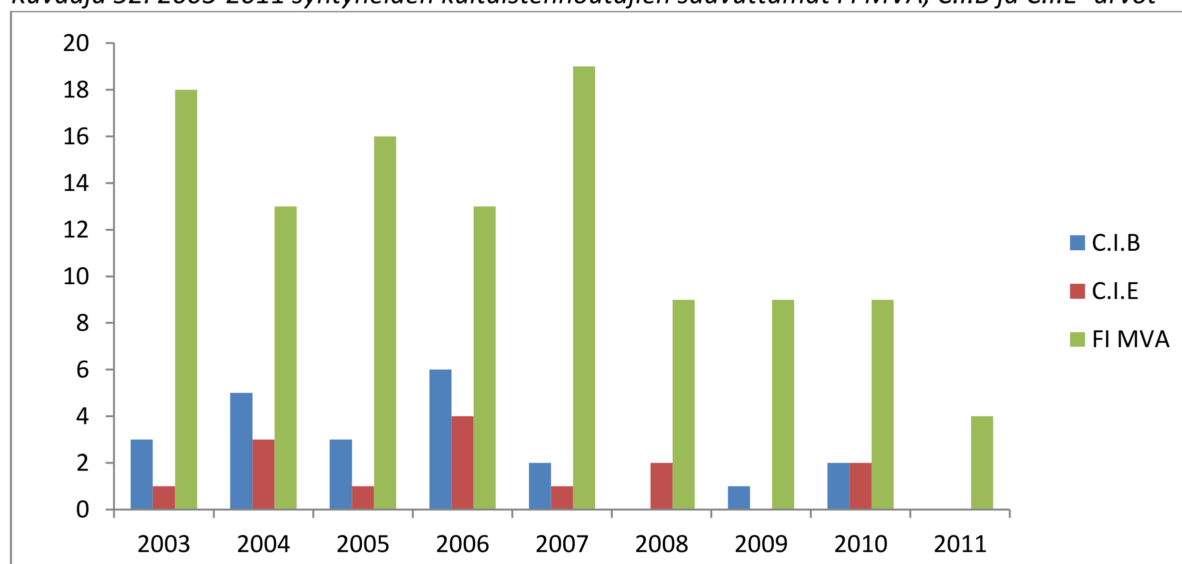
Tarkastellaan vielä em. vuosina syntyneiden koirien saavuttamia muotovalion arvoja. Taulukossa 50 esitetään vuosien 2003 ja 2011 välillä syntyneiden FIN-rekisterissä olevien kultaistennoutajien saavuttamat muotovalionarvot FI MVA, C.I.B ja C.I.E. Muutaman koiran C.I.B. ja C.I.E. -tulokset

odottavat Jalostuksen tavoiteohjelman kirjoitushetkellä vielä FCI:n vahvistusta ja täten puuttuvat tilastoista. Vuonna 2011 valioituneet FI MVA -koirat ovat saavuttaneet valionarvonsa verrattain nuorena, eli alle kolmevuotiaina. Tilastosta on jätetty pois vuonna 2012 syntyneet koirat, koska JTO:n kirjoitusajankohdan vuoksi niillä ei juuri ole ollut mahdollisuutta vielä valioitua. Kuvaaja 52 esittää valiotilastot pylväsdiagrammina.

Taulukko 50: Suomalaisten kultaistennoutajien saavuttamat muotovalionarvot syntymävuosittain

	2003	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
C.I.B	3	5	3	6	2	0	1	2	0
C.I.E	1	3	1	4	1	2	0	2	0
FI MVA	18	13	16	13	19	9	9	9	4

Kuvaaja 52: 2003-2011 syntyneiden kultaistennoutajien saavuttamat FI MVA, C.I.B ja C.I.E -arvot

Alla on esimerkkikuvia kultaisennoutajan päästä ja rakenteesta.

Erinomainen nartun pää, erinomaisen muotoiset ja tummat silmät. Erinomainen pehmeä ilme ja musta pigmentti.

Erinomainen uroksen pää, pehmeä ilme, hyvän muotoiset tummat silmät ja erinomainen pigmentti.

Ei toivottava pää. Puutteellinen otsapenger, löysät huulet ja liian alas kiinnittynet korvat.

Näyttelylinjainen tumma uros, erinomainen lihaskunto, hyvät mittasuhteet ja erinomainen raajaluusto ja raajojen asento.

Erinomaiset mittasuhteet omaava narttu, melko kookas

Hyvä raajakorkeus ja sopiva luusto. Hieman pitkä lanneosa.

Erinomainen runko ja selkälinja, mutta matalaraajainen narttu.

Matalaraajainen uros, voimakkaasti kulmautunut takaa.

Rodun koirien jalostustarkastukset ks. aiempi kohta
Tällä hetkellä rotujärjestö ei järjestä jalostustarkastuksia. Niitä on aiemmin järjestetty, mutta niiden arvostus oli melko vähäistä ja haasteena oli löytää jalostustarkastuksen pitäjiä. Rotujärjestö odottaa nyt Kennelliiton ohjeita jalostustarkastusten pitämiseksi ja pyrkii kehittämään omaa toimintaansa sen pohjalta.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Rodun ulkomuoto- ja rakenneongelmat voivat vaikuttaa haitallisesti myös koiran terveyteen. Varhainen massan lisäys, nopea kasvu sekä raskasrakenteisuus voivat altistaa ongelmille sekä lonkissa että kyynärpäissä, varsinkin jos koira huonossa lihaskunnossa. Eturaajojen ulkokierteisyys voi altistaa nivelongelmille. Löysä nahka ja pienet silmät voivat altistaa luomien kiertymille. Heikko lihaskunto näkyy liikkeissä laiskuutena ja lennokkuuden puutteena sekä yleisenä ryhdittömyytenä. Kultainennoutaja on alkuperäistarkoitukseltaan käyttökoira, jonka tehtävänä on noutaa ammuttua pienriistaa maalta ja vedestä. Tämän suorittamisen perusedellytys on hyvä lihaskunto ja riittävä luusto. Riittävällä luustolla tarkoitetaan sitä, että koira ei saa olla liian kevyt, mutta ei kuitenkaan liian raskas, jotta se kykenee työhönsä. Hyvä lihaskunto ilmentää nopeutta, voimaa ja kestävyyttä. Se tukee myös niveliä, joka on tärkeää etenkin nivelongelmaisella koiralla.

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Keskeisimmät ongelmakohdat

Ulkomuototuomarien mukaan rodussa on havaittu viime vuosina jotain tyypillisiä virheitä. Mittasuhdevirheitä esiintyy jonkin verran, enimmäkseen matalaraajaisuutta, mutta myös pitkiä lanneosia. Myös lyhyitä lantioita ja pystyjä häntiä esiintyy, etenkin uroksilla. Kultaisennoutajan tulisi kantaa häntäänsä selkälinjan jatkeena. Selkälinjan virheinä esiintyy pettäviä, notkoselkiä ja laskevia selkälinjoja. Näiden taustalla on usein ylikulmautunut takaosa ja liian pitkä lanneosa. Takaosan virheenä esiintyy ylikulmautuneisuutta.

Luuston ja rungon kehityksen suhteen esiintyy pennuilla ja juniori-ikäisillä koirilla jonkin verran liian kevyttä tai liian valmista runkoa. Kultaisissa esiintyy yhä virheellistä rungon ilmavuutta. Ideaalitapauksessa luusto ja runko ovat riittävän vahvoja jotta koira suoriutuu alkuperäistarkoituksestaan, muttei kuitenkaan liian vahvoja, jotta koira jaksaa tehdä töitä. Liiallinen raskaus on lähinnä näyttelylinjaisten koirien ongelma ja liiallinen keveys taas käyttölinjaisten koirien. Mikäli luustoa ja runkoa ei ole riittävästi, kultainennoutaja ei välttämättä ole enää rodulle tyypillisen näköinen. Kummankaan ääripään ei tulisi päästä vahvistumaan liikaa, vaan kultaisennoutajan luuston ja rungon tulisi pysyä sopusuhtaisena.

Eturaajoissa esiintyy jonkin verran ulkokierteisyyttä. Tähän asiaan kasvattajien kannattaisi kiinnittää huomiota jalostustyössään, sillä ulkokierteiset raajat saattavat altistaa nivelongelmille. Etuliikkeet ovat myös usein löysiä. Myös pystyjä lapoja ja olkavarsia esiintyy.

Kauniit kultaisennoutajan päät ja ilmeet alkavat olla harvinaisia. Populaatiossa esiintyy kupolinmuotoista kalloa tai vastakohtana suippoa päätä, ”flätin päätä”, mitkä eivät ole kultaisellenoutajalle toivottavia ominaisuuksia. Kultaisilla esiintyy enenevissä määrin myös virheellisiä tiukkoja ilmeitä ja viiruja silmiä. Kuonon tulisi olla täyteläinen, mutta kuitenkin rodussa esiintyy kapeita kuonoja, joista täyteläisyys puuttuu. Myös löysiä kaulanahkoja esiintyy.

Ollakseen käyttökoira, näyttelyissä esiintyy liian paljon heikossa lihaskunnossa olevia kultaisianoutajia. Heikon lihaskunnon omaava koira ei jaksa liikkua kunnolla. Koira voi olla myös laiskaliikkeinen, mistä seuraa yleinen ryhdittömyys. Kultaisennoutajan tulisi liikkua reippaasti ja vetävällä askeleella.

Omassa kasvatustyössään kasvattajien tulisi kiinnittää näihin virheisiin huomiota ja jalostusyksilöitä valittaessa välttää samojen virheiden yhdistämistä. Parituskumppanien tulisi kompensoida toistensa puutteita kertaamisen sijaan.

Ongelmien mahdollisia syitä

Ulkomuodon osalta jalostuksessa tulisi pyrkiä siihen, että pennut ja nuoret koirat saisivat kehittyä rauhassa aikuisiksi eikä kultainennoutaja saisi olla aikuisenakaan liian raskasrakenteinen. Näyttelyt ja siellä korkeasti palkitut koirat ohjaavat sinällään jalostusta, koska näitä koiria käytetään usein paljonkin jalostukseen. Tällä hetkellä populaatiossa on ulkomuodollisesti ääripäitä: liian kevyitä ja ilmavia koiria, sekä liian kookkaita ja raskasrakenteisia koiria. Tämä tekee myös ulkomuototuomareiden tehtävän haastavaksi, koska täytyy ymmärtää oikein rodun alkuperäinen käyttötarkoitus ja huomioida myös terveyteen vaikuttavat seikat omassa arvostelussaan. Myös kasvattajien ja koiranomistajien tulisi huomioida nämä tekijät omassa jalostustyössään välttäen molempia ääripäitä säilyttääkseen kultaisennoutajan rotutyypin.

Golden Ring on aidosti huolissaan rodun ulkomuotojalostuksen ääripiirteistä ja teki siksi yhdessä joidenkin muiden noutajakoirarotujen kanssa aloitteen Kennelliitolle, että kouluttautuvien ulkomuototuomareiden tulisi käydä tutustumassa noutajien metsästyskokeeseen, jotta näkisivät rodun sille tarkoitetussa työssä sekä työn pitkäkestoisuuden, erilaiset tehtävät ja sitä kautta saisivat paremman kuvan, kuinka paljon kultaisennoutajan ulkomuodolla on väliä sen rodunomaisessa työssä. Tätä aloitetta ei hyväksytty Kennelliitossa.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Nykyinen kultaistennoutajien Jalostuksen tavoiteohjelma on voimassa 1.1.2010 - 31.12.2014.

Rodun ensimmäisen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Kultaistennoutajien ensimmäinen Jalostuksen tavoiteohjelma oli voimassa 05/2005 - 9.11.2010, jolloin Kennelliiton Jalostustieteellinen toimikunta hyväksyi päivitetyn version ensimmäisestä Jalostuksen tavoiteohjelmasta.

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Alla oleva taulukko kertoo vuosien 1999–2013 aikana eniten jalostukseen käytettyjen urosten tasosta niiden jälkeläisten perusteella. Taulukossa näkyy uroksen tuottamien pentujen kokonaismäärä, pentujen lonkkakuvausprosentti, sairaiksi todettujen prosenttiosuus kuvatuista sekä samat tiedot kyynärnivelkuvausten osalta. Lisäksi taulukosta näkyy silmätutkittujen osuudet ja sairaiden osuus tutkituista. Viimeisinä sarakkeina tarkasteluun on otettu rodunomaisia taipumuksia testaavan taipumuskokeen osallistumismäärät ja taipumuskokeen läpäisseiden pentujen määrät.

Taulukko 51: Jalostukseen jaksolla 1999 - 2013 eniten käytettyjen urosten taso.

		Lonkat		Kyynärnivelet		Silmät		NOU	NOU1
Uros	Pentuja	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu %	Sairas %	yritys	
1 ROYAL SALUTE DU PAYS DE BOHEME	316	30%	44%	30%	24%	28%	7%	11	6
2 LOVEHAYNE WALLACE	219	55%	47%	54%	23%	47%	2%	12	10
3 KARVIN INSIDE EDITION	208	40%	35%	40%	8%	36%	20%	8	5
4 REMINGTON RAZZLE DAZZLE	209	45%	35%	45%	36%	38%	16%	11	8
5 PAUCLARE PHYLANDERER	203	60%	26%	59%	22%	56%	14%	14	9
6 GILDAS AMOUAGE	192	16%	39%	16%	35%	13%	12%	0	0
7 MAJIK FINDERS KEEPERS	191	13%	28%	12%	39%	14%	15%	1	0
8 HÄÄMÖRIN LINTUKOIRA	186	15%	64%	15%	29%	11%	10%	0	0
9 PIKESTAR'S WHEELS ON FIRE	185	36%	34%	34%	14%	25%	11%	0	0
10 BANDOLERO'S DYNAMIC DANCER	195	19%	11%	18%	42%	15%	7%	2	1
11 GOLDEN CUB ICE'N FIRE	181	18%	59%	18%	34%	11%	10%	0	0
12 SANDUSKY ALAIN PROST	182	35%	47%	35%	21%	29%	6%	5	3
13 RAMCHAINE WHIST	180	25%	47%	26%	11%	17%	7%	0	0
14 RITZILYN JIMMY MAC	181	59%	27%	59%	19%	53%	6%	12	6
15 ROGERWIEK DOCILE DOLPHIN	177	16%	31%	16%	10%	17%	7%	3	1

Rotuna kultainennoutaja kärsii ennen muuta yksittäisten urosten liikakäytöstä. Taulukon uroksista jokainen ylittää suositukset yksilön elinikäisestä pentumäärästä.

Pentujen PEVISA-kuvausmäärät ovat melko pieniä. Urosten jälkeläisistä on lonkka- ja kyynärnivelkuvattu keskimäärin vain 32 %. Kuitenkin rodun jalostuksen kehittymisen ja eteenpäinviemisen näkökulmasta PEVISA-tutkimuksilla saataisiin helposti kasvattajien jalostuspäätöksiä tukevaa ja koirien hyvinvointia edistävää tärkeää tietoa.

Kuvatuista pennuista lonkkaniveldysplasian osalta sairaita on keskimäärin 38 %. Kyynärniveldysplasian osalta sairaita on kuvatuista pennuista keskimäärin 24 %. Silmäsairauksia on keskimäärin 10 %:lla pennuista.

Uroksista 73 % (11 urosta) on periyttänyt kuvaustulosten perusteella vähintään 30 % lonkkaniveldysplasiasairaita pentuja.

Kun tarkastellaan urosten jalostusindeksejä (taulukko 52), jotka kertovat yksilön fenotyyppiä huomattavasti kattavammin yksilön jalostusarvon tarkasteltujen ominaisuuksien osalta, on nähtävissä, että rodun keskiarvoa (luku 100) parempia sekä lonkka- että kyynärindeksilukujen perusteella on kuusi urosta. Indeksilukujen valossa yksilö on jalostuksen kannalta sitä parempi, mitä suurempi (luvun 100 ylittävä) sen indeksiluku on. Taulukossa 47 on merkitty punaisella jalostusarvon kannalta heikoimmat indeksiluvut.

Taulukko 52: Jalostukseen eniten käytettyjen urosten jalostusindeksit.

Uros	Indeksit Lonkat	Kyynärät
1 ROYAL SALUTE DU PAYS DE BOHEME	100	107
2 LOVEHAYNE WALLACE	86	99
3 KARVIN INSIDE EDITION	114	118
4 REMINGTON RAZZLE DAZZLE	103	95
5 PAUCLARE PHYLANDERER	118	108
6 GILDAS AMOUAGE	103	105
7 MAJIK FINDERS KEEPERS	116	92
8 HÄÄMÖRIN LINTUKOIRA	84	96
9 PIKESTAR'S WHEELS ON FIRE	98	117
10 BANDOLERO'S DYNAMIC DANCER	126	94
11 GOLDEN CUB ICE'N FIRE	89	99
12 SANDUSKY ALAIN PROST	104	108
13 RAMCHAINE WHIST	94	117
14 RITZILYN JIMMY MAC	110	104
15 ROGERWIEK DOCILE DOLPHIN	104	117

Käyttöominaisuuksia ei huomioida riittävästi jalostuksessa

Kultainennoutaja on jalostettu ammutun pienriistan talteenottoon ja tähän alkuperäiseen käyttötarkoitukseen vuosittain jo pelkästään vesilinnustusta harrastavat noin 200 000 metsästäjää edelleen rodun koiria tarvitsevat. Monien rotujen kohdalla alkuperäinen käyttötarkoitus on menettänyt merkityksensä urbanisoituneessa yhteiskunnassa, mutta noutajilla tilanne on täysin toinen, sillä työsarkaa riittäisi edelleen. Tämä on erinomainen asia rodun ominaispiirteiden ja rodulle ominaisen luonteen säilyttämisen kannalta. Meillä on kaikki edellytykset säilyttää rodussa ne erityispiirteet, jotka tekevät siitä alkuperäänsä vastaavan sosiaalisen ja yhteistyöhaluisen kumppanin ja työkoiran. Näitä käyttötarkoitusta vastaavia piirteitä testataan noutajien taipumuskokeella. Vaikka noutajaa ei käyttäisi sen alkuperäiseen tarkoitukseen, samat jalostuksella aikaansaadut rodunomaiset ominaisuudet ovat tehneet siitä suositun perhekoiran ja ne tulisi säilyttää, jotta voidaan edelleen puhua noutavasta koirasta.

Suosituimpien urosten jälkeläistilastot ovat musertavaa luettavaa rodunomaisten taipumusten vaalimisen näkökulmasta: vain marginaalinen osuus pennuista, alle 3 %, on viety taipumuskokeeseen ja niistä noin puolet on läpäissyt testin. Taulukossa mainituista jalostukseen eniten käytetyistä uroksista 10 ei ole suorittanut noutajien taipumuskoetta. Viidellä on suoritettu taipumuskoe (NOU 1).

Hyväksyttävinä jalostukseen käyttöperusteina voitaneen pitää koiran terveystuloksia ja sen saavuttamia koetuloksia. Taulukon käytetyimpien urosten tuloksia tarkasteltaessa jako on selvä: seitsemällä uroksella on näyttelyistä tuloksina CIE, CIB tai MVA. Näiden lisäksi viisi urosta on voittanut 1-3 sertiä. Uroksista kolmella ei ole juuri mitään tuloksia näyttelyssä, yhdellä ainut näyttelytulos JUN H. Ainoastaan yhdellä viidestätoista uroksesta on näyttelyiden lisäksi muita koetuloksia. Yhdelläkään uroksista ei ole rodunomaisista metsästyskokeista tuloksia. Vaikka koetulokset eivät periydy, ne ovat ainoa validi tapa mitata koiran käyttöominaisuuksia, sillä realistisesti ajatellen omistajan arvio omasta koirasta tuskin koskaan voi olla täysin objektiivinen.

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Kotimaisen jalostuspohjan entistä laajempi käyttö	Tiedon ja tietoisuuden lisääminen, asian tuominen esille netissä, lehdissä, kasvattajapäivillä. Monimuotoisuustutkimuksen teettäminen vuonna 2013.	Ei ole toteutunut.
Rodun keskimääräinen sukusiitosaste ei saa nousta yli 1 prosenttiyksiköllä yhden sukupolven aikana (4 vuotta).	Tiedon ja tietoisuuden lisääminen, asian tuominen esille netissä, lehdissä, kasvattajapäivillä.	On toteutunut.
Yksittäiset siitosurokset eivät saisi tuottaa yli 5 % yhden sukupolven (= 4 vuotta) jälkeläisistä.	Tiedon ja tietoisuuden lisääminen, asian tuominen esille netissä, lehdissä, kasvattajapäivillä. Monimuotoisuustutkimuksen teettäminen.	On toteutunut. Tästä huolimatta yksittäisten eniten käytettyjen siitosurosten vaikutus rodulle on liian suuri, kun jalostukseen käytettyjen urosten määrä on niin pieni.
On pyrittävä käyttämään enemmän erisukuisia koiria jalostuksessa	Tiedon ja tietoisuuden lisääminen, asian tuominen esille netissä, lehdissä, kasvattajapäivillä. Monimuotoisuustutkimuksen teettäminen.	Ei ole toteutunut, myös ulkomaantuonnit ovat usein sukua keskenään ja/tai jo Suomessa oleville koirille.
Nartun ei pitäisi sen hyvinvointia ja fysiologiaa ajatellen saada elämänsä aikana yli neljää pentuetta.		Pääosin toteutunut, yli 4 pentuetta 14 nartulla ajanjaksolla 2004 - 2014.
Luonnetesteissä kävisi vähintään 10 % kultaisistanoutajista.	Tarkastelujaksolla on järjestetty omia luonnetestejä sekä MH-kuvauksia.	Osallistujamäärät ovat koko ajan kasvaneet, tästä huolimatta emme ole saavuttaneet 10 % tavoitteesta.
NOU/ NOME-koekäyntien määrän nostaminen alle 10 % ainakin 20 %:iin.	Lajin esiintuominen lehdessä, harrastusmahdollisuuksien lisääminen ja erilaisten lajin tapahtumien ja kokeiden järjestäminen.	Ei ole toteutunut. Vaikka koekäyntien määrä on kasvanut, kokeissa käyvien koirien määrä ei ole kasvanut.
Lonkkaniveldysplasian aste on saatava laskemaan tämänhetkisestä noin 40 % :sta vähintään 30 %:iin	Tiedottaminen ja tietoisuuden lisääminen. Uusi PEVISA 1.1.2015 alkaen.	Ei ole toteutunut. Uudella PEVISA:lla pyritään saamaan tähän parannusta.
Kyynärniveldysplasian aste on saatava laskemaan nykyisestä melkein 30 %:sta 20 %:iin	Tiedottaminen ja tietoisuuden lisääminen. Uusi PEVISA 1.1.2015 alkaen.	Ei ole toteutunut. Vaikka tarkastelujaksolla on tapahtunut parannusta, pysyvää suuntaa parempaan ei ole saavutettu. Uudella PEVISA:lla pyritään saamaan tähän parannusta.
Silmätarkastuksia tulee tehdä myös yli 5-vuotiaille koirille.	Yhdistys tuki rahallisesti yli 5-vuotiaiden silmätutkimuksia 1.6.2010 - 31.12.2011.	Ei ole toteutunut toivotussa laajuudessa.
Näyttelyjen osallistumismäärä pitäisi saada nostettua tämän hetkisestä alle 30	Lajin esiintuominen lehdessä, erikoisnäyttelyiden järjestäminen, kesäleirin leirinäyttely, näyttely- ja	Ei ole toteutunut. Näyttelyissä käyvien koirien määrä on laskenut noin 25 %:iin.

%:sta lähemmäs 50 %:a	trimmauskoulutus.	

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

Tarkastelujaksolla jalostukseen on käytetty keskimäärin vain 9 % sukupolven koirista. Nartuista 14 % ja uroksista 4 %. Käyttämättä on jäänyt siis nartuista 86 % ja uroksista 96 % sukupolven koirista. Yhden sukupolven uroksista PEVISA-tutkittuja on ollut keskimäärin 36 %. Suurin osa eli 64 % uroksista on jäänyt siis jalostuksen ulkopuolelle jo siksi, että niitä ei ole tutkittu PEVISA-ohjelman sairauksien osalta.

Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään puolet syntyvistä koirista, tai pentuekoko huomioiden se rodun osuus, joka saadaan jakamalla luku 2 rodun keskimääräisellä pentuekoolla. Kultaisennoutajan kohdalla tämä merkitsee sitä, että kun esimerkiksi vuonna 2013 rekisteröitiin 1219 kultaistanoutajaa, niistä 610 pitäisi käyttää jalostukseen, jotta rodun monimuotoisuus turvattaisiin. Kuitenkin viimeisen 15 vuoden aikana on käytetty keskimäärin vain 278 koiraa jalostukseen. Pentuekoko huomioiden koirista tulisi käyttää 30 %, pentuekoon ollessa keskimäärin 6,7. *(Katariina Mäki, www.kennelliitto.fi, KoiraNet)*

Kultaisennoutajan ongelma on yksittäisten urosten liikakäyttö. Vaikka PEVISA-tutkittuja uroksia on vain kolmannes sukupolven uroksista, tämä ei riitä selitykseksi siihen, miksi niin pientä osuutta uroksista käytetään jalostuksessa. Tutkituista jalostukseen kelpaavien urosten osuus on ollut keskimäärin 56 %. Jalostukseen PEVISA-rajoitusten osalta kelpaavista sukupolven uroksista on käytetty jalostukseen kuitenkin vain keskimäärin 16 %. Jokaisen jalostukseen käyttämättömän koiran mukana katoaa peruuttamattomasti osa geeniperintöä.

PEVISA-tutkimusten tulokset ovat vain osa jalostuspäätökseen vaikuttavista tekijöistä. On kuitenkin vaikea uskoa, että tältä osin jalostuskelpoista, mutta käyttämättä jätetyistä uroksista niin suuri osuus, 84 % jalostuskelpoisiksi tutkituista, omaisi jonkun muun sairauden tai haittatekijän, joka estäisi niiden käytön jalostuksessa. Jos näin on, rodun terveystilanne on lähes toivoton ja rodun jatkuvuus on vakavasti uhattuna.

Suurin tekijä urosten niukalle käytölle lienee rodun piirissä vallitseva tapa valita jalostukseen muidenkin käyttämiä menestyneitä uroksia.

Jalostussuositusten ja PEVISAn ajantasaisuuden arviointi

Golden Ring on viimeisen viiden vuoden aikana panostanut erityisesti terveyteen liittyvän tiedon keruuseen, analysointiin ja tiedonjakamiseen jäsenille. Monimuotoisuustutkimuksen teettäminen vuonna 2012 oli rodulle tärkeä askel kohti tietoisempia jalostusvalintoja, sillä se antoi selkeän kuvan rodun tilasta jalostusmaterian suhteen. Myös aktiivinen PEVISA-kehityksen seuranta on antanut eväitä ehdottaa muutoksia yleiskokoukselle.

Yleiskokous hyväksyikin syksyllä 2013 uuden PEVISA:n, jonka sisältö nojaa pitkälti aiempiin PEVISA-kokemuksiin ja niiden osoittamaan tarpeeseen tehdä muutoksia jalostusvalinnoissa. Myös monimuotoisuusnäkökulma on huomioitu jälkeläisiin kohdistuvan tutkimuspakon myötä. Seuraavalla viisivuotiskaudella seurataan tiiviisti, tapahtuuko muutosta jalostusvalinnoissa ja näkyykö se tuloksissa.

Tämän Jalostuksen tavoiteohjelman jalostussuositukset ovat linjassa uuden PEVISA:n, kerätyn tiedon, monimuotoisuustutkimuksen tulosten ja muun ajantasaisen tiedon kanssa.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Terveys ja lisääntyminen

1. Tavoitteena on vähentää luusto- ja nivelsairauksia. Lonkkaniveldysplasian osalta tavoitteena on erityisesti päästä eroon vakavammista dysplasia-asteista D ja E. Kyynärnivelen kasvuhäiriön osalta tavoitteena on erityisesti päästä eroon vakavammasta dysplasia-asteesta 3. Tavoitteena on myös ehkäistä eturistisidesairauden, osteokondroosin ja selkäsairauksien yleistyminen rodussa.
   - Toteutus: uusi PEVISA, avoimuus, tiedotus, valistus erityisesti jalostuksellisesta näkökulmasta. Rotujärjestö kerää tietoa ja luusto-ongelmien sekä myös nivelistään leikattujen koirien suhteen rotujärjestö toivoo saavansa lisää tietoa.

2. Tavoitteena on vähentää allergian, atopian, ja erilaisten tulehdusten ja kasvainsairauksien esiintymistä.
   - Toteutus: tiedotus, valistus erityisesti jalostuksellisesta näkökulmasta ja tiedon kerääminen. Kiinnittämällä erityistä huomiota geneettiseen monimuotoisuuteen ja jalostuspohjan laajuuteen. Käytetään hyväksi monimuotoisuustutkimuksesta saatua tietoa. Käytetään koiria monipuolisemmin jalostukseen. Ei käytetä liikaa samoja uroksia. Ei suosita sukusiitosta.

3. Tavoitteena on vähentää epilepsian esiintymistä.
   - Toteutus: avoimuus, tiedotus, valistus, tiedon kerääminen. Kerätään tietoa sairastuneista koirista ja niiden suvuista eli kartoitetaan sairaustilanne ensin tarkemmin. Edistetään ja autetaan mahdollista tutkimusta, joka pyrkii selvittämään kultaisennoutajan epilepsian geneettistä taustaa.

4. Tavoitteena on vähentää polttoheikkouden esiintymistä ja ehkäistä muiden lisääntymisongelmien yleistymistä. Jalostuksen tavoitteena on lisääntymiskykyinen, itse synnyttämään kykenevä koira, joka hoitaa pentunsa normaalisti.
   - Toteutus: tiedotus, valistus erityisesti jalostuksellisesta näkökulmasta ja tiedon kerääminen. Jalostuksessa on suosittava narttuja ja sukuja, joilla ei ole synnytysvaikeuksia.

5. Silmäsairauksissa tilanne on rodussa tällä hetkellä melko hyvä. Tavoitteena on säilyttää silmätilanne vähintäänkin nykyisellään. Kasvattajia kannustetaan käyttämään geenitestejä jalostuksen apuna PRA -sairaiden koirien syntymisen ehkäisemisessä.

6. Tavoitteena on myös kerätä rotujärjestön käyttöön jatkuvasti tietoa yksittäisten kultaistennoutajien sairauksista ja ongelmista sekä koirien omistajilta että kasvattajilta. Kaikki tieto auttaa rotua eteenpäin ja voi estää sairauksien ja ongelmien leviämisen rotuun.

Jalostuspohja on saatava laajemmaksi

Jalostuspohjan osalta jalostuksen tavoite on selkeä: rodun koirista huomattavasti suurempaa osaa tulee käyttää jalostukseen. Varsinkin urosten sukupolvittainen käyttöosuus 4 % on kestämättömän pieni. Jalostuspohja on liian kapea.

Kun isät/emät-luvun tavoitteena on luku 1, kultaisennoutajan keskiarvo 15 vuoden ajalta on 0,41. Luku on pitkän tasaisen kauden jälkeen noussut viimeiset kaksi vuotta, vuonna 2013 luku oli 0,45. Suunta on

oikea, mutta vielä ollaan kaukana tavoiteltavasta tilanteesta: jalostukseen tulisi käyttää huomattavasti nykyistä suurempaa osaa uroksista.

Tehollinen populaatiokoko on ollut tarkkailujakson ajan nousussa. Kuitenkin sen osuus maksimista on tarkastelujaksolla keskimäärin vain 32 %. Kun huomioidaan se tosiseikka, että tehollisen populaatiokoon luku on jopa kymmenkertainen yliarvio todellisuudesta, rodun jalostuspohja näyttää uhkaavan kapealta.

Tarkastelujakson aikana 15 eniten käytettyä urosta ylittävät jokainen suositukset yksittäisen koiran elinikäisestä jälkeläismäärästä. Kun tarkastellaan 15 vuoden aikana suosituimpien urosten kokonaispentumäärää, kaikkiaan 31 urosta ylittää suosituksen ylärajan 170 pentua. Uroksista 64 ylittää suosituksen 100 pennun rajasta. Matadoriurosten käyttö on ollut rodussa pitkään vallitseva trendi. Tulevaisuudessa kasvattajilta toivotaan luovuutta ja rohkeutta valita jalostuskoirat rodun kokonaistilanne huomioiden, yksittäisten menestyjien suosimisen sijaan.

Tuontikoirien valintaan kiinnitettävä huomiota koko rodun näkökulmasta

Kultaisennoutajan rekisteröintimäärät ovat 15 vuoden tarkastelujakson ajan olleet Suomessa nousussa. Rotu on suosittu ja suurilukuinen ympäri maailman ja esimerkiksi rodun kotimaassa Iso-Britanniassa rodun rekisteröintimäärä vuonna 2013 oli 7117. Voidaan siis olettaa, että suomalaisen populaation suvuista poikkeavia kultaisianoutajia olisi mahdollista tuoda ulkomailta. Tuontikoirien valinnassa tulisikin kiinnittää enemmän huomiota siihen, että vältettäisiin tuomasta samoihin täällä toistuviin sukuihin kuuluvia koiria.

Eniten koiria on tuotu naapurimaistamme Ruotsista ja Virosta. Näistä tuonneista osalla on lähisuvussaan suomalaisia koria, joilla on täällä jo paljon jälkeläisiä. Tällainen tuontikoira ei jalostuksen näkökulmasta palvele rotua, koska sillä ei ole rodulle geneettisesti uutta annettavaa. Monimuotoisuus huomioiden on rodun jalostuksen näkökulmasta tavoiteltavaa, että tuodaan koiria, joiden suku poikkeaa valtavirrasta.

Jalostuksen tavoite tulee olla rodun vahvistaminen ja kehittäminen ylläpitämällä geneettistä monimuotoisuutta. Kapea jalostuspohja ja näkemyksettömät jalostusvalinnat toimivat päinvastoin: geneettinen vaihtelu katoaa ja rotu taantuu.

Jotta jalostuskoirien periyttämistä ominaisuuksista saataisiin rotua ja jalostusta palvelevaa tietoa sekä terveyden että käyttöominaisuuksien osalta, huomattavasti suurempi osuus kultaisistanoutajista pitäisi saada osallistumaan PEVISA-tutkimuksiin ja taipumuskokeisiin.

Käyttäytyminen ja luonne

1. **Tavoitteena on säilyttää kultaisennoutajan rodunomainen luonne ja käyttäytyminen**. Erityistä huomiota kiinnitetään kultaisennoutajan sosiaalisuuteen ja avoimuuteen, ampumisen ja muiden äänien sietoon sekä toimintakykyyn ja sen säilymiseen ja toimintaan palautumiseen erilaisissa tilanteissa.

Toteutus:

i. Näyttelytuomareille ja rodunomaisten kokeiden tuomareille on lähetetty avoin kirje vuoden 2014 lopulla kiinnittää huomiota rodunomaiseen käyttäytymiseen ja poikkeamien huomioiminen näyttelyarvostelussa sekä toivottu poikkeamien kirjaamista arvosteluun.
ii. Luonteen ja käyttäytymisen testaamismahdollisuuksien tarjoaminen.
iii. Tiedottaminen luonteeseen ja käyttäytymiseen liittyen kasvattajille, omistajille, ja pennunostajille.
iv. Testaustulosten (MH-luonnekuvaus ja luonnetesti) hyödyntämisen tukeminen jalostuksessa.
v. Hankitaan laajalla luotettavalla ja JTO-kausittain toistettavalla

kyselytutkimuksella, MH-luonnekuvauksen ja luonnetestin, taipumuskokeen tai muiden rodunomaisten kokeiden, sekä näyttelyarvostelujen avulla lisätietoa tilanteen seurantaan ja tiedon käytön ja jakamisen tueksi.

vi. Valistaminen jalostuskoirien luonteen ja käyttäytymisen huomioimisesta jalostusvalinnoissa ja jalostuksen ulkopuolelle jättämisessä sekä sopivan parin valinnassa.
vii. Eri tietolähteiden tuottaman tiedon analysointi ja tulosten jakaminen käyttöön.
viii. Ihanneprofiilien luominen MH-luonnekuvaukseen (2015) ja luonnetestiin (2016).

2. **Tavoitteena on vähentää erilaisten arkuuksien esiintymistä sekä ehkäistä aggressiivisuuden esiintymistä rodussa**. Erityistä huomiota arkuuksien osalta kiinnitetään ensivaiheessa ääniarkuuksiin, sekä sosiaaliseen käyttäytymiseen liittyviin arkuuksiin. Nämä ominaisuudet ovat rotumääritelmän ja käyttötarkoituksen vastaisia piirteitä ja vaikuttavat koiran hyvinvointiin myös arkielämässä. Sosiaaliset arkuudet (pelot) ihmistä kohtaan voivat aiheuttaa koiran puolustautumisen puremalla. MH-luonnekuvaustulosten sekä luonnetestien perusteella aggressiivinen käytös ei ole rodussa ongelma. Vuonna 2014 on saatu yksi ilmoitus rodun osalta vihaisesta käyttäytymisestä näyttelyssä (3815 näyttelykäyntiä v. 2014, 1.1.2015 Koiranet). Arkuuksien ja aggressiivisuuden tilannetta kartoitetaan laajalla kyselytutkimuksella MH-luonnekuvausten ja luonnetestien sekä rodunomaisten kokeiden ja näyttelyiden tuottaman tiedon lisäksi tilanteen seuraamiseksi.

Toteutus:

i. Arkaa tai aggressiivista koiraa ei tule käyttää jalostuksessa.
ii. Näyttelytuomareille ja rodunomaisten kokeiden tuomareille lähetetty avoin kirje vuoden 2014 lopulla myös arkuuden ja aggressiivisuuden kirjaamisesta arvostelulomakkeeseen ja sen näyttelyarvostelun tulokseen vaikuttamisesta. Seuranta vaikutuksista tehdään vertaamalla 2014 ja 2015 kirjauksia näyttelytuloslomakkeisiin ja kirjauksen suhteesta näyttelyarvosteluun.
iii. Luonteen ja käyttäytymisen testaamismahdollisuuksien tarjoaminen.
iv. Tiedottaminen kasvattajille, omistajille, ja pennunostajille.
v. Hankitaan laajalla luotettavalla ja JTO-kausittain toistettavalla kyselytutkimuksella, MH-luonnekuvauksen ja luonnetestin, taipumuskokeen tai muiden rodunomaisten kokeiden, sekä näyttelyarvostelujen avulla lisätietoa.
vi. Kasvattajien valistaminen jalostuskoirien luonteen ja käyttäytymisen huomioimisesta jalostusvalinnoissa ja jalostuksen ulkopuolelle jättämisessä sekä sopivan parin valinnassa. Pennunostajien valistaminen huomioimaan sopivan pentueen valinnassa myös luonne ja käyttäytyminen.
vii. Eri tietolähteiden tuottaman tiedon analysointi ja tulosten jakaminen käyttöön.
viii. Yhteistyö arkuutta tutkivan tutkimushankkeen kanssa (HY).

3. **Tavoitteena on lisätä kasvattajien, omistajien ja pennunostajien tietoa luonteesta ja rodunomaisesta käyttäytymisestä**.

Toteutus

i. .Tiedottaminen luonteeseen ja rodunomaiseen käyttäytymiseen liittyvistä asioista eri kanavia käyttäen (lehti, nettisivut, luennot).
ii. Testitilaisuuksien järjestäminen (MH-luonnekuvaus, luonnetesti).
iii. Testaustulosten (MH-luonnekuvaus ja luonnetesti) hyödyntämisen tukeminen jalostuksessa.

4. Tavoitteena on lisätä luonnetestikäyntien ja MH-kuvauskäyntien määrä vähintään 10 % vuosittaisesta rekisteröintimäärästä. .
   Toteutus
   i. Osallistumiskynnyksen madaltaminen luonnetesti/MH-luonnekuvauskäyntejä mahdollistamalla.
   ii. Tiedottaminen testaamisesta ja testausmahdollisuuksista eri kanavia käyttäen.
   iii. Luonnetestauksen ja MH-luonnekuvaamisen hyötyjen esilletuominen kasvattajan, omistajan, ja pennunostajan kannalta.
   iv. Toimihenkilöiden koulutus.

5. Tavoitteena on lisätä jalostuskoirien määrää, jotka ovat suorittaneet taipumuskokeen tai luonnetestin / MH-luonnekuvauksen. Kaikissa pentueissa vähintään toinen vanhemmista on suorittanut jonkun näistä testeistä
   Toteutus:
   i. Koetilausuuksien tarjoaminen rotujärjestön toimesta
   ii. Tiedottaminen osallistumismahdollisuuksista
   iii. Uudistettu vuoden kasvattajakilpailu, jossa monipuolisesta kasvatustyöstä palkittaessa kannustetaan myös luonteen testaukseen.

Käyttöominaisuudet

1. Taipumuskokeeseen osallistuvien kultaistennoutajien määrän kasvattaminen nykyisestä vähintään 15 %:iin
   - Lajiin tutustumiseen ja koulutuksiin osallistumisen mahdollistaminen yhteistyössä alueyhdistysten kanssa
   - Pennunostajiin vaikuttaminen yhteistyössä kasvattajien kanssa
2. Metsästyskokeisiin osallistuvien kultaistennoutajien määrän lisääminen nykyisestä vähintään 10 %:iin
   - Koulutuksiin ja kokeisiin osallistumisen mahdollistaminen yhteistyössä alueyhdistysten ja muiden noutajakoirarotujen kanssa
   - Metsästyskokeiden kehittäminen yhteistyössä muiden noutajakoirarotujen kanssa
3. Koepöytäkirjojen kehittäminen ja parempi hyödyntäminen jalostuksen tukena
4. NOME-A-koekulttuurin (lämpimän riistan kokeiden) käynnistäminen ja kehittäminen osaksi kultaistennoutajien metsästyskoekulttuuria myös Suomessa sekä tukemaan tiedon saamista ja keräämistä jalostuksen tueksi
5. Käyttövalioiden määrän kasvaminen ja sitä kautta rodunomaisten lajien suosion kasvaminen ja kasvamisen mahdollistaminen
   - Koulutus- ja koetoiminnan tukeminen

Ulkomuoto

1. Jalostuksessa tulee pyrkiä siihen, että pennut ja nuoret koirat saisivat kehittyä rauhassa aikuisiksi eikä kultainennoutaja saisi olla aikuisenakaan liian raskasrakenteinen. Rodunomainen ulkomuoto, joka vastaa rodun käyttötarkoitusta, mahdollistaa kultaisennoutajan terveen elämän ja antaa edellytykset niin rodunomaisen toimintaan kuin muuhun elämään.
   - Ulkomuototuomarikoulutuksen yhteydessä tuodaan esille rodun käyttötarkoitus ja sen asettamat vaatimukset rodun rakenteelle
   - Uusien ja aloittelevien kasvattajien tietoisuuden kasvattaminen rodun käyttötarkoituksen asettamista vaatimuksista kultaisennoutajan rakenteelle
   - Rakenteen ja ulkomuodon jalostamiseen liittyvän tiedon kerääminen ja jakaminen
2. Ulkomuodollisten ääripäiden välttäminen

   - Yhteistyössä eri linjojen kasvattajien kanssa
   - Ulkomuoto- ja metsästyskoetuomareiden koulutuksen osana
3. Näyttelykäyntimäärän lisääminen koko rodussa nykyisestä noin 40 %:iin
   - Rodun erikoisnäyttelyiden järjestäminen
   - Näyttelytoiminnan ja ulkomuotoarvioinnin esiintuonti lehdessä ja internetsivuilla

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suositukset jalostukseen käytettävien koirien ja yhdistelmien ominaisuuksista

Kultaistennoutajien rotujärjestön suositus jalostuskoirille:

- Yhdistelmän keskiarvon tulee olla rodun keskitasoa parempi PEVISA-tutkimusten osalta
- Jalostuskoiralla tulee olla näyttelystä vähintään laatuarvostelu H (hyvä)
- Jalostuskoiralla tulee olla hyväksytty tulos rodun taipumuskokeesta ja/tai suoritettu tulos luonnetestistä tai MH-luonnekuvauksesta.

rotumääritelmää ja olemassa oleva ihanneprofiilia vastaava luonnetestitulos tai MH-kuvaustulos.

- Jalostuskoiran luonteen ja käyttäytymisen tulee vastata kultaistennoutajien rotumääritelmää.
- Jalostuskoira ei saa olla arka eikä aggressiivinen.

Suositukset jalostuskoirien ja yhdistelmien terveydestä	
lonkat	- jalostukseen suositellaan käytettäväksi A- ja B-lonkkaisia koiria - mikäli jalostukseen käytetään C-lonkkaista koiraa, sille valitaan A-lonkkainen kumppani tai katsotaan, että yhdistelmän BLUP- indeksi on 101 tai suurempi
kyynärnivelet	- jalostukseen suositellaan käytettäväksi tulokset 0 saaneita koiria - mikäli käytetään koiraa, jolla on 0/1 tai 1/1 kyynärnivelet tulee sille valita 0 tuloksen omaava kumppani tai katsotaan, että yhdistelmän BLUP- indeksi on 101 tai suurempi
silmät	- jalostukseen ei saa käyttää koiraa, olla on todettu PRA, katarakta (lukuun ottamatta linssin etuosan saumalinjan kataraktaa tai muuta vähämerkityksistä kataraktaa) tai gRD - mikäli jalostukseen käytettävällä koiralla on todettu mRD, distichiasis, PPM, lievä PHTVL/PHPV, lievä entropion tai lievä ektropion tulee kumppaniksi valita tämän ominaisuuden suhteen terve yksilö - PRA:n geenitestien käyttöä suositellaan, mutta on huomioitava, että PRA:n kaikkia muotoja ei pystytä vielä toteamaan geenitestein
iktyoosi	- kahta iktyoosia sairastavaa koiraa ei tule yhdistää
epilepsia	- sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen, eikä yhdistelmää, josta on syntynyt epilepsiaa sairastava pentu saa uusia - vanhempien ja pentuesisarusten jalostuskäytössä tulee valita kumppani, jonka suvussa ei epilepsiaa ole todettu
Osteokondroosi	- Koiraa, jolla on todettu osteokondroosi (osteokondroosin sijaintipaikasta riippumatta) ei saa käyttää jalostukseen. Koiran suvussa oleva tapaukset tulee myös huomioida jalostuspäätöksiä tehtäessä.
Patellaluksaatio	- koiraa, jolla patellaluksaatio on todettu, ei saa käyttää siitokseen. Myös siitoskoirien suvussa esiintyneet polvisairaudet on otettava huomioon jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa.

Eturistisidesairaus	- koiraa, jolla eturistisidesairaus on todettu, ei saa käyttää siitokseen. Myös siitoskoirien suvussa esiintyneet polvisairaudet on otettava huomioon jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa.
Pahanlaatuinen kasvain (syöpä)	- Koiraa, jolla on todettu kasvain (syöpä), ei saa käyttää jalostukseen. Myös siitoskoirien suvussa esiintyneet kasvainsairaudet on otettava huomioon jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa.
Atopia	- atopiaa sairastavaa tai allergista koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Koiran suvussa esiintyvät atopia- ja allergiatapaukset tulee myös ottaa huomioon jalostuspäätöksiä tehtäessä.
Kilpirauhasen vajaatoiminta	- hypotyreoosiin sairastunutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen
SAN, sensorinen atakTinen neuropatia	- jalostukseen ei tule käyttää narttua, jonka sukutaulussa esiintyy jokin kohdassa SAN luetelluista nartuista suoraan alenevassa narttulinjassa. - saman linjan uroksia voi käyttää jalostukseen
Spondyloosi	- koiraa, jolla on alle 4-vuotiaana todettu spondyloosi, kliinisesti oireileva spondyloosi tai asteen SP3 tai SP4 asteen spondyloosi, ei saa käyttää jalostukseen. - Myös sekä jalostusnartun että –uroksen suvuissa muut tiedossa esiintyneet spondyloositapaukset tulee huomioida jalostuspäätöksiä tehtäessä
Sydänsairaudet	- Aorttastenoosia tai dilatoivaa kardiomyopatiaa sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen
Lisääntyminen	- koiraa, jolla luonnollinen astutus ei onnistu rakenteellisen heikkouden tai puutteellisen sukupuolivietin vuoksi, ei tule käyttää siitokseen. - jos nartulla on ollut normaalikokoisen pentueen synnytyksessä primaarista polttoheikkoutta ei sitä tule käyttää jalostukseen - narttua, joka ei hoida normaalisti pentujaan, ei tule käyttää siitokseen toista kertaa. - yhdistelmää, josta on syntynyt useita synnynnäisestä epämuodostumasta kärsinyttä tai elinvoimaltaan heikkoa pentua ei tule uusia.

Suositus yksittäisen koiran maksimijälkeläismäärälle
Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on suurilukuisissa roduissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimääristä. Kultaisennoutajan kohdalla tämä tarkoittaa, että uroksella saa olla enintään 113-170 jälkeläistä (laskettuna viimeisen neljän vuoden rekisteröinneistä). Yleissääntönä pidetään sitä, että yhdessäkään rodussa ei yhdellä yksilöllä saisi olla enempää kuin 100 jälkeläistä, jotta yksittäisten koirien vaikutus rotuun ei kasva kohtuuttoman suureksi.

Golden Ring suosittaa maksimissaan 100 jälkeläistä, jonka jälkeen tulee viimeistään arvioida jälkeläisten laatu ja miettiä, onko tarpeen teettää enempää jälkeläisiä vai voisiko käyttää esim. ko. koiran jälkeläisiä, jos ko. suvun jatkamiselle on hyvät perusteet.

Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi olla korkeintaan 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä. Kultaisennoutajan kohdalla se tarkoittaa enintään 226-339 toisen polven jälkeläistä.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Listattu kohdassa 6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Rodun jalostuksen uhkia ja ongelmia
- Liian pieni jalostuspohja
- Monimuotoisuuden kaventuminen
- Liian suuri jakautuminen kahteen eri linjaan rodunomaisten ominaisuuksien osalta - niin käyttöominaisuuksien kuin ulkomuodonkin.
- Rodun terveyden heikkeneminen.
- Kasvattajien välisen yhteistyön ja tiedon jakamisen vähyys.
- Rotujärjestö saa liian vähän tietoa kultaisistanoutajista kasvattajilta ja koirien omistajilta. Pääosa tiedosta tulee PEVISA-tutkimusten ja koetulosten kautta.
- Rodun kaupallisuus ja sen negatiivinen vaikutus rodun kehitykseen.
- Luonne-, käyttäytymis- ja persoonallisuustiedon huomioimattomuus ja kyseisen tiedon käyttämättä jättäminen jalostusyksilöiden valinnassa ja erityisesti arkojen tai aggressiivisten koirien käyttäminen jalostuksessa Kennelliiton jalostusstrategian vastaisesti.

Rodun jalostuksen mahdollisuudet
- Suosittu rotu, jossa jalostusmateriaalia käytettävissä geenipoolin ylläpitämiseksi/parantamiseksi.
- Paljon tietoa olemassa jalostusvalintojen pohjaksi.
- Paljon mahdollisuuksia osallistua rodunomaisten lajien koulutuksiin ja kokeisiin tiedon saamiseksi jalostuksen tueksi.
- Rotujärjestö tarjoaa tuettua mahdollisuutta osallistua omaan luonnetestiin tai MH-kuvaukseen tiedon saamiseksi jalostuksen tueksi.
- Paljon mahdollisuuksia osallistua näyttelyihin ja saada arvio koiransa rodunomaisesta ulkonäöstä jalostuksen tueksi.
- Yhteistyötä tekemällä ja olemassa olevaa tietoa hyödyntämällä rodun kehittäminen terveempään ja monipuolisempaan suuntaan koko rodun näkökulmasta.

Varautuminen ongelmiin

Riski	Syy	Varautuminen	Miten vältetään	Toteutuessaan merkitsee
Alkuperäisten käyttö/luonne-ominaisuuksien katoaminen	Ominaisuudet puuttuvat jalostuskoirilta	Alkuperästä ja ominaisuuksista tiedottaminen ja arvostuksen lisääminen mm. koetoiminnan kautta. Harrastus- ja koekäyntien mahdollistaminen.	Rotujärjestö asettaa suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille. Tiedottaminen niin kasvattajille kuin koiranomistajille ja rodun harkinta harkitseville.	Käyttötarkoitus muuttuu, eikä koiraa voi enää käyttää noutavana lintukoirana. Näiden ominaisuuksien puuttuminen vaikuttaa myös muuhun toimintaan, johon rodunomaiset ominaisuudet

				ovat olleet edellytys niin harrastus- kuin perhekoirana.
Arkuuden ja aggressiivisuuden lisääntyminen rodussa	Jalostusvalinnoissa ei kiinnitetä näihin asioihin huomiota	Arkuuden ja aggressiivisuuden merkityksen ja periytyvyyden esiintuonti, arkuuden ja aggressiivisuuden tunnistamisessa tukeminen, jalostussuositukset. Luonteen testaamisen ja kuvauksen mahdollistaminen	Valistaminen, testien/kuvausten järjestäminen, jalostussuositukset .	Estetään ja vähennetään arkuuden ja aggressiivisuuden esiintymistä kultaisillanoutajill a.
Jalostuspohjan kaventuminen entisestään, monimuotoisuude n katoaminen	Jalostuskoirien sukulaisuus, urosten liikakäyttö, tuontiurosten liikakäyttö	Valistus, uroslistojen ylläpito, jälkeläis-ja sukulaisuustaulukoide n julkaiseminen, monimuotoisuustutki muksen tulosten hyödyntäminen	Uusi PEVISA 1.1.2015 alkaen	Geenipohja kapenee, sairaudet lisääntyvät
Terveyden heikkeneminen	Sairaat koirat jalostuksessa, sukusiitos, urosten liikakäyttö ilman jälkeläistutkimuk sia ennen käytön jatkamista	Terveyden arvostuksen lisääminen, kasvattajien ja ostajien valistaminen. Terveyskyselyihin vastaamisen aktivoiminen.	Avoimuus, sairauksien julkituonti lehdessä ja netissä. Erilaisten tutkimusten tukeminen kuten nykyisin selkätutkimus ja geenitestit.	Jalostusmateriaali ehtyy ja kapenee liikaa. Rodusta ei ole enää rodunomaiseen tarkoitukseen.
Liian suuri jakautuminen kahteen eri linjaan rodunomaisten ominaisuuksien osalta - niin käyttöominaisuuks ien kuin ulkomuodonkin.	Yksipuolisten tietyn ominaisuuden jalostaminen toisten ominaisuuksien liiallinen huomiotta jättäminen	Valistaminen, jalostustarkastusten suunnittelu ja mahdollinen toteuttaminen, asian tuominen sille tuomarikoulutuksissa	Yhteistyössä kasvattajien ja tuomareiden kanssa	Mahdollisia terveysongelmia, kun muutetaan rakennetta alkuperäisestä käyttötarkoitukse sta. Käyttöominaisuu ksien katoaminen osalta rotua.
Kasvattajien välisen yhteistyön ja tiedon jakamisen vähyys.	Yhteistyön kulttuuri on vasta alkutekijöissään	Etsitään erilaisia keinoja saada yhteistyötä aikaiseksi, vaikka monia on jo kokeiltu ja	Kasvattajapäivin järjestäminen, yhteydenpitotapoj en tarjoaminen, panostaminen	Ei kyetä toimimaan koko rodun parhaaksi, kun jokainen tekee omia

		epäonnistuttukin. Kuitenkin tahtoa myös löytyy eli asioissa on myös edistytty.	erityisesti aloitteleviin kasvattajiin	ratkaisujaan, joilla kuitenkin kaikilla on merkitystä rodun tilaan.
Rotujärjestö saa liian vähän tietoa kultaisistanoutajist a kasvattajilta ja koirien omistajilta. Pääosa tiedosta tulee PEVISA-tutkimusten ja koetulosten kautta.	Avoimuuteen ei olla vielä täysin opittu ja pelätään leimautumista, vaikka kaikilla on jonkinlaisia kasvatusongelmia	Tiedon kerääminen myös muista maista, jossa on samankaltainen kanta kuin Suomessa esim. Ruotsi, jossa tietoa on enemmän saatavilla.	Tiedon merkityksen ja tärkeyden esiintuominen kaikille koiranomistajille. Kyselyiden laatiminen ja tulosten analysointi ja julkaisu.	Rodun tilaa ei pystytä kokonaisuutena arvioimaan ja panostamaan voimavaroja oleellisimpiin asioihin, jolloin rodun terveys voi ko. alueella heiketä nopeasti ja korjaamattomasti
Rodun kaupallisuus ja sen negatiivinen vaikutus rodun kehitykseen.	Suuri rotu ja pentujen kysyntä ja hinta korkea, mikä houkuttelee kaupallisuuteen.	Jalostusyksilöille asetetut minimivaatimukset niin PEVISA:n kuin Jalostuksen tavoiteohjelmankin avuilla.	Riittävä PEVISA ja Jalostuksen tavoiteohjelma	Raha on tärkeämpää kuin rodun terveys ja luonne.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Vuosi	**Tehtävä tai projekti**
	Jalostustarkastusten suunnittelu (KL:n suunnitelman pohjalta)
Terveys	
2015 - 2019	Terveystutkimusten tukeminen
	Terveystiedon kerääminen ja analysointi sekä tiedottaminen
	Yhteistyön lisääminen rotujärjestön ja kasvattajien välillä ja terveysasioiden yhteinen suunnittelu. Vuonna 2013 perustetulla kasvattajatyöryhmällä tässä suuri rooli.
Käyttöominaisuudet	
2015 - 2019	Kasvattajien tukeminen, jotta saadaan enemmän kasvatinomistajia osallistumaan taipumuskokeisiin ja rodunomaisiin kokeisiin
	Rodunomaisten lajien koulutusten ja kokeiden järjestäminen yhteistyössä alueyhdistysten sekä muiden noutajakoirarotujen kanssa
	Eri rodunomaisten lajien mahdollistaminen myös kultaisillenoutajille, jotta saadaan monipuolisemmin tietoa jalostuksen tueksi

	Rodunomaisten lajien ja tuomarikoulutuksen kehittäminen yhdessä muiden noutajakoirarotujen kanssa palvelemaan entistä paremmin jalostuksen tarpeita
Ulkomuoto	
2015 - 2019	Rodun ulkomuodollisten ääripäiden eron kaventaminen jalostuksen ohjauksen avulla
	Ulkomuototuomarikoulutuksen edelleen kehittäminen ja rodunomaiseen käyttötarkoituksen ja ulkomuodon yhteyden korostaminen koulutuksessa
	Käyttötarkoitukseen tarkoitetun rakenteen korostaminen koiran kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin mahdollistajana
Luonne	
2015	Ihanneprofiilin laadinta MH-luonnekuvaukseen
2016	Ihanneprofiilin laadinta Kennelliiton luonnetestiin
2014 -2015	Luonne/käyttäytymiskysely
2015-2016	Näyttelyarvostelulomakkeiden käyttäytymiseen ja luonteeseen liittyvien merkintöjen tilastointi ja analyysi vuosilta 2014 ja 2015.
2015-2019	Luonteen ja persoonallisuuden testaamiseen liittyvien testitilaisuuksien järjestäminen vuosittain.
2015-2019	Luentojen, lehtiartikkelien ja verkon hyödyntäminen tiedon jakamisessa luonteeseen ja käyttäytymiseen liittyen pennunostajille, omistajille, ja kasvattajille.

Jalostuksen tavoiteohjelman ja PEVISAn vaikutuksen seuraaminen

Rotujärjestö ottaa huomioon Jalostuksen tavoiteohjelman tavoitteet vuotuista toimintasuunnitelmaansa laatiessaan ja toimintaa toteuttaessaan. Rotujärjestön toiminnan perusta on Jalostuksen tavoiteohjelma ja se ohjaa koko toimintaa.

Hallitus, toimikunnat ja työryhmät vastaavat jalostuksen tavoiteohjelman tavoitteiden seurannasta ja statuksen tiedottamisesta jäsenistölle. Tarvittaessa ryhdytään aktiivisiin toimenpiteisiin, jos kehityksessä tapahtuu suuria negatiivisia muutoksia.

7. LÄHTEET

Mainittu tekstin yhteydessä.

8. LIITTEET

Liite 1A Vuonna 2012 Suomessa rekisteröityjen ulkomaantuontien keskinäinen sukulaisuus
Liite 1B Käytetyimpien urosten ja narttujen sukulaisuus
Liite 2 Kultaistennoutajien luonnetestin arvostelulomake
Liite 3 Yhteenveto ja tulosvertailua GR luonnetestin arvostelukokeilusta 2012 vs. 2009-2011
Liite 4 MH-luonnekuvauslomake
Liite 5 MH-kuvatut

Vuonna 2012 rekisteröityjen tuontikoirien keskinäinen sukulaisuus.

	1.polvi	2.polvi	3.polvi	4.polvi
DOUBLE FLAME JOE SHANCE		ii ERINDERRY GAELIC MINSTREL	eei JAZZMAN'S DA CAPO	
		ie STYAL SILKSILLA		
EVIDOG ORION		eii DAILY RAYS CATCH THE WIND	iei KARVIN XTRA FRIENDLY	eiii LORINFORD HARLEQUIN
			iee KARVIN KIND OF MAGIC	
SHAMROCK ADDFWYN GAER			iii IPCRESS SIR THOMAS	iiei ELSWOOD THE HIGHLANDER
			iei ERINDERRY GAELIC MINSTREL	ieii ERINDERRY DIAMOND EDGE OF GLENAVIS
			eei DEWMIST SILKVENTURE	eeie STYAL SILKSILLA
FESTIVAL'S KISSES FOR SALE	i LOVEHAYNE WALLACE	ei JAZZMAN'S DA CAPO		
SIIMLINE'S DOUBLE FLAME UNITED	i PUTJADE PAJAZZO		iii INASSICAS SNOW STORM	eiei TARAM DU BOIS DE LA RAYERE
	[redacted]		eee TOSCANE DU BOIS DE LA RAYERE	
SOLSTRIMMANS CANDY RAIN			eie STYAL SILKSILLA	ieii ERINDERRY DIAMOND EDGE OF GLENAVIS
			eii ERINDERRY GAELIC MINSTREL	eiii ERINDERRY DIAMOND EDGE OF GLENAVIS
			eei KAKIS ONE STEP AHEAD	
SIIMLINE'S DOUBLE FLAME UNLIMITED	i PUTJADE PAJAZZO			
	[redacted]			
JACKRALEE FEELINGS		ii IPCRESS SIR THOMAS	iei ELSWOOD THE HIGHLANDER	
			iee LOVEHAYNE MARCASITE	
			eei ERINDERRY DIAMOND EDGE OF GLENAVIS	
SKYLOCK MAD MADAM MIM	i RITZILYN RICK O'SHAY	ii RITZILYN BRANDON	iei RITZILYN COCKNEY ROBIN	iiei RITZILYN COCKNEY ROBIN
		ie PEARLBARN PERIWINKLE FOR RITZILYN	eei DEWMIST SILKVENTURE	
				iiii SANSUE CASTALIAN
				iiii SANSUE CASTALIAN
NON-STOP LAND ROVER		ii RITZILYN BRANDON	iei RITZILYN COCKNEY ROBIN	eeei KARVIN ZAICCA
		ie PEARLBARN PERIWINKLE FOR RITZILYN		
CHESS ALBERTO FOX		ei KIANTIME'S MAKE YOUR WAY	eei RITZILYN BLUES BROTHER	
			eee MAJIK DANA SCULLY	
IRISH MAGIC HAPPY COMPANY			iei ELSWOOD THE HIGHLANDER	
			iee REMINGTON ROSETTE	

BONETT BRIDE DIAMOND ROCK		ii TARAM DU BOIS DE LA RAYERE	iei ELSWOOD THE HIGHLANDER	ieei STANROPH SAILOR BOY
			eee TOSCANE DU BOIS DE LA RAYERE	iiii RITZILYN COCKNEY ROBIN
FAIRY JACK IS FRIENDLY	e KARVIN KIND OF MAGIC		iii SANSUE GOLDEN RULER	ieii SANSUE GOLDEN RULER
				eiii SANSUE CASTALIAN
CHESS ALBERTO DREAMI		ei KIANTIME'S MAKE YOUR WAY	iie MAJIK KISS ME QUICK	
			eei RITZILYN BLUES BROTHER	
			eee MAJIK DANA SCULLY	
FLOPRYM LORD MY LORD		ii RITZILYN BRANDON	eei INASSICAS SNOW STORM	ieei STANROPH SQUADRON LEADER
				iiii SANSUE CASTALIAN
I'M TERRA ANTYDA IMOGEN	i RITZILYN BLUES BROTHER	ee TERRA ANTYDA SANI ALABAMA	iii SANSUE CASTALIAN	
			iei RITZILYN COCKNEY ROBIN	
			eii STANROPH SQUADRON LEADER	
			eei LORINFORD HARLEQUIN	
			eee MAJIK GREENSLEEVES	
			eie STANROPH SEA NYMPH	
SODELIGHT CATCH ME A STAR			iei TARAM DU BOIS DE LA RAYERE	iiii ERINDERRY DIAMOND EDGE OF GLENAVIS
			eei FAIRFIELD FIREFOXTROT	ieei ELSWOOD THE HIGHLANDER
				eeei RITZILYN BLUES BROTHER
				eeee MAJIK DANA SCULLY
SEQUINS SOQED	i MAJIK FINDERS KEEPERS	ii REMINGTON RAZZLE DAZZLE	eee MAJIK KISS ME QUICK	iiii IPCRESS SIR THOMAS
		ei SEQUINS SHAMROCK		iiei ELSWOOD THE HIGHLANDER
				iiee REMINGTON ROSETTE
LET ME LOVE YOU BRDSKÉ ZLATO	i RITZILYN RICK O'SHAY	ii RITZILYN BRANDON	iei RITZILYN COCKNEY ROBIN	iiiiSANSUE CASTALIAN
		ie PEARLBARN PERIWINKLE FOR RITZILYN	eei STANROPH SQUADRON LEADER	iiei RITZILYN COCKNEY ROBIN
		ee TOMMY GIRL DU BOIS DE LA RAYERE		eiei BEEANGEE JUMPING JACK FLASH
				eiee ALIBREN MON CHERI AVEC STANROPH
JAKO'S JEWEL OF FINNGREEN			iii ERINDERRY GAELIC MINSTREL	iiii ERINDERRY DIAMOND EDGE OF GLENAVIS
			eii TARAM DU BOIS DE LA RAYERE	eiii BEEANGEE JUMPING JACK FLASH
				eiie ALIBREN MON CHERI AVEC STANROPH
SUNNY DELIGHT'S TWILIGHT	i REMINGTON RAZZLE DAZZLE		iii IPCRESS SIR THOMAS	iiei ELSWOOD THE HIGHLANDER
			iei ELSWOOD THE HIGHLANDER	iiee LOVEHAYNE MARCASITE
			iee REMINGTON ROSETTE	
			eii PAUCLARE POT OF GOLD	

DASMAKS EXCALABUR			iii IPCRESS SIR THOMAS	iiei ELSWOOD THE HIGHLANDER
			iei ERINDERRY GAELIC MINSTREL	Ieii ERINDERRY DIAMOND EDGE OF GLENAVIS
				eiei RITZILYN COCKNEY ROBIN
				eeii RITZILYN COCKNEY ROBIN
MY LITTLE FRIEND SWEET TO YOU		ee STANROPH SEA NYMPH	iei STANROPH SAILOR BOY	eeii STANROPH SAILOR BOY
			eii ERINDERRY DIAMOND EDGE OF GLENAVIS	
			iii ERINDERRY DIAMOND EDGE OF GLENAVIS	eiii BEEANGEE JUMPING JACK FLASH
GOLDEN TALISMAN ENIST DE ELDEM			iei RITZILYN BRANDON	eiie ALIBREN MON CHERI AVEC STANROPH
			eii TARAM DU BOIS DE LA RAYERE	
			eie TOMMY GIRL DU BOIS DE LA RAYERE	
			iii ELSWOOD THE HIGHLANDER	ieii ERINDERRY DIAMOND EDGE OF GLENAVIS
THORNYWAIT PINK LADY		ei RITZILYN RICK O'SHAY	eii RITZILYN BRANDON	eiei RITZILYN COCKNEY ROBIN
			eie PEARLBARN PERIWINKLE FOR RITZILYN	eeii INASSICAS SNOW STORM
FESTIVAL'S WEDDING KISS		ei JAZZMAN'S DA CAPO	iii PAUCLARE POT OF GOLD	
MILBU SNOW-STORM	i INASSICAS CORIANDER			
	e MILBU LAURELLA	ei REMINGTON RAZZLE DAZZLE	eei DEWMIST SILK SYMPHONY	eiii IPCRESS SIR THOMAS
				eiei ELSWOOD THE HIGHLANDER
				eiee REMINGTON ROSETTE
				eeii ERINDERRY GAELIC MINSTREL
				Eeie STYAL SILKSILLA
				eeei GUESS GIACOMO
MILBU TIBBI	i SANDUSKY ALAIN PROST	ei DEWMIST SILK SYMPHONY	iii IPCRESS SIR THOMAS	iiei ELSWOOD THE HIGHLANDER
			eii ERINDERRY GAELIC MINSTREL	iiee LOVEHAYNE MARCASITE
			eie STYAL SILKSILLA	eiii ERINDERRY DIAMOND EDGE OF GLENAVIS
			eei GUESS GIACOMO	
MILBU SNOW-SLIDE	i INASSICAS CORIANDER	ei REMINGTON RAZZLE DAZZLE	eei DEWMIST SILK SYMPHONY	eiii IPCRESS SIR THOMAS
	e MILBU LAURELLA			eiei ELSWOOD THE HIGHLANDER
				eiee REMINGTON ROSETTE
				eeii ERINDERRY GAELIC MINSTREL
				eeie STYAL SILKSILLA
				eeei GUESS GIACOMO
KERRIEN GAME FOR A LAUGH		ii IPCRESS SIR THOMAS	iei ELSWOOD THE HIGHLANDER	iiii SANSUE CASTALIAN
		ee TOMMY GIRL DU BOIS DE LA RAYERE	iee LOVEHAYNE MARCASITE	eiei BEEANGEE JUMPING JACK FLASH
			eei STANROPH SQUADRON LEADER	eiee ALIBREN MON CHERI AVEC STANROPH
SOLSTRIMMANS SNOWBALL			iii TARAM DU BOIS DE LA RAYERE	ieei JAZZMAN'S DA CAPO
		ei KAKIS ONE STEP AHEAD		
GILDAS FLEUR MAGNOLIA			iee TOMMY GIRL DU BOIS DE LA RAYERE	iiii RITZILYN COCKNEY ROBIN
			eii STANROPH SAILOR BOY	ieei STANROPH SQUADRON LEADER
			eei STANROPH SANDBOY	
			iii BEEANGEE JUMPING JACK FLASH	

SIIMLINE EXZTAZY	e GREENHILL'S VOGUE	ii JAZZMAN'S DA CAPO	iei GUESS GIACOMO	eiii BEEANGEE JUMPING JACK FLASH
			eii TARAM DU BOIS DE LA RAYERE	eiie ALIBREN MON CHERI AVEC STANROPH
I'M TERRA ANTYDA INDIGO	i RITZILYN BLUES BROTHER	ee TERRA ANTYDA SANI ALABAMA	iii SANSUE CASTALIAN	
			iei RITZILYN COCKNEY ROBIN	
			eii STANROPH SQUADRON LEADER	
			eie STANROPH SEA NYMPH	
			eei LORINFORD HARLEQUIN	
			eee MAJIK GREENSLEEVES	
CHESS SOPRETTY HELLO DOLLY		ii ERINDERRY GAELIC MINSTREL	iii ERINDERRY DIAMOND EDGE OF GLENAVIS	eiii SANSUE CASTALIAN
		ie STYAL SILKSILLA		eiei RITZILYN COCKNEY ROBIN
		ei RITZILYN BLUES BROTHER		
CAYRING JANE JARROW		ii SEQUINS SHAMROCK	iei PAUCLARE PHYLANDERER	eeie HIEKKAKANKAAN ZA-ZA-SANDRA
		ei GUESS GIACOMO		eeii GOLDENSMILE EARLY BIRD
I'M TERRA ANTYDA CUTE CATALINA		ii DAILY RAYS MIDNIGHT PRINCE	iii LORINFORD HARLEQUIN	ieii SANSUE GOLDEN RULER
		ei LORINFORD HARLEQUIN	iei KERRIEN RALEIGH	eeii RITZILYN COCKNEY ROBIN
		ee MAJIK GREENSLEEVES	iee MAJIK GREENSLEEVES	

(suluissa pentueet / pennut)		
Uros	Uroksen vanhemmat	uroksen isovanhemmat
Royal Salute Du Pays De Boheme s. 2000 (47 / 316)	Gunmarsh Zachary	Perrymay Hugo Of Fenwood
		Gunmarsh Sophia
	Majik Kiss Me Quick	Nightdream Music Maker
		Majik Plisetskaja
Lovehayne Wallace 2003 - 2013 (28 / 218)	Lindjan Xylonite	Gatchells Boy From Bangkok
		Lindjan Quality Street
	Lovehayne Tallulah	Golmas Governor
		Glenmoray Vichy To Lovehayne
Karvin Inside Edition s. 2004 (29 / 208)	Karvin Pentagon	Ipcress Sea Quest
		Karvin Union Bell
	Karvin Tia Maria	Pauclare Phylanderer
		Karvin Casablanca
Remington Razzle Dazzle 2005 - 2013 (28 / 206)	Shardanell Talk O'The Town At Ipcress	Ipcress Sir Thomas
		Lovehayne Scarlet Sage For Shardanell
	Remington Remenber Me	Elswood The Highlander
		Remington Rosette

Pauclare Phylanderer 1999 - 2011 (31 / 203)	Standfast Dream Ticket From Kerrien	Crowood Butch Cassidy
		Darrochonna Tzarini Of Standfast
	Pauclare Pierian Spring	Paudell Easter Plantagenet At Kerrien
		Sansue Bobbysox Of Pauclare
Gildas Amouage s. 2006 (26 / 192)	Stanroph Sailors Swansong	Stanroph Sailor Boy
		Stanroph Secret Finale
	Gildas Kissing Cousing	Stanroph Sandboy
		Gildas Grace N'Glory
Majik Finders Keepers s. 2006 (25 / 190)	Remington Razzle Dazzle	Shardanell Talk O'The Town At Ipcress
		Remington Remember Me
	Majik Whiter Shade	Ritzilyn Top Hat'n' Tails
		Majik Missing Link
Häämörin Lintukoira s. 2002 (26 / 186)	Häämörin Aikapommi	Trewater Macoy
		Häämörin Kastehelmi
	Häämörin Mimosa	Lovehayne Darter
		Kultatuulen Marie Brizard

Pikestar's Wheels On Fire s. 1998 (28 / 185)	Lorinford Harlequin	Lorinford Lancelot
		Lorinford Lovestory
	Bellmint's Sweet Snow Ice	Guldklimpens Wozzeck
		Usvalaakson Minttu
Bandolero's Dynamic Dancer 1996 - 2009 (25 / 183)	Waterloo's Seaway To Hiekkakankaan	Twinkle Ideal At Waterloo
		Garbank Giselle
	Bandolero's Calamity Jane	Lorinford Harlequin
		Ce-Mint Carita
Golden Cub Ice'n Fire 2002 - 2014 (28 / 181)	Golden Cub Zarmando	Kerrien Cardinal To Karvin
		Golden Cub Holly Hunter
	Golden Cub Sunrise	Gunhills Summer Days
		Golden Cub Laura Biagiotti
Sandusky Alain Prost s. 2008 (28 / 181)	Shardanell Talk O'The Town At Ipcress	Ipcress Sir Thomas
		Lovehayne Scarlet Sage For Shardanell
	Sandusky Wings Of A Dove	Kinlochlagan Lord O'The Glen At Sandusky
		Sandusky Scarlet Woman

Ranchaine Whist s. 2007 (22 / 180)	Lochtaymor King Of Diamonds	Jemedin Diamond Double Of Lochtaymor
		Rainscourt Queen Of Scots Of Lochtaymor
	Remington Requisite Of Ramchaine	Elswood The Highlander
		Remington Rosette
Ritzilyn Jimmy Mac 2001 - 2012 (25 / 179)	Ritzilyn Brandon	Perrymay Hugo Of Fenwood
		Ritzilyn Stage Door Jenny
	Pearlbarn Periwinkle For Ritzilyn	Ritzilyn Cockney Robin
		Stanroph Sandancer For Pearlbarn
Rogerwiek Docile Dolphin s. 2005 - (26 / 177)	Kerrien Raleigh	Sansue Golden Ruler
		Kerrien C'est La Vie
	Mysis Quilted Rose	Rayleas Lawrence
		Mysis Perdita

Narttu	Nartun vanhemmat	Nartun isovanhemmat
Applehill's Xantippa **s. 1998**	**Applehill's Incanta 'Tion**	**Jako's As Dream Cames True**
		Applehill's Dear Armi
	Applehill's Elegant Lady	**Karvin Ultimatum**
		Karvin Twister
Juno-Juhekin Bise **s. 2002**	**Dream Max DropZone**	**Chribas Cannonball Caddy**
		Sandusky Kiss And Tell
	Juno-Juhekin Nebula	**Shanlimore Fabian**
		Juno-Juhekin Assi
Majik Vissi D'Arte **s. 2004**	**Delindas Sincerely Love**	**Cassmick Confident Cadet**
		Sundazzle's BonnieBee
	Majik Noblesse Oblige	**Royal Salute Du Pays De Boheme**
		Majik Liebestraum
Isael Emergency **s. 2005**	**Dream Max Georgio Armani**	**Solstrimmans Private-Eye**
		Dream Max Exotica
	Croisantin Dalwhinnie	**Yellow Waterlily Creamcracker**
		Croisantin Softwareseer

<table>
<tr><td rowspan="4">Majik Noblesse Oblige
s. 2002</td><td rowspan="2">Royal Salute Du Pays De Boheme</td><td>Gunmarsh Zachary</td></tr>
<tr><td>Majik Kiss Me Quick</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Majik Liebestraum</td><td>Joystep's Jack-Pot</td></tr>
<tr><td>Majik Nadine</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Karvin Rio Ramanda
1997 - 2007</td><td rowspan="2">Gunhills Dalbury</td><td>Sansue Castalian</td></tr>
<tr><td>Gunhills Betty</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Festival's Five Five</td><td>Lovehayne Darter</td></tr>
<tr><td>Festival's Prairie Primrose</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Riina
s. 2004</td><td rowspan="2">Heathermead Hagen</td><td>Ipcress Sir Thomas</td></tr>
<tr><td>Heathermead Magic Rain</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Windalas Piece Of Cake</td><td>Pauclare Phylanderer</td></tr>
<tr><td>Windalas Wistful Warbler</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Chaffinch Femme Fatale
s. 2001</td><td rowspan="2">Delindas Sincerely Love</td><td>Cassmick Confident Cadet</td></tr>
<tr><td>Sundazzle's BonnieBee</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Bajadeeri</td><td>Daffyday's Enigmatic Fame</td></tr>
<tr><td>Tuulenpesän Mesimarja</td></tr>
</table>

Wiikar's Highland Song 2000 - 2012	Rossmix Story Of Hearts	Rossmix Go Breaking Hearts
		Stenbury Sea Jade
	Wiikar's Do-Re-Mi	Pauclare Pot Of Gold
		Dinky Evergreen
Majik Maybee s. 1996 -	Yellow Waterlily Milkcoffee	Majik Johnny B Goode
		Yellow Waterlily Anemone
	Majik Makepeace	Lovehayne Darter
		Majik Con Amore
Micky Moon Dolly Grey 1998 - 2007	Tomakon Micador	Tella
		Tomakon Belinda
	Micky Moon Annie Oakley	Amirene Tommy Boy
		Karvin Vaya Con Dios
Birkmoors Casablanca s. 1999	Kerrien Raleigh	Sansue Golden Ruler
		Kerrien C'Est La Vie
	Pikestar's Bella Madonna	Majik Grand Prix
		Marein Amber

Tornado Eagles Ally s. 2005	Pikestar's Wheels On Fire	Lorinford Harlequin
		Bellmint's Sweet Snow Ice
	Shetlandia Mainstream	Kerrien Trooper
		Of Woodhill Woodwind
Greenhill's Big In Japan s. 2005	Kerrien Raleigh	Sansue Golden Ruler
		Kerrien C'Est La Vie
	Mating Call Miss Marron	Karvin Status Quo
		Karvin Ziider Zelina
Ronja s. 2004	Heathermead Hagen	Ipcress Sir Thomas
		Heathermead Magic Rain
	Windalas Piece Of Cake	Pauclare Phylanderer
		Windalas Wistful Warbler

Kultaistennoutajien luonnetestin arvostelulomake

Kokeen järjestäjä Kultainen Rengas - Golden Ring GR ry

Paikka ______________________

Aika ______________________

Koiran nimi		**Rek.nro ja tun.merk.**	
Syntymäaika		**Sukupuoli**	☐ narttu ☐ uros
Isä		**Emä**	
Omistajan nimi		**Puhelin**	
Osoite			
Sähköposti			

Vakuutan, että koirasta antamani tiedot ovat testatun koiran. Hyväksyn sen, että tarkastustulos on julkinen ja rotujärjestön käytössä	Omistajan allekirjoitus

Henkiset ominaisuudet	Arvo	Pisteet	Arvostelu
Luoksepäästävyys kerroin 15	5		Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin
	4		Hyväntahtoinen, aavistuksen verran pidättyväinen
	3		Hyväntahtoinen, hieman pidättyväinen
	2		Selvästi pidättyväinen
	1		Hyökkäävä
	0		Selvästi hyökkäävä/salakavala
Liikuntavietti/ leikkisyys (taistelutahto) kerroin 5	5		Suuri
	4		Kohtuullinen
	3		Erittäin suuri
	2		Pieni
	1		Riittämätön
	0		Haluton
Noutohalu kerroin 10	5		Noutaa erittäin inokkaasti, pehmeä ote
	4		Noutaa innokkaasti, pehmeä ote
	3		Noutaa ilman suurempaa innostusta
	2		a) noutaa kannustettaessa b) noutaa, puree noutoesinettä
	1		Lähtee noutoon oma-aloitteisesti, ei ota noutoesinettä
	0		Ei osoita mielenkiintoa noutamiseen
Temperamentti kerroin 10	5		Vilkas
	4		Kohtuullisen vilkas
	3		Rauhallinen
	2		Häiritsevän vilkas
	1		Välinpitämätön
	0		Apaattinen
Kovuus Palautumiskyky kerroin 10	5		Kohtuullisen kova
	4		Kova
	3		Hieman pehmeä
	2		Erittäin kova
	1		Pehmeä
	0		Erittäin pehmeä

Henkiset ominaisuudet	Arvo	Pisteet	Arvostelu
Toimintakyky kerroin 15	5		Erittäin suuri
	4		Suuri
	3		Kohtuullinen
	2		Pieni
	1		Riittämätön
	0		Toimintakyvytön
Hermorakenne kerroin 30	5		Erittäin rauhallinen ja varma
	4		Rauhallinen ja varma
	3		Suhteellisen rauhallinen
	2		Vähän hermostunut
	1		Hermostunut
	0		Erittäin hermostunut
Terävyys/ Puolustushalu kerroin 5	5		Kohtuullinen, hillitty
	4		Pieni, hillitty
	3		Kohtuullinen, hieman hillitsemätön
	2		Pieni, hillitsemätön
	1		Suuri, hillitsemätön
	0		Erittäin suuri, hillitsemätön
Laukauspelottomuus		+	Laukausvarma
		+	Laukauskokematon
		+	Paukkuärtyisä
		-	Laukausaltis
		-	Laukausarka
Uteliaisuus			

Tulos ☐ pistettä

Keskeyttänyt
Ohjaaja ☐ Tuomari ☐
Peruste

Tuomari		Tuomari	
Nimen selvennys		Nimen selvennys	

Yhteenveto ja tulosvertailua GR luonnetestin arvostelukokeilusta 2012 vs. 2009-2011

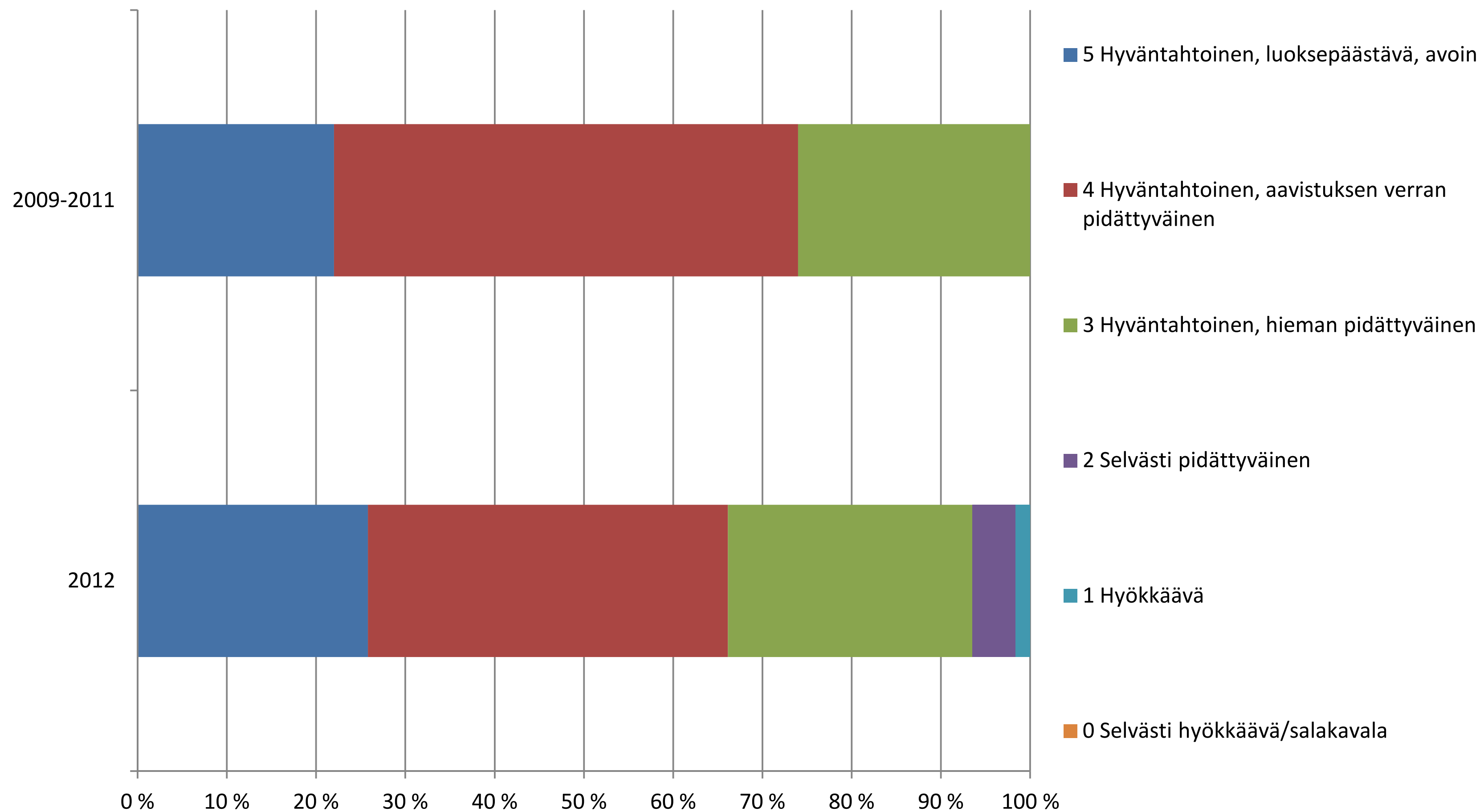
Heli Väätäjä

2.9.2012

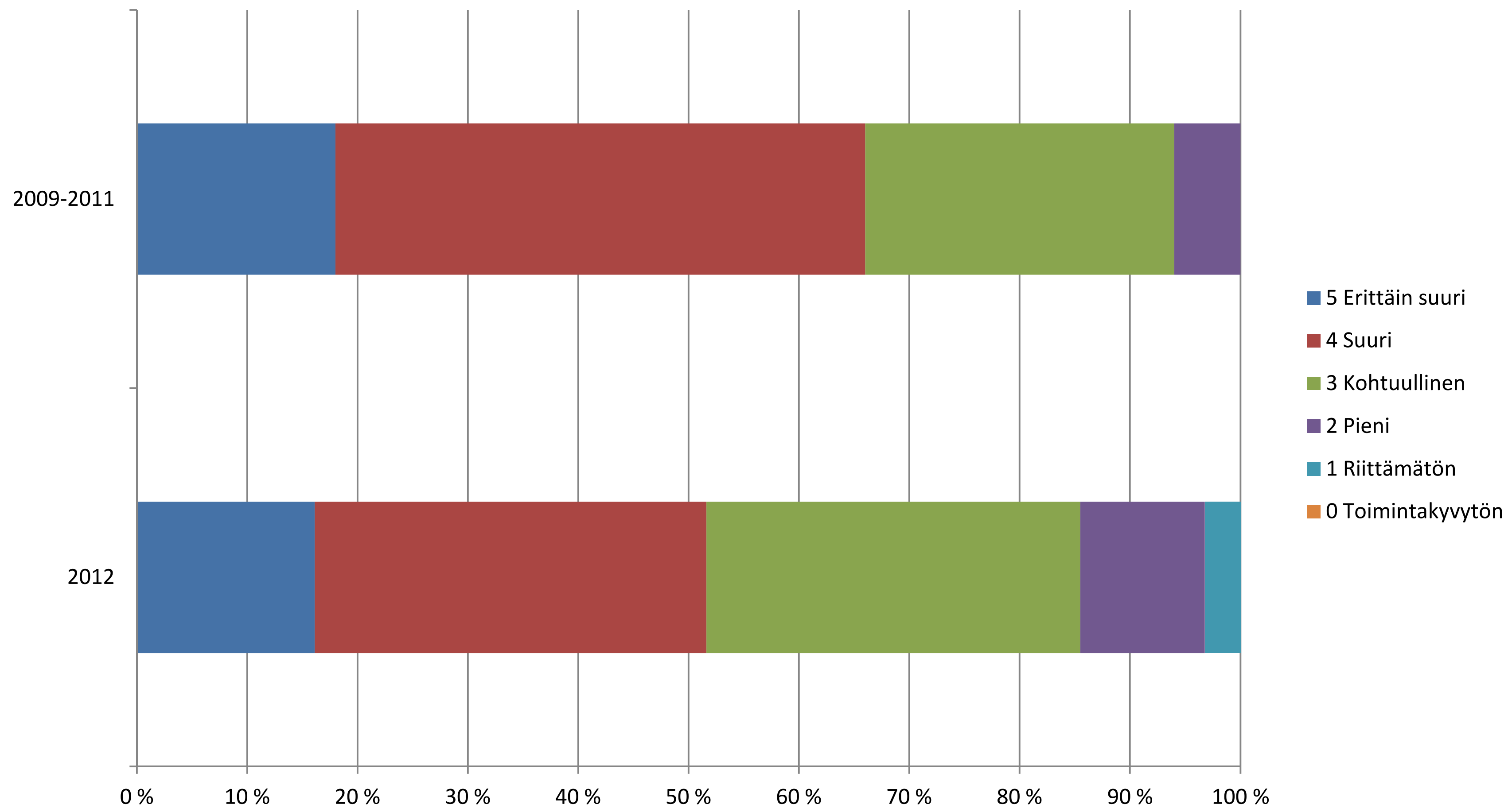
Yleistä

2012	2009-2011
64 koiraa	100 koiraa/3 vuotta
32 urosta, 32 narttua (50%/50%)	41 urosta, 59 narttua (41%/59%)
62 suoritettua testiä, 2 keskeytetty	86 hyv, 14 hyl (86%/14%)
Vanhan arvostelukäytännön mukaisesti olisi 42 (65.6%) ”hyv”, 20 (31.3%) ”hyl”, 2 (3.1%) keskeytetty	Hyväksytty tuloksen vaatimukset: 300-500 p, vähintään 3 osioista luoksepäästävyys, toimintakyky ja hermorakenne, sekä + laukauspelottomuudesta (laukausvarma, -kokematon tai paukkuärtyisä)
Min=130 p., max=460 p., k-a=346 p.	Min=205 p., max=495 p. k-a=375 p.

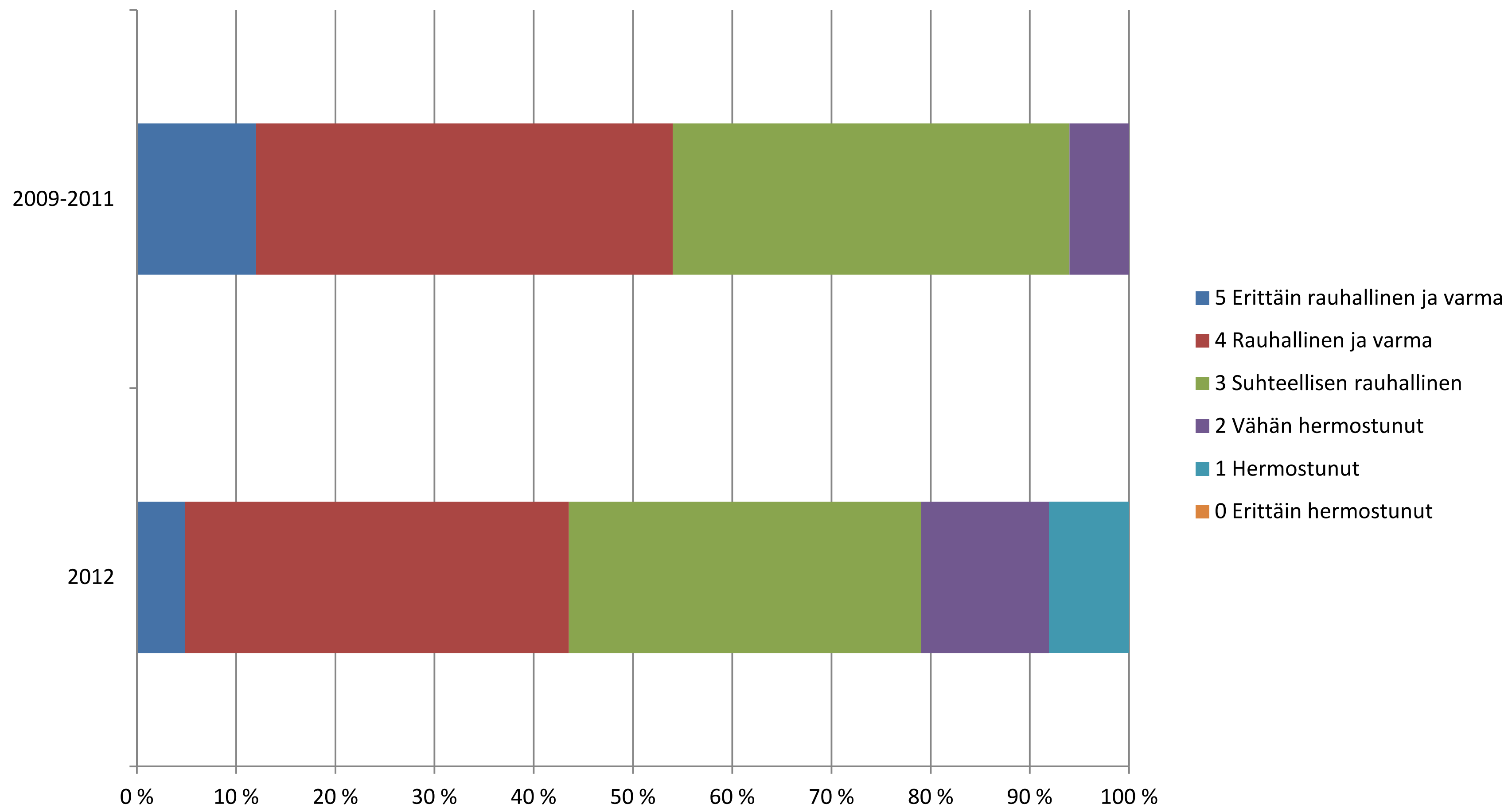
Luoksepäästävyys

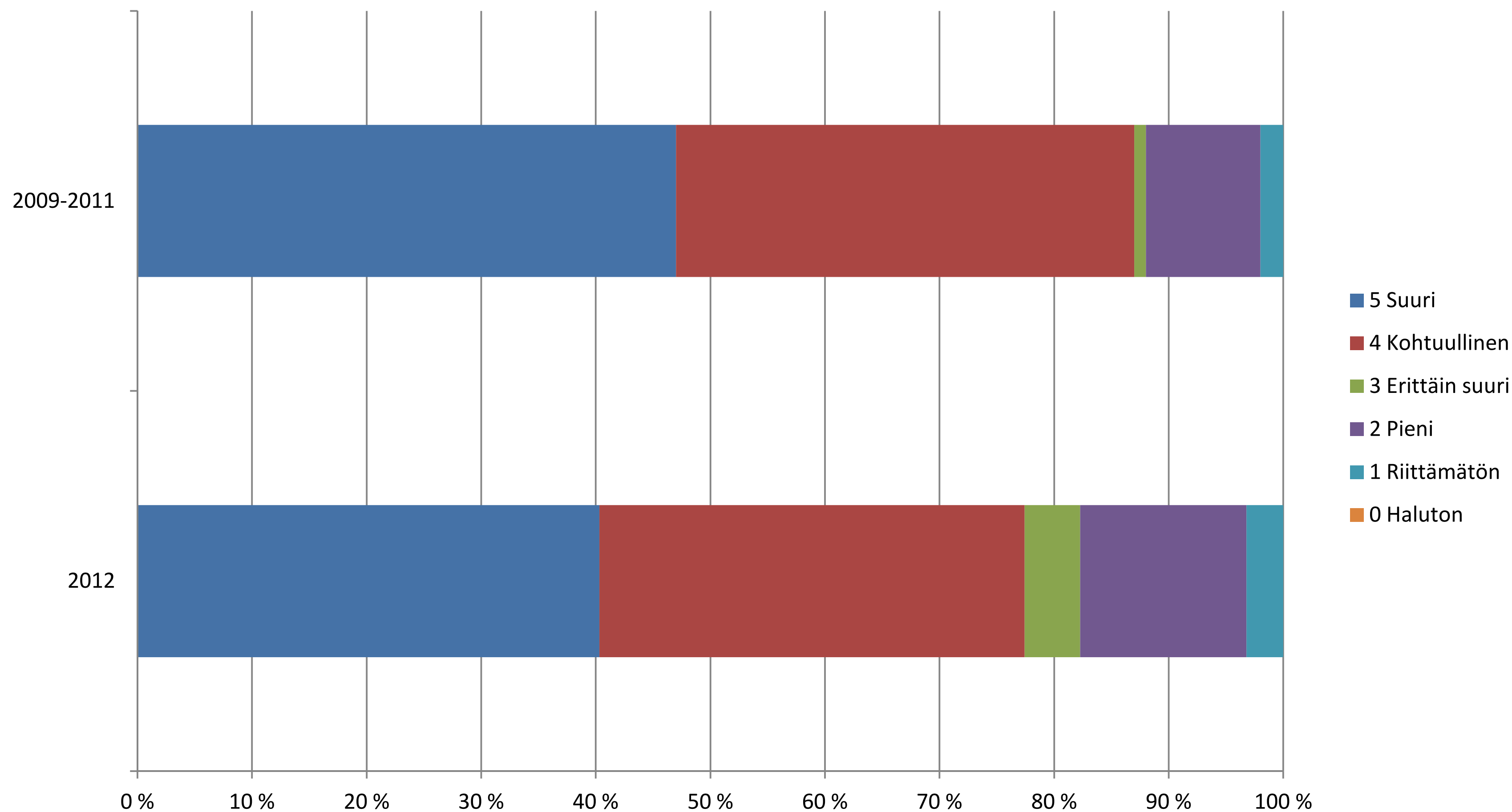
Toimintakyky

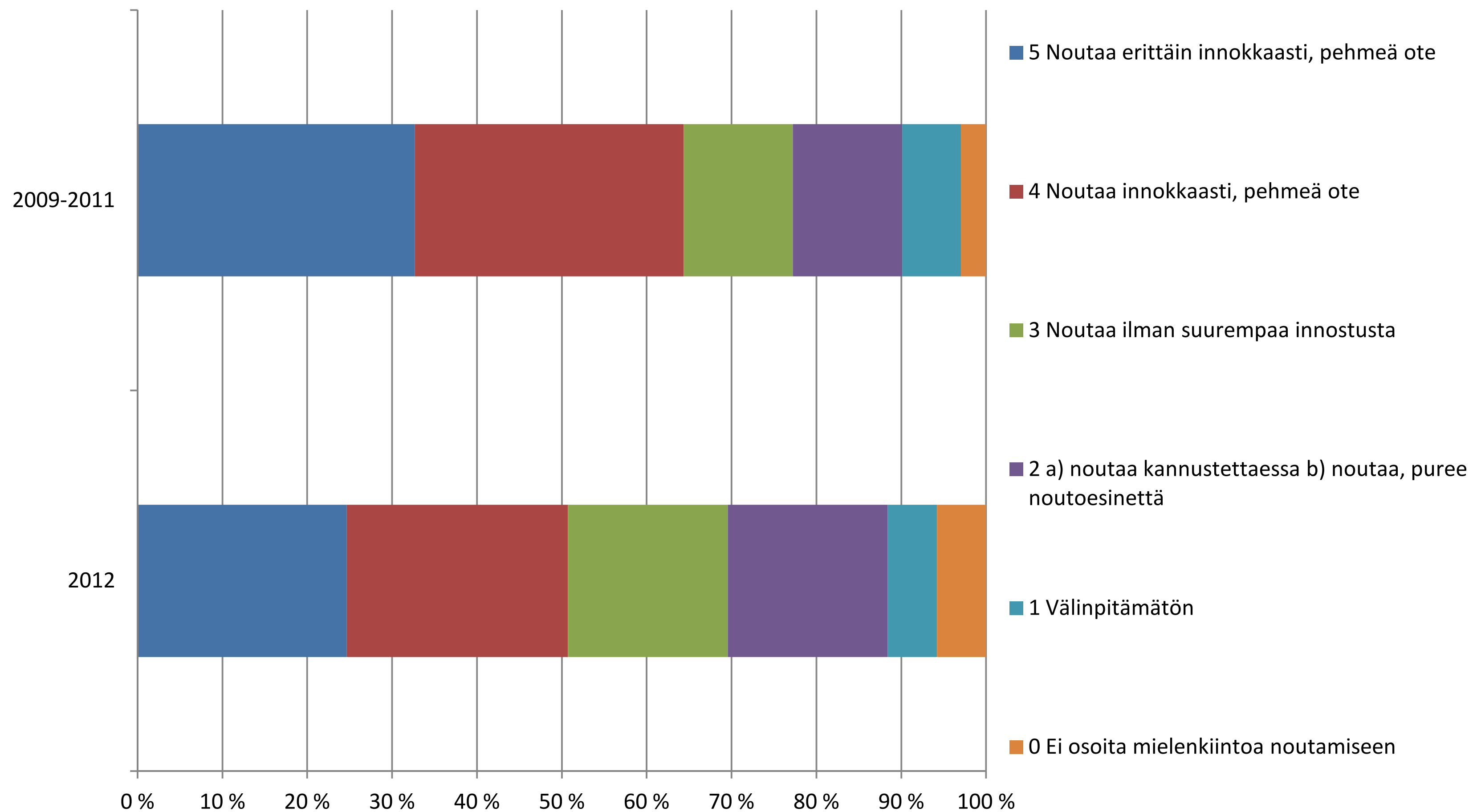
Hermorakenne

Liikuntavietti/leikkisyys

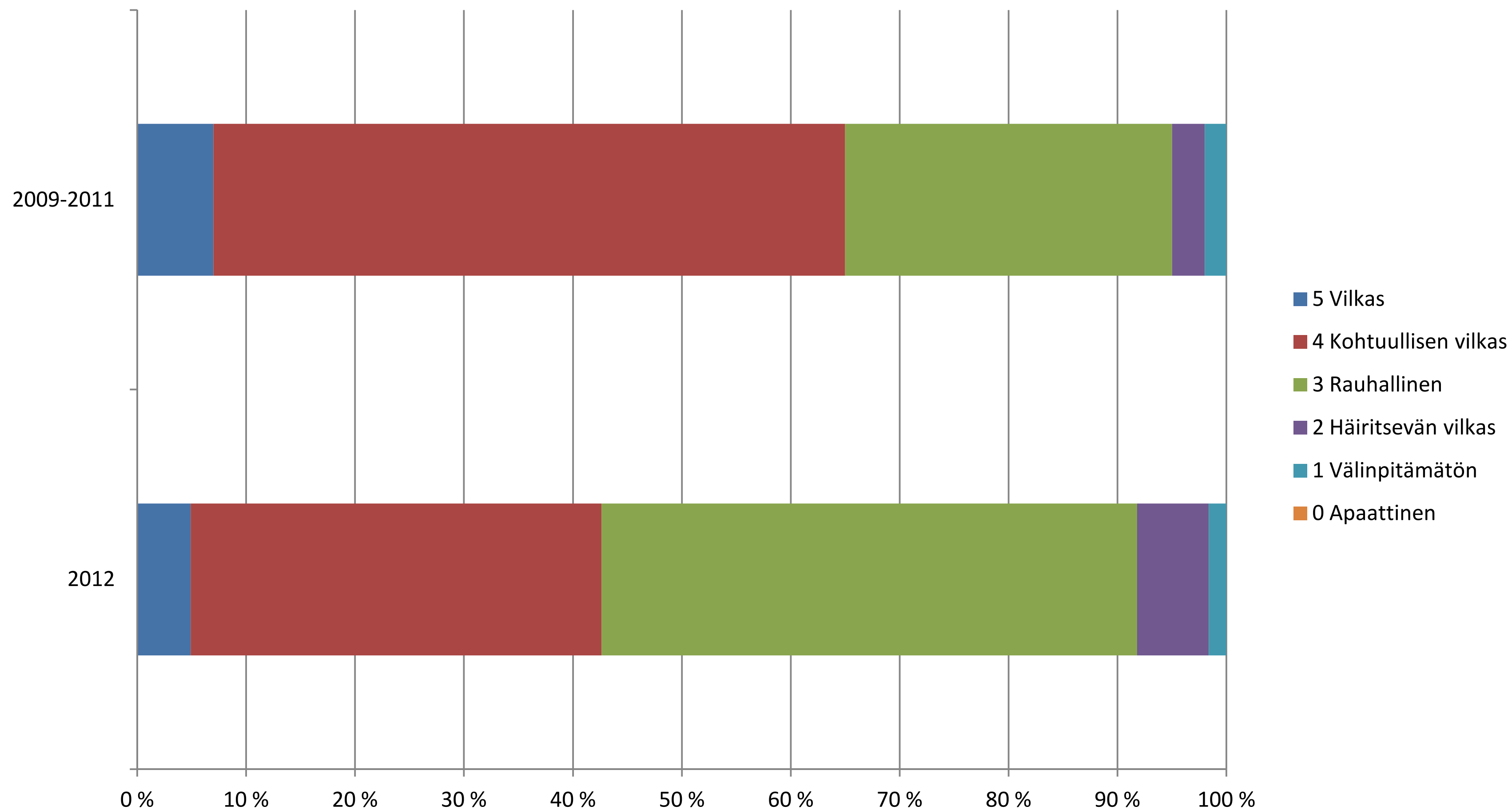

Noutohalu

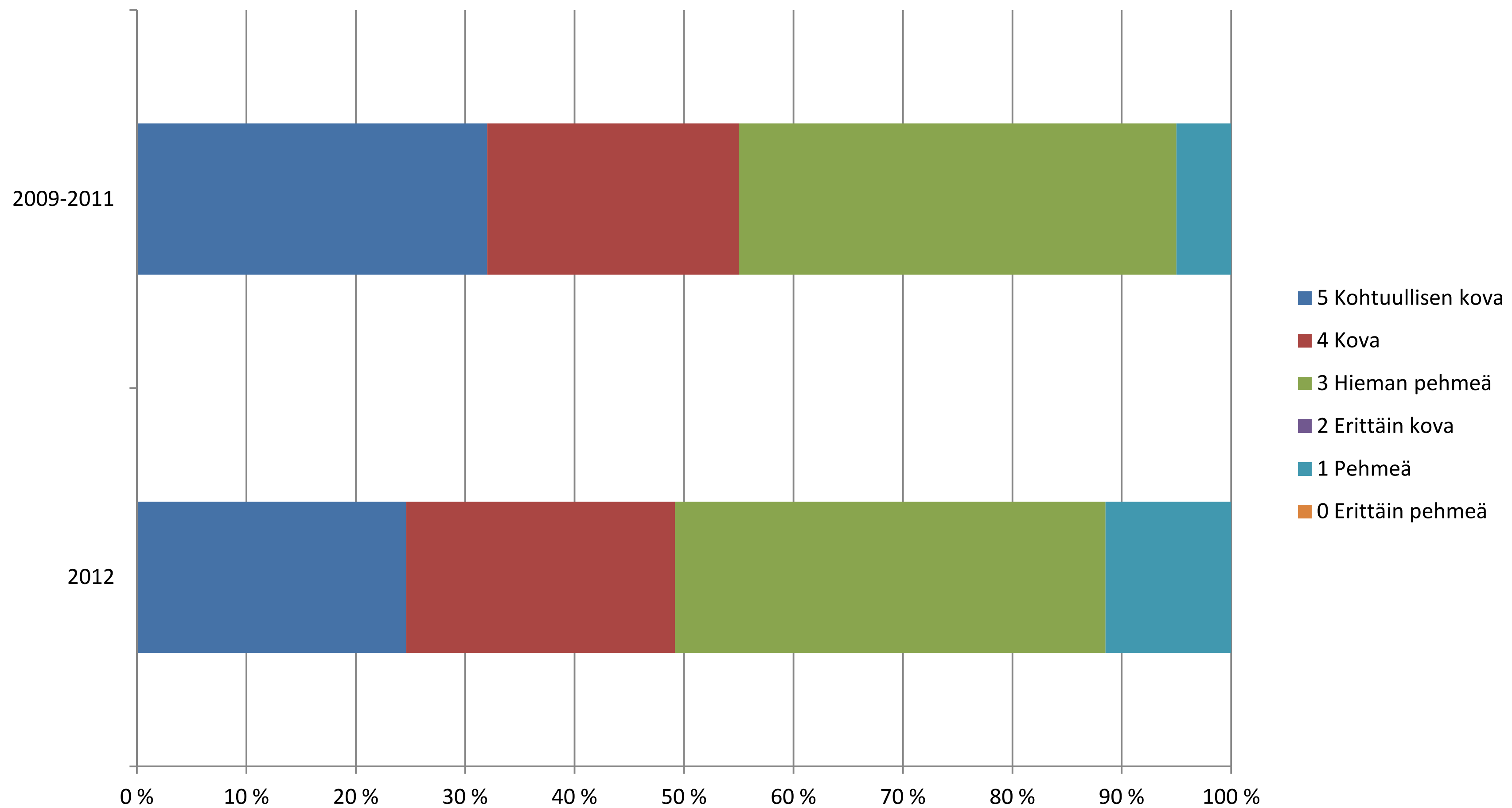

2009-2011
2012
0 %
10 %
20 %
30 %
40 %
50 %
60 %
70 %
80 %
90 %
100 %
5 Noutaa erittäin innokkaasti, pehmeä ote
4 Noutaa innokkaasti, pehmeä ote
3 Noutaa ilman suurempaa innostusta
2 a) noutaa kannustettaessa b) noutaa, puree noutoesinettä
1 Välinpitämätön
0 Ei osoita mielenkiintoa noutamiseen

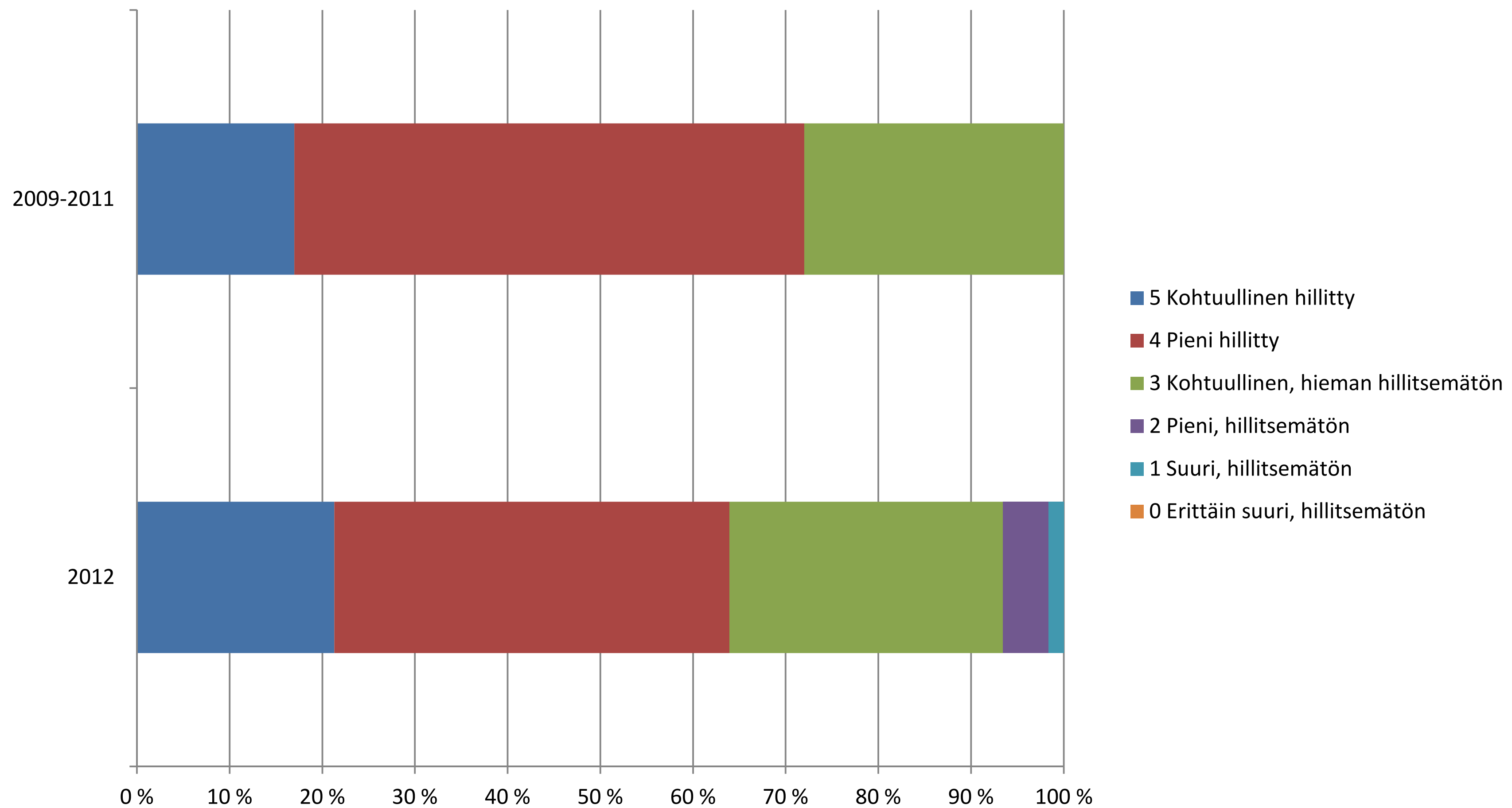
Temperamentti

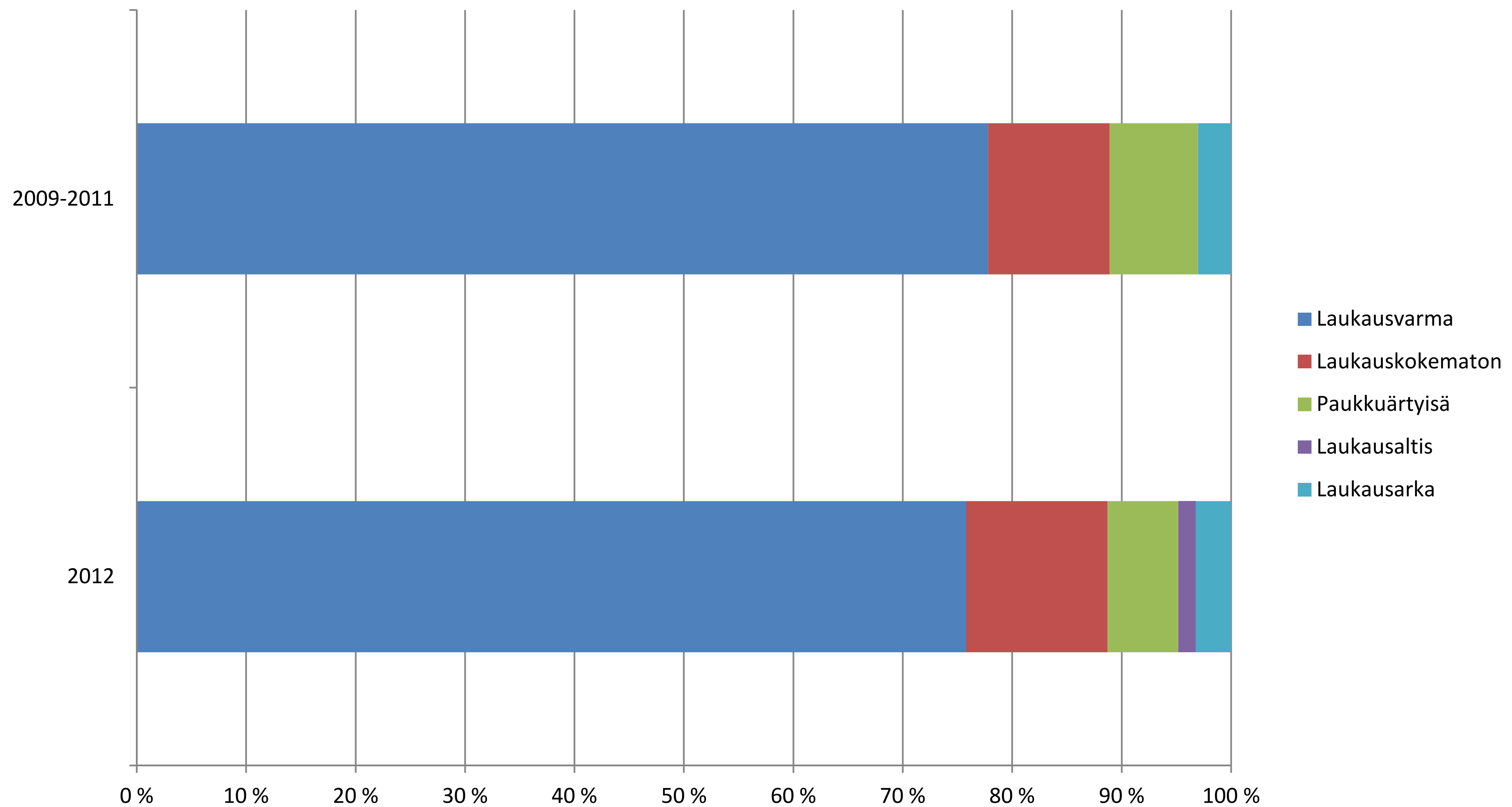
Kovuus/palautumiskyky

Terävyys/puolustushalu

Laukauspelottomuus

	1	2	3	4	5
1a. KONTAKTI Tervehtiminen	Torjuu kontaktia, murisee tai yrittää purra	Välttää kontaktia, väistää	Hyväksyy kontaktin vastaamatta siihen, ei väistä	Ottaa itse kontaktia tai vastaa siihen	Mielistelevä kontaktinotossa, hyppii, vinkuu, haukkuu, jne.
1b. KONTAKTI Yhteistyö	Ei lähden vieraan ihmisen mukaan / *Ei kokeilla*	Lähtee mukaan haluttomasti	Lähtee mukaan, mutta ei ole kiinnostunut TO:sta	Lähtee mukaan halukkaasti, kiinnostuu TO:sta	Lähtee mukaan hyvin innokkaasti, erittäin kiinnostunut TO:sta
1c. KONTAKTI Käsittely	Torjuu murisemalla ja/tai yrittää purra	Väistää tai hakee tukea ohjaajasta	Hyväksyy käsittelyn	Hyväksyy ja ottaa kontaktia	Hyväksyy ja vastaa liioitellulla kontaktilla
2a. LEIKKI 1 Leikkihalu	Ei leiki - ei osoita kiinnostusta	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta	Leikkii - aktiivisuus lisääntyy/ vähenee	Leikkii - aloittaa nopeasti ja on aktiivinen	Leikkii - aloittaa erittäin nopeasti ja on hyvin aktiivinen
2b. LEIKKI 1 Tarttuminen	Ei tartu esineeseen	Ei tartu, nuuskii esinettä	Tarttuu esineeseen viiveellä tai etuhampailla	Tarttuu heti koko suulla	Tarttuu heti, nappaa esineen vauhdista
2c. LEIKKI 1 Puruote ja taisteluhalu	Ei tartu esineeseen	Tarttuu viiveellä - irrottaa/pitää, ei vedä vastaan	Tarttuu, vetää vastaan, mutta irrottaa ja tarttuu uudestaan/ *Korjailee otetta*	Tarttuu heti koko suulla, vetää vastaan kunnes TO irrottaa	Tarttuu heti koko suulla, vetää tempoo, ravistaa - kunnes TO irrottaa
3a. TAKAA-AJO	Ei aloita ☐ ☐	Aloittaa, mutta keskeyttää ☐ ☐	Aloittaa etenemisen hitaasti, voi lisätä vauhtia, seuraa koko matkan saalista ☐ ☐	Aloittaa kovalla vauhdilla päämäärähakuisesti, pysähtyy saaliille ☐ ☐	Aloittaa heti kovalla vauhdilla juosten saaliin ohi, voi kääntyä saaliille ☐ ☐
3b. TARTTUMINEN	Ei kiinnostu saaliista/ *Ei juokse perään* ☐ ☐	Ei tartu, nuuskii saalista ☐ ☐	Tarttuu saaliiseen epäröiden tai viiveellä ☐ ☐	Tarttuu heti saaliiseen, mutta irrottaa ☐ ☐	Tarttuu heti saaliiseen, pitää sitä suussaan vähintään 3 sekuntia ☐ ☐
4. AKTIVITEETTITASO	Tarkkailematon, kiinnostumaton, passiivinen	Tarkkailevainen, rauhallinen, voi istua, seistä tai maata	Tarkkailevainen ja enimmäkseen rauhallinen, yksittäisiä toimintoja	Tarkkailevainen, toiminnot tai rauhattomuus lisääntyy vähitellen	Toiminnot vaihtelevat nopeasti osion aikana/ *Rauhaton koko ajan*
5a. ETÄLEIKKI Kiinnostus	Ei kiinnostu avustajasta	Tarkkailee avustajaa, välillä taukoja	Kiinnostunut avustajasta, seuraa ilman taukoja	Kiinnostunut avustajasta, yksittäisiä lähtöyrityksiä	Erittäin kiinnostunut avustajasta, toistuvia lähtöyrityksiä
5b. ETÄLEIKKI Uhka/aggressio	Ei osoita uhkauseleitä	Osoittaa yksittäisiä (1-2) uhkauseleitä osion ensim. osassa	Osoittaa yksittäisiä (1-2) uhkauseleitä osion ensim. tai toisessa osassa	Osoittaa useampia uhkaus-eleitä osion ensim. osassa	Osoittaa useampia uhkauseleitä osion ensim. ja toisessa osassa.
5c. ETÄLEIKKI Uteliaisuus	Ei saavu avustajan luo	Saapuu linjalle aktiivisen avustajan luo	Saapuu piilossa olevan puhuvan avustajan luo	Saapuu avustajan luo epäröiden tai viiveellä	Saapuu avustajan luo suoraan ilman apua
5d. ETÄLEIKKI Leikkihalu	Ei osoita kiinnostusta	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta	Leikkii - voi tarttua varovasti, mutta ei vedä	Tarttuu, vetää vastaan, voi irrottaa ja tarttua uudelleen	Tarttuu, vetää vastaan, ei irrota
5e. ETÄLEIKKI Yhteistyö	Ei osoita kiinnostusta	Kiinnostuu, mutta keskeyttää	On kiinnostunut leikkivästä avustajasta	Kiinnostunut leikkivästä sekä passiivisesta avustajasta	Houkuttelee myös passiivista avustajaa leikkimään
6a. YLLÄTYS Pelko	Ei pysähdy tai pysähtyy nopeasti	Kyykistyy ja pysähtyy	Väistää kääntämättä pois katsettaan haalarista	Pakenee enintään 5 metriä	Pakenee enemmän kuin 5 metriä
6b. YLLÄTYS Puolustus/aggressio	Ei osoita uhkauseleitä	Osoittaa yksittäisiä uhkauseleitä	Osoittaa useita uhkauseleitä	Osoittaa useita uhkauseleitä ja muutamia hyökkäyksiä	Osoittaa useita uhkauseleitä ja hyökkäyksiä, voi purra
6c. YLLÄTYS Uteliaisuus	Menee haalarin luo, kun se on laskettu maahan/ *Ei mene ajoissa*	Menee haalarin luo, kun ohjaaja puhuu kyykyssä ja houkuttelee koiraa	Menee haalarin luo, kun ohjaaja seisoo sen edessä	Menee haalarin luo, kun ohjaaja on edennyt puoliväliin	Menee haalarin luo ilman ohjaajan apua
6d. YLLÄTYS Jäljellejäävä pelko	Ei minkäänlaisia liikkumisnopeuden vaihtelua tai väistämistä	Pieni niiaus tai liikkumisnopeuden vaihtelu jollain ohituskerralla	Pieni niiaus tai nopeudenvaihtelu kerran, pienenee toisen ohituskerran jälkeen	Niiaus tai nopeuden vaihtelu samanlaisina vähintään kahdella ohituskerralla	Voimakas pelko, voi lisääntyä jokaisella ohituskerralla
6e. YLLÄTYS Jäljellejäävä kiinnostus	Ei osoita kiinnostusta haalariin	Pysähtyy, haistelee tai katselee haalaria yhdellä ohituskerralla	Pysähtyy, haistelee tai katselee haalaria väh. kahdella ohituskerralla	Puree haalaria tai leikkii sen kanssa, kiinnostus vähenee	Puree haalaria tai leikkii sen kanssa väh. kahdella ohituskerralla
7a. ÄÄNIHERKKYYS Pelko	Ei pysähdy tai pysähtyy nopeasti	Kyykistyy ja pysähtyy	Väistää kääntämättä pois katsettaan	Pakenee enintään 5 metriä	Pakenee enemmän kuin 5 metriä
7b. ÄÄNIHERKKYYS Uteliaisuus	Ei mene katsomaan	Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja puhuu kyykyssä ja houkuttelee koiraa	Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja seisoo sen vieressä	Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja on edennyt puoliväliin	Menee räminälaitteen luo ilman apua
7c. ÄÄNIHERKKYYS Jäljellejäävä pelko	Ei minkäänlaisia liikkumis-nopeuden vaihteluita tai väistämistä	Pieni niiaus tai liikkumisnopeuden vaihtelu jollain ohituskerralla	Pieni niiaus tai nopeudenvaihtelu kerran, pienenee toisen ohitus-kerran jälkeen	Niiaus tai nopeuden vaihtelu samanlaisina vähintään kahdella ohituskerralla	Voimakas pelko, voi lisääntyä jokaisella ohituskerralla
7d. ÄÄNIHERKKYYS Jäljellejäävä kiinnostus	Ei osoita kiinnostusta räminälaitetta kohtaan	Pysähtyy, haistelee tai katselee laitetta yhdellä ohituskerralla	Pysähtyy, haistelee tai katselee laitetta väh. kahdella ohitus-kerralla	Puree laitetta tai leikkii sen kanssa, kiinnostus vähenee	Puree laitetta tai leikkii sen kanssa väh. Kahdella ohituskerralla
8a. AAVEET Puolustus/aggressio	Ei osoita uhkauseleitä	Osoittaa yksittäisiä uhkauseleitä	Osoittaa useita uhkauseleitä	Osoittaa useita uhkauseleitä ja muutamia hyökkäyksiä	Osoittaa uhkauseleitä ja useampia hyökkäyksiä
8b. AAVEET Tarkkaavaisuus	Yksittäisiä vilkaisuja, ja sen jälkeen ei kiinnostusta/ *Ei kiinnostu lainkaan*	Katselee aaveita silloin tällöin	Tarkkailee aaveita, pitkiä taukoja, kumpaakin puolet ajasta tai koko ajan toista	Tarkkailee aaveita, lyhyitä taukoja	Tarkkailee molempia aaveita koko osion ajan
8c. AAVEET Pelko	On ohjaajan edessä tai sivulla	On enimmäkseen ohjaajan edessä tai sivulla, pientä välimatkanottoa	On enimmäkseen ohjaajan edessä tai sivulla, vaihtelee paon ja kontrollin välillä	On enimmäkseen ohjaajan takana, vaihtelee paon ja kontrollin välillä	Peruuttaa enemmän kuin taluttimen mitan tai lähtee paikalta / *Pakenee*
8d. AAVEET Uteliaisuus	Menee katsomaan, kun ohjaaja on ottanut avustajalta hupun pois / *Ei mene ajoissa*	Menee katsomaan, kun ohjaaja puhuu avustajan kanssa ja houkuttelee koiraa	Menee katsomaan, kun ohjaaja seisoo avustajan vieressä	Menee katsomaan, kun ohjaaja on edennyt puoleenväliin	Menee katsomaan ilman apua
8e. AAVEET Kontaktinotto aaveeseen	Torjuu kontaktia/ *Ei mene ajoissa*	Hyväksyy avustajan tarjoaman kontaktin, mutta ei vastaa siihen	Vastaa avustajan tarjoamaan kontaktiin	Ottaa itse kontaktia avustajaan	Innostunutta kontaktinottoa avustajaan, esim. hyppii tai vinkuu
9a. LEIKKI 2 Leikkihalu	Ei leiki - ei osoita kiinnostusta	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta	Leikkii - aktiivisuus lisääntyy/ vähenee	Leikkii - aloittaa nopeasti ja on aktiivinen	Leikkii - aloittaa erittäin nopeasti ja on hyvin aktiivinen
9b. LEIKKI 2 Tarttuminen	Ei tartu esineeseen	Ei tartu, nuuskii esinettä	Tarttuu esineeseen viiveellä tai etuhampailla	Tarttuu heti koko suulla	Tarttuu heti, nappaa esineen vauhdista
10. AMPUMINEN	Ei häiriinny, havaitsee nopeasti ja sen jälkeen täysin välinpitämätön	Häiritsevyys lisääntyy leikin/passiivisuuden aikana, sen jälkeen välinpitämätön	Kiinnostuu laukauksista, yleisöstä tms, mutta palaa leikkiin/passiivisuuteen	Keskeyttää leikin/ passiiv., lukkiutuu yleisöä, laukauksia tms kohden, ei palaa leikkiin/ passiivisuuteen	Häiriintynyt, pelokas / *Yrittää paeta /* *Ohjaaja luopuu ampumisesta*

Liite JTO 5. MH-kuvatut koirat

Suomi: 78 MH-luonnekuvaukseen osallistunutta kultaistanoutajaa 2009-2013, 75 suorittanut, 3 keskeyttänyt.

Taulukko 1. Keskiarvot Suomi (2009-2013) ja Ruotsi (kaikki kuvatut kultaisetnoutajat).

	MH arvioitavat asiat	Suomi 2009-2013 Keskiarvo	Ruotsi Keskiarvo 20.2.2014 Rasdata.nu
1a	Kontakti, tervehtiminen	4,1	3,9
1b	Kontakti, yhteistyö	3,4	3,5
1c	Kontakti, käsittely	3	3,5
2a	Leikki 1, leikkihalu	3,3	3,9
2b	Leikki 1, tarttuminen	3,1	3,3
2c	Leikki 1, puruote ja taisteluhalu	2,3	3
3a	Takaa-ajo 1	2,4	3,2
3a	Takaa-ajo 2	2,4	3,5
3b	Tarttuminen 1	1,7	2,3
3b	Tarttuminen 2	1,9	2,7
4	Aktiviteettitaso	2,8	3
5a	Etäleikki, kiinnostus	2,7	2,8
5b	Etäleikki, uhka/aggressio	1,1	1,1
5c	Etäleikki, uteliaisuus	2,4	3,3
5d	Etäleikki, leikkihalu	2,1	2,7
5e	Etäleikki, yhteistyö	1,8	2,2
6a	Yllätys, pelko	3,1	3,2
6b	Yllätys, puolustus/aggressio	1,5	1,8
6c	Yllätys, uteliaisuus	2,2	2,4
6d	Yllätys, jäljellejäävä pelko	2,4	2,3
6e	Yllätys, jäljellejäävä kiinnostus	1,5	1,8
7a	Ääniherkkyys, pelko	3,2	2,8
7b	Ääniherkkyys, uteliaisuus	3,3	3,6
7c	Ääniherkkyys, jäljellejäävä pelko	2,1	1,6
7d	Ääniherkkyys, jäljellejäävä kiinnostus	1,3	1,7
8a	Aaveet, puolustus/aggressio	1,8	2,2
8b	Aaveet, tarkkaavaisuus	3,5	3,8
8c	Aaveet, pelko	3,3	3,3
8d	Aaveet, uteliaisuus	2,5	2,6
8e	Aaveet, kontaktinotto aaveeseen	3,7	3,5
9a	Leikki 2, leikkihalu	2,4	3,5
9b	Leikki 2, tarttuminen	2,6	3,1
10	Ampuminen	2,8	1,9

Taulukko 2. Kultaistennoutajien lukumäärät vs. reaktion voimakkuus (intensiteetti) arvosteluasteikolla per mitattu osa-alue. 1=pienin reaktio, 5=voimakkain reaktio/käytös. ks. MH-kuvauslomake (Liite JTO 4) sanalliset kuvaukset kunkin osa-alueen reaktion asteikolle 1-5.

		1	2	3	4	5
1a	Kontakti, tervehtiminen	0	0	3	64	8
1b	Kontakti, yhteistyö	3	4	28	38	2
1c	Kontakti, käsittely	1	8	56	9	1
2a	Leikki 1, leikkihalu	3	6	35	28	3
2b	Leikki 1, tarttuminen	7	5	44	14	5
2c	Leikki 1, puruote ja taisteluhalu	27	7	32	7	2
3a	Takaa-ajo 1	26	12	22	13	2
3a	Takaa-ajo 2	36	3	12	21	3
3b	Tarttuminen 1	41	25	4	3	2
3b	Tarttuminen 2	43	16	4	6	6
4	Aktiviteettitaso	0	31	32	10	2
5a	Etäleikki, kiinnostus	2	18	54	1	0
5b	Etäleikki, uhka/aggressio	73	0	2	0	0
5c	Etäleikki, uteliaisuus	36	8	9	9	13
5d	Etäleikki, leikkihalu	42	11	6	3	13
5e	Etäleikki, yhteistyö	50	1	17	3	4
6a	Yllätys, pelko	4	10	43	9	9
6b	Yllätys, puolustus/aggressio	48	18	6	3	0
6c	Yllätys, uteliaisuus	21	35	8	6	5
6d	Yllätys, jäljellejäävä pelko	30	8	14	20	3
6e	Yllätys, jäljellejäävä kiinnostus	49	13	11	2	0
7a	Ääniherkkyys, pelko	2	2	56	7	8
7b	Ääniherkkyys, uteliaisuus	12	21	4	8	30
7c	Ääniherkkyys, jäljellejäävä pelko	37	12	11	14	1
7d	Ääniherkkyys, jäljellejäävä kiinnostus	59	13	3	0	0
8a	Aaveet, puolustus/aggressio	34	26	14	1	0
8b	Aaveet, tarkkaavaisuus	1	7	31	26	10
8c	Aaveet, pelko	15	10	10	15	25
8d	Aaveet, uteliaisuus	19	21	18	10	7
8e	Aaveet, kontaktinotto aaveeseen	5	0	11	54	5
9a	Leikki 2, leikkihalu	19	15	32	8	1
9b	Leikki 2, tarttuminen	22	4	37	9	3
10	Ampuminen	13	17	22	19	4